

ISSN 2311-5491

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Серія 5

Педагогічні науки:
реалії та перспективи

Випуск 54

Київ
Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова
2016

ФАХОВЕ ВИДАННЯ

затверджено наказом Міністерства освіти і науки України (додаток 7)
від 21.12.2015 р. № 1328 (педагогічні науки)

Державний комітет телебачення і радіомовлення України
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 8811 від 01.06.2004 р.

Схвалено рішенням Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова
(протокол № 12 від 31 березня 2016 р.)

Редакційна рада:

- В. П. Андрущенко* – доктор філософських наук, професор, академік НАПН України, член-кореспондент НАН України, ректор НПУ імені М. П. Драгоманова (голова Редакційної ради);
В. П. Бех – доктор філософських наук, професор;
В. І. Бондар – доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
В. Б. Євтух – доктор історичних наук, професор, академік НАН України;
І. І. Дробот – доктор історичних наук, професор;
М. І. Жалдак – доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
Л. І. Мацько – доктор філологічних наук, професор, академік НАПН України;
О. С. Падалка – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
В. М. Синьов – доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
В. Д. Сиротюк – доктор педагогічних наук, професор;
Г. М. Торбін – доктор фізико-математичних наук, професор (заступник голови Редакційної ради);
М. І. Шут – доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАПН України;

Редакційна колегія:

- В. І. Бондар* – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;
О. Л. Биковська – доктор педагогічних наук, професор;
В. В. Борисов – доктор педагогічних наук, професор;
Л. П. Вовк – доктор педагогічних наук, професор;
Беата Гурніцка – доктор Phd Опольського університету (Польща);
М. І. Жалдак – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;
М. С. Корець – доктор педагогічних наук, професор;
О. П. Кивлюк – доктор філософських наук, професор;
Л. Л. Макаренко – доктор педагогічних наук, професор (відповідальний редактор);
Л. А. Куліш – кандидат педагогічних наук, доцент (відповідальний секретар);
О. П. Хижна – доктор педагогічних наук, професор;
О. Г. Ярошенко – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
С. М. Яшанов – доктор педагогічних наук, професор;

Н 34 **НАУКОВИЙ ЧАСОПИС** НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА. *Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи.* –
Випуск 54 : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т
імені М. П. Драгоманова. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. –
260 с.

УДК 37.013(006)
ББК 74.03-03я05

У статтях розглядаються результати теоретичних досліджень і експериментальної роботи з питань педагогічної науки; розкриття педагогічних, психологічних та соціальних аспектів, які обумовлюють актуалізацію поставленої проблеми і допоможуть її вирішувати на сучасному етапі розвитку освіти.

ISSN 2311-5491

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

NAUKOWYI CHASOPYS

NATIONAL PEDAGOGICAL
DRAGOMANOV UNIVERSITY

Series 5

Pedagogical sciences:
reality and perspectives

Issue 54

Kyiv
Publishers of National Pedagogical Dragomanov University
2016

УДК 37.013(006)
ББК 74.03-03я05
Н 34

PROFESSIONAL EDITION

approved by order of Ministry of Education and Science of Ukraine (addition 7)
from 21.12.2015 № 1328 (pedagogical science)

National Television and Radio Broadcasting Council of Ukraine

Certificate of registration of print media Series KB № 8811 dated 01.06.2004 p.

*Recommended by the Academic Council NPU Dragomanov
(Minutes № 12 dated March 31, 2016)*

Editorial Council:

<i>V. P. Andrushchenko</i>	Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, academician NAPS of Ukraine, Ph.D., Professor (Chief Editor);
<i>V. P. Bekh</i>	Doctor of Philosophy, Professor;
<i>V. I. Bondar</i>	Academician NAPS of Ukraine, doctor of pedagogical sciences, Professor ;
<i>V. B. Yevtukh</i>	Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, doctor of historical sciences, Professor;
<i>I. I. Drobot</i>	Doctor of Historical Sciences, Professor;
<i>M. I. Zhaldak</i>	Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, doctor of pedagogical sciences, Professor;
<i>L. I. Matsko</i>	Academician NAPS of Ukraine, Doctor of Philology Sciences, Professor;
<i>O. S. Padalka</i>	Corresponding Member of NAPS of Ukraine, doctor of pedagogical sciences, Professor
<i>V. M. Syniov</i>	Academician NAPS of Ukraine, doctor of pedagogical sciences, Professor;
<i>V. D. Syrotiuk</i>	Doctor of pedagogical sciences, Professor (National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine);
<i>H. M. Torbin</i>	Doctor of Physical and mathematical sciences, Professor (Deputy Chairman of the Editorial Board);
<i>M. I. Shut</i>	Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Doctor Physics and Mathematics, Professor;

Editorial Board:

<i>V. I. Bondar</i>	Academician NAPS of Ukraine, doctor of pedagogical sciences, Professor (National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine);
<i>O. L. Bykovska</i>	Doctor of pedagogical sciences, Professor (National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine);
<i>V. V. Borysov</i>	Doctor of pedagogical sciences, Professor (Hlukhiv, Ukraine);
<i>L. P. Vovk</i>	Doctor of pedagogical sciences, Professor (National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine);
<i>M. I. Zhaldak</i>	Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, doctor of pedagogical sciences, Professor (National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine);
<i>M. S. Korets</i>	Doctor of pedagogical sciences, Professor (National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine);
<i>O. P. Kyvliuk</i>	Doctor of Philosophical Sciences, Professor (National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine);
<i>L. A. Kulish</i>	Ph.D., Associate (National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine, Executive Secretary);
<i>L. L. Makarenko</i>	Doctor of pedagogical sciences, Professor (National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine, Executive Editor);
<i>O. P. Kxizhna</i>	Doctor of pedagogical sciences, Professor (National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine);
<i>S. M. Yashanov</i>	Doctor of pedagogical sciences, Professor (National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine).

Н 34 Naukowyi Chasopys National Pedagogical Dragomanov University. Series 5. Pedagogical science: reality and perspectives. Issue 54: collection of research articles / Ministry of Education and Science of Ukraine, National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv : Publishers of National Pedagogical Dragomanov University, 2016. – 260 p.

УДК 37.013(006)
ББК 74.03-03я05

The Collection contains articles handling the actual research problem of postgraduate, doctoral students, lecturers of higher educational establishments and research Institutions of Ukraine working in pedagogical and historical sciences.

ISSN 2311-5491

© Authors of articles, 2016
© Editorial Board and Editorial Council, 2016
© Publishers of National Pedagogical
Dragomanov University, 2016

ПЛАНУВАННЯ ЯК НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРАКТИКУМУ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті визначено, що однією з основних причин успішного вирішення технологічного завдання в процесі проектної діяльності є правильно організоване і здійснене планування. Обґрунтовано зміст та методи формування такого елемента культури праці як планування, що сприятиме вихованню у студентів самостійності, розвитку творчої активності. Визначено принципи планування: це – системність, гнучкість і точність, принцип участі, індивідуальності, збалансованість. Виявлено три види планування: стратегічне, тактичне та оперативне планування, а також його етапи. Описано ряд проблем, пов'язаних з плануванням.

Ключові слова: технологічний практикум, планування, проектна діяльність, навчальний процес.

Специфічними особливостями підготовки вчителів технологій, зокрема, до технологічного практикуму є проектна діяльність. Її особливостями є: свідомість, яка виявляється у постановці мети, у встановленні зв'язків між умовами діяльності і засобами досягнення цієї мети; кожна робота виконується за попередньо складеним планом (планомірність, передбачення перебігу подій та контроль за виконанням трудових дій є обов'язковими рисами даного виду діяльності). Адже ще У. Х. Кілпатрик охарактеризував метод проектів, як метод планування доцільної (цілеспрямованої) діяльності у зв'язку з розв'язанням якого-небудь навчально-виховного завдання [2].

Не менш важливою особливістю цієї діяльності є нерозривна єдність інтелектуальних, рецептивних і практичних дій, творче нестереотипне застосування знань, органічне поєднання теорії з практикою. З цими рисами тісно пов'язані також інтелектуальність і прогресивність, що виявляються у тенденції особистості до прогресивного розвитку, самовдосконалення.

Метод проектів завжди орієнтований на самостійну діяльність – індивідуальну, парну або групову, котру студенти повинні виконати протягом визначеного відрізка часу. Але як показує досвід, дуже часто вони не вміють працювати самостійно. Вирішення цієї проблеми ми вбачаємо в спеціально організованому навчанню плануванню. Людина, перш ніж розпочати будь-яку справу, повинна ретельно продумати, що саме, до якого терміну, якими способами, за допомогою яких засобів і з якою ефективністю вона має це зробити. У протилежному разі її наміри можуть бути нереалізованими. Отже, першою і основоположною стадією організації будь-якого виду доцільної діяльності завжди є процес планування (поставлення мети і знаходження способів її досягнення).

Чому ми плануємо? Тому що турбуємось про те, що має відбутись. Тому що прагнемо передбачати і діяти, випереджаючи час. Тому що завдяки плануванню можемо уникнути помилок і використати наявні можливості. І, що не менш важливо, – планування дозволяє позбутися невизначеності або ж зменшити її ступінь.

Проблеми формування в студентів вмінь та навичок планування досить часто

приділяли увагу відомі психологи та педагоги: С. М. Архангельський, Т. М. Боркова, Ю. З. Гільбух, Н. Д. Левітов С. М. Солдатов, Б. М. Теплов, В. В. Чебишева та інші. Вони розглядали планування як необхідну умову всебічної підготовки особистості до життя. Але перевірка ефективності відбувалася на прикладі виготовлення найпростіших деталей, що не ефективно під час виконання проектів. Не підлягало дослідженню планування проектно-технологічної діяльності, що має свої труднощі та особливості.

Тому **метою статті** є обґрунтування змісту та методів формування такого елемента культури праці як планування в процесі проектної діяльності.

Слово “план” походить від латинського слова *planum* – площина, рівне місце. Спочатку цей термін використовувався на позначення креслення (рисунок), що характеризує певну ділянку в масштабі площини. Потім його стали застосовувати для визначення (опису) проектів, реалізація яких передбачає систему взаємозв’язаних завдань, показників та розрахунків.

Вміння планувати свою діяльність вимагає перш за все відповідних знань (вимог до організації та результатів проектної діяльності, умов, засобів виконання тощо), а також відповідних умінь та навичок.

Разом з тим планування не можна віднести до репродуктивних процесів – згадування необхідних даних і використанню набутих вмінь та навичок. Планування є вирішення розумової задачі: врахування особливостей поєднання умов та вимог в окремих випадках, вибір із можливих варіантів плану того, який найбільш відповідає даному поєднанню умов і вимог [5].

На думку відомого психолога Б. М. Теплова, планування, спираючись на систему знань, умінь та навичок, що відповідають особливостям певного виду навчально-трудової діяльності не зводиться до простого їх відтворення. Планування є активним розумовим процесом, його основою є передбачення, яке спирається на певні знання, але одночасно є результатом узагальнення. Під час планування важливу роль відіграє мисленнєвий експеримент, під яким він розуміє здійснення в умі тих чи інших дій, щоб визначити до яких результатів вони можуть призвести [4].

Планування – це цілеспрямована інтелектуальна діяльність людей, що має на меті визначення цілей, завдань та шляхів і методів досягнення цих цілей і завдань. Тобто планування передбачає прийняття заздалегідь рішення про те, що робити, коли робити, хто і як буде робити, проектування бажаного майбутнього та ефективних шляхів його досягнення. Образно кажучи, планування – це міст між тим, що ми маємо і тим, чого ми прагнемо.

Причому планування – це не просто вміння прогнозувати і визначати необхідні дії. Це також здатність передбачати будь-які несподіванки, що можуть виникнути в процесі роботи, та вміти впоратись із ними.

Можна сказати, що планування є спеціалізованим видом діяльності по управлінню будь-яким проектом. Серед основних функцій будь-якої навчально-трудової діяльності, таких як управління, планування, організація, регулювання, контроль і аналіз провідна роль належить саме плануванню.

Ю. З. Гільбух у своїх дослідженнях прийшов до висновку, що планування є самостійним важливим умінням, яке успішно формується в процесі навчання при дотриманні певних умов: оволодіння вмінням самостійно будувати свою діяльність; оволодіння студентами системою елементарних знань про способи і основні етапи планування; проведення спеціальних практичних вправ по складанню планів роботи. Сюди входять вправи з аналізу й оцінки готових технологічних планів, самостійне їх складання, самостійне планування [1].

Досвід організованого навчання плануванню говорить про його велику ефективність: в студентів значно підвищується інтерес до занять, активність і самодіяльність.

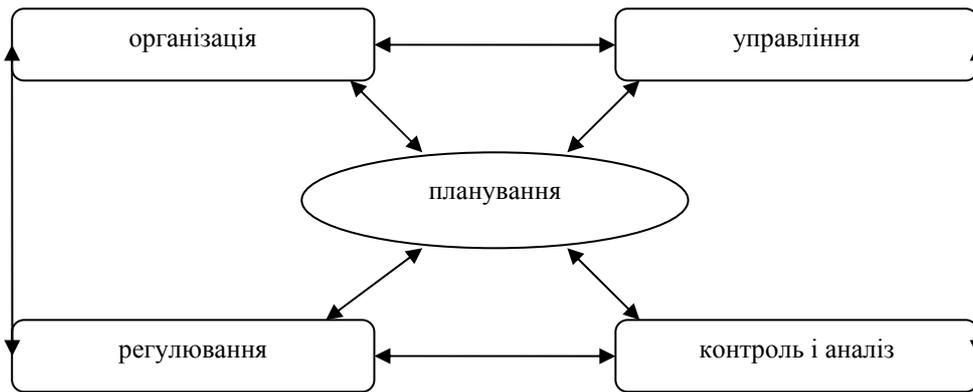

Рис. 1. Зв'язок планування з функціями навчально-трудової діяльності

Навіть небагаточисленні заняття такого роду сприяють переносу набутих навичок на ті етапи діяльності, які не супроводжувались спеціальним завданням із планування. Одним із суттєвих результатів такого навчання є те, що попереднє продумування майбутньої роботи і її планування стають для студентів необхідним першочерговим етапом будь-якої роботи. При цьому спостерігається активізація розумової діяльності студентів в процесі праці, розвиток різних форм мислення.

Як бачимо, проблемі планування присвячено багато педагогічних та психологічних досліджень, але в жодному з них не розглядалося питання формування вмінь та навичок з планування в процесі проектної діяльності.

В загальному, методика навчання плануванню зводилась до трьох етапів: робота за готовим планом; вибір найбільш оптимального плану із декількох готових варіантів або робота за планом з неповними даними; самостійне планування. При цьому під планом малася на увазі технологічна чи інструкційна картка.

Так, Т. М. Боркова на першому етапі пропонує навчати студентів виготовленню виробів за готовими інструкційними картами з попереднім аналізом зразка і технічного малюнка. На другому етапі студент самостійно вибирає один найбільш раціональний план з трьох, запропонованих учителем. На третьому – студент самостійно аналізує технічний малюнок і встановлює технологію виготовлення даного виробу.

Методика С. М. Солдатова відрізняється тільки другим етапом, на якому він пропонує учням технологічні картки з неповними даними [3]. Перевірка ефективності таких методик відбувалася на прикладах виготовлення найпростіших деталей чи виробів.

Практика трудового навчання показує, що багато викладачів взагалі не навчають плануванню, вважаючи, що це вміння приходить само собою, з досвідом. А деякі викладачі, як засіб навчання плануванню, використовують технологічні картки.

Спостереження говорять про те, що робота за готовими технологічними картками формує вміння планувати свої дії дуже повільно або зовсім не формує. Виконання навчально-трудового завдання за письмовою вказівкою виховує лише якості виконавця, які, звичайно необхідні, але такі студенти виявляються мало пристосовані до творчої праці, самостійних пошуків у вирішенні проблем, вони не завжди самостійно можуть визначити технологічну послідовність виготовлення виробу.

Така методика не може бути результативною в процесі проектної діяльності. Проектно-технологічна діяльність передбачає самостійну, творчу, індивідуальну, групову чи колективну діяльність по розробці, виготовленню та перевірці своїх проектів. Готові інструкційні чи технологічні картки не враховують індивідуальних особливостей та творчих зусиль студентів у процесі проектування. Тим більше, що технологічні та інструкційні картки охоплюють лише конструкторський та технологічний етапи проектування, в них майже не піднімаються питання організаційно-підготовчого та

заключного етапів.

На нашу думку, позитивною буде така методика формування вмій та навичок планування, коли на основі колективного обговорення чи аналізу проекту, а також на основі словесного опису об'єкту проектування розроблялася б технологія його виготовлення (з урахуванням підготовчих, організаційних, екологічних, економічних та ін. питань). Навчання студентів плануванню буде здійснюватись не на основі готових інструкційних карток, а шляхом постійного розвитку в студентів логічного взаємозв'язку між етапами та стадіями проектно-технологічної діяльності, між навчально-трудовими операціями, розуміння правил їх планування шляхом аналізу поставленої проблеми.

В даному випадку план передбачає вказівки по виконанню найбільш суттєвих, узагальнених операцій етапів проекту. Такий план надає можливість учням проявити ініціативу та творчість при виборі менш важливих дій.

Така методика більшою мірою повинна сприяти вихованню у студентів самостійності, розвивати творчу активність, підвищити інтерес до трудового навчання - формувати культуру праці.

В результаті аналізу практичного досвіду і проведеного нами дослідження намітились основні завдання навчання плануванню: навчання знанням, вмінням та навичкам, необхідних для виконання роботи; пояснення значення планування майбутньої діяльності, можливості різної побудови плану і необхідність вибору найбільш оптимального варіанту; навчання роботі строго за планом; навчання порівняльному аналізу різних варіантів виконання проекту, вибору і обґрунтуванню найбільш раціонального; навчання самостійному плануванню, що охоплює не тільки технологічний процес, але й усі сторони діяльності, включаючи організацію, особливості контролю тощо.

Проаналізувавши праці та дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, що стосуються питань планування, організації проектної діяльності нами було визначено принципи планування: це – системність, гнучкість і точність, принцип участі, індивідуальності, збалансованість.

Принцип системності передбачає, що планування в проектно-технологічній діяльності повинно носити системний характер.

Принцип гнучкості полягає в наданні планам і процесові планування здатності змінювати свій напрям у зв'язку з отриманням додаткової інформації, виникненням непередбачених обставин тощо.

Наявність плану не є достатньою умовою успішного досягнення цілей. У процесі планування і під час виконання прийнятих рішень можуть мати місце неточності й помилки, крім того, під час виконання плану виникають непередбачені обставини. Щоб ці неточності й відхилення не виходили за допустимі межі, план слід регулярно контролювати. Підкреслюючи важливість такого елементу процесу планування, як коригування залежно від змін зовнішнього середовища, президент США Д. Ейзенхауер зазначав: "план – це ніщо, планування – це все".

Принцип точності означає, що кожен план слід складати з певним ступенем точності. Тобто плани мають бути конкретизовані й деталізовані до такої міри, яку дозволяють зовнішні і внутрішні умови організації навчально-трудової діяльності.

Принцип індивідуальності. Використання методу проектів дозволяє реально забезпечити особистісний та діяльнісний підхід у трудовому навчанні студентів та інтегрувати знання і вміння, отримані при вивченні ними різних шкільних дисциплін на різних етапах навчання.

Принцип участі реалізує одну з головних аксіом планування: план має складати той, хто його виконуватиме.

Збалансованість, тобто необхідна і достатня кількісна відповідність між взаємозв'язаними розділами та показниками плану. Головним її виявом є відповідність між потребами в матеріально-технічному забезпеченні та їх наявністю.

Виходячи із основних положень проектно-технологічної діяльності ми виділяємо такі етапи планування:

- підготовчий – передбачає формування готовності студентів до планування;
- організаційний – усвідомлення поставленої проблеми, всебічний її аналіз (врахування економічних та екологічних аспектів); генерація ідей та варіантів; вибір матеріалів, форми, розмірів об'єкта проектування; підбір інструментів, обладнання; виконання схеми, ескізу; організація свого робочого місця;
- технологічний – планування виконання практичних дій щодо реалізації спроектованого об'єкта в раціональній послідовності;
- підсумковий – відбувається співставлення проведеної роботи з тими вимогами, які були заплановані й у відповідності з якими повинна була здійснюватись проектно-технологічна діяльність. Тут має місце формування такого елемента культури праці, як самоконтроль.

В результаті дослідження, під технологічного практикуму, нами було виявлено три види планування:

1. Стратегічне планування, яке полягає в тому, що складається загальний план вирішення того чи іншого завдання. Воно включає в себе такі вміння та навички: усвідомити мету та завдання діяльності; вміння охопити все завдання в цілому; вміння на навички бачити в оточуючому середовищі засоби, способи, методи, що необхідні для виконання завдання.

2. Тактичне планування. Полягає в складанні планів, що стосуються окремих етапів загального завдання. До них відносяться: вміння та навички планувати структуру дій при виконанні завдання (розчленування діяльності на окремі етапи, на основні складові елементи – стадії проектно-технологічної діяльності); вміння та навички планування раціонального порядку виконання завдання, з точки зору раціонального використання інструментів, матеріалів; вміння розподіляти час, необхідний для виконання окремих етапів і стадій проектно-технологічної діяльності.

3. Оперативне планування є безпосереднім, практичним, детальним плануванням по ходу вирішення навчально-трудового завдання. Таке планування вимагає від студентів умінь та навичок по врахуванню помилок, які можуть виявитися в процесі діяльності, вмінь передбачити ефективні способи їх виправлення; вміння помічати, схоплювати вдалі рішення, що допомагають по ходу вирішення завдання, вміння перебудувати, раціоналізувати намічений раніше план виконання даного виду діяльності.

Висновок. Таким чином, в результаті експериментального дослідження ми дійшли до такого висновку: однією з головних причин успішного вирішення навчально-трудового завдання в процесі проектно-технологічної діяльності є правильно організоване і здійснене планування.

Робота над проектом завжди вимагає складання обґрунтованого плану дій, що може формуватися і уточнюватися упродовж усього періоду виконання проекту, а також під час діяльності із маркетингу (вивчення попиту та пропозиції), конструювання, технологічному плануванню, виготовленню виробу і його реалізації. Певні елементи планування розглядаються також під час економічної та екологічної оцінки виконаного проекту.

Використана література:

1. Гильбух Ю. З., Верещак Н. П. Психология трудового воспитания школьников / Ю. З. Гильбух, Н. П. Верещак. – К. : Радянська школа, 1987. – 285 с.
2. Килпатрик У. Х. Метод проектов. Применение целевой установки в педагогическом процессе / У. Х. Килпатрик. – Л. : Брокгауз-Ефрон, 1925. – 43 с.
3. Солдатов С. М. Воспитание культуры труда в процессе производственного обучения при подготовке рабочих в условиях производства: методические рекомендации / С. М. Солдатов. – М. : Высшая школа, 1980. – 32 с.

4. Теплов Б. М. Проблемы индивидуальных различий / Б. М. Теплов. – М. : Из-во АПН РСФСР, 1961. – 536 с.
5. Чебышева В. В. Психология трудового обучения (трудовые умения и навыки и условия трудового обучения) / В. В. Чебышева. – М. : Просвещение, 1969. – 303 с.

References :

1. Gilbukh Yu. Z., Vereshchak N. P. Psikhologiya trudovogo vospitaniya shkolnikov / Yu. Z. Gilbukh, N. P. Vereshchak. – K. : Radyanska shkola, 1987. – 285 s.
2. Kilpatrik U. Kh. Metod proektov. Primenenie tselevoy ustanovki v pedagogicheskom protsesse / U. Kh. Kilpatrik. – L. : Brokgauz-Yefron, 1925. – 43 s.
3. Soldatov S. M. Vospitanie kultury truda v protsesse proizvodstvennogo obucheniya pri podgotovke rabochikh v usloviyakh proizvodstva: metodicheskie rekomendatsii / S. M. Soldatov. – M. : Vysshaya shkola, 1980. – 32 s.
4. Teplov B. M. Problemy individualnykh razlichiy / B. M. Teplov. – M. : Iz-vo APN RSFSR, 1961. – 536 s.
5. Chebysheva V. V. Psikhologiya trudovogo obucheniya (trudovye umeniya i navyki i usloviya trudovogo obucheniya) / V. V. Chebysheva. – M. : Prosveshchenie, 1969. – 303 s.

In the article certainly, that to one of principal reasons of successful decision of technological task in the process of project activity correctly organized and carried out planning. Grounded maintenance and methods of forming of such element of culture of labour as planning which will be instrumental in education for the students of independence, development of creative activity. Certainly planning principles: it is the system, flexibility and exactness, principle of participation, to individuality, balanced. Found out three types of planning: strategic, tactical and operative planning, and also his stages. The row of problems, related to planning is described.

Keywords: *technological practical work, planning, project activity, educational process.*

УДК 378.1

Андрущук І. П.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАУРОЧНОЇ ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

У статті розглянемо сутність поняття “організаційно-педагогічні умови” та визначено зміст поняття “організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх учителів технологій до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів. Відмічено, що до організаційно-педагогічних умов, які підвищують ефективність підготовки майбутніх учителів технологій до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів доцільно віднести: здійснення підготовки майбутніх вчителів до позаурочної художньо-технічної діяльності як цілісної системи; оновлення змісту підготовки майбутніх учителів технологій до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів, як складової системи; використання проектної технології як основи здійснення позаурочної художньо-технічної діяльності учнів та творчого зростання майбутнього вчителя; оволодіння майбутніми вчителями технології особистісно орієнтованими технологіями організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів. Зосереджено увагу на тому, що підвищення ефективності підготовки майбутніх учителів технологій залежить від цілісності цієї підготовки та взаємозв'язку між її компонентами.

Ключові слова: *організаційно-педагогічні умови, вчитель технологій, підготовка майбутніх учителів технологій, система та зміст підготовки, проектна технологія, особистісно орієнтовані технології.*

Професійна підготовка майбутніх вчителів технологій має зосереджувати не лише на оволодінні ними цілісною системою фахових знань, умінь, навичок, а й на формуванні готовності до організації та проведення творчої, особистісно орієнтованої позаурочної

художньо-технічної діяльності учнів. Це, в свою чергу, вимагає відповідної підготовки майбутніх вчителів технологій до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів та обґрунтування організаційно-педагогічних умов, які сприятимуть підвищенню ефективності цієї підготовки.

Мета статті полягає у визначенні та обґрунтуванні організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх учителів технологій до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів.

Оскільки організаційно-педагогічні умови інтегрують у собі організаційні та педагогічні умови вважаємо за необхідне уточнити зміст цих понять. Поняття “педагогічні умови” набуло широкого використання у наукових дослідженнях. Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що педагогічні умови розглядаються як взаємопов’язана сукупність обставин, засобів і заходів у педагогічному процесі [5]; сукупність об’єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів [8]; чинники (обставини), від яких залежить ефективність функціонування педагогічної системи [1]; синтез об’єктивних можливостей змісту освіти, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей, які сприяють розв’язанню поставлених завдань [9].

Організаційні умови та їх обґрунтування в наукових дослідженнях зустрічається досить рідко і як правило зводиться до організаційних аспектів навчально-виховного процесу. Заслужує на увагу підхід А. Линенко, який наголошує, що поняття “організаційно-педагогічні умови” охоплює компоненти, пов’язані з організацією навчально-виховного процесу, складовими якого є цілі навчання, методи, форми і засоби, взаємозалежна навчальна діяльність викладача та студентів [6].

Ґрунтуючись на аналізі наукових досліджень, організаційно-педагогічні умови трактовують, як особливості організації навчально-виховного процесу [4]; взаємопов’язані обставини і способи організації педагогічного процесу [3]; сукупність факторів, що забезпечують регулювання, взаємодію об’єктів і явищ педагогічного процесу для досягнення поставленої мети [2].

Таким чином, в контексті нашого дослідження, під організаційно-педагогічними умовами розуміємо взаємопов’язані особливості та способи організації та здійснення підготовки майбутніх вчителів технологій до позаурочної художньо-технічної діяльності для найкращої реалізації поставленої мети.

Розглянемо організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх учителів технологій до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів.

Ефективність підготовки майбутніх учителів технологій до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів залежить від цілісності цієї підготовки та взаємозв’язку між її компонентами. Тому першою організаційно-педагогічною умовою є здійснення підготовки майбутніх вчителів до позаурочної художньо-технічної діяльності як цілісної системи. В основі реалізації цієї умови лежить системний підхід. Загалом відмітимо, що є чимало спроб моделювання системи професійної підготовки вчителя. В підготовці майбутніх вчителів технологій до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів, як цілісній системі умовно можна виділити три компоненти.

Перший компонент передбачає реалізацію теоретичної підготовки студентів до організації позаурочної художньо-технічної діяльності. Він полягає в оволодінні майбутніми вчителями технологій системою знань теоретичних засад організації позаурочної роботи та художньо-технічної діяльності у процесі вивчення соціально-гуманітарних, філософських, психологічних, педагогічних і спеціальних дисциплін.

Другий компонент професійної підготовки майбутніх учителів технологій до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів як системи, пов’язаний з оволодінням студентами практичним досвідом, системою вмінь і навичок з позаурочної роботи та художньо-технічної зокрема. Така практична підготовка можлива у процесі вивчення окремих дисциплін, технологічної практики, виконання лабораторних і

практичних, курсових робіт із спеціальних дисциплін.

Третім компонентом є методична підготовка студентів до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів. Вона передбачає вивчення психолого-педагогічних дисциплін, методик викладання навчальних предметів, проходження педагогічних практик, які активізують механізми ефективного освоєння майбутньої професійної діяльності та виконання дипломних робіт.

Враховуючи сучасні тенденції в освіті, нові вимоги до позаурочної художньо-технічної діяльності учнів, першочерговим завданням постає оновлення змісту підготовки майбутніх учителів технологій до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів. Саме зміст фахових дисциплін, тобто система теоретичних знань і практичних умінь, якими вони оволодівають є важливою умовою підвищення ефективності їх підготовки.

Зміст підготовки майбутніх учителів технологій до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів можна розглядати як систему психолого-педагогічних, методичних та спеціальних знань, практичних умінь і навичок, спрямованих на забезпечення якісного процесу організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів. Він визначається такими факторами: особливостями та вимогами до організації позаурочної діяльності; змістом художньо-технічної творчості, її видами; змістом тих навчальних дисциплін, які забезпечують теоретичну, практичну і методичну підготовку вчителів технологій до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів.

Для реалізації визначених факторів та підсилення фахових дисциплін доцільним, на нашу думку, є вивчення навчальних дисциплін “Технічна творчість”, “Теорія та методика позашкільної роботи”, “Теорія й методика виховної роботи”, “Теорія й методика позаурочної художньо-технічної діяльності”, “Педагогічна взаємодія у професійній діяльності”. Важливою складовою підготовки майбутніх учителів технологій до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів є проходження педагогічної практики з позаурочної роботи.

Оновлення змісту неможливо розглядати поза межами технологій навчання. Найбільш дієвими технологіями навчання, які сприяють ефективній підготовці майбутніх учителів технологій до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів та сприяють засвоєнню змісту студентами є такі: проектні та особистісно орієнтовані.

Особливості позаурочної художньо-технічної діяльності учнів передбачають активне їх включення у проектно-технологічну діяльність. Враховуючи це, особливої актуальності набуває використання саме проектних технологій у підготовці майбутніх вчителів технологій. Отже, наступною організаційно-педагогічною умовою є використання проектно-технології як основи здійснення позаурочної художньо-технічної діяльності учнів та творчого зростання майбутнього вчителя.

Позаурочна художньо-технічна діяльність школярів на основі методу проектів ставить нові вимоги до професійної підготовки майбутніх вчителів. Зокрема вимагає від вчителя технологій професійної гнучкості, компетентності, постійного підвищення свого творчого потенціалу. Він повинен добре володіти різними основами художньо-технічної творчості, економіки, екології і дизайну; видами проектно-конструкторської діяльності; вміти планувати, проектувати не лише вироби, а й навчально-виховний процес в умовах позаурочної діяльності. Це можливо реалізувати лише в ході залучення самих вчителів технологій до проектно-технологічної діяльності та опанування ними відповідною системою знань щодо теоретичних засад та методики використання проектно-технології.

Особливістю позаурочної художньо-технічної діяльності є добровільна участь учнів та спрямованість на розвиток винахідливості і творчості учнів. Тому вчитель технологій, організовуючи позаурочну художньо-технічну діяльність учнів, має здійснювати індивідуальний підхід, враховувати особливості кожного вихованця, що неможливе без застосування особистісно орієнтованих технологій навчання. Враховуючи це, наступною організаційно-педагогічною умовою є оволодіння майбутніми вчителями технологій

особистісноорієнтовними технологіями організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів.

Центром особистісно орієнтованого навчання є особистість, її самобутність, самоцінність. Виходячи з цього, саме використання особистісноорієнтованих технологій дозволяє, на думку О. Пехоти, створити умови для повноцінного розвитку функцій, важливих для організації педагогічного процесу [7].

До особистісно орієнтованих технологій належать технологія розвиваючого навчання, технологія “Створення ситуації успіху”, сугестивна технологія, технологія проблемного навчання.

Таким чином, визначенні та обґрунтовані нами організаційно-педагогічні умови дозволяють підвищити ефективність підготовки майбутніх вчителів технологій до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів.

Перспективними напрямками дослідження вважаємо розкриття технології реалізації визначених організаційно-педагогічних умов та розробку організаційно-методичної системи професійної підготовки майбутніх вчителів технологій до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнівської молоді.

Використана література:

1. *Бабанский Ю. К.* Избранные педагогические труды / Ю. К. Бабанский. – М. : Педагогика, 1989. – 560 с.
2. *Вдовичин Т. Я.* Обґрунтування організаційно-педагогічних умов для забезпечення навчального процесу майбутніх фахівців у педагогічному університеті [Електронний ресурс] / Т. Я. Вдовичин. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua>
3. *Войцехівський О. Л.* Організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної діяльності за напрямком “Охорона та захист державного кордону” [Електронний ресурс] / О. Л. Войцехівський // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2011. – Вип. 4. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2011_4_10
4. *Дяченко Н. О.* Організаційно-педагогічні умови формування вмінь розв'язувати педагогічні задачі у майбутніх викладачів педагогіки в умовах магістерської підготовки [Електронний ресурс] / Н. О. Дяченко. – Режим доступу : <https://nadiadyachenko.wordpress.com/2013/10/02>
5. *Касярум К. В.* Формування комунікативної компетенції майбутніх викладачів вищої школи / К. В. Касярум // Збірник наукових праць. Частина 1. – 2011. – С. 99-105.
6. *Линенко А.* Теория и практика формирования готовности студентов педагогических вузов к профессиональной деятельности : дис. ... док. пед. наук. – К., 1996. – 371 с.
7. *Пехота О. М.* Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
8. *Серьожникова Р. К.* Основи психології і педагогіки : навч. посіб. / Р. К. Серьожникова, Н. Д. Пархоменко, Л. С. Яковицька. – К. : Центр навч. літератури, 2003. – 243 с.
9. *Федорова О. Ф.* Некоторые вопросы активизации учащихся в процессе теоретического и производственного обучения / О. Ф. Федорова. – М. : Высшая школа, 1970. – 324 с.

References:

1. *Babanskiy Yu. K.* Izbrannyye pedagogicheskiye trudy / Yu. K. Babanskiy. – M. : Pedagogika, 1989. – 560 s.
2. *Vdovychyn T. Ya.* Obgruntuvannya orhanizatsiino-pedahohichnykh umov dlia zabezpechennia navchalnoho protsesu maibutnikh fakhivtsiv u pedahohichnomu universyteti [Elektronnyi resurs] / T. Ya. Vdovychyn. – Rezhym dostupu : <http://lib.iitta.gov.ua>
3. *Voitsekhivskiy O. L.* Orhanizatsiino-pedahohichni umovy formuvannya hotovnosti maibutnikh ofitseriv-prykordonnnykiv do profesiinoi diialnosti za napriamkom “Okhorona ta zakhyst derzhavnoho kordonu” [Elektronnyi resurs] / O. L. Voitsekhivskiy // Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoyi sluzhby Ukrainy. – 2011. – Vyp. 4. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2011_4_10
4. *Diachenko N. O.* Orhanizatsiino-pedahohichni umovy formuvannya vmin rozv'iazuvaty pedahohichni zadachi u maibutnikh vykladachiv pedahohiky v umovakh mahisterskoi pidhotovky [Elektronnyi resurs] / N. O. Diachenko. – Rezhym dostupu : <https://nadiadyachenko.wordpress.com/2013/10/02>
5. *Kasiarum K. V.* Formuvannya komunikativnoi kompetentsii maibutnikh vykladachiv vyshchoi shkoly / K. V. Kasiarum // Zbirnyk naukovykh prats. Chastyna 1. – 2011. – S. 99-105.
6. *Linenko A.* Teoriya i praktika formirovaniya gotovnosti studentov pedagogicheskikh vuzov k professionalnoy deyatelnosti : dis. ... dok. ped. nauk. – K., 1996. – 371 s.

7. *Piekhota O. M. Osvitni tekhnolohii : navch.-metod. posib. / O. M. Piekhota, A. Z. Kiktenko, O. M. Liubarska ta in. – K. : A.S.K., 2001. – 256 s.*
8. *Serozhnykova R. K. Osnovy psykholohii i pedahohiky : navch. posib. / R. K. Serozhnykova, N. D. Parkhomenko, L. S. Yakovytska. – K. : Tsentr navch. literatury, 2003. – 243 s.*
9. *Fedorova O. F. Nekotorye voprosy aktivizatsii uchashchikhsya v protsesse teoreticheskogo i proizvodstvennogo obucheniya / O. F. Fedorova. – M. : Vysshaya shkola, 1970. – 324 s.*

Андрощук И. П. Организационно-педагогические условия подготовки будущих учителей технологий к организации внеурочной художественно-технической деятельности учащихся.

В статье рассмотрена сущность понятия “организационно-педагогические условия” и определено содержание понятия “организационно-педагогические условия подготовки будущих учителей технологии к организации внеурочной художественно-технической деятельности учащихся. Отмечено, что к организационно-педагогическим условиям повышения эффективности подготовки будущих учителей технологии к организации внеурочной художественно-технической деятельности учащихся целесообразно отнести: осуществление подготовки будущих учителей к внеурочной художественно-технической деятельности как целостной системы; обновление содержания подготовки будущих учителей технологии к организации внеурочной художественно-технической деятельности учащихся, как составляющей системы; использование проектной технологии как основы осуществления внеурочной художественно-технической деятельности учащихся и творческого роста будущего учителя; овладение будущими учителями технологий лично ориентировочными технологиями организации внеурочной художественно-технической деятельности учащихся. Сосредоточено внимание на том, что повышение эффективности подготовки будущих учителей технологий зависит от целостности этой подготовки и взаимосвязи между ее компонентами.

Ключевые слова: организационно-педагогические условия, учитель технологий, подготовка будущих учителей технологии, система и содержание подготовки, проектная технология, лично ориентированные технологии.

Androchtyk I. P. Organizational-pedagogical conditions of future technology teachers' training for pupils' extracurricular artistic-technical activities organization.

In the article essence of the notion of organizational-pedagogical conditions has been considered and content of the notion of organizational-pedagogical conditions of future technology teachers' training for pupils' extracurricular artistic-technical activities organization has been defined.

It has been indicated that organizational-pedagogical conditions of future technology teachers' effective training for pupils' extracurricular artistic-technical activities organization include future technology teachers' extracurricular artistic-technical activities as an integral system; use of design technology as foundation for carrying out such activities and future teachers' personal development; future teachers' mastering personality-based technologies during the organization of pupils' artistic-technical activities. It has been stated that enhancement of future technology teachers' training efficiency depends on the level of training integrity and interaction between its components.

Keywords: organizational-pedagogical conditions, technology teacher, future technology teachers' training, system and content of training, design technology, personality-oriented technologies.

УДК 378.1

Андрощук І. В.

**НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ
ЯК СУБ'ЄКТІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ**

В статті здійснено аналіз дефініції “науковий підхід” та акцентовано увагу на необхідності визначення наукових підходів у висвітленні методології педагогічного дослідження. Встановлено наявність різноманіття наукових підходів, що в свою чергу дає науковцям можливість вибирати найбільш дієві. Виділено наукові підходи до підготовки майбутніх вчителів технологій як суб'єктів

педагогічної взаємодії та розкрито суть та можливості застосування кожного з вказаних підходів. Висвітлено важливість здійснення підготовки майбутніх вчителів технологій до педагогічної взаємодії, як цілісної системи на засадах системного підходу та обґрунтування цілей та змісту на основі компетентнісного підходу. Доведено необхідність врахування особистісно орієнтованого, суб'єктного, аксіологічного, культурологічного та деонтологічного підходів для підготовки майбутніх вчителів до педагогічної взаємодії на суб'єкт-суб'єктній основі. На основі узагальнення обґрунтовано потребу у стратегії підготовки майбутніх вчителів технологій до педагогічної взаємодії та їх орієнтацію на самореалізацію у педагогічній діяльності, що забезпечує акмеологічний підхід. Зроблено висновок про взаємодію визначених підходів.

Ключові слова: науковий підхід; підготовка вчителя технологій до педагогічної взаємодії; системний, компетентнісний, діяльнісний, суб'єктний, особистісно орієнтований, акмеологічний, аксіологічний, культурологічний, деонтологічний підходи.

Розкриваючи методологію дослідження, важливо чітко визначити основні наукові підходи, на яких базується дослідження. Саме підхід є тим методологічним засобом, методологічною основою, яка сприяє розв'язанню визначених теоретичних та практичних педагогічних проблем. Тому постає потреба у визначенні та обґрунтуванні наукових підходів до підготовки майбутніх вчителів технологій як суб'єктів педагогічної взаємодії.

Підходам підготовки вчителів присвячено дослідження А. Беляєвої, Н. Дюшеевої, В. Лозової, І. Мирної, М. Радишевської, В. Шарко, О. Ярошинської. Основні підходи до підготовки вчителів трудового навчання та технологій висвітлені у наукових працях О. Коберника, М. Корця, Н. Манойленка, М. Олексюка, Л. Оршанського, С. Ткачука, В. Стешенка та інших. Однак на сьогодні залишається до дослідженою проблема підготовки майбутніх вчителів технологій до педагогічної взаємодії та не обґрунтовано основні наукові підходи.

Метою статті є визначення та обґрунтування основних наукових підходів до підготовки майбутніх вчителів технологій як суб'єктів педагогічної взаємодії.

Поняття "науковий підхід" є загальноживаним під час обґрунтування методології наукового дослідження, втім, його зміст і місце в системі інших дефініцій до цих пір залишається невизначеним. Тому постає необхідність з'ясувати сутності цього поняття. Так, у словнику з методології О. Новикова та Д. Новикова зазначено, що з одного боку підхід розглядають як певний вихідний принцип, вихідну позицію, основне положення чи переконання, а з іншого – як напрям вивчення предмета дослідження [3, с. 117-118]. На думку Б. Гершунського саме підхід закладає основні положення для реалізації відповідних концепцій, визначення компонентів навчально-виховної системи. Враховуючи це, дослідник зазначає, що науковий підхід не може бути єдиним, це має бути система підходів, яка передбачає альтернативність освітніх стратегій [1].

У методології педагогічних досліджень розрізняють різні підходи, які дають змогу з різних боків розглянути певні явища на основі окремого аспекту. Така різноманітність дає змогу науковцям вибирати той чи інший підхід. Однак, зважаючи на те, що з позицій лише одного підходу важко зрозуміти сутність предмета дослідження, найчастіше науковці спираються на сукупність декількох підходів.

В контексті сучасних педагогічних ідей, теорій і сучасних освітніх парадигм, результатів аналізу поглядів науковців та дослідників нами визначено пріоритетні наукові підходи до підготовки майбутніх вчителів технологій до педагогічної взаємодії: системний, компетентнісний, діяльнісний, суб'єктний, особистісно орієнтований, акмеологічний, аксіологічний, культурологічний, деонтологічний. Охарактеризуємо кожен з них більш детально.

Найбільш поширеним та провідним у педагогічній науці й освітній практиці є системний підхід, який базується на теорії систем.

Сутність системного підходу полягає в тому, що об'єкт вивчають як цілісну множину елементів у сукупності відношень і зв'язків між ними, тобто як систему [3, с. 159]. Зокрема М. Криловець відмічає, що саме системний підхід забезпечує цілісний погляд на проблему

підготовки майбутніх учителів і дає змогу розглядати її як важливий етап педагогічної освіти учителя під час навчання студентів у вищих педагогічних навчальних закладах та забезпечити єдність і цілісність усіх складових компонентів змісту та процесу підготовки [2, с. 251].

В контексті нашого дослідження системний підхід дозволяє визначити основні взаємодіючі компоненти системи підготовки майбутніх вчителів технологій до педагогічної взаємодії з урахуванням провідних освітніх тенденцій; реальних потреб в підготовці відповідних фахівців. Згідно з цим підходом підготовка майбутніх вчителів технологій досліджується як цілісна система, компонентами якої є мета, зміст, етапи, технології і результати підготовки.

Наступним методологічним підходом підготовки майбутніх вчителів технологій, який органічно взаємодіє з системним, є компетентнісний.

Компетентнісний підхід базується на тому, що результатом підготовки є не окремі знання, уміння та навички, а компетенції. За такого підходу сутність підготовки вчителів трудового навчання й технологій полягає не у збагаченні студентів певною кількістю інформації, а у розвитку в них уміння оперувати нею, конструювати та проектувати свою педагогічну діяльність, здатності творчо застосовувати набуті знання і досвід у професійній діяльності. За такого підходу підготовка майбутнього вчителя орієнтована на усвідомлення особистісних потреб та інтересів до діяльності; прагнень і ціннісних орієнтацій; мотивів діяльності; самооцінку особистісних властивостей і якостей, професійних знань, умінь і навичок, професійно важливих якостей; регулювання свого професійного становлення.

Загальноприйнятим в педагогіці і психології є **діяльнісний підхід** до навчання. Виходячи з провідної ідеї діялісного підходу, яка визначає діяльність як процес розв'язання завдань, викликаний прагненням людини досягти мети, для формування готовності майбутнього вчителя технологій до педагогічної взаємодії важливо залучати студентів до провідних видів діяльності. Зокрема студентам можна запропонувати різні завдання, які передбачають виконання дій пов'язаних з їх майбутньою професійною діяльністю. Наприклад, розробити та захистити проект уроку або методичну розробку на ярмарку педагогічних ідей, підготувати та провести тренінг, майстер-клас або методичний семінар серед одногрупників. Важливу роль в реалізації діялісного підходу відіграють педагогічні практики, які уможливають входження студентів в педагогічну професію.

Зазначимо, що утвердження суб'єкта діяльності та набуття суб'єктності є провідним науковим принципом сучасних психолого-педагогічних досліджень.

Таким чином, наступним підходом, який закладено в основу підготовки майбутніх вчителів технологій є **суб'єктний підхід**.

Ефективність підготовки майбутніх вчителів технологій безпосередньо залежить від того, які відносини склалися в навчально-виховному процесі. Готуючи студента до суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії у професійній діяльності, майбутнього вчителя технологій необхідно розглядати як "суб'єкта" освітнього процесу – носія цілей, і технологій їх реалізації, завдяки яким відбувається його становлення як "суб'єкта" самонавчання, самовиховання і управління взаємодією з навколишнім світом. Вище зазначене доводить необхідність реалізації суб'єктного підходу у підготовці майбутніх вчителів технологій як суб'єктів педагогічної взаємодії.

Отже, за умов орієнтації сучасної системи підготовки вчителів на особистість одним із основних завдань ВНЗ є така організація педагогічного процесу, за якої педагог сприймає би студента як рівноправну цілісну особистість, забезпечуючи суб'єкт-суб'єктні відносини. Оскільки суб'єкт-суб'єктна взаємодія передбачає розвиток особистості, наступним ми визначили **особистісно орієнтований підхід**.

Реалізація особистісно орієнтованого підходу забезпечує гармонійне формування і всебічний розвиток особистості, повне розкриття її творчих сил, вироблення власного "Я", неповторної індивідуальності. Практична реалізація особистісно орієнтованого підходу

можлива за умов створення відповідного розвивального середовища, у якому студент, набуває статусу найвищої цінності навчального процесу і яке сприяє розвитку інтелектуального, творчого і духовного потенціалу, його індивідуальності, емоційно-вольових якостей, творчих можливостей, мислення і загальної культури, формуванню здатності до самостійної, активної діяльності, професійного самовизначення, навичок взаємодії із сучасним динамічним ринком праці. При цьому враховується становлення особистості як майбутнього фахівця, його інтереси й потреби.

Враховуючи специфіку педагогічної діяльності, вчитель трудового навчання має бути націлений на постійний саморозвиток і самовдосконалення, прагнути до високих результатів у професії, життєвих успіхів; творчо організовувати свою діяльність. Це можливе за умови реалізації **акмеологічного підходу**.

За визначенням Л. Рибалко, сутність акмеологічного підходу до професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя “полягає в спрямованості освітньої діяльності на створення умов для найповнішого розкриття сутнісних сил самими студентами, інтегрування знань і вмій з психології, педагогіки, акмеології, педагогічної акмеології та з предметно-фахових дисциплін, організації самомоніторингу в процесі викладання психолого-педагогічних навчальних дисциплін і використання сформованих знань та вмій у педагогічній підготовці” [4, с. 4].

Акмеологічний підхід забезпечує формування у майбутнього вчителя технологій стійкого прагнення до успіху у педагогічній взаємодії, до самореалізації творчого потенціалу, життєвої стратегії розвитку творчої особистості фахівця, самовдосконалення професійної діяльності, досягнення вершин професії, що потребує сформованої системи цінностей у вчителів. Тому наступним важливим підходом, який ми виділили в контексті свого дослідження є **аксіологічний**.

У контексті нашого дослідження інтерес становить педагогічна аксіологія, до провідних понять якої належать: освітні цінності, педагогічні цінності, виховні цінності. Цінності освіти тісно пов'язані з професійними, які посідають одне з провідних місць у системі цінностей людини.

Зазначимо, що саме ціннісні орієнтації забезпечують цілісність і стійкість особистості, утворюють загальну спрямованість її інтересів і прагнень, утворюють певну ієрархію індивідуальних переваг, формують рівень домагань особистості, тому так важливо сформувати в майбутнього педагога систему ціннісних орієнтацій. Відтак, ціннісні орієнтації можна визначити як спрямованість суб'єкта на діяльність і певні цінності, які можуть бути сформовані вже в процесі цієї діяльності.

Отже, аксіологічний підхід до професійно-педагогічної підготовки передбачає формування в студентів системи ціннісних орієнтацій, які задають загальну спрямованість інтересам і прагненням особистості, ієрархію індивідуальних переваг, мотиваційну програму діяльності і, в кінцевому підсумку, визначають рівень готовності майбутнього спеціаліста до педагогічної взаємодії.

З аксіологічним у тісному взаємозв'язку реалізується **культурологічний підхід**. Він передбачає, що культура в освіті виступає як його змістовна складова, джерело знань про природу, суспільство, способи діяльності, емоційно-вольового й ціннісного ставлення людини до тих, хто поряд, до праці, спілкування тощо. У професійній підготовці майбутнього вчителя реалізується завдяки спрямованості на розвиток у студентів здатності до цілісного бачення й сприйняття наявної загальнолюдської, національної культури, педагогічної культури.

Отже, реалізація культурологічного підходу створює умови для формування загальної, національної та педагогічної культури у майбутніх вчителів технологій; усвідомлення та реалізації своїх культурних потреб у педагогічній взаємодії.

Враховуючи особливості педагогічної діяльності, важливе значення в забезпеченні належного рівня підготовки майбутніх вчителів технологій до педагогічної взаємодії

займає **деонтологічний підхід**.

Реалізація деонтологічного підходу в процесі підготовки майбутніх вчителів технологій забезпечує формування у них морально-етичних норм, яка визначають етичні принципи професійної поведінки педагога у педагогічній взаємодії з учнями, їх батьками, колегами по роботі, громадськими організаціями та суспільством в цілому.

Отже, нами виокремлено наукові підходи, які найбільше відповідають підготовці майбутніх вчителів технологій до педагогічної взаємодії. Названі підходи не суперечать один одному, а навпаки, взаємодоповнюють один одного, що забезпечує вибір відповідних форм, методів і засобів навчання, а також змісту підготовки майбутніх фахівців. Перспективним для подальшого дослідження вбачає розробку моделі підготовки майбутніх вчителів технологій до педагогічної взаємодії та системи її впровадження у практику ВНЗ на засадах обґрунтованих підходів.

Використана література :

1. *Гершунский Б. С.* Философия образования для XXI века. (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций) / Б. С. Гершунский. – М. : Совершенство, 1998. – 608 с.
2. *Криловець М. Г.* Система методичної підготовки майбутніх учителів географії : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02 / Криловець Микола Григорович. – К., 2009 – 482 с.
3. *Новиков А. М.* Методология: словарь системы основных понятий / А. М. Новиков, Д. А. Новиков. – М. : Либроком, 2013. – 208 с.
4. *Рибалко Л. С.* Акмеологічні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя : автореф. дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Л. С. Рибалко. – Харків, 2008. – 45 с.

References :

1. *Gershunskiy B. S.* Filosofiya obrazovaniya dlya XXI veka. (V poiskakh praktiko-orientirovannykh obrazovatel'nykh kontseptsiy) / B. S. Gershunskiy. – M. : Sovershenstvo, 1998. – 608 s.
2. *Krilovets' M. G.* Sistema metodichnoї pidgotovki maybutnikh uchiteliv geografii : dis. ... doktoraped. nauk: 13.00.02 / Krilovets'MikolaGrigorovich. – K., 2009. – 482 s.
3. *Novikov A. M.* Metodologiya: slovar' sistemy osnovnykh ponyatiy / A. M. Novikov, D. A. Novikov. – M. : Librokom, 2013. – 208 s.
4. *Ribalko L. S.* Akmeologichni zasadi profesiyno-pedagogichnoї samorealizatsii maybutn'ogo vchitelya : avtoref. dis. ... doktora ped. nauk : 13.00.04 / L. S. Ribalko. – Kharkiv, 2008. – 45 s.

Андрощук И. В. Научные подходы к подготовке будущих учителей технологий как субъектов педагогического взаимодействия.

В статье осуществлен анализ дефиниции “научный подход” и акцентировано внимание на необходимости определения научных подходов в освещении методологии педагогического исследования. Установлено наличие многообразия научных подходов, в свою очередь, дает возможность ученым выбирать наиболее действенные. Выделено научные подходы к подготовке будущих учителей технологий как субъектов педагогического взаимодействия и раскрыта суть и возможности применения каждого из указанных подходов. Освещена важность осуществления подготовки будущих учителей технологии к педагогическому взаимодействию, как целостной системы на основе системного подхода и обоснование целей и содержания на основе компетентностного подхода. Доказана необходимость учета личностно ориентированного, субъектного, аксиологического, культурологического и деонтологического подходов для подготовки будущих учителей к педагогическому взаимодействию на субъект-субъектной основе. На основе обобщения обоснована необходимость в стратегии подготовки будущих учителей технологии к педагогическому взаимодействию и их ориентация на самореализацию в педагогической деятельности, которую обеспечивает акмеологический подход. Сделан вывод о взаимодействии обоснованных подходов.

Ключевые слова: научный подход; подготовка учителя технологии к педагогическому взаимодействию; системный, компетентностный, деятельностный, субъектный, личностно ориентированный, акмеологический, аксиологический, культурологический, деонтологический подходы.

Androshchuk I. V. Scientific approaches to training of future technology teachers as subjects of pedagogical interaction.

In the article the definition of scientific approach has been analyzed and the need to identify scientific approaches while revealing methodology of pedagogical researches has been emphasized. It has been indicated that there is a great variety of scientific approaches, therefore scholars can choose the most effective ones. Scientific approaches to training of future technology teachers as subjects of pedagogical interaction have been singled out and the essence and opportunities for their application have been revealed. The importance of future technology teachers' training for pedagogical interaction as an integral system based on systemic approach and justification of goals and content grounded on personality-based approach have been accentuated. The necessity to take into account personality-based, subject, axiological, culturological and deontological approaches to future technology teachers' training for pedagogical interaction based on subject-subject background has been proved. Due to generalization performed the need for strategy of future technology teachers' training for pedagogical interaction and their orientation towards self-realization in pedagogical activities being provided by acmeological approach have been justified. The interaction between defined approaches has been traced.

Keywords: scientific approach; future technology teachers' training for pedagogical interaction; systemic, competency-based, activity-based, subject, personality-based, acmeological, axiological, culturological, deontological approaches.

УДК 378.011.3-051:624

Артюх Л. В.

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧА
СПЕЦДИСЦИПЛІН БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ**

В статті аналізуються особливості підготовки викладача спецдисциплін будівельного профілю. Вивчено основні положення щодо розвитку освіти в Україні, стан розробленості проблеми та її значущість в сучасних педагогічних дослідженнях. Розглядається метод проектів, як один з методів вивчення спецдисциплін, історія виникнення та особливості проектного навчання. Наведено класифікацію проектів, етапи проведення проектної роботи (підготовчий, планування, збирання матеріалів, подання і оцінювання матеріалів, презентація результатів проекту) та основні завдання технології. Обґрунтовується важливість його використання при підготовці будівельників. Вказано переваги і недоліки порівняно з традиційними методами навчання. Здійснено теоретичний аналіз проблеми формування професійної компетентності майбутніх викладачів спецдисциплін будівельного профілю та розроблено відповідні методичні рекомендації. Зроблено висновки щодо доцільного використання даного методу для підготовки конкурентоспроможних будівельників.

Ключові слова: метод проектів, проектна діяльність, класифікація проектів, етапи проведення проекту, професійна компетентність, спецдисципліни будівельного профілю, конкурентоспроможність робітника.

Актуальність дослідження зумовлена соціально-економічними змінами, що відбулися за останнє десятиріччя в країні, у тому числі й у вищій технічній школі. Випускники вишу повинні відповідати новим вимогам до професійної діяльності фахівця-будівельника у виконанні графічної частини проектів споруджень. Це положення не забезпечує оптимального успіху в умовах зростаючих обсягів знань, зменшення навчального часу й зниження фахової підготовки будівельників. Для розв'язання даної проблеми потрібні нові підходи до проектування технології навчання майбутніх будівельників у процесі вивчення фахових дисциплін.

Мета дослідження – обґрунтувати модель підготовки майбутніх викладачів спецдисциплін будівельного профілю.

Відповідно до мети були поставлені такі завдання:

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми формування професійної компетентності майбутніх будівельників.
2. Проаналізувати стан формування знань, умінь і навичок майбутніх будівельників.
3. Означити метод проектів як один з ефективних методів при підготовці майбутніх будівельників.
4. Визначити зміст, форми і методи формування професійної компетентності майбутніх викладачів спецдисциплін будівельного профілю та розробити відповідні методичні рекомендації.

Об'єктом дослідження є процес фахової підготовки майбутніх будівельників.

Предмет дослідження – умови і методи формування у майбутніх викладачів спецдисциплін будівельного профілю вмінь використовувати метод проектів.

Інформаційна база дослідження. Використано основні положення щодо розвитку освіти в Україні, викладені в законах України “Про освіту”, “Про професійно-технічну освіту”, “Про вищу освіту”, Національній доктрині розвитку освіти. Стан розробленості проблеми та її значущість знайшли своє відображення в сучасних педагогічних дослідженнях: неперервної професійної освіти (І. А. Зязюн, Н. Г. Ничкало, С. О. Сисоєва); застосування компетентнісного підходу (І. І. Драч, Б. Д. Ельконін, В. А. Болотов, І. О. Зимня, Г. В. Єльнікова, А. М. Тубельський, Ю. Г. Татур, О. І. Пометун, та ін.); використання інноваційних технологій навчання (Н. П. Волкова, І. М. Дичківська, І. П. Подласий та ін.); професійної підготовки в коледжах та інших вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації (Н. С. Журавська, В. Т. Лозовецька, А. Я. Цюприк).

Практичне значення дослідження. Теоретичні положення, методичні рекомендації та висновки дослідження створюють основу для підвищення ефективності професійного становлення майбутніх будівельників у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу та майбутніх викладачів спецдисциплін будівельного профілю. Матеріали дослідження можуть бути використані у навчально-виховному процесі професійно-технічних навчальних закладів.

Завдання, які поставлені перед вітчизняною вищою освітою, зумовили переосмислення домінуючого традиційного підходу. Головним недоліком його є те, що “акцент, як правило, ставлять на запам'ятовування знань та їх перевірку, але спеціаліст, який був підготовлений у такий спосіб, може розгубитися у будь-якій новій ситуації”.

Сучасні дослідники (С. У. Гончаренко, П. М. Олійник, І. В. Козубовська і т. ін.) вирізняють декілька альтернативних підходів до освітнього процесу: системний, проблемний (В. М. Вергасов, В. А. Онищук та інші), контекстний (О. О. Вербицький), розвивальний (Л. В. Занков, В. В. Давидов), гуманістичний (І. А. Зязюн, Г. М. Сагач та ін.), особистісний (К. К. Платонов, І. С. Якиманська та ін.), діалогічний, акмеологічний (Л. С. Рибалко, І. І. Драч), культурологічний (І. А. Зязюн, В. В. Краєвський, І. Я. Лернер), а також аксіологічний, технократичний, технологічний, синергетичний, антропологічний та інші.

Враховуючи реалії сучасного життя, невпинне зростання обсягу знань та потребу у фахівцях-практиках, що вміють нестандартно мислити та діяти у нових ситуаціях, зрозумілою є актуальність та навіть необхідність впровадження у педагогічну практику проблемного навчання, зокрема методу проектів.

Метод проектів відноситься до методів проблемного навчання. Основоположниками такого виду навчання є американські філософи Джон Дьюї та його учень В. Х. Кілпатрик. В. Х. Кілпатрик дав таку класифікацію проектів:

- створюваний (продуктивний) проект, пов'язаний з трудовою діяльністю – доглядом за рослинами і тваринами, підготовкою макета, конструкторською діяльністю тощо;
- споживчий (його, метою є споживання у найширшому розумінні, включаючи

розваги) – підготовка екскурсій, розроблення і надання різних послуг (ремонт одягу, взуття, інформаційні послуги тощо), проекти розв'язання проблем життєзабезпечення табору тощо;

- проект розв'язання проблеми (науково-дослідницький проект);
- дослідження впливу умов догляду за рослинами на врожайність, фізико-математичні проекти, технічні проекти, проект розв'язання історичних або літературних проблем (які, як правило, поєднуються з дискусійними формами роботи) тощо;
- проект-вправа (проекти навчання і тренування для оволодіння певними навичками).

У 1905 р. під керівництвом російського педагога С. Т. Шацького було організовано невелику групу працівників, які намагалися активно запроваджувати проектні методи у практику викладання. Головною особливістю проектного навчання є цілеспрямоване використання проблемних ситуацій, які виникають об'єктивно та суб'єктивно.

Основні завдання даної технології:

- навчити здобувати знання самостійно, застосовуючи їх для виконання нових пізнавальних і практичних завдань;
- навчити збирати відомості, аналізувати, систематизувати, робити власні висновки;
- формувати комунікативні навички та навички роботи в групах (парах).

Здійснення проектної діяльності може бути реалізоване з використанням різних підходів. Першим із них передбачено виконання завдань навчального проекту та здійснення презентації кінцевого інтелектуального (матеріального) продукту на уроці або під час проведення серії уроків з певної теми. Іншим варіантом передбачено проведення проектної діяльності в позаурочний час та презентацію кінцевих результатів безпосередньо на уроці.

Етапи роботи над проектом:

1. Підготовчий етап. Визначення теми і мети проекту. Обговорення теми. Добір відомостей.

2. Планування: визначення джерел, засобів збирання, методів аналізу інформації; вибір засобів представлення результатів; вироблення критеріїв оцінювання результату і процесу. Формування завдання й вироблення плану дій. Коректування, пропозиція ідеї, висування пропозиції.

3. Збирання матеріалів (робота з літературою, спостереження, анкетування, експеримент). Аналіз. Узагальнення зібраних матеріалів, формулювання висновків.

4. Подання й оцінювання результатів (усний та письмовий звіт, оцінювання результатів та процесу дослідження). Участь у колективному обговоренні результатів проекту та процесу роботи над ним. Оцінювання зусиль, використання можливостей, творчого підходу.

5. Презентація проекту. Публічний захист проекту (літературний вечір, відеофільм, виставка, альбом).

Традиційні методи навчання у вищих навчальних закладах спрямовані передусім на формування системи знань, умінь та навичок з певного навчального курсу. Але особливістю викладача спецдисциплін є підготовка не сліпого виконавця певних навичок, які майбутній будівельник набуває на уроках виробничого навчання. Будівництво є мистецтвом, в якому поєднується з умінями естетичний смак, просторова фантазія і вміння довести на ринку праці можливості і переваги своєї професії. Майбутня робота – систематичне виконання проектів, які треба поразити, виконати, презентувати і захопити клієнта працювати наступного разу з тобою і твоєю командою. Метод проектів порівняно з традиційними методами навчання у першу чергу спрямований на розвиток в учнів творчого самостійного мислення, активізацію навчально-пізнавальної діяльності, вдосконалення навичок професійного спілкування.

Групові проекти готують майбутніх будівельників до роботи в бригадах та командах, формують навички взаємодопомоги та відповідальності за конкретно виконані власні завдання.

Т а б л и ц я

Порівняльна характеристика традиційної та системи навчання з використанням методу проектів

Традиційна система навчання	Система навчання з використанням методу проектів
Зміст навчання заздалегідь визначений програмами ще до того, як той чи інший студент зайшов до аудиторії, процес навчання має, як правило, мінімальні можливості для маневру.	Гнучкість процесу навчання, варіативність навчальних програм та унікальність індивідуальних освітніх траєкторій.
Учень є переважно реципієнтом “готових” знань.	Учень є активним учасником процесу навчання.
Індивідуальний підхід означає пристосування студентства до загальних програм і навчальних планів.	Викладач здійснює індивідуальний педагогічний супровід руху студентів за індивідуальними проектними програмами.
Головним “сухим залишком” освітнього процесу є навіть не результат навчання як такий, а оцінка, яка не завжди відображає реальний результат.	Оцінюються не тільки результати навчання, а і “сам процес” (зусилля, які доклали студенти в процесі конструювання нових знань), досягнутий ними прогрес у навчанні.
Домінують пасивні форми “засвоєння” знань.	Домінують інтерактивні технології навчання, робота в малих групах.
Цінується вміння відтворити вивчений (“пройдений”) матеріал, діяти за правилами, не заохочується метод “проб і помилок”.	Цінується оригінальність мислення, нестандартні ідеї, запитання “на засипку”, надається право на помилку та можливість свідомо її виправити.
Як правило, домінує стандартний підхід до організації навчального простору (традиційне розташування столів, звична позиція “викладач-учень” тощо).	Доводиться вирішувати питання “Як вчити учнів, що сидять спиною до викладача, а обличчям до комп’ютера або інших учнів, які працюють у групі”.

Проектна робота реалізується не лише в межах класно-урочної форми навчання. Це пошуки, які здійснюються, використовуючи вільний час, можливості та сприятливі умови для пошуку і реалізації завдань проекту.

Основними чинниками активізації навчально-пізнавальної діяльності, за В. В. Ягуповим, є: професійний інтерес, проблемність, емоційність, творчий характер, ігровий характер.

На наш погляд, формування компетентної особистості, фахівця нового типу, у вищій школі можливо здійснити шляхом залучення у педагогічну практику сучасних педагогічних технологій, що мають доповнити, а деяких випадках замінити традиційні навчальні методи, які вже не можуть виконати замовлення суспільства у компетентних, ерудованих, адаптованих до динамічного сьогодення фахівцях.

На наш погляд, саме за допомогою методу проектів засобами сучасних педагогічних технологій можна сформувати та розвинути такі професійно значущі якості особистості: організаторські здібності, самоорганізація, відповідальність, ретельність, вимогливість, здатність до прийняття рішень, спостережливості, вміння оцінити обставини, аналітичні здібності, критичність розуму і винахідливість, ініціативність, уміння керувати підлеглими та інші.

Більшість дослідників зазначають, що в сучасному світі знання припиняють бути “символічним капіталом”, пріоритетним стає управління знанням, інформаційними ресурсами для виконання конкретних соціальних і професійних завдань, в яких вони можуть виявлятися.

На ринку праці гостро стоїть питання конкурентної спроможності майбутнього будівельника, а у професійній освіті – підготовка такого фахівця.

Для підготовки конкурентоспроможного будівельника нині необхідно озброїти його не тільки знаннями, вміннями і навичками, а й методами діяльності, навичками самоосвіти

та іншими складовими професійної компетентності.

Вчені розглядають конкурентоспроможність працівників, як показник якості професійної підготовки, можливості реалізації професійних і особистісних якостей працівника в реальних умовах праці. Власне кажучи, це здатність діяти в умовах ринкових відносин й отримувати при цьому прибуток, достатній для науково-технічного вдосконалення виробництва, стимулювання працівників і підтримки виробництва продукції на відповідному рівні.

Конкурентоспроможність працівника – це відповідність рівня його професійної підготовки вимогам ринку праці щодо здійснення певного виду діяльності.

Однак застосовуючи даний метод, потрібно пам'ятати, що він не може бути основною формою проведення уроку. Проект – грандіозна робота і вимагає тривалих затрат часу. Головна проблема – відсутність чітких методичних рекомендацій щодо технології його проведення. Для виконання проекту, викладач спецдисциплін повинен сам його пройти коротко етапами, щоб побачити чи можлива повноцінна реалізація ідеї з відхиленнями на творчість та оригінальність, але зі збереженням виконання навчальних та розвивальних цілей.

Робота методичного забезпечення для викладачів і експериментальна перевірка дієвості такої методики є одним із завдань нашої майбутньої роботи.

Висновки. Якість освіти, яку надає вища технічна школа, оцінюється за рівнем виконання цілісного та взаємозумовленого комплексу освітніх завдань (навчальні досягнення, соціалізація випускників, яка передбачає оволодіння навичками орієнтації та функціонування в сучасному суспільстві, розвиток громадянської свідомості) за умов відповідності освітніх послуг вимогам споживачів, додержання нормативних вимог щодо умов навчання, виконання освітнього стандарту.

Таким чином, випускники будівельних спеціальностей повинні бути здатні до реалізації здобутих у технічному вищому навчальному закладі I-Прівня акредитації знань, умінь й навичок в процесі виконання професійних завдань у певних умовах трудової діяльності й з використанням сучасних методів і технічних засобів.

Робота майбутніх будівельників – це безпосереднє виконання проектів замовників та розв'язування конкретно поставлених завдань-ситуацій, а завдання викладача спецдисциплін не просто підготувати теоретично і практично майстра, але й адаптувати його до майбутньої професійної діяльності, виконуючи такі види роботи.

Використана література:

1. Бех І. Д. Принципи сучасної освіти / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 5. – С. 5-27.
2. Гузєєв В. В. “Метод проектів” как частный случай интегральной технологии обучения / В. В. Гузєєв // Директор школи. – 1995. – № 6.
3. Капченко О. Л. Педагогічна техніка – складова майстерності вчителя / О. Л. Капченко // Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи : монографія. – Київ, Глухів : РВВ ГДПУ, 2005. – С. 118-120.
3. Картель Т. М. Професійна підготовка майбутніх інженерів-будівельників у контексті вимог Болонського процесу / Т. М. Картель // 36. наук. праць Бердянського державного педагогічного університету: Педагогічні науки. – Бердянськ, 2007. – № 2. – С. 122-127.
5. Лернер П. Проектування як основний вид пізнавальної діяльності школярів (на прикладі освоєння ПГ “Технологія”) / П. Лернер // Завуч. – 2003. – № 7. – С. 6-10.
6. Логвін В. Метод проектів у контексті сучасної освіти / В. Логвін // Завуч. – 2002. – № 26. – С.4.
7. Сисоєва С. О. Особистісно-орієнтовані педагогічні технології: метод проектів / С. О. Сисоєва // Неперервна професійна освіта: теорія і методика : наук.-метод. журнал. – К., 2002. – Вип.1 (5). – 230 с.
8. Ягунов В. В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти / В. В. Ягунов, В. І. Свистун // Наукові записки НаУКМА. – Том 71. – Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – 2007.

References:

1. Bekh I. D. Pryntsypy suchasnoi osvity / I. D. Bekh // Pedahohika i psykholohiia. – 2004. – № 5. – S. 5-27.
2. Guzeev V. V. “Metod proektov” kak chasnyy sluchay integralnoy tekhnologii obucheniya / V. V. Guzeev // Direktor shkoly. – 1995. – № 6.
3. Kapchenko O. L. Pedahohichna tekhnika – skladova maisternosti vchytelia / O. L. Kapchenko // Pedahohichna maisternist: problemy, poshuky, perspektyvy : monohrafiia. – Kyiv, Hlukhiv : RVV HDPU, 2005. – S. 118-120.
3. Kartel T. M. Profesiina pidhotovka maibutnikh inzheneriv-budivelnykiv u konteksti vymoh Bolonskoho protsesu / T. M. Kartel // Zb. nauk. prats Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu: Pedahohichni nauky. – Berdiansk, 2007. – № 2. – S. 122-127.
5. Lerner P. Proektuvannia yak osnovnyi vyd piznavalnoi diialnosti shkoliariv (na prykladi osvoinnia PH “Tekhnolohiia”) / P. Lerner // Zavuch. – 2003. – № 7. – S. 6-10.
6. Lohvin V. Metod proektiv u konteksti suchasnoi osvity / V. Lohvin // Zavuch. – 2002. – № 26. – S. 4.
7. Sysoieva S. O. Osobystisno-orientovani pedahohichni tekhnolohii : metod proektiv / S. O. Sysoieva // Neperervna profesiina osvita: teoriia i metodyka : nauk.-metod. zhurnal. – K., 2002. – Vyp.1 (5). – 230 s.
8. Iahupov V. V. Kompetentnisnyi pidkhid do pidhotovky fakhivtsiv u systemi vyshchoi osvity / V. V. Iahupov, V. I. Svystun // Naukovi zapysky NaUKMA. – Tom 71. – Pedahohichni, psykholohichni nauky ta sotsialna robota. – 2007.

Артюх Л. В. Особенности профессиональной подготовки преподавателя спецдисциплин строительного профиля.

В статье анализируются особенности подготовки преподавателя спецдисциплин строительного профиля. Изучены основные положения относительно развития образования в Украине, состояние разработанности проблемы и ее значимость в современных педагогических исследованиях. Рассматривается метод проектов, как один из методов изучения спецдисциплин, история возникновения и особенности проектной учебы. Приведена классификация проектов, этапы проведения проектной работы (подготовительный, планирование, сбор материалов, представления и оценивания материалов, презентация результатов проекта) и основные задания технологии. Обосновывается важность его использования при подготовке строителей. Указаны преимущества и недостатки сравнительно с традиционными методами преподавания. Осуществлен теоретический анализ проблемы формирования профессиональной компетентности будущих преподавателей спецдисциплин строительного профиля и разработаны соответствующие методические рекомендации. Сделаны выводы относительно целесообразного использования данного метода для подготовки конкурентоспособных строителей.

Ключевые слова: метод проектов, проектная деятельность, классификация проектов, этапы проведения проекта, профессиональная компетентность, спецдисциплины строительного профиля, конкурентоспособность рабочего.

Artyh L. The Features of Lecturer’s Professional Preparation in special disciplines of building profile.

The article analyzes the peculiarities of lecturer’s preparation in special disciplines of building profile. The basic provisions for the development of education in Ukraine, the state of this problem and its significance in modern pedagogical research were investigated here. The next items were described: method of projects as a method of study special disciplines, the origins and characteristics of project-based learning. The article gives classification of projects, phases of project work (preparation, planning, gathering materials, submission and evaluation of materials, presentation of the project) and the main task of the technology. The importance of its use in the preparation of builders was proved. The advantages and disadvantages compared to traditional methods of teaching were specified. The theoretical analysis of the formation of professional competence of future teachers special disciplines in building profile was done with developing appropriate guidelines. Article shows the conclusions about the appropriate use of this method for training competitive builders.

Keywords: project method, project activity, classification of projects, stages of the project, professional competence, special disciplines in building sphere, competitiveness of worker.

УДК 378.147.091.33: 004

Бойчук В. М.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ІНТЕНСИВНОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядається методика підготовки вчителя технологій у ВНЗ, що здійснюється на компетентній основі та використання інформаційно-комунікаційних технологій. Створення і використання інформаційно-освітнього середовища надає можливість здійснення підготовки майбутнього вчителя технологій до самостійного навчання з урахуванням мотиваційної компетентності.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, інформаційно-освітнє середовище, підготовка вчителя, проектні технології.

У сучасних умовах інтенсивного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) виникає необхідність у створенні іншого навчального середовища. Нині актуальним є питання використання програмно-методичних і телекомунікаційних засобів у навчальному процесі вищої школи. Сучасні мультимедійні комп'ютерні програми й ІКТ відкривають студентам доступ до нетрадиційних джерел інформації – електронних підручників, освітніх Web-сайтів, систем дистанційного навчання тощо. Це дає можливість підвищити ефективність розвитку пізнавальної самостійної діяльності й дати нові можливості для творчого зростання студентів.

Однією з головних переваг комп'ютерних мереж є використання сучасних засобів обчислювальної техніки – універсального інструменту оброблення різноманітної інформації. Особливо цінним з точки зору навчання є те, що робота в комп'ютерній мережі практично неможлива без інтенсивного використання чисельних прикладних програм (текстових і графічних редакторів, електронних таблиць, баз даних), що, безумовно, буде стимулювати їхнє глибоке вивчення [1, с. 43-44].

Аналіз сучасної науково-методичної літератури свідчить про тенденцію все більш широкого використання ІКТ у навчальному процесі вищих навчальних закладів, зокрема у підготовці майбутнього вчителя технологій.

Проблемі реформування змісту освітньої галузі “Технології” та розробці теоретико-методичних засад підготовки вчителів технологій присвячені дослідження В. Бербец, В. Гусєва, Р. Гуревича, Д. Кільдерова, О. Коберника, О. Коваленко, М. Корця, В. Мадзігона, Л. Макаренко, Л. Оршанського, В. Сидоренка, В. Стешенка, Г. Терещука, В. Титаренко, В. Тименка, Д. Тхоржевського та ін.

Психологічні та педагогічні особливості впровадження сучасних інформаційних технологій у навчальний процес досліджували В. Беспалько, В. Биков, М. Жалдак, Ю. Машбиць, Н. Морзе, С. Раков, Ю. Рамський, З. Сайдаметова, О. Спірін, Ю. Триус; проблему формування інформатичних компетентностей у галузі професійної підготовки фахівців вивчали О. Гончарова, М. Жалдак, Ю. Жук, В. Клочко, Є. Смирнова-Трибульська, І. Роберт, С. Яшанов та ін.

Мета статті – розглянути методику підготовки майбутніх учителів технологій в умовах інформаційного навчального середовища у вищому навчальному закладі.

Успішність навчального процесу, що здійснюється в інформаційному навчальному середовищі, залежить від рівня навчальної самостійності й активності студентів, що проявляються як в аудиторії, так і за її межами в процесі виконання різних видів навчальних завдань. Самостійність проявляється в здатності до самостійного вибору оптимальних варіантів досягнення мети, придбанню в процесі руху до мети нових знань.

Рівень самостійності визначається мірою її повноти і творчості, поділяючись на репродуктивний, адаптивний, трансформаційний (що перетворює) і творчий (високий) рівні.

Рівень творчої самостійної роботи студентів передбачає прийняття мети пошуку, виявлення цікавості до поповнення відсутніх знань, активне оволодіння новими знаннями з навчальних джерел, представлених як на паперових, так і на електронних носіях, самостійний пошук інформації та її використання для розв'язання завдань професійної спрямованості з використанням сучасних телекомунікаційних засобів.

Основою розробленої методики є структурно-функціональні компоненти, що забезпечують процес організації самостійної роботи студентів у інформаційному навчальному середовищі та включають: мотиваційно-цільовий і діагностичний компоненти; етапи постановки завдань щодо вдосконалення якості підготовки кожного студента; планування самостійної роботи; навчальні дії з оволодіння навчальним матеріалом різної міри узагальненості; перенесення одержаних знань у нові умови моделювання (моделювання професійної діяльності за допомогою ІКТ).

Ефективна організація самостійної роботи студентів допускає також інформацію про наявність у студентів, з одного боку, системи попередніх знань, що логічно передують новим знанням, котрі підлягають засвоєнню, а з іншого боку, необхідного рівня навчальної компетентності, тобто тих механізмів навчально-пізнавальної діяльності, без яких програма навчання самостійної навчальної діяльності не може бути реалізованою.

У процесі організації навчання ми виходили з того, що у більшості студентів на початковому етапі освіти у ВНЗ погано сформований індивідуальний стиль навчальної діяльності, що проявляється в низькому рівні самостійності й активності, а також переважанні зовнішніх мотивів у навчальній мотивації. Отже, під час організації навчання потрібне управління навчальною діяльністю, центральним моментом якого мають бути механізми переведення навчальної діяльності студентів із керованої системи в самокеровану.

У процесі розроблення методики, спрямованої на організацію самостійної роботи майбутніх учителів технологій, був здійснений відбір стратегій, що входять у навчальну компетентність і є інструментом самостійної роботи студентів творчого типу, а також способом, що забезпечує перехід від її нижчих рівнів до більш високих. До таких стратегій, передусім, були віднесені методи мислення, що забезпечують самостійність у накопиченні та застосуванні знань і умінь їх структурувати, без чого неможливо систематизувати необхідну інформацію і піднятися на рівень бачення окремих розділів в їх зв'язках і стосунках.

Підходи, що забезпечують упорядкування й організацію системи предметних знань таким чином, щоб частина знань була ущільнена і зведена до єдиних логічних підстав, створюють студентам умови для самостійного виходу на розв'язання системи завдань, що вимагають застосування цих знань. У процесі цього ми спиралися на досвід багатьох дослідників, що розробляли проблему формування навчальних стратегій на основі укрупнення предметних знань, їх згортання і розгортання, опори на функції опису, пояснення, передбачення і перетворення, які взаємозв'язані та взаємозумовлені.

Одним з принципів нашого підходу є представлення навчального матеріалу спочатку як цілісної системи на орієнтовному рівні з подальшими навчальними діями з його більш поглибленого засвоєння зі збереженням загального бачення усього курсу в цілому. Крім того, майбутні вчителі технологій опановують прийоми логічного мислення на основі виділення описового, пояснюючого і приписуючого матеріалу, який групується в самостійні блоки.

Завдання засвоєння предметних знань і формування навчальної компетентності розв'язується в модельованих в інформаційному навчальному середовищі професійно орієнтованих ситуаціях, що дозволяють створювати автентичне комунікативне середовище.

Основою створення таких ситуацій є завдання, пов'язані з функціональними обов'язками майбутніх учителів технологій. В процесі виконання завдань складаються стійкі робочі групи, учасники яких колективно розв'язуючи навчальні завдання вчаться робити і приймати допомогу і підтримку, а також набувають навички ділового спілкування.

У процесі організації самостійної роботи студентів в інформаційному навчальному середовищі, на наш погляд, найбільш оптимальним підходом до побудови навчального курсу є модульний принцип. Модульна одиниця комп'ютерного навчання є завершеним циклом, що включає: діагностичне тестування, котре дає інформацію про якість підготовки майбутніх учителів технологій і рівень їхньої самостійності; мотиваційно-цільовий етап, змістом якого є створення умов, для прийняття поставленої навчальної мети, або для її самостійного формулювання; професійно орієнтовані ситуації, в яких передбачається використати ті, що підлягають засвоєнню знання; систематизований і структурований предметний зміст; стратегії оптимального оволодіння навчальним матеріалом, закладені в структуру предметного змісту, а також, що реалізуються в процесі педагогічної взаємодії викладача і студентів; вправи на перетворення, перекодування і перенесення засвоєваних знань у нові умови; розгалужену систему контролю (проміжний контроль, підсумкове комп'ютерне тестування, перевірка здатності використати одержані знання в ситуаціях майбутньої професійної діяльності); коригування поточних, проміжних і підсумкових результатів.

Отже, методика організації самостійної роботи майбутніх учителів технологій в інформаційному навчальному середовищі базується на системі таких структурно-функціональних компонентів як: модульне проектування навчального курсу; пріоритетна орієнтація на освоєння механізмів самостійної роботи; включення в навчальний процес автентичних ситуацій професійної діяльності; урахування специфіки навчання у ВНЗ; непряме управління самостійною роботою з урахуванням рівня самостійності студентів; своєчасний і об'єктивний контроль результатів самостійної роботи може стати засобом оптимізації процесу підготовки майбутніх учителів трудового навчання відповідно до вимог сучасного інформаційного суспільства.

Структура і зміст розміщуваних в інформаційному навчальному середовищі навчальних матеріалів, мають відповідати таким вимогам: структуризація і зведення до єдиних логічних підстав навчальної інформації, засвоєння якої сприяє розвитку розумової самостійності майбутніх учителів трудового навчання; модульна побудова навчального курсу, що дозволяє групувати предметний зміст, що розміщується в інформаційному навчальному середовищі у вигляді відносно самостійних навчальних циклів. Це підвищує гнучкість і варіативність навчального процесу; професійно орієнтована тематика інформації, що підлягає засвоєнню; розміщення в інформаційному навчальному середовищі завдань з поступовим розгортанням і поглибленням навчального матеріалу; широке використання гіпертекстової технології створення електронних навчально-методичних матеріалів, що забезпечують можливість вибору стратегій самостійної роботи студентів; постійне оновлення навчально-методичної бази за рахунок залучення ресурсів Інтернету і вдосконалення програмно-апаратних засобів навчання.

Висновки. Методика організації самостійної роботи майбутніх учителів технологій в інформаційному навчальному середовищі, розроблена на основі комплексного підходу до поняття "організація", що передбачає реалізацію таких організаційних компонентів: модульне проектування навчального курсу; пріоритетну орієнтацію на освоєння механізмів самостійної роботи; включення в навчальний процес автентичних ситуацій професійної діяльності; урахування специфіки навчання у ВНЗ, непряме управління самостійною роботою з урахуванням рівня самостійності студентів; своєчасний і об'єктивний контроль результатів самостійної роботи студентів може стати засобом оптимізації процесу підготовки майбутніх учителів технологій відповідно до вимог сучасного інформаційного суспільства.

Використана література:

1. Гуревич Р. С. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі на наукових дослідженнях: навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної освіти / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. – Вінниця: ДОВ “Вінниця”, 2004. – 365 с.
2. Гуревич Р. С. Сучасна парадигма технологічної освіти в школі / Р. С. Гуревич, В. М. Бойчук // Трудова підготовка в рідній школі. – 2015 – № 6 – С. 2-5.
3. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: Інноваційні засоби і технології: колективна монографія / за ред. В. Ю. Бикова та О. В. Овчарук. – К.: Атіка, 2005. – 252 с.
4. Кадемія М. Ю. Використання сервісів соціальних медіа в навчальному процесі ВНЗ: Блоги, Веб-квести, Блог-квести: навчально-методичний посібник. – 2-е вид., перероб. / М. Ю. Кадемія, В. М. Кобися. – Вінниця: “Ландо ЛТД”, 2014. – 236 с.
5. Коваль Т. І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності: навч.-метод. посіб. / Т. І. Коваль, С. О. Сисоєва, Л. П. Сущенко. – К.: Видавничий центр КНЛУ, 2009. – 380 с.
6. Освітні технології: навчально-методичний посібник / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2002. – 255 с.

References:

1. Hurevych R. S. Informatsiino-telekomunikatsiini tekhnolohii v navchalnomu protsesi na naukovykh doslidzhenniakh: navchalnyi posibnyk dlia studentiv pedahohichnykh VNZ i slukhachiv instytutiv pisladyplomnoi osvity / R. S. Hurevych, M. Yu. Kademiia. – Vinnytsia: DOV “Vinnytsia”, 2004. – 365 s.
2. Hurevych R. S. Suchasna paradyhma tekhnolohichnoi osvity v shkoli / R. S. Hurevych, V. M. Boichuk // Trudova pidhotovka v ridnii shkoli. – 2015 – № 6 – S. 2-5.
3. Informatsiine zabezpechennia navchalno-vykhovnoho protsesu: Innovatsiini zasoby i tekhnolohii: kolektyvna monohrafiia / za red. V. Yu. Bykova ta O. V. Ovcharuk. – K.: Atika, 2005. – 252 s.
4. Kademiia M. Yu. Vykorystannia servisiv sotsialnykh media v navchalnomu protsesi VNZ: Blohy, Veb-kvesty, Bloh-kvesty: navchalno-metodychnyi posibnyk. – 2-e vyd., pererob. / M. Yu. Kademiia, V. M. Kobysia. – Vinnytsia: “Lando LTD”, 2014. – 236 s.
5. Koval’ T. I. Pidhotovka vykladachiv vyshchoi shkoly: informatsiini tekhnolohii u pedahohichnii diialnosti: navch.-metod. posib. / T. I. Koval, S. O. Sysoieva, L. P. Sushchenko. – K.: Vydavnychy tsestr KNLU, 2009. – 380 s.
6. Osvitni tekhnolohii: navchalno-metodychnyi posibnyk / O. M. Piekhota, A. Z. Kiktenko, O. M. Liubarska ta in.; za zah. red. O. M. Piekhoty. – K.: A.S.K., 2002. – 255 s.

Бойчук В. М. Подготовка будущего учителя в условиях интенсивного развития информационно-коммуникационных технологий.

В статье рассматривается методика подготовки учителя технологий в ВУЗе, которая осуществляется на компетентностной основе использованием информационно-коммуникационных технологий. Создание и использование информационно-образовательной среды дает возможность осуществлять подготовку будущего учителя технологий на основе самостоятельного обучения с учетом мотивационной компетентности.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, информационно-образовательная среда, подготовка учителя, проектные технологии.

Boychuk V. M. Preparation of future teacher in the conditions of intensive development informatively of of communication technologies.

In the article the teacher training technology at the university, which is made on the basis of competence and use of information and communication technologies. Creation and use of information and educational environment provides the possibility of preparing future teachers for independent learning technology based motivational competence.

Keywords: ICT, information and learning environment, teacher training, design technology.

УДК 371.381 :371.321

Бурдун В. В.

FAV LAB – ЛАБОРАТОРІЇ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧИХ ІДЕЙ УЧНІВ

В статті розглядаються проблеми реформування освіти в Україні, проводиться аналіз проекту по створенню інфраструктури, що відкриває для учнів доступ до засобів виробництва за моделлю Fab lab і огляд перспектив та особливостей її застосування в Україні. Розглядається історія створення перших Fab lab, які завдяки принципам відкритості та доступності перетворилися в глобальну мережу лабораторій цифрового виробництва по всьому світу. В статті також розглядається структура і принцип роботи Центрів молодіжної інноваційної творчості, які створені в Росії за прикладом Fab lab, метою яких є залучення школярів і студентів до науково-технічної творчості, а також створення умов доступу до сучасних технологій і обладнання малим інноваційним компаніям. Такі центри демократизують виробничі технології, раніше доступні тільки в дорогому масовому виробництві і надають можливість талановитій молоді реалізувати власні ідеї на практиці.

Ключові слова: центри цифрового виробництва, центри молодіжної інноваційної творчості, персональне виробництво, творчі ідеї.

Реформа освіти в країні назріла вже давно. І дітей, і батьків, і вчителів, і роботодавців давно не влаштовує нині існуюча система навчання заради самого навчання. Доказом цього є думка про те, що більшість знань, отриманих нами в школі, багатьом так і не стала в нагоді в житті. Уже будучи дорослими, люди задаються питанням, навіщо все це навчалось і де це може бути використано в реальних обставинах. Хоча цьому твердженню можна протиставити думку про те, що кожний навчальний предмет, кожна тема тою чи іншою мірою розвиває учнів, розвиває їхнє мислення, світогляд, пам'ять, кругозір. Крім того, стара освіта була більш системною. Цього не можна не відзначати. Знання які зараз ми даємо в школі стали менш системними, міжпредметним зв'язкам приділяється менше уваги. Добре це чи ні – це теж дискусійне питання.

Міністерство освіти і науки України спрямовує свої зусилля на те, щоб виростити освічену молодь, зробити так, щоб отримані знання стали практичними навичками, що можуть застосовуватися в повсякденному житті. Вихід в МОН вбачають у створенні за прикладом Заходу спеціальних шкіл-хабів (опорних шкіл). Це сучасні школи, обладнані всім необхідним для того, щоб діти могли вчитися не тільки в класах, але і дистанційно – спілкуватися з учителями по Інтернету, слухати таким чином уроки, виконувати завдання і навіть писати контрольні роботи. Подібні школи-хаби є в США, Європі, Австралії і інших країнах світу [1].

Основна мета створення опорних шкіл – забезпечення якості освіти, рівного доступу до якісної освіти, а також питання ефективності використання ресурсів. При створенні опорних шкіл початкові школи планується залишати за місцем проживання дитини, а учні 5-9 класів будуть вчитися в опорних школах. В опорній школі повинен бути досвідчений директор, кваліфікований педагогічний колектив, хороша матеріально-технічна база.

Міністерство освіти і науки України визначає, що шкільна освіта в майбутньому повинна базуватися на чотирьох найважливіших положеннях. По-перше, необхідно модернізувати програми так, щоб уроки стали для дітей цікавими. По-друге, освіта повинна охоплювати різні сфери життя і вчити фінансової, цивільної грамотності і т.д. По-третє, необхідно готувати вчителів так, щоб вони були відкриті новим знанням і крокували в ногу з часом. Ну і, звичайно, повинна бути відповідна матеріально-технічна база. “Впровадження системи School HAV полягає в тому, що почнуть працювати центральні школи-хаби, оснащені сучасними лабораторіями, з новітніми кабінетами і всім необхідним для практичних занять. Ці навчальні заклади будуть опорними. А по області

працюватимуть маленькі дочірні школи”, – зазначив заступник міністра Олег Дерев’янку. Школярі дочірніх шкіл завжди зможуть звернутися в центральну школу-хаб для застосування вивченого теоретичного матеріалу на практиці [1].

Відносно зазначених вище чотирьох положень Міністерства освіти і науки України щодо модернізації освіти хочеться зауважити, що бажання зробити навчання цікавим є достатньо суперечливим. Не можуть усі уроки бути цікавими і все що ми робимо в житті теж не завжди цікаве і не завжди приносить нам задоволення. Ми забуваємо про таке слово як потрібно. Учні повинні усвідомлювати, що навчання – це важка праця. Стосовно другого пункту, то проблема навчання учнів фінансової, економічної, правової грамотності назріла вже давно. Ми навчаємо учнів всьому, але те що насправді потрібно випускникам в реальному житті в школах програмою непередбачено. Стосовно підготовки вчителів: добре підготовлені випускники педагогічних вишів як правило в школу не ідуть. Вони усвідомлюють, що рівень заробітної плати не відповідає їхнім амбіціям. Це і є головної причиною низького рівня викладання в школі. Матеріальну базу в школі відроджувати потрібно, але чи зможе бути реалізована ця добра справа в нашому корумпованому суспільстві – питання суперечливе.

Відзначимо також, що в реформах, що пропонує Міністерство освіти і науки України ми, як і раніше, не бачимо предмет “трудове навчання”. Наголошується на оснащенні опорних шкіл сучасними лабораторіями для фізики, хімії, біології, але тільки не для трудового навчання. З цього можна зробити висновок, що країні не потрібні талановиті інженери, яких необхідно готувати ще з юного віку.

У тих же західних країнах, чий приклад ми постійно намагаємося наслідувати є цікавий досвід створення лабораторій Fab lab.

Fab lab (англ. Fabrication laboratory) – це відкриті центри цифрового виробництва, де кожен бажаючий може створити практично будь-який матеріальний об’єкт власної розробки на верстатах з ЧПУ. Це кращий з існуючих інструментів персонального виробництва.

Метою статті є аналіз проекту по створенню інфраструктури, що відкриває для учнів доступ до засобів виробництва за моделлю Fab lab і огляд перспектив та особливостей її застосування в Україні.

З кожним роком засоби виробництва стають все більш доступними для кожної людини. Про це свідчить і поява таких бюджетних верстатів як 3D принтер Makerbot, і таких “гаражних” стартапів як Local Motors. В результаті це призвело до того, що виробництво стає персональним.

Нова промислова революція почалася в 1998 році в Бостоні. Коли професор Массачусетського технологічного інституту (MIT) Ніл Гершенфельд вперше організував для студентів курс під назвою “Як зробити практично все” (“How to make almost everything”). В рамках навчання студенти повинні були освоїти сучасне і дороге устаткування лабораторії MIT для реалізації своїх наукових проектів.

Яке ж було його здивування, коли на перше заняття, в лабораторію, що вміщає 10 осіб, прийшло понад 100 осіб. Але студенти прийшли не для підвищення своєї професійної кваліфікації і не для роботи над своїми дипломними проектами. Устаткування MIT вартістю в кілька мільйонів доларів вони використовували для втілення в життя власних ідей, для створення нових речей, які здадуться обивателю абсолютно марними.

Технології кінця 20 століття дозволяють нам сьогодні вільно виражати себе в літературі, музиці, фотографії. Інтернет надав кожному з нас можливість бути письменником-публіцистом, актором, музикантом і режисером, не виходячи з дому. Як говорить професор Ніл Гершенфельд: “Цифрова революція відбулася, нам більше не потрібно це стверджувати, що буде далі – це революція виробництва”. Але чи готові ми до абсолютно новій формі творчості – “створення речей”, зміни матеріального світу навколо нас? Експеримент професора Ніла Гершенфельда показав: потреба є [2].

Однак для того, щоб відкрити для учнів персональне виробництво, потрібен інструмент, який повинен поєднувати в собі простоту експлуатації (для роботи з ним не потрібні фундаментальні знання про технології обробки матеріалів і спеціальну інженерну освіту) і широкі виробничі можливості (робота з різними матеріалами: дерево, пластик, акрил, метал, шкіра і т.п.), він повинен виробляти не тільки зовнішню форму, але і електронну начинку, щоб змусити нові речі “жити”. Якщо проводити аналогію з комп’ютерами, сучасне виробниче обладнання – це перші ЕОМ, що важать тонни і вимагають великої кількості персоналу для обслуговування, а нам потрібен Персональний комп’ютер, в нашому випадку “персональний виробник”. Такий інструмент є в лабораторіях Fab lab.

У 2001 році в рамках соціальної програми в США Центром Бітов та Атомів МІТ була створена перша лабораторія Fab lab (Fab – скорочене від англійського fabrication – виробництво або fabulous – неймовірний). Вона включила в себе таке обладнання, як фрезерні верстати, що дозволяють зробити механічну обробку матеріалу, 3D принтер, для друку пластикових деталей, інструмент для створення друківаних плат, плоттер для різання вінілу, плати Arduino і інші схожі засоби виробництва. Програмне забезпечення, що об’єднує всі ці технології в єдиний процес, було написано співробітниками МІТ. Ця лабораторія була спрощений варіант промислової лабораторії МІТ вартістю не більше 100 000 USD. Цей проект користувався таким успіхом, що мережа лабораторій Fab lab розрослася по всьому світу – сьогодні це понад сто лабораторій-фабрик по всьому світу, від Гани і Афганістану до Іспанії і США. І щороку їх число подвоюється.

Fab lab навчає учнів навичкам, необхідним для розробки і виробництва нових продуктів (від 3D моделювання і графіки, розробки електроніки та програмування до проектного менеджменту), але на відміну від класичних освітніх установ, навчання теорії тут відбувається при виникненні потреби в цьому. Звичайно, Fab lab проводить як короткострокові (до тижня), так і довгострокові (до півроку) навчальні програми, в яких лекції читають викладачі вузів, інженери та фахівці з великих лабораторій світу. Але більша частина навчання проходить в процесі роботи над власним проектом, в ролі консультантів виступає штат лабораторії, інші відвідувачі і експерти міжнародної мережі.

В результаті такого спілкування і постійної взаємодії в кожному успішному Fab lab формується співтовариство розробників, що володіють широким діапазоном професійних навичок. Саме ця спільнота творчих і працездатних людей – основний ресурс лабораторії. Сформувавши такий ресурс, Fab lab вкладає його в розробку комерційних продуктів, виконання технічно складних, нетривіальних замовлень, інноваційний консалтинг. Наприклад, в Fab lab Барселони на замовлення був розроблений дизайн повітряної кулі для туризму в стратосферу.

Потенціал Fab lab лежить в полі абсолютно нового сегмента ринку. Це не центр прототипування (віддав замовлення – отримав модель), це не центр колективного користування (де необхідно платити за оренду обладнання). При цьому це не фірма інноваційного консалтингу (поставив завдання – отримав розробку) і не освітня установа в чистому вигляді. Сфера застосування Fab lab лежить між цими сегментами, як пісок, який заповнює простір між великими каменями. І його особливість полягає в умінні бути гнучким в розпорядженні ресурсами, знаходити компроміс із замовниками, шукати альтернативні шляхи взаємодії з розробниками, але при цьому не боятися братися за складні нетривіальні завдання і вирішувати їх.

Основне досягнення і першочергове завдання Fab lab – подолання психологічного бар’єру у молоді від “це неможливо, для вирішення цього завдання мені потрібно купити верстат за кілька мільйонів доларів, і шість років вчитися в технічному ВНЗ” до “я зроблю це сам в Fab lab за допомогою фрезерного верстата, або ножівки та ізоляційної стрічки”.

Соціальний ефект Fab lab – сприяння розробці інноваційних продуктів, створення нових робочих місць, підвищення кваліфікації молоді, озброєння людей технологією для

самостійного вирішення своїх соціальних проблем.

Кожна лабораторія – це елемент міської інфраструктури, який вирішує завдання своєї спільноти. Так, наприклад, в Афганістані була створена локальна мережа Wifi вишок, для забезпечення населення Інтернетом. В Індії – холодильні камери для автомобілів, щоб м'ясо не псувалося при перевезенні. В Іспанії (Барселоні) лабораторія обслуговує архітекторів і дизайнерів, наприклад, для створення прототипу нового будинку, нової моделі взуття або тривимірної карти Барселони.

Інтернет і персональні комп'ютери змінили наше життя. Отримавши доступ до вільного обміну інформацією, ми написали Вікіпедію, найбільшу енциклопедію в світі, ми намалювали карти Open Street Map, ми шукаємо позаземне життя за допомогою проекту SETI@home. Що ж ми зробимо, коли отримаємо вільний доступ до інструментів для зміни матеріального світу?

Fab lab – це, в першу чергу, люди, які формують спільноту, їх потреби і ідеї. Fab lab – це також місце взаємодії фахівців з різних галузей: програмування, розробки електроніки, дизайну, архітектури, моделювання і т.д. Саме поєднання знань цих фахівців і творчість “на стику” дозволяють зробити дизайн розумним, а архітектуру живою.

Наш північний сусід також не відстає в цьому питанні. Останніми роками за прикладом Fab lab в Росії були створені центри молодіжної інноваційної творчості, метою яких є залучення школярів і студентів до науково-технічної творчості, а також створення умов доступу до сучасних технологій і обладнання малим інноваційним компаніям.

Своє оснащення Центри молодіжної інноваційної творчості вибирають самостійно, виходячи із завдань, які вони перед собою ставлять. Одними з найбільш затребуваних в діяльності Центрів є пристрої для лазерного різання і гравіювання. Держава інвестує значні кошти на створення цих центрів. В 2015 році в Росії вже існувало 143 таких центри [3].

Які ж перспективи створення таких лабораторій або центрів в нашій країні і чи повинні вони мати свої особливості? Прем'єр України Арсеній Яценюк наголосив на створенні в цьому році по одній опорній школі в кожній області. Перші шаги в цьому напрямку вже зроблені. На створення цих шкіл вже виділили кошти. Але чи буде ця реформа ефективною покаже час. На створення лабораторій також необхідні кошти і кошти не малі. І якщо створення таких лабораторій може бути профінансоване іноземними інвесторами, то на навчання персоналу, підтримку цих центрів кошти необхідно буде шукати з власних резервів. І тут може виникнути така ситуація, коли керівництву центра необхідно бути шукати джерела фінансування самостійно або побудувати роботу центру таким чином, щоб він сам себе забезпечував. С одного боку може це і добре. Керівники центрів будуть проводити грамотний і ефективний менеджмент. Центри будуть намагатися створювати конкурентно спроможні або оригінальні товари чи продукцію. Учні будуть отримувати знання і навички підприємців, будуть вчитися вести бізнес і на практиці знайомитися з такими поняттями, як собівартість, конкуренція, ефективність виробництва, задоволення попиту споживачів тощо. Це буде суперечити принципам класичних Fab lab: розвиток вільної творчості. Однак нашій країні потрібні молоді, талановиті, впевнені в собі підприємці і саме Fab lab дозволить виховати таке покоління.

В подальших публікаціях можна більш детально розглянути матеріальне оснащення лабораторій Fab lab і приклади робіт виконаних учнями різних країн в таких лабораторіях.

Використана література:

1. <http://www.segodnya.ua/life/education/chto-takoe-haby-vse-plyusy-i-minusy-planiruемого-novogo-formata-shkol-v-ukraine-684074.html>.
2. <https://geektimes.ru/post/257400/>.
3. <http://i-innomir.ru/projects/1>.

Бурдун В. В. Fab lab – лаборатории для реализации творческих идей учащихся.

В статье рассматриваются проблемы реформирования образования в Украине, проводится анализ проекта по созданию инфраструктуры, открывающей для учащихся доступ к средствам производства по модели Fab lab и обзор перспектив и особенностей ее применения в Украине. Рассматривается история создания первых Fab lab, которые благодаря принципам открытости и доступности превратились в глобальную сеть лабораторий цифрового производства по всему миру.

В статье также рассматривается структура и принцип работы Центров молодежного инновационного творчества, созданных в России по примеру Fab lab, целью которых является привлечение школьников и студентов к научно-техническому творчеству, а также создание условий доступа к современным технологиям и оборудованию малым инновационным компаниям. Такие центры демократизируют производственные технологии, ранее доступные только в дорогом массовом производстве и предоставляют возможность талантливой молодежи реализовать свои идеи на практике.

Ключевые слова: центры цифрового производства, центры молодежного инновационного творчества, персональное производство, творческие идеи.

Burdun V. V. Fab lab – laboratories for realization the students' creative ideas.

The article consider the problems of reforming of education in Ukraine, analyze the project of the infrastructure, which open access for the students to the means of production by the model of Fab lab and a review of prospects and peculiarities of its using in Ukraine. The history of the creation of the first Fab lab, which, thanks to the principles of the openness and accessibility turn into a global network of laboratories of digital production all over the world is considered.

The article also describes the structure and operation of the work of youth innovative creative work centers in Russia by the example of Fab lab, the purpose of which is to attract pupils and students to scientific and technical creativity, as well as the creation of conditions of access to modern technology and equipment of small innovative companies. Such centers democratizing manufacturing technologies, which were previously available only in expensive mass production and give the opportunity for talented young people to realize their ideas in practice.

Keywords: digital production centers, youth innovative creativity centers, private production, creative ideas.

УДК 378.016

Бусленко О. М.

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “РОБОТА В МАТЕРІАЛІ”**

У статті змодельовано зміст навчальної дисципліни “Робота в матеріалі”, що викладається майбутнім дизайнерам у процесі фахової підготовки. За основу у процесі моделювання було взято принцип структурування та добору навчальної інформації відповідно до завдань, які висуваються до фахової підготовки майбутніх дизайнерів. Розглянуто чотири види структур, які були взяті за основу для формування змісту навчальної дисципліни “Робота у матеріалі”. Представлено методика добору і структурування змісту навчальної дисципліни у певній логічній послідовності. У межах теорії єдності змістової і процесуальної сторін виокремлено і запропоновано у тексті статті найбільш уживані принципи і критерії формування змісту навчання, які враховують у процесі добору і структурування змісту навчального матеріалу. На основі викладених положень зроблені відповідні висновки і окреслені перспективи подальших досліджень.

Ключові слова: організаційно-педагогічна модель, структурування змісту навчальної дисципліни, робота в матеріалі, майбутні фахівці з дизайну.

У сучасних умовах розбудови державності відбувається оновлення усіх сфер суспільства в тому числі і освіти, як в цілому, так зокрема, і змісту окремих навчальних дисциплін у вищій школі.

З метою проектування навчального процесу з дисципліни “Робота в матеріалі” важливим є визначення змісту навчання як спеціально відібраної і визнаної системи знань, умінь та навичок, необхідних для ефективного здійснення професійної діяльності майбутніх фахівців з дизайну.

Актуальність обраної теми дослідження зумовлена насамперед тим, що незважаючи на велику кількість наукових розробок з проблем змісту навчання, на сьогоднішній день добір та структурування навчального матеріалу з роботи в матеріалі для підготовки майбутніх фахівців з дизайну, як правило, здійснюється авторитарно-інтуїтивно провідними спеціалістами навчального закладу. Такий підхід, на жаль, часто призводить до боротьби за навчальні години, що, в кінцевому підсумку, негативно позначається на якості підготовки майбутніх фахівців.

Крім того, тривалий період часу структурування змістодисципліни “Робота в матеріалі” носить емпіричний характер, коли значні обсяги курсу без наукового обґрунтування були перенесені з технічної галузі до педагогічної галузі, що, зрештою, є досить важливим для визначення науково-технічного рівня подання фактичного матеріалу для майбутнього фахівця. Проте такий обсяг навчального матеріалу не може бути використаний у процесі підготовки майбутніх фахівців з дизайну.

Зважаючи на стан проблеми, для подальшої роботи над змістом навчальної дисципліни “Робота в матеріалі” було обрано інший підхід, а саме: добір та структурування навчальної інформації відповідно до завдань, які висувуються до майбутніх фахівців з дизайну.

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки вчені ведуть активний пошук більш ефективних технологій організації засвоєння навчального матеріалу, інтенсифікації процесу навчання та підвищення його якості. Важливу роль у цьому процесі відіграє науково обґрунтований добір інформаційного матеріалу та структурування змісту навчальної дисципліни. Необхідність структурування навчального матеріалу як умови покращення засвоєння знань доводять у своїх працях Ю. К. Бабанський, С. У. Гончаренко, М. А. Данилов, В. М. Дуков, П. М. Ерднієв, О. М. Коберник, М. С. Корець, Е. Т. Коробов, Б. І. Коротяєв, І. Я. Лернер, В. М. Мадзігон, В. О. Онишук, В. К. Сидоренко, О. І. Уман, А. В. Усова та ін.

Мета статті – графічно моделювати зміст навчальної дисципліни “Робота в матеріалі” і представити теоретико-методичний супровід до запропонованої моделі.

Однією з вагомих підвалин для вирішення теоретичних і практичних завдань щодо відбору змісту навчання є усталене у педагогіці положення про те, що навчальна дисципліна – це не результат проектування відповідної галузі науки на навчання, а результат дидактичного опрацювання системи знань, умінь і навичок, необхідних для опанування інтелектуальною, практичною, соціальною або духовною діяльністю [5].

Оскільки в логічну структуру навчальної інформації покладено логіку науки, то структура навчальної інформації з роботи в матеріалі має у своїй основі коло питань, які належать до проблеми створення одягу складних об’ємів та конструкцій із новітніх матеріалів на індивідуального споживача, використовуючи для вирішення цієї проблеми різні науки: прикладну антропологію, елементи біології, інженерну психологію і колориметрію, ергономіку та кваліметрію, а також методи технічного моделювання

(методи конструювання одягу) та знання інформатики і системотехніки, теорії ймовірностей; окремі питання нарисної геометрії, машинобудівного креслення, композиції, матеріалознавства, технології і дизайну.

На основі зазначеного, логічна структура змісту дисципліни “Робота в матеріалі” має у своїй основі логіку кількох наук і прикладних наукових дисциплін, що визначається сукупністю дидактичних цілей і вимог, особливостями навчально-пізнавального процесу підготовки майбутніх фахівців з дизайну.

Обсяг знань у кожній галузі науки постійно зростає, а кількість навчального часу для їх вивчення жорстко обмежено. І сьогодні ця проблема – невідповідності обсягу знань кількості часу, передбаченого для їх засвоєння – особливо актуальна. Частково вона вирішується освітніми технологіями на основі періодичного процесу дидактичного вдосконалення та реконструювання, а також оптимізації структури навчального матеріалу і способів його подання.

Ідею оптимізації структури навчального матеріалу було закладено ще у 70–80-х рр. Суть методу оптимізації полягає у тому, що у предметних системах елементи знань повинні поєднуватись найкоротшими логічними зв'язками, кількість доказів має бути зведено до мінімуму, виключено дублювання, максимум уваги потрібно приділяти головним, найбільш загальним і значущим відомостям та ідеям [2; 4; 7].

Найважливіша вимога до побудови дидактичної структури знань впливає із вимоги системності передачі інформації. Сьогодні до завдань навчання входить послідовне формування системи індивідуальних знань майбутніх фахівців з дизайну. Підхід до знань із системних позицій реалізується і у технології подання інформації, що є не менш важливим у процесі формування змісту навчальної дисципліни “Робота в матеріалі”.

На основі аналізу поширених технологій подання інформації та з урахуванням умов навчання майбутніх фахівців з дизайну для формування змісту навчальної дисципліни робота у матеріалі за основу були обрані такі види структур, як:

– загальна лінійна структура, коли навчальний матеріал викладається поступово, один раз від початку і до кінця;

– генералізаційна структура, яка є дедуктивною у глобальному масштабі: має на увазі виділення у навчальному матеріалі дисципліни одного або кількох змістових узагальнень, які служать систематизуючою основою, концентруючи таким чином усю інформацію у цілісну наукову систему;

– ідеографічна, знаково-символічна структура, яка використовує форми подання навчального матеріалу, характерні для внутрішніх, згорнутих процесів діяльності свідомості (знаки, символи, сутності та ін.);

– структура засвоєння розумових дій. Побудова дидактичної структури навчального матеріалу не може не враховувати вимог одного із самих сучасних підходів до результатів навчання – компетентнісного, відповідно до якого формування системи знань повинно супроводжуватись забезпеченням їх діяльності, здатності до застосування, творчого застосування, уміння самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватися у стрімкому потоці наукової і суспільної інформації. У дидактичній системі знань студентів потрібно подавати не тільки самі знання, а й найбільш ефективні загальні методи оволодіння і застосування цих знань [7].

Обраний підхід формування змісту навчальної дисципліни представляємо графічно (рис. 1).

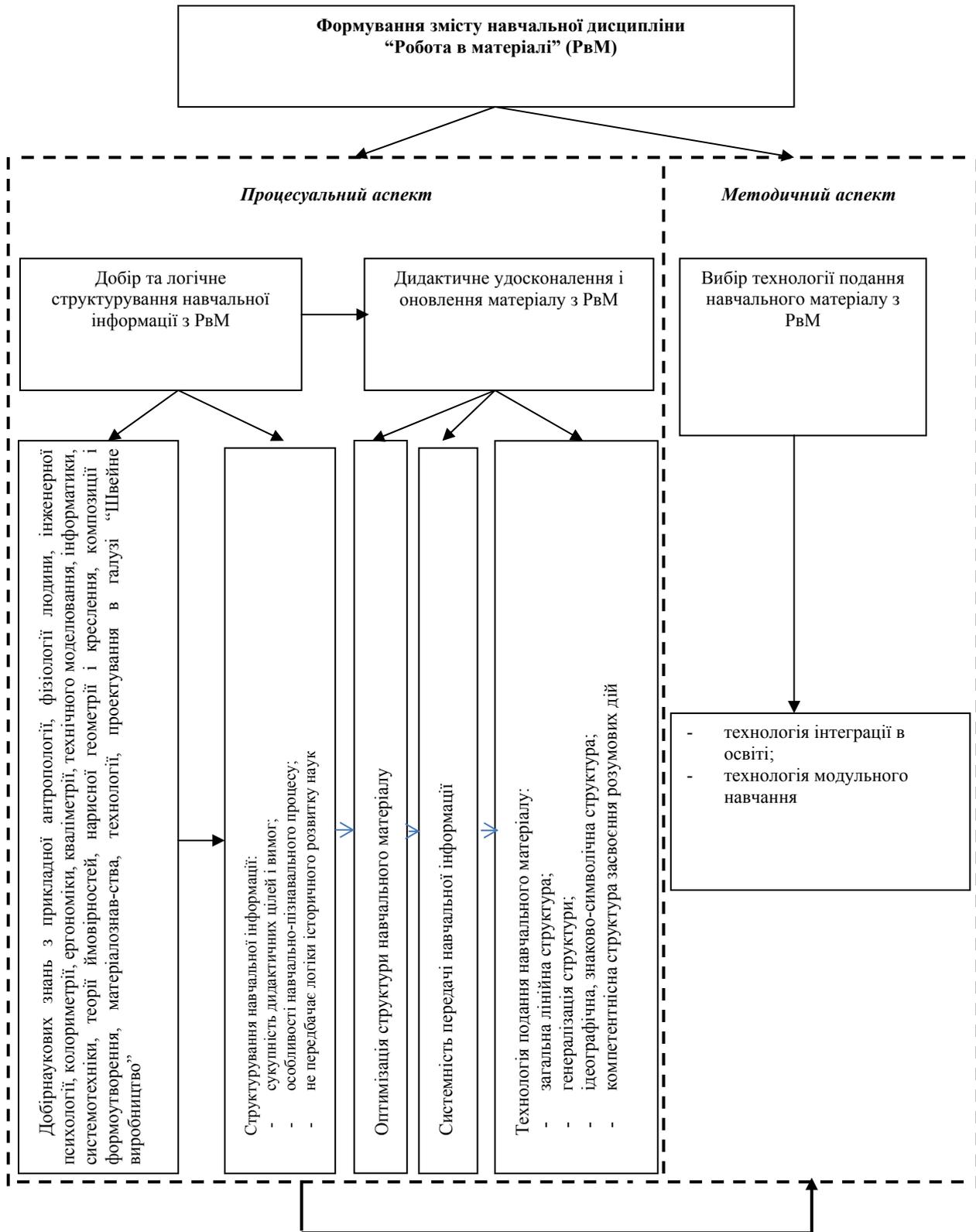

Рис. 1. Організаційно-педагогічна модель добору і структурування навчального матеріалу з роботи в матеріалі

Враховуючи той факт, що для вирішення ключової проблеми, що покладена в основу навчальної дисципліни “Робота в матеріалі”, (створення одягу складних об’ємів та конструкцій із новітніх матеріалів на індивідуального споживача), використовується цілий спектр питань із різних наук (прикладна антропологія, ергономіка, кваліметрія, інформатика, технічне моделювання та ін.), очевидно, що необхідним є застосування інтеграційного підходу в розробці змісту навчальної дисципліни “Робота в матеріалі”, зокрема, інтеграція змісту навчання, яка передбачає зменшення багатопредметності (концепція міжпредметної інтеграції) та генералізація змісту навчальної дисципліни (концепція внутрішньопредметної інтеграції).

За такої інформаційної насиченості навчальної дисципліни “Робота в матеріалі” неабияке значення мають проблеми компоновки і подання знань у вигляді навчальних модулів. Навчальний модуль – це відносно автономна частина змісту навчальної дисципліни з методичними матеріалами до нього [5]. Модуль складається з таких компонентів: точно сформульована навчальна мета та завдання; банк інформації: навчальний матеріал у вигляді навчальних програм і текстів; практичні та інші види навчальної діяльності з формування необхідних умінь; діагностичне завдання, яке точно відповідає поставленим у даному модулі цілям; методичне та матеріально-технічне забезпечення модуля.

Отже, з викладених вище міркувань випливає, що реалізація організаційно-педагогічної моделі добору та структурування навчального матеріалу з РвМ можлива за умови використання відомих педагогічних технологій, таких як технологія інтеграції в освіті та технологія модульного навчання.

Аналіз та узагальнення наукових робіт із проблем добору та структурування навчальної інформації дає нам підстави запропонувати методику добору і структурування змісту навчального матеріалу з РвМ у такій послідовності:

- сформулювати принципи і критерії добору змісту навчальної дисципліни “Робота в матеріалі” відповідно до мети і завдань підготовки майбутніх фахівців з дизайну;
- побудувати структурно-логічну схему навчальної дисципліни “Робота в матеріалі” спираючись на сучасні наукові праці в галузі дизайну одягу, макетування і швейного виробництва;
- визначити обсяг змісту навчальної дисципліни з урахуванням її складності, а також завдань підготовки майбутніх фахівців з дизайну;
- переконатися у достатності отриманих навчальних елементів для досягнення мети підготовки;
- враховуючи можливі властивості сприйняття і пам’яті студентів, поділити навчальний матеріал на відповідні розділи, модулі, теми, навчальні заняття, які унеможливають перевантаження їх навчальною роботою на різних етапах навчання;
- виявити систему сутнісних зв’язків між елементами змісту навчальної дисципліни (розділ, модуль, тема, заняття) і розмістити навчальний матеріал у тій послідовності, яка впливає з даної системи зв’язків.

У сучасних умовах розвитку педагогічної науки найбільш доцільними підходами щодо добору змісту навчання є теорія дидактичної єдності змістової і процесуальної сторін. У рамках даної теорії виокремлюємо найбільш уживані принципи і критерії формування змісту навчання, які необхідно врахувати у процесі добору та структурування змісту навчального матеріалу з РвМ для майбутніх фахівців з дизайну.

Отже, як принципи формування змісту навчальної дисципліни “Робота в матеріалі” можна виділити[6]:

- принцип генералізації, концентрації змісту навколо основних концепцій, ідей та закономірностей науки, на якій базується навчальна дисципліна;
- принцип забезпечення внутрішньої логіки наук, які є базою для навчальної дисципліни;

– принцип наукової доцільності, який означає, що розглянуті розділи, модулі, теми є частиною навчальної дисципліни;

– принцип дидактичної ізоморфності, коли при дидактичній обробці наукової системи знань вимагається по можливості зберегти основні елементи теорії і створити умови для розкриття природи цих елементів і характеру зв'язку між ними;

– принцип відповідності змісту навчання майбутній професійній діяльності спеціаліста;

– принцип єдності змісту навчання, який виражає необхідність урахування зв'язків, які існують між різними навчальними дисциплінами, з метою формування у свідомості студента цілісної наукової картини, яка слугуватиме базовою основою його майбутньої професійної діяльності;

– принцип перспективності розвитку наукового знання.

У якості критеріїв добору змісту навчальної дисципліни доцільно використовувати такі положення:

– цілісне відображення у змісті навчання завдань формування всебічно розвинутої особистості студента;

– висока наукова і практична значимість змісту навчального матеріалу;

– відповідність складності змісту реальним навчальним можливостям студентів;

– відповідність обсягу змісту часу, який виділяється на вивчення навчальної дисципліни;

– відповідність змісту навчально-методичній та матеріально-технічній базам навчального закладу.

Варто також наголосити і на тому, що важливим напрямом, за яким працюють теоретики змісту освіти, є проблема структурування масиву навчального матеріалу. Аспект логічної економності упорядкування досить великого обсягу навчального матеріалу з РвМ відповідає насамперед тому, що здатність мозку як резервуара або каналу для перенесення певної сукупності знань, які людина мусить опанувати, є обмеженою. Тому під час логічного аналізу й упорядкування навчального матеріалу треба створити такі умови, щоб процес оволодіння знаннями відбувався без надлишкової інформації, яка обтяжує студентів.

Останнім часом намітились тенденції до виділення у навчальному матеріалі фундаментальних і головних теорій, а в них – системи провідних ідей та понять. Ці ідеї мають відображати основні досягнення педагогічних наук та тенденції їх розвитку. Підхід до компонування навчального матеріалу навколо основних ідей ученими називаються по-різному: інтерактивний принцип змісту освіти (Я. Скалкова); принцип тематичної концентрації змісту навчального матеріалу (Е. Страчар); укрупнення дидактичних одиниць (П. Ерднієв), діяльнісний та системний підходи моделювання дидактичної теорії (П. Гусак) та ін., але суть їх одна – структурувати навчальний матеріал так, щоб усі теорії, категорії, поняття поєднувались в одну систему й доповнювали один одного. При цьому важливо враховувати те, що як надлишкова спресованість, нероздільність, так і надмірне розчленування, розтягнутість у часі засвоєння взаємопов'язаних компонентів ускладнює процес цілісного оволодіння студентами знаннями і уміннями.

З появою програмованого й технологізованого навчання вчені підняли питання логічного структурування змісту навчального матеріалу. Зокрема В. Безпалько запропонував здійснювати побудову логічної структури змісту навчання на основі ієрархічної побудови так званих “навчальних елементів”, під якими він розуміє об'єкти, явища й методи діяльності, відібрані з науки і внесені у програму навчального предмета для їх вивчення [3; 4]. Фактично навчальні елементи є тими елементарними частинами, з яких складається будь-яка навчальна програма.

Таким чином, сутнісну структуру навчальної інформації з роботи в матеріалі доцільно представити, використовуючи метод графного моделювання, про що більш детально буде

висвітлено у текстах наступних статей.

З вищесказаного матеріалу варто зробити висновок про те, що запропонована у тексті статті організаційно-педагогічна модель формування змісту навчальної дисципліни “Робота в матеріалі” представлена у вигляді цілісної сукупності двох ключових аспектів, зокрема, процесуального і методичного, що логічно узгоджуються між собою за рахунок визначених у кожному з них складових елементів.

Запропонована модель може застосовуватися для формування змісту інших спеціальних навчальних дисциплін у вищій школі, зокрема, у процесі фахової підготовки майбутніх фахівців з дизайну.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Порушені у статті аспекти існуючої проблеми можуть слугувати базою для подальших теоретичних досліджень структурування змісту навчальної дисципліни “Робота в матеріалі” та інших спеціальних дисциплін для фахової підготовки майбутніх дизайнерів.

Використана література:

1. *Бабанский Ю. К.* Как оптимизировать процесс обучения : научное издание / Ю. К. Бабанский. – М. : Знание, 1978. – 48 с.
2. *Безрукова В. С.* Интеграционные процессы в педагогической теории и практике [текст] / В. С. Безрукова. – Екатеринбург, 1994. – 152 с.
3. *Беспалько В. П.* Основы теории педагогических систем (Проблемы и методы психолого-педагогического обеспечения технических обучающих систем) [текст] / В. П. Беспалько. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 1997. – 304 с.
4. *Беспалько В. П.* Педагогика и прогрессивные технологии обучения [текст] / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с.
5. *Вишнякова С. М.* Профессиональное образование [текст] : словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика / С. М. Вишнякова. – М. : НИЦ, 1999. – 538 с.
6. *Лернер И. Я.* Процесс обучения и его закономерности / И. Я. Лернер. – М. : Знание, 1980. – 96 с.
7. *Тюмасева З. И.* Системное образование и образовательные системы [текст] : монография / З. И. Тюмасева. – Челябинск : Изд-во ЧГПУ, 1999. – 280 с.

References:

1. *Babanskiy Yu. K.* Как optimizirovat protsess obucheniya : nauchnoe izdanie / Yu. K. Babanskiy. – М. : Znanie, 1978. – 48 s.
2. *Bezrukova V. S.* Integratsionnye protsessy v pedagogicheskoy teorii i praktike [tekst] / V. S. Bezrukova. – Yekaterinburg, 1994. – 152 s.
3. *Bespalko V. P.* Osnovy teorii pedagogicheskikh sistem (Problemy i metody psikhologo-pedagogicheskogo obespecheniya tekhnicheskikh obuchayushchikh sistem) [tekst] / V. P. Bespalko. – Voronezh : Izd-vo VGU, 1997. – 304 s.
4. *Bespalko V. P.* Pedagogika i progressivnye tekhnologii obucheniya [tekst] / V. P. Bespalko. – М. : Pedagogika, 1989. – 192 s.
5. *Vishnyakova S. M.* Professionalnoe obrazovanie [tekst] : slovar. Klyuchevye ponyatiya, terminy, aktualnaya leksika / S. M. Vishnyakova. – М. : NITs, 1999. – 538 s.
6. *Lerner I. Ya.* Protsess obucheniya i ego zakonomernosti / I. Ya. Lerner. – М. : Znanie, 1980. – 96 s.
7. *Tyumaseva Z. I.* Sistemnoe obrazovanie i obrazovatelnye sistemy [tekst] : monografiya / Z. I. Tyumaseva. – Chelyabinsk : Izd-vo ChGPU, 1999. – 280 s.

Буленко О. Н. *Организационно-педагогическая модель формирования содержания учебной дисциплины “Работа в материале”.*

В статье смоделировано содержание учебной дисциплины “Работа в материале”, что преподается будущим дизайнерам в процессе профессиональной подготовки. В основу процесса моделирования был положен принцип структурирования и отбора учебной информации в соответствии с задачами, которые выдвигаются к профессиональной подготовке будущих дизайнеров. Рассмотрены четыре вида структур, которые были взяты за основу для формирования содержания учебной дисциплины “Работа в материале”. Представлены методика отбора и структурирования содержания учебной дисциплины в определенной логической последовательности. В рамках теории единства содержательной и процессуальной сторон

выделены и предложены в текстостатьи наиболее употребляемые принципы и критерии формирования содержания обучения, что учитывают в процессе отбора и структурирования содержания учебного материала. На основе изложенных положений сделаны соответствующие выводы и обозначены перспективы дальнейших исследований.

Ключевые слова: организационно-педагогическая модель, структурирование содержания учебной дисциплины, работа в материале, будущие специалисты по дизайну.

Buslenko O. N. Organizational model of formation of educational content discipline “Work in material”.

Article content modeled discipline “Work in material”, which describes the future designers in the training. The basis of the simulation was taken the principle of selection and structuring educational information according to the tasks that apply to professional training future designers. We consider four types of structures that were taken as a basis for shaping the content of the subject matter “Working in material”. Presented methods for selecting and structuring the content of discipline in a logical sequence. Within the theory of the unity of semantic and procedural sides singled out and proposed in the text most common principles and criteria shaping the content of training that take into account in the selection and structuring of the content of educational material. Based on the provisions set developed appropriate conclusions and outlines the prospects for further research.

Keywords: organizational and pedagogical model, structuring the content of the discipline, work in material, future professionals of the design.

УДК 378.147:377

Вовк Н. В.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПОЖИВАННЯ В УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

У статті визначено сутність підготовки майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи, розглянуто її компоненти, критерії, показники та рівні сформованості. Науково обґрунтовано змістову характеристику поняття “підготовка майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів”. Теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено технологію реалізації педагогічних умов ефективної підготовки майбутніх учителів технологій до формування культури споживання в учнів. Установлено, за яких педагогічних умов її буде реалізовано в процесі навчання майбутніх учителів у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: споживання, культура споживання, споживча освіта, технологічна освіта, підготовка майбутнього вчителя.

У сучасній Україні споживча освіта є невід’ємною складовою системи підготовки молодих людей до дорослого життя. Сьогодні національна освітня система постає перед новими викликами: освіта підростаючого покоління обов’язково має бути практичною, конкретною та впливати на поведінку і прагнення молодих громадян.

Актуальність проблеми в першу чергу зумовлена зміною наявних пріоритетів у постановці стратегічних цілей вищої педагогічної освіти, появою нових вимог до особистості майбутнього вчителя.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми засвідчив, що недостатньо розкрито особливості підготовки майбутніх учителів технологій до цього напряму професійної діяльності. Окремим аспектам проблеми формування культури споживання присвячено дослідження Г. Григоренко, Л. Жилиної, Н. Кривошеї, Д. Лазаренка, О. Лихолат, Л. Савченко, Н. Слюсаренко, В. Стешенко, З. Філончук і ін.

Формування цілей статті (постановка завдання). Проте визначення, теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку педагогічних умов підготовки майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи здійснено не було. Отже, заповнення цієї прогалини і є **метою** нашого дослідження.

Було виявлено, що дослідження проблеми підготовки майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи можливе за рахунок вирішення комплексу завдань.

Реалізація першого завдання передбачала здійснення системного аналізу стану розробки проблеми підготовки майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи та виявлення напрямів її подальшого вивчення.

У процесі дослідження з'ясовано, що культура споживання є динамічним процесом, розвиток якого здійснюється на базі задоволення потреб у професійній діяльності, культурі, цінностях. Культура споживання дає набори зразків споживання, виборів, цінностей і смаків, які допомагають людині орієнтуватися в соціальному просторі. Це також надіндивідуальна реальність, яка створюється суспільством як безпосередньо, так і за допомогою соціальних інститутів – держави, бізнесу, освіти тощо.

Отже, було встановлено, що підготовка майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів на сучасному етапі розвитку професійної освіти є проблемою, що потребує цілеспрямованого, планомірного розв'язання. А подальше її дослідження потребує спеціальної розробки педагогічних умов і технології їхньої реалізації.

Друге завдання дослідження було спрямоване на обґрунтування сутності, структури та змісту підготовки майбутнього вчителя технологій до формування в учнів культури споживання. Виявлено, що специфіка такої підготовки майбутнього вчителя залежить не лише від його готовності до організації та проведення навчальних занять за відповідними темами, а й від здатності формувати в учнів певні споживчі компетенції зокрема й культуру споживання взагалі.

Підготовка майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання полягає у формуванні професійної компетентності, що передбачає встановлення у студентів мотивів до реалізації цього виду професійної діяльності, формування цілісної системи споживчих знань, оволодіння практичними вміннями та навичками, необхідними для розвитку в учнів культури споживання, а також виховання активної позиції споживача.

Нами було визначено, що підготовка майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів є складним, системним феноменом, який містить мотиваційний, когнітивний, ціннісно-смісловий та діяльнісно-результативний компоненти, що й зумовлює ефективність майбутньої професійної діяльності вчителя технологій [2].

Вирішення третього завдання передбачало теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку сукупності педагогічних умов та технології їхньої реалізації для забезпечення ефективної підготовки майбутнього вчителя до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи, таких як:

- ознайомлення майбутнього вчителя технологій із роллю та місцем споживчої освіти через збагачення змісту спеціальних дисциплін знаннями про культуру споживання;
- реалізація комплексу сучасних педагогічних технологій: технології емпauerменту, мультимедійних, імітаційно-ігрових і проектних технологій, центральне місце серед яких відведено ігровому проектуванню;
- забезпечення методичної підготовки майбутнього вчителя до формування в учнів культури споживання на уроках технології.

Технологія реалізації зазначених педагогічних умов ґрунтувалася на наступних методологічних підходах: системному, компетентнісному, культурологічному, та етапах навчальної діяльності студентів: організаційно-підготовчому, змістово-процесуальному та

рефлексивно-творчому.

Основою цієї технології став авторський спецкурс „Основи споживчих знань” та окремі змістові модулі, зміст яких забезпечив єдність структурних складових досліджуваного особистісного утворення в студентів у процесі лекційних, лабораторних, практичних занять, гурткової і самостійної роботи.

Четверте завдання передбачало експериментальну перевірку розроблених умов і технології їх реалізації в підготовці майбутнього вчителя до формування культури споживання в учнів за такими аспектами:

- спрямування навчальної роботи вчителів-практиків на формування культури споживання в учнів на уроках технології;
- з’ясування мотивів навчальної діяльності майбутніх учителів технологій;
- сформованість компонентів підготовки студентів до формування культури споживання в учнів;
- спрямування професійної підготовки майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи;
- аналіз навчально-методичного забезпечення організації процесу підготовки майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів.

Технологія підготовки майбутнього вчителя до формування культури споживання в учнів передбачала організацію навчальної діяльності студентів у три *етапи*: перший – *організаційно-підготовчий*; другий етап – *змістово-процесуальний*; третій етап – *рефлексивно-творчий*.

У ході констатувального етапу педагогічного експерименту було вивчено стан підготовки майбутніх учителів технологій до формування культури споживання в учнів та можливості споживчої освіти. Це дозволило виявити недостатній рівень підготовки вчителів до формування культури споживання в учнів на уроках технології. Водночас було встановлено, що студенти технологічних факультетів мають недостатній рівень підготовки до формування культури споживання в учнів. Отримані дані підтвердили необхідність упровадження педагогічних умов підготовки майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів та технологію їх реалізації.

На формувальному етапі педагогічного експерименту відбулося експериментальне навчання здобувачів вищої освіти щодо формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи в процесі аудиторної та позааудиторної роботи. Для цього до начального плану технологічного факультету було введено спецкурс “Основи споживчих знань” (4 курс), до змісту курсу “Сучасні технології промислового виробництва” (4 курс) введено змістовий модуль “Промисловість на захисті прав споживачів”, до курсу “Домознавство” (2 курс) – змістовий модуль “Формування культури споживання в теорії та практиці домоустрою”, до курсу “Методика навчання технологій” (4 курс) – змістові модулі “Теорія і методика навчання основ споживчих знань” та “Методика навчання технології сталого розвитку (емпауерменту)”.

Зміст спецкурсу “Основи споживчих знань” [1] містив теоретично та практично важливий матеріал для формування культури споживання: комплекс споживчих знань (товарознавчі, технологічні, матеріалознавчі, економічні та знання про споживчі властивості матеріалів і виробів); актуальні проблеми споживання; технології становлення культури споживання товарів і послуг; відпрацювання професійних дій, спрямованих на формування в студентів культури споживання тощо.

У межах спецкурсу було проведено такі форми занять, як лекції-візуалізації (демонстрація відеоматеріалів про обгортку, етикетку та рекламу тощо); лекції-провокації (навмисне допущення помилок у процесі викладання матеріалу про споживання та заощадження); віртуальна лабораторія (створення реклами товарів, власної етикетки, каталогу послуг, проекту дитячого кафе); квести (“Проблема сімейного бюджету”); ділові (“Рациональне споживання товарів і послуг”) та рольові (“Вивчення етики відносин у сфері

споживання”) ігри; ярмарок педагогічних ідей (“Про що розкаже реклама побутової техніки”); рейтинги споживання товарів і послуг, на які студенти орієнтувались під час виконання практичних завдань, розробки споживчих проєктів, бізнес-планів, написання творів-есе (“Для чого потрібно формувати культуру споживання?”); розв’язання проблемних ситуацій (запропонувати способи розв’язання життєвих ситуації, що можуть спричинити культурний шок) тощо.

Контрольний етап експерименту продемонстрував ефективність розроблених педагогічних умов і технології їхньої реалізації в процесі професійної підготовки майбутніх учителів до формування культури споживання в учнів.

Загальний рівень підготовки майбутніх учителів технологій до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи якісно змінився.

Так, в експериментальній групі кількість студентів із високим рівнем підготовки до формування культури споживання в учнів зросла на 14,8% і становила 28,7%. Кількість студентів із достатнім рівнем підготовки зросла на 4,7% й становила 29,4% від загалу. Ці студенти показали досить високу мотивацію щодо необхідності підготовки до формування в учнів культури споживання, а також високий рівень знань зі спецкурсу та з доданих змістових модулів, усвідомлене ставлення до такої підготовки й наявність умінь, пов’язаних із використанням споживчих знань у професійній діяльності.

Кількість студентів із середнім рівнем сформованості зменшилася на 12,6% і склала 20,8% від загалу. Студенти, які мали середній рівень підготовки до формування культури споживання в учнів, показали, що їхня мотивація щодо необхідності такої підготовки має достатній рівень, такий же рівень володіння знаннями основ споживчої культури; усвідомлене ставлення цих студентів характеризувалося й достатнім рівнем умінь, пов’язаних із використанням споживчих знань у професійній діяльності.

Кількість студентів експериментальної групи з низьким рівнем підготовки до формування культури споживання в учнів зменшилася на 6,3% й становила 21,1% від загалу. Ці студенти залишилися на низькому рівні, хоча в них і відбулися деякі позитивні зміни в мотиваційній, когнітивній, ціннісно-смісловій і діяльнісно-результативній сферах.

Щодо результатів, отриманих під час дослідження рівня студентів із контрольних груп, зазначимо, що відбулися незначні, але позитивні зміни щодо якості підготовки майбутніх учителів технологій до формування культури споживання в учнів.

Узагальнені результати підсумкового етапу педагогічного експерименту подано в табл.

Т а б л и ц я

Узагальнені результати дослідження підсумкового етапу педагогічного експерименту в експериментальній і контрольній групах

Компоненти підготовки	Кількість студентів	Рівні сформованості, %			
		Низький	Середній	Достатній	Високий
Мотиваційний	КГ (186 ст.)	46,5	33,2	7,7	13,6
	ЕГ (179 ст.)	35,1	35,6	21,7	7,6
Когнітивний	КГ (186 ст.)	50,0	26,8	18,4	4,8
	ЕГ (179 ст.)	36,2	15,9	35,4	12,5
Ціннісно-смісловий	КГ (186 ст.)	34,4	35,3	23,3	7,0
	ЕГ (179 ст.)	27,4	31,8	29,5	11,3
Діяльнісно-результативний	КГ (186 ст.)	36,5	28,2	26,3	9,0
	ЕГ (179 ст.)	15,8	31,9	37,5	14,8

Достовірність відмінностей між рівнями підготовки студентів контрольних та експериментальних груп після підсумкового етапу експерименту перевірено за допомогою

критерію χ^2 (узгодження) та критерію ϕ -Фішера. Так, отримане значення критерію $\chi^2_{емп}$ виявилось більшим від критичного $\chi^2_{крит}$ ($13,44 > 7,81$), що засвідчило достовірність розбіжностей у характеристиках експериментальної та контрольної груп на рівні 95% вірогідності. Водночас, отримане значення критерію ϕ -Фішера також виявилось більшим від критичного: $\phi^*_{емп} = 2,58 > \phi^*_{кр} = 2,31$. Окрім того, емпіричне значення критерію $\phi^*_{емп} = 2,58$ знаходиться в зоні значущості, що свідчить про його достовірність із рівнем $\alpha = 0,01$.

Порівняння результатів, отриманих під час констатувального, формувального та контрольного етапів експерименту засвідчило підвищення рівня підготовки студентів експериментальних груп. Так в експериментальних групах, на відміну від контрольних, зменшилась кількість студентів із низьким рівнем, водночас зросла кількість студентів із середнім, достатнім і високим показниками рівня.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, розроблені нами педагогічні умови та технологія їхньої реалізації в підготовці майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів виявилися достатньо ефективними та результативними.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів розв'язання проблеми підготовки майбутнього вчителя технологій до формування культури споживання в учнів загальноосвітньої школи. Потребують подальшого вивчення питання наступності та перспективності процесу формування культури споживання в учнів, студентів і дорослих, розробки методики реалізації цього процесу засобами інформаційних технологій в навчальному процесі вищу.

Використана література:

1. *Вовк Н. В.* Зміст спецкурсу “Основи споживчих знань” у системі підготовки майбутніх учителів технологій до формування культури споживання в учнів / Н. В. Вовк // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи: збірник наукових праць. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – Випуск 52. – С. 68-74.
2. *Вовк Н. В.* Критерии сформированности потребительской культуры будущих учителей технологий / Н. В. Вовк // Международное научное издание International Scientific Journal: сборник научных трудов SWorld. – Вып. № 4(37). – Том 12. – Иваново: МАРКОВА АД, 2014. – С. 64-71.

References:

1. *Vovk N. V.* Zmist speckursu “Osnovi spozhivchih znan” u sistemi pidgotovki majbutnih uchiteliv tehnologij do formuvannja kul'turi spozhivannja v uchniv / N. V. Vovk // Naukovij chasopis Nacional'nogo pedagogichnogo universitetu imeni M. P. Dragomanova. Serija № 5. Pedagogichni nauki: realii ta perspektivi: zbirnik naukovih prac'. – K.: Vid-vo NPU imeni M. P. Dragomanova, 2015. – Vipusk 52. – S. 68-74.
2. *Vovk N. V.* Kriterii sformirovannosti potrebitel'skoj kul'tury budushhij uchitelej tehnologij / N. V. Vovk // Mezhdunarodnoe nauchnoe izdanie International Scientific Journal: sbornik nauchnyh trudov SWorld. – Vyp. № 4 (37). – Tom 12. – Ivanovo: MARKOVA AD, 2014. – S. 64-71.

Вовк Н. В. Подготовка будущего учителя технологий к формированию культуры потребления у учащихся общеобразовательной школы.

В статье определена сущность подготовки будущего учителя технологии к формированию культуры потребления у учащихся общеобразовательной школы, рассмотрены ее компоненты, критерии, показатели и уровни сформированности. Научно обоснованно содержательную характеристику понятия “подготовка будущего учителя технологии к формированию культуры потребления у учащихся”. Теоретически обоснована и экспериментально проверена технология реализации педагогических условий эффективной подготовки будущих учителей технологий к формированию культуры потребления у учащихся. Установлено, при каких педагогических условий она будет реализована в процессе обучения будущих учителей в вузе.

Ключевые слова: потребление, культура потребления, потребительское образование, технологическое образование, подготовка будущего учителя.

Vovk N. V. Training future teachers of technology to creating a culture of consumption in secondary school students.

The essence of training future teachers of technology to creating a culture of consumption in secondary school students, considered its components, criteria and levels of performance. Scientifically substantiated semantic description of the concept of "training future teachers of technology to creating a culture of consumption among students". Theoretically grounded and experimentally proven effective implementation of pedagogical conditions of preparation of future teachers of technology to creating a culture of consumption in students. Established pedagogical conditions under which it will be implemented in the training of future teachers in higher education.

Keywords: consumption, culture of consumption, consumer education, technological education, training future teachers.

УДК 371.134:004

Гервас О. Г.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ В ГАЛУЗІ ДИЗАЙНУ З ОСНОВ ХУДОЖНЬОГО ПРОЕКТУВАННЯ

У статті зроблений аналіз критеріїв освіти, дизайнерських методів пізнання, які належать дизайну і дизайнерській освіті. Проаналізовано специфіку організації фахової підготовки інженерів-педагогів у галузі дизайну з основ художнього проектування. Окреслено основні проблеми підготовки інженера-педагога в галузі дизайну з художньо-проектної діяльності. Також, у статті визначені основні ознаки і значення проектно-технологічної та художньо-проектної діяльності у професійній підготовці майбутніх інженерів-педагогів у галузі дизайну. Зроблено висновок про те, що – одна з найбільш важливих цілей підготовки майбутніх інженерів-педагогів у галузі дизайну, є надання умінь і здатностей (компетенцій) з художнього проектування для здійснення ефективної професійної діяльності, підвищення загальноосвітнього і культурного рівня студента, формування його наукового світогляду та художньо-конструкторського мислення.

Ключові слова: професійна освіта, дизайн, дизайн-освіта, проектна діяльність, художнє проектування.

Освіта як процес зводиться перш за все до відтворення і трансляції нагромаджених у минулому знань, досвіду культури. Водночас життєдіяльність як особистості, так і соціуму, здійснюється в процесі освіти – знання і досвід минулого повинні бути трансформовані системою освіти в здатність і готовність людини (і суспільства) проектувати і будувати майбутнє.

У наш час до художньо-конструкторської діяльності, до різних видів проектування залучається все більше число людей. У промисловому проектуванні відокремився самостійний напрям – дизайн, який поєднав у собі творчий пошук наукової думки і художню уяву.

Такі професії як художник-конструктор, дизайнер, які є одними з наймолодших, завойовують усе більшу популярність. В даний час неможливо назвати жодної галузі науки, техніки, культури, які б органічно не пов'язувалися з мистецтвом і дизайном. Образна мова мистецтва проникає в науку, наукові дослідження, розширює сферу художньої культури, а макетно-модельний метод, що є властивим архітектурі і дизайну, робить науку, техніку, технологію, інженерне проектування більш гуманістичними.

У цей час проектування і виготовлення високоякісної продукції немислиме без участі

дизайнера, чим підкреслюється важливість техніко-естетичних параметрів виробів, які створюються в процесі художнього конструювання. Більшість якісних показників закладається саме на стадії проектування і конструювання. Так наприклад, у ряді досліджень відзначається, що близько 80% неякісних виробів є наслідком недоглядів на виробничому етапі, на етапі проектування. Це відбувається з тієї причини, що проектування найчастіше здійснюють фахівці, що не володіють методами художнього конструювання.

Метою статті є визначення основних ознак і значення проектно-технологічної та художньо-проектної діяльності у професійній підготовці майбутніх інженерів-педагогів у галузі дизайну.

Проектність пронизує всі сфери людської діяльності. Ми щодня і щогодини проектуємо, паралельно розв'язуємо проектні завдання, охоплюючи різноманітні аспекти життя (праці, спілкування). Проте, проектність як актуальна цінність і сутнісна характеристика не тільки професійної, як особлива культура мислення і діяльності, що має відтворюватися сферою освіти, на жаль, не одержала належного застосування.

Водночас є країни, де проектність органічно ввійшла в культуру і в освіту. Характерні в цьому відношенні Англія і Японія, які здійснили реформування освіти на основі проектно-культури – Дизайну з великої букви, що дозволило досягти синтезу між природничо-науковим, гуманітарним і художньо-естетичним циклами дисциплін [1].

Та обставина, що дизайн увійшов у структуру двох різних, але яскравих за історичними долями культур, що утворюють два полюси світової культури, Європейської і Азіатської, і водночас безсумнівно володіють загальнолюдською значущістю, вказує на універсальність і загальнолюдський смисл дизайну, на фундаментальність проектно-культури, яка поєднується з дизайном, реалізується через нього.

Б. Арчер, автор найбільш відомої концепції впровадження дизайну у систему загальної освіти Англії, розглядав дизайн як “третю культуру”, що проявляється безпосередньо в проектній культурі, і називав її “дизайном з великої букви”. Він визначив її сутність як сукупність досвіду матеріальної культури, знань, навичок і цінностей, що втілюються в мистецтві планування, винаходу, формоосвіти і виконання”[2].

Б. Арчер стверджує, що дизайн невіддільний від культури нового часу, що дизайн є самоцінністю, яка повинна увійти і суттєво змінити сучасну освіту. Учений зіставляє природничі науки, гуманітарний блок і дизайн та приходять до висновку, що об'єкти досліджень у них різні: у “точних науках” – природний світ, у гуманітарній сфері – людина і людський досвід, у дизайні – світ, створений людиною, предметно-речовий світ. Тобто по суті, йдеться, про три культури: природничо-наукову, гуманітарну і “третю культуру ” – дизайн.

Відповідно розрізняються і методи діяльності цих “трьох культур”: – у точних науках – експеримент, аналіз, класифікація; – у гуманітарній сфері – аналогія, метафора, критика, узагальнення, оцінка; – у дизайні – композиція, моделювання, створення образів, синтезування, формування стилю тощо.

Функціонує дизайн у формі особливої проектно-культури, яка має свою основну задачу, що полягає в концептуалізації і втіленні нових предметних форм, у формуванні гармонійного предметно-речового середовища помешкання людини. Дизайн, звернутий до матеріальної культури, використовується як метод мистецтва планування, винаходу, формоутворення і виконання.

Професійне навчання дизайнерів повинне забезпечувати досягнення професійної та інструментальної мети, а для системи освіти у галузі дизайну основними являється самоцінні цілі дизайну. Н. Арос вважає, що дизайн тільки тоді може досягнути рівності з іншими дисциплінами (групами дисциплін, освітніми, “культурними”), коли він буде організований як сфера і галузь знань, яка забезпечує можливості для самореалізації індивіда і підготовку його до виконання соціальних ролей, не менших, ніж інші блоки

дисциплін, галузі знань у сучасній професійній школі [1].

Деякі дослідники вважають, що реальним розв'язуванням проблеми протиставлення природничих наук і гуманітарних знань може бути вихід на таку “конструкцію” теоретичної дійсності освіти, в якій природничо-наукове і гуманітарне були б подані в системі змістовних зв'язків і відносин, що означає вихід на “третю культуру” – на теорію і методологію Дизайну з великої букви, тобто на проективну спрямованість (детермінацію) освіти [3].

“Третя культура” – дизайн, застосовується не тільки на вербальних, (що характерне для всього запропонованого сьогодні спектру підходів до “гуманітаризації” освіти), а й нумеричному (логічно формалізованому) способах мислення, на “невербальних” знаннях (кодах, наприклад). Таким чином, наявність дизайну в сфері професійної освіти розширює “простір мислення” і коло використаних при цьому інструментальних методів.

Проте, перспективи виходу освіти на “третю культуру”, включення в систему освіти інтегрованої за своєю суттю і за методологією дизайну, певно, буде залежати від того, які умови для цього реально існують або будуть створені в сприятливі терміни. Їх поки що небагато, якщо мати на увазі, що дизайн досить повно не представлений у нашій загальній культурі, бо існує в масовій (педагогічній) свідомості асоціація дизайну з “інтер'єром” і “екстер'єром”, “аксесуаром”, відсутній досвід підготовки педагогів – дизайнерів [3].

У зв'язку з цим доречно відмітити, що дизайн за сутністю є “третьою”, проектною культурою, що включає в себе різні види інженерно-технічної діяльності (графічна, знакове-кодове відображення, проектування, моделювання тощо) [1].

Аналіз критеріїв освіти, дизайнерських методів пізнання, які належать дизайну і дизайнерській освіті, різних поглядів і позицій теоретиків і методологів дизайну дав підставу академіку В. Ф. Сидоренку (Росія) вважати, що дизайнерський метод пізнання ґрунтується на діях із невербальними кодами в матеріальній культурі, які переводять інформацію (повідомлення, смисл, сенс) з мови абстрагованих вимог і логічних схем на мову матеріальних об'єктів (моделей, блоків, модулів систем, креслень тощо), що полегшує конструктивне мислення і його фокусування на вирішенні різних проблем. Водночас вербальні і цифрові коди полегшують аналітичне мислення і його фокусування на існуючі проблеми, факт їх існування. Ці коди розглядаються також як найефективніший спосіб охоплення специфічних, погано (неповно) сформульованих проблем планування, винаходу, проектування і організації нових форм [3].

Із цих позицій стверджується, що дизайн-освіта розвиває здатність студентів до засвоєння проблем певного класу, реальних самих по собі, але які не підлягають формулюванню, конкретизації і вирішенню методами точних і гуманітарних наук. Дизайн таким чином культивує мислительні навички і здібності розв'язання реальних проблем, в тому числі художньо-графічних умінь та навичок студентів.

Конструктивне мислення, по суті, будується в рамках штучної мови, де за допомогою кодів, моделей конструюються зв'язки і відносини (між явищами, об'єктами, фактами і феноменами культури), втілюючись у проектах, у нових фактах культури, в нову організацію предметно-речового середовища.

Таким чином, професійна дизайн-освіта створює нові передумови для використання в процесі навчання різних способів пізнання (“конкретного” і “формального”, “іконічного” і “символічного”) і сприяє розумовому розвитку, що само по собі є освітньо-виховною цінністю [1].

При цьому необхідно відмітити, що дизайн базується на використанні невербальних методів мислення, включає велику кількість кодових елементів – від графіки до мови предметів, моделей, систем, композицій і масових дій. Більшість цих розумових дій пов'язана з функціонуванням правої півкулі головного мозку, що розширює простір мислення, відкриває нові ресурси навчання, виховання і розвитку [3].

Дизайн, який є феноменом індустріальної цивілізації, містить у собі багато рис

перехідної епохи – динамічність, суперечність, мінливість. Природа дизайну складна, оскільки виступає одночасно в трьох іпостасях: як фактор виробництва, що створює предметне середовище; як елемент економічної системи (сучасного маркетингу); та як елемент культури. Оскільки буття культури – проектне, виходить так, що дизайнер безпосередньо проектує річ (предметне середовище), а опосередковано – людину і суспільство. Таким чином, дизайн (дизайнер) проектує визначений тип культури, від якого і сам залежить: яка культура суспільства, такий і її дизайн, яке ставлення до дизайну – така і перспектива культури [2].

Тому у навчальний план із підготовки майбутніх фахівців напряму підготовки “Професійна освіта. Дизайн”, введена дисципліна “Основи художнього проектування”, яка повинен забезпечувати необхідну проектно-технологічну та художньо-конструкторську підготовку спеціалістів у галузі дизайну. Метою вивчення дисципліни “Основи художнього проектування” є надання майбутнім інженерам-педагогам у галузі дизайну, умінь і здатностей(компетенцій) з художнього проектування для здійснення ефективної професійної діяльності; формування у студентів пізнавальної та творчої активності, розвиток технічного та конструктивного мислення.

Завдання вивчення дисципліни полягає у набутті майбутніми інженерами-педагогами у галузі дизайну, умінь і здатностей(компетенцій) з художнього проектування та їх застосування у майбутній професійній діяльності.

У результаті вивчення модуля студент повинен:

– знати: сутність “художнього проектування”, його значення в сучасному світі, види дизайну, роль художнього конструювання в процесі проектування, основні закономірності формоутворення об’єктів згідно принципів художнього конструювання; закономірності і засоби композиції, що використовуються у процесі проектування, основні етапи художнього проектування, методику роботи над художньо-конструкторським проектом, методику художньо-конструкторського аналізу, ергономічні вимоги до об’єктів проектування, засоби проектування, види проектної графіки та її роль у процесі виконання художньо-конструкторського проекту;

– уміти: використовувати здобуті знання у практичній діяльності, володіти навичками сприймання та оцінки композиційного вирішення предметів навколишнього середовища, застосовувати принципи художнього конструювання у процесі проектування виробів, здійснювати пошук інформації про об’єкт проектування, виконувати ескізи виробів, дотримуватись основних етапів художнього проектування, здійснювати художньо-конструкторський та ергономічний аналіз об’єктів проектування, застосовувати різні види проектної графіки у процесі виконання художньо-конструкторського проекту.

Зміст дисципліни: – художнє проектування в сучасному світі, його сутність та значення; – види дизайну; – місце та значення художнього конструювання в процесі проектування; – основні закономірності формоутворення об’єктів згідно принципів художнього конструювання об’єктів середовища; – закономірності і засоби композиції, що використовуються у процесі проектування; – основні етапи художнього проектування; – складові діяльності дизайнера; – методика виконання та оформлення художньо-конструкторського проекту; – засоби проектування; – проектна графіка у художньо-конструкторському проектуванні.

Підвищення загальноосвітнього і культурного рівня студента, формування його наукового світогляду, процес формування художньо-конструкторського мислення – одна з найбільш важливих цілей підготовки майбутніх інженерів-педагогів у галузі дизайну з основ художнього проектування, яке тісно пов’язане з формуванням штучного предметного середовища, з матеріальним виробництвом і продуктивною працею, із соціальними і культурними процесами, що відбуваються в умовах науково-технічного прогресу.

Використана література:

1. Дижур А. Л. Английский опыт включения дизайна в систему воспитания и общего образования / А. Л. Дижур // Дизайн в общеобразовательной системе. – 1994. – № 1. – С. 14.
2. Гервас О. Г. Дизайн предметного середовища : навчально-методичний посібник / Ольга Геннадіївна Гервас. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. – 262 с.
3. Художнє проектування в дизайне середовища. Вироби з деревини : навчально-методичний посібник / Ольга Геннадіївна Гервас. – Умань : ФОП Жовтий О.О., 2014. – 200 с.

References:

1. Dizhur A. L. Angliyskiy opyt vklyucheniya dizayna v sistemu vospitaniya i obshchego obrazovaniya / A. L. Dizhur // Dizayn v obshcheobrazovatelnoy sisteme. – 1994. – № 1. – S. 14.
2. Hervas O. H. Dyzain predmetnoho seredovyshcha : navchalno-metodychnyi posibnyk / Olha Hennadiivna Hervas. – Uman : FOP Zhovtyi O. O., 2014. – 262 s.
3. Khudozhnie proektuvannya v dyzaine seredovyshcha. Vyroby z derevyny : navchalno-metodychnyi posibnyk / Olha Hennadiivna Hervas. – Uman : FOP Zhovtyi O.O., 2014. – 200 s.

Гервас О. Г. Подготовка будущих инженеров-педагогов в сфере дизайна основам художественного проектирования.

В статье анализируются критерии образования, дизайнерские методы обучения, которые относятся к дизайну и дизайнерскому образованию. Проведен анализ специфики организации специальной подготовки инженеров-педагогов в области дизайна по основам художественного проектирования. Подчеркнуто основные проблемы подготовки инженера-педагога в области дизайна для художественно-проектной деятельности. Кроме того, в статье определены основные черты и значение проектно-технологической и художественно-проектной деятельности в профессиональной подготовке будущих инженеров-педагогов в области дизайна. Сделан вывод о том, что – одна из самых важных целей подготовки будущих инженеров-педагогов в области дизайна является – приобретение навыков и умений (компетенций) по художественному проектированию для осуществления эффективной профессиональной деятельности, повышения образовательного и культурного уровня студента, формирование его научного мировоззрения и художественно-конструкторского мышления.

Ключевые слова: профессиональное образование, дизайн, дизайн-образование, проектная деятельность, художественное проектирование.

Gervase O. G. Preparation of the future teacher-engineers in the design fundamentals of artistic design.

The article analyzes the criteria of education, design teaching methods that belong to design and design education. The analysis of the specificity of special training of engineers-teachers in the field of design with the basics of artistic design. Underlined the main problems of the engineer-teacher training in the field of design for the art-project activities. Also, the article identifies the main features and the value of design and technology and art and design activities in the training of future engineers-teachers in the field of design. The conclusion is made about the fact that – one of the most important purposes of the preparation of future engineers-teachers in the field of design is – the acquisition of skills and abilities (competencies) for the artistic design for the implementation of effective professional activity, enhance educational and cultural level of the student, the formation of its scientific outlook and artistic design thinking.

Keywords: vocational training, design, design-education project activity, artistic design.

УДК 378: 053.3:5

Гуревич Р. С., Гаркушевський В. С., Цвілик С. Д.

ГРАФІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ І КРЕСЛЕННЯ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

В статті розглядаються особливості графічної підготовки майбутніх учителів технологій і креслення в умовах інформатизації освітнього процесу та оновлення вимог до професійної підготовки фахівців у педагогічних вищих навчальних закладах. Встановлено, що впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у процес графічної підготовки учителів технологій і креслення зумовлює необхідність розробки педагогічних методик, методів організації пізнавальної діяльності, нових видів забезпечення освітнього процесу. Визначено, що графічна підготовка є однією з ланок у формуванні комплексу професійних знань та вмінь майбутніх учителів технологій і креслення, тому особливо актуальною є потреба в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності організації пізнавальної діяльності студентів із урахуванням сучасних вимог до підготовки фахівців та модернізації освітнього процесу у ВНЗ на засадах ІКТ.

Ключові слова: професійна підготовка, графічна підготовка, вчитель технологій і креслення, інформаційно-комунікаційні технології, модель.

Головними факторами успішного соціально-економічного розвитку держави та забезпечення її конкурентоздатності на світовому ринку є підвищення наукоємності виробництва, інтенсифікація інноваційної діяльності підприємств та інформатизація всіх сфер людської діяльності. Особлива роль у розв'язанні завдань, що висуває сучасне суспільство перед системою освіти, належить освітній галузі "Технології", через зміст якої забезпечується формування особистості, підготовленої до життя й активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства. Вчитель технологій і креслення має знайомити учнів з місцем і роллю інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у сучасному виробництві, науці, повсякденному житті, вчити їх раціональному використанню комп'ютерних засобів, виховувати професійну адаптивність, готовність до безперервної професійної освіти [2; 3; 4].

У проектуванні графічної підготовки не завжди наявний зміст і структура навчальних дисциплін відповідають цілеспрямованому розв'язанню виховних і розвиваючих творче мислення задач, пов'язаних з формуванням наукових переконань й інших професійно-значущих якостей особистості фахівця. Варто звернути увагу на таку форму змісту, що сприятиме формуванню не лише системи знань, а й масиву графічних професійно значущих умінь і навичок, коли застосовуються принципи: цілісності основних напрямів сучасної науки, виробництва, систематизованості й узагальненості змісту; єдності й диференціації теоретичного й емпіричного видів змісту, наукового і практичного значення його складових, що забезпечують визначення головних компонентів цілей графічної підготовки; повноти змісту в межах часу, відведеного на вивчення графічних дисциплін; наступності змісту з урахуванням рівня засвоєння попередньо одержаної інформації з природничонаукових і спеціальних дисциплін підготовки вчителя технологій і креслення (базових дисциплін); схематизації й моделювання змісту; відповідності змісту графічних дисциплін зростаючим обсягам інформації та можливостям застосування ІКТ у формуванні графічної культури вчителя.

Інформатизація освіти спрямовується на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту освітнього процесу, впровадження комп'ютерних технологій навчання [5]. А. Ю. Пилипчук зазначає, що ефективні системи інформатизації освіти можуть бути створені, якщо вони базуються на дослідженні видів діяльності, котрі здійснюються в системі освіти, і враховують як сучасний стан, так і

можливі трансформації освіти в процесі її реформування, перспективи розвитку галузі інформаційних технологій, останні досягнення педагогіки, психології та інформаційних технологій навчання.

Оновлений зміст навчання та запровадження проектно-технологічної діяльності учнів під час навчання технологій в середній школі, перехід до профільного навчання та інформатизація навчальних закладів висувають нові вимоги до змісту й організації навчання майбутніх учителів технологій і креслення. Усе вищезазначене зумовлює особливу актуальність дослідження проблеми формування графічної культури вчителя технологій і креслення із використанням сучасних ІКТ.

У вітчизняній і зарубіжній педагогічній науці значна кількість публікацій присвячена різноманітним аспектам використання ІКТ в освітньому процесі (В. Ю. Биков, Р. С. Гуревич, М. І. Жалдак, О. Ю. Жук, М. Ю. Кадемія, О. В. Співаковський та ін.).

Розробленню теоретико-методологічних засад підготовки вчителів технологій і креслення присвячені дослідження М. С. Корця, Е. В. Кулика, В. К. Сидоренка, Г. В. Терещука, В. П. Титаренка, Д. О. Тхоржевського та інших учених. У працях О. М. Коберника, П. І. Підкасистого, М. М. Солдатенка, В. К. Буряка, О. М. Спіріна та інших дослідників розкрито тенденції удосконалення освітнього процесу з урахуванням сучасних вимог до підготовки вчителів технологій і креслення, визначено певне місце ІКТ у структурі навчання та їх роль у професійному становленні фахівця, розглянуто особливості інформатизаційної системи організації освітнього процесу.

Зрозуміло, що обсяг графічних знань і вмінь, що здобуваються у ВНЗ значно більший, ступінь складності і рівень їх засвоєння значно вищий, ніж на рівні середньої освіти. Це відповідає загальним дидактичним вимогам науковості, безперервності, системності тощо. Відповідно до цілей, завдань, методики навчання й результатів навчання креслення в школі проводиться коригування змісту графічної підготовки вчителя технологій і креслення у ВНЗ та визначається оновлений зміст та аспекти наступності в ньому. Коригування змісту має ґрунтуватися на засадах діалектичної єдності позитивних результатів пропедевтичної графічної підготовки; загальних дидактичних і професійно-орієнтованих принципах навчання (науковості, наступності і безперервності, наукового дослідження, системності, самостійності у навчальному пізнанні); професійної мотивації у здобутті графічних знань і умінь.

У здійсненні наступного переходу від навчання креслення в школі до вивчення графічних дисциплін у ВНЗ доречним є залучення критерію професіоналізму щодо: специфічної структурованості предмета (у взаємозв'язку з природничо-науковими та спеціальними дисциплінами), накопичення досвіду діяльності (шляхом виконання пропедевтичних та типових задач), творчого характеру включення набутого досвіду в процесі пошуку оптимальних варіантів (творче навчання - творчі завдання з елементами проектування; формування стратегії і тактики графічної діяльності із розвитком методології професійного мислення (використання методології активного навчання і виховання фахівця). Водночас аналіз наукових джерел засвідчує відсутність досліджень проблеми вдосконалення графічної підготовки вчителя з урахуванням сучасних вимог до професійної підготовки учителів технологій і креслення та особливості використання ІКТ під час навчання графічних дисциплін.

Метою статті є аналіз особливостей графічної підготовки відповідно до актуальних вимог щодо професійної підготовки вчителів технологій і креслення та інформатизації освітнього процесу в педагогічному ВНЗ.

Графічні знання нижчих рівнів застосовуються, детермінуються й розвиваються на вищих рівнях за схемою: феноменологічні знання (спостереження просторових об'єктів і їх сприймання) – аналітико-синтетичні знання (вивчення правил побудов ортогональних і аксонометричних зображень у школі, ПТНЗ, ВНЗ на засадах інженерної і комп'ютерної графіки) – прогностичні знання (застосування теоретичних основ нарисної геометрії і

креслення у розв'язанні творчих завдань, в навчанні фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін з методикою навчання креслення) – аксіоматичні знання (початкова наукова діяльність студента, написання дослідницьких робіт із технологічно-конструкторським спрямуванням і застосуванням графічних знань і вмінь на засадах ІКТ).

У дослідженні експертів Товариства інформаційних технологій і підготовки викладачів (*Society for Information Technology and Teacher Education, 2002*) сформульовані такі принципи ефективної підготовки вчителів із використанням інформаційних і комунікаційних технологій [12].

1. *ІКТ варто впроваджувати в кожному аспекті процесу підготовки майбутніх учителів.* Студенти педагогічних ВНЗ мають освоювати ІКТ, використовувати їх потенціал у процесі навчання, самостійно знаходити різні способи їх використання у майбутній діяльності. Якщо вивчення ІКТ буде обмежуватися лише певними дисциплінами або вивченням методичного аспекту їх використання в освітньому процесі, то такий підхід не дасть бажаного результату. В процесі професійної підготовки студент педагогічного ВНЗ має одержати уявлення про можливості ІКТ у реалізації професійної діяльності як в межах спеціалізованих курсів, так і процесі навчання різних дисциплін.

2. *ІКТ варто вивчати у педагогічному контексті.* Не можна навчити майбутнього педагога лише базовій комп'ютерній грамотності – прийомам роботи з операційною системою, текстовим редактором, електронними таблицями, базами даних і засобами комунікації. Професійний рівень ІКТ-грамотності для майбутніх учителів передбачає вміння користуватися інформаційними технологіями у розв'язанні конкретних педагогічних задач. Цього можна досягти лише з опорою на розуміння студентом педагогічного контексту, в межах якого розв'язується те чи інше навчальне завдання. Студенти мають відчувати доцільність і необхідність використання ІКТ у навчанні, бути впевненими в тому, що викладачі розуміють можливості ІКТ та ефективно їх застосовують.

3. *Студентам варто освоювати цілісні системи навчання на основі ІКТ.* ІКТ можуть використовуватися як для підтримки традиційних форм навчання, підвищуючи їх ефективність, так і для перебудови освітнього процесу та розробки принципово нових моделей організації навчання.

У Всесвітній декларації з вищої освіти в XXI столітті, прийнятій у 1998 році на Світовій конференції з вищої освіти (*World declaration on higher education for the twenty-first century: vision and action*) наголошується, що ВНЗ мають стати лідерами у використанні переваг і потенціалу нових інформаційних та комунікаційних технологій та сприяти створенню навчального середовища із соціальним та економічним розвитком, демократизацією та іншим суспільним пріоритетам [13].

На нашу думку, першочерговою метою упровадження ІКТ у процес навчання графічних дисциплін є належна підготовка майбутнього учителя до використання нових методів і форм навчання, нових засобів інформаційно-методичного забезпечення в професійній діяльності. Обсяг і структура необхідних учителю для використання ІКТ знань і вмінь змінюватимуться і якісно, і кількісно та одержана у ВНЗ освіта не зможе забезпечити професійного рівня, достатнього на все життя. У виборі засобів ІКТ для використання в освітньому процесі варто звернути особливу увагу на інноваційні розробки та технології: майбутній учитель технологій і креслення має бути готовий розв'язувати прогнозовані завдання.

Неможливо ознайомити студента з усіма варіантами технологічного профілю, основні зусилля спрямовуються на напрями, що культивуються в певних регіонах та навчальних закладах. Можна стверджувати, що органічною складовою професійної діяльності вчителя технологій і креслення є необхідність постійної адаптації до стрімкого розвитку технологій і змін, викликаних упровадженням ІКТ у різних сферах виробництва. Готовність до динамічного реагування на **вимоги соціального середовища та регіонального ринку праці, здатність переключатися на інший профіль навчання і напрям професійної діяльності**

є важливою з точки зору забезпечення потреб та інтересів щодо майбутньої професійної діяльності як студента, так і його потенційного роботодавця. Відтак, поряд із підвищенням вимог до якості професійної підготовки вчителів технологій і креслення, особливого значення набуває формування в процесі навчання графічних дисциплін досвіду самостійного здобуття та вдосконалення фахових знань і вмінь, що дозволить ефективно здійснювати професійну діяльність у новому, інформаційному й технологічному середовищі, котре динамічно змінюється.

Фахівці вважають, що ІКТ формують принципово нове навчальне середовище, котре сприяє інтерактивному, заснованому на співпраці всіх учасників освітнього процесу, орієнтованому на учня стилю організації навчання. Розробка та успішна реалізація програм підготовки вчителів із використанням інформаційних та комунікаційних технологій є основою для докорінних, широкомасштабних реформ системи освіти [8]. Ми стверджуємо, що інформатизація педагогічної освіти дозволяє якісно змінити зміст, методи і організаційні форми професійного навчання, вона сприяє формуванню у студентів пізнавальних здібностей, прагнення до самовдосконалення, сприяє постійному оновленню змісту, форм і методів навчання та виховання [7]. На думку П. І. Образцова, в умовах інформатизації навчання викладач здійснює педагогічну діяльність у новому педагогічному середовищі, істотно змінюються роль, місце і завдання як педагога, так і учня, змінюються характер діяльності його суб'єктів, методи і форми її організації. Вирішення проблеми інформаційно-методичного забезпечення освітнього процесу у ВНЗ учений вбачає у використанні нового виду забезпечення – інформаційно-технологічного, основним компонентом якого є ІКТ. Ученим обґрунтовується можливість проектування і конструювання дидактичного комплексу навчальної дисципліни на основі ІКТ як дидактичної системи, що дозволяє педагогу через інформаційну складову процесу навчання, реалізовану у вигляді педагогічних програмних продуктів, баз даних і навчальних матеріалів, здійснювати цілісну інформаційну технологію навчання. Такі дидактичні комплекси можуть слугувати основою формування нового інформаційно-освітнього середовища навчання [8]. У своєму дисертаційному дослідженні З.С. Кучер указує на необхідність якісно нового рівня комплексного інформаційно-методичного забезпечення викладання дисциплін як однієї з організаційних умов ефективності підготовки майбутніх учителів технологій. М. Ю. Кадемія вважає, що організація самостійної роботи студентів має становити єдність трьох взаємопов'язаних форм – позааудиторної самостійної роботи, самостійної роботи в аудиторії під керівництвом викладача та творчої і науково-дослідної роботи. Ефективним засобом підвищення мотиваційного та технологічного забезпечення самостійної роботи студентів є електронні навчально-методичні комплекси (ЕНМК), розміщені у телекомунікаційній мережі навчального закладу [9].

Під час проектування змісту графічних дисциплін нами враховано, що він має володіти динамічністю й здатністю до оновлення і коригування в умовах інформатизації освітнього процесу. Психолого-педагогічний аналіз структури змісту графічних дисциплін і його інформаційного наповнення дав можливість скласти модель графічної підготовки вчителя з урахуванням таких умов: вивчення розділу починається з теми, що найбільше відповідає основі побудови структурно-логічної схеми курсу; побудова змісту має створювати оптимальні умови для формування технічного і просторово-об'єктного мислення з опорою на ІКТ; запропонована структура має відображати психологічні закономірності сприймання і засвоєння навчального матеріалу з активним застосуванням ІКТ. Ця побудова змісту графічних дисциплін відповідає головним критеріям добору змісту освіти, визначеним у низці психолого-педагогічних та методичних праць, науково-педагогічних досліджень, аналізу результатів досвіду роботи у ВНЗ: відповідність цілям і завданням графічної підготовки, а також завданням навчання й виховання студентів ВНЗ; комплексний підхід до відбору змісту на підставі принципів навчання, що дають змогу розглядати педагогічні явища і процеси та встановлювати взаємозв'язки між ними;

виявлення взаємозв'язків знань з природничонаукових дисциплін із графічними та спеціальними дисциплінами; визначення оптимального обсягу навчального матеріалу для вивчення кожної теми та встановлення логічної послідовності його розміщення в межах тем дисципліни та на міжтемному рівні; урахування ступеню ущільнення інформації, що виключає зниження її наукового рівня; складання оптимального співвідношення теоретичних знань, практичних умінь та досвіду творчої діяльності, що набуваються студентами у вивченні графічних дисциплін; використання способу викладу навчального матеріалу, що забезпечує становлення мотивації до вивчення і засвоєння графічних дисциплін та їх ролі у підготовці вчителя технологій і креслення; наявність відповідного інформаційного та методичного забезпечення навчальної дисципліни; формування здатності до самостійної роботи та самоконтролю; розробка завдань та засобів для контролю та самоконтролю; забезпечення необхідного рівня інформаційного та матеріально-технічного забезпечення процесу графічної підготовки студентів у ВНЗ; включення системи поетапного приросту рівня складності завдань, формування продуктивного мислення з метою упорядкування і активізації пізнавальної діяльності студентів; можливість коригування змісту графічної підготовки відповідно до змін у регламентуючих документах (стандартах) з проектування, створення і експлуатації техніки; сучасних досягнень науки і техніки; передового досвіду технічних галузей; удосконалення професійної підготовки вчителя технологій і креслення.

Подальші дослідження з цією проблемою ми вбачаємо у коригуванні змісту графічної підготовки відповідно до змін у технічних стандартах та динаміки науково-технічного прогресу на засадах ІКТ, в аналізі і відборі нового матеріалу, його структуруванні, побудові нових предметних зв'язків. Коригування змісту графічних дисциплін щодо вдосконалення освітнього процесу графічної підготовки вчителя технологій і креслення має ґрунтуватися на засадах ІКТ і бути пов'язаним з аналізом поточної успішності, результатів навчання, педагогічного досвіду для виявлення труднощів і причин неуспішності студентів в навчанні.

Висновки. Упровадження ІКТ у процес графічної підготовки учителів технологій і креслення зумовлює необхідність розроблення педагогічних методів організації пізнавальної діяльності, нових видів забезпечення освітнього процесу, котрі б дозволили у повній мірі скористатися їх результатами. Готувати до ефективного використання ІКТ необхідно як студентів, так і викладачів. Особливим є застосування студентами ІКТ у самостійній пізнавальній діяльності, що зумовлює необхідність відповідного науково-методичного та організаційного забезпечення.

Використана література:

1. Жуковська А.Л. Комп'ютерні технології навчання як запорука якісної освіти у світлі сучасних новітніх інформаційних досягнень [Електронний ресурс]. / А. Л. Жуковська. – Режим доступу : <http://studentam.net.ua/content/view/7557/95>.
2. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та їх роль в освітньому процесі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/technol/6804>.
3. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015: Закон України // Урядовий кур'єр від 14.02.2007. – № 28.
4. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002. – Офіційний Вісник України. – 2002, № 16, ст. 860.
5. Пилипчук А. Ю. Реформування освіти та інформатизація: основні проблеми і підходи до їх вирішення [Електронний ресурс] / А. Ю. Пилипчук // Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс] / гол. ред. В. Ю. Биков ; Ін-т інформ. технологій і засобів навчання АПН України, Ун-т менеджменту освіти АПН України. – 2008. – № 4(8). – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em8/emg.html>.
6. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 № 74/98-ВР // Голос України від 07.04.1998. – № 65.
7. Гуревич Р. С. Трансформація системи професійних знань в інформаційному суспільстві / Р. С. Гуревич // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців:

- методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Вип. 20 / редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ДОВ “Вінниця”, 2008. – С. 3-7.
8. *Кадемія М. Ю.* Інформаційно-комунікаційні технології як засіб самостійної роботи студентів / М. Ю. Кадемія // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського : зб. наук. праць. – Вінниця : ПП “Едельвейс і К”, 2008. – Вип. 23. – С. 188-193. – (Серія “Педагогіка і психологія”).
 9. Information and Communication Technologies in Teacher Education: a Planning Guide / Division of Higher Education Unesco. – UNESCO, 2002. – 235 p.
 10. *Guttman Cynthia.* Education in and for the Information Society / Cynthia Guttman. – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). – Paris, 2003. – 80 p. – (UNESCO Publications for the World Summit on the Information Society).

References:

1. *Zhukovs'ka A. L.* Komp'yuterni tekhnolohiyi navchannya yak zaporuka yakisnoyi osvity u svitli suchasnykh novitnikh informatsiynykh dosyahren' [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://studentam.net.ua/content/view/7557/95>.
2. Informatsiyno-komunikatsiyni tekhnolohiyi (IKT) ta yikh rol' v osvith'omu protsesi [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://osvita.ua/school/technol/6804>.
3. Pro osnovni zasady rozvytku informatsiynoho suspil'stva v Ukraini na 2007–2015: Zakon Ukrainy // Uryadovyy kur"yer vid 14.02.2007. – # 28.
4. Pro Natsional'nu doktrynu rozvytku osvity: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 17 kvitnya 2002 roku #347/2002. – Ofitsiynyy Visnyk Ukrainy. – 2002, # 16, st. 860.
5. *Pylypchuk A. Yu.* Reformuvannya osvity ta informatyzatsiya: osnovni problemy i pidkhody do yikh vyrishennya [Elektronnyy resurs] / A. Yu. Pylypchuk // Informatsiyni tekhnolohiyi i zasoby navchannya: elektronne naukove fakhove vydannya [Elektronnyy resurs] / Hol. red. V. Yu. Bykov; In-t inform. tekhnolohiy i zasobiv navchannya APN Ukrainy, Un-t menedzhmentu osvity APN Ukrainy. – 2008. – #4(8). – Rezhym dostupu: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em8/emg.html>.
6. Pro Natsional'nu prohramu informatyzatsiyi: Zakon Ukrainy vid 04.02.1998 #74/98-VR // Holos Ukrainy vid 07.04.1998. – # 65.
7. *Hurevykh R. S.* Transformatsiya systemy profesiynykh znan' v informatsiynomu suspil'stvi / R.S. Hurevykh // Suchasni informatsiyni tekhnolohiyi ta innovatsiyni metodyky navchannya u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiya, teoriya, dosvid, problemy : zb. nauk. pr. – Vyp. 20 / redkol.: I. A. Zyazyun (holova) ta in. – Kyiv-Vinnytsya : DOV “Vinnytsya”, 2008. – S. 3-7.
8. *Kademiya M. Yu.* Informatsiyno-komunikatsiyni tekhnolohiyi yak zasib samostiynoyi roboty studentiv / M. Yu. Kademiya // Naukovi zapysky Vinnyts'koho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Mykhayla Kotsyubyns'koho: Zb. nauk. prats'. – Vinnytsya : PP “Edel'veys i K”, 2008. – Vyp. 23. – S. 188-193. – (Seriya “Pedahohika i psykholohiya”).
9. Information and Communication Technologies in Teacher Education: a Planning Guide / Division of Higher Education Unesco. – UNESCO, 2002. – 235 p.
10. *Guttman Cynthia.* Education in and for the Information Society / Cynthia Guttman. – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). – Paris, 2003. – 80 p. – (UNESCO Publications for the World Summit on the Information Society).

Гуревич Р. С., Гаркушевский В. С., Цвилык С. Д. Графическая подготовка будущих учителей технологий и черчения в условиях информатизации образовательного процесса.

В статье рассматриваются особенности графической подготовки будущих учителей технологий и черчения в условиях информатизации образовательного процесса и обновления требований к профессиональной подготовке специалистов в педагогических высших учебных заведениях. Установлено, что внедрение информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) в процесс графической подготовки учителей технологий и черчения предопределяет необходимость разработки педагогических методик, методов организации учебно-познавательной деятельности, новых видов обеспечения учебного процесса. Определено, что графическая подготовка является одним из звеньев в формировании комплекса профессиональных знаний и умений будущих учителей технологий и черчения, потому особенно актуальной становится потребность в теоретическом обосновании и экспериментальной проверке эффективности организации познавательной деятельности студентов с учетом современных требований к подготовке специалистов и модернизации образовательного процесса в ВУЗе на принципах ИКТ.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, графическая подготовка, учитель технологий и черчения, информационно-коммуникационные технологии, модель.

Gurevich R. S., Garkushevskiy V. S., Tsvilyk S. D. Graphic preparation of future teachers of technologies and draft is in the conditions of informatization of educational process.

In the article, the features of graphic preparation of future teachers of technologies and draft are examined in the conditions of informatization of educational process and updating of requirements to professional preparation of specialists in pedagogical higher educational establishments. It is set that introduction of informatively-communication technologies (ICT) in the process of graphic preparation of teachers of technologies and draft predetermines the necessity of development of pedagogical methodologies, methods of organization of cognitive activity, new types of providing of educational process. Certainly, that graphic preparation is one of links in forming of complex of professional knowledge and abilities of future teachers of technologies and draft, that is why a requirement becomes especially actual in a theoretical ground and experimental verification of efficiency of organization of cognitive activity of students with taking into account of modern requirements to preparation of specialists and modernisation of educational process in institution of higher learning on principles of ICT.

Keywords: professional preparation, graphic preparation, teacher of technologies and draft, of informatively-communication technologies, model.

УДК 372.8:62

Даннік Л. А.

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС СТАРШОЇ ШКОЛИ

У статті акцентується увага на тому, що пріоритетним напрямом розвитку освіти на Україні є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві. На конкретному прикладі розглядається методика, яка базується на впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій, вивчення теми в старшій школі “Використання в проектній діяльності інформаційно-комунікаційних технологій”. Запропонована методика дозволяє активізувати навчально-пізнавальну діяльність учнів; урізноманітнити навчальну діяльність старшокласників; підвищити рівень застосування наочності на уроках; поліпшити якість формування вмінь створення презентацій у Microsoft Office Power Point 2013; поглибити знання старшокласників про особливості публічних виступів, які супроводжуються комп’ютерними презентаціями; підвищити якість презентацій учнівських проєктів, підвищити ефективність самостійної роботи, реалізувати принципово нові форми і методи навчання.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, педагогічний програмний засіб, електронний навчальний посібник.

Пріоритетним напрямом розвитку освіти на Україні є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві. Стрімкий розвиток інформаційних технологій, упровадження їх у різні види діяльності вимагають нових підходів до їхнього використання та вдосконалення, підвищення ефективності навчального процесу [2].

Сучасний випускник школи повинен мати компетенцію використання інформаційно-комунікаційних технологій, тобто технологій, що проектуються сучасною індустрією як в освіті, так і в повсякденному житті. Нові інформаційні технології відкривають учням доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, дають нові можливості для творчості, знаходження і закріплення будь-яких професійних навичок, дозволяють реалізувати принципово нові форми і методи навчання [1].

Аналіз попередніх досліджень, який здійснювався науковцями в галузі підвищення

ефективності навчального процесу на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій свідчить, що ця проблема завжди буде актуальною та постійно буде вдосконалюватися в зв'язку зі стрімким розвитком інформаційних технологій. Проблемою інформатизації освіти опікувалися: В. Биков, О. Ващук, В. Горський, М. Жалдак, І. Захарова, О. Коптелова, М. Корнеєва, Н. Красовська, Ю. Машбиць, Н. Морзе, Є. Полат, С. Сисоєва, І. Роберт та інші.

Мета статті полягає у розкритті ефективності впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес старшої школи.

Пропонуємо розглянути педагогічний програмний засіб (далі – ППЗ) “Презентація”, який призначено для використання на уроках у 11 класах загальноосвітніх навчальних закладах з предмету “Технології” під час вивчення теми “Використання в проектній діяльності інформаційно-комунікаційних технологій”.

ППЗ “Презентація” являє собою електронний посібник, який містить як теоретичні відомості (основний та додатковий матеріал), так і практичні тренувальні вправи (тренажер), які сприяють швидкому та якісному формуванню вмінь та навичок роботи з програмою Microsoft Office Power Point 2013.

Для розробки програмного педагогічного засобу “Презентація” було використано програмний пакет MacromediaFlash (у подальшому просто Flash) – мультимедійна платформа, яка використовується для створення векторної анімації, інтерактивних програм, ігор, мультиплікаційних фільмів, а також для інтеграції відеороликів у веб-сторінки [4]. Flash дозволяє працювати з векторною, растровою та обмежено з тривимірною графікою, а також підтримує двонаправлену потокову трансляцію аудіо та відео. В основі Flash лежить векторний морфінг, тобто плавне “перетікання” одного ключового кадру в інший. Це дозволяє робити складні мультиплікаційні сцени, задаючи лише кілька ключових кадрів для кожного персонажа [3].

Запуск педагогічного програмного засобу здійснюється за допомогою файлу Презентація.exe. Після запуску файлу на екрані з'являється титульний слайд, на якому містяться назва електронного навчального посібника та кнопка “Електронний навчальний посібник”, яка дозволяє перейти до змісту посібника.

Другий слайд – головний (рис. 1) містить:

Рис. 1. Головний слайд ППЗ “Презентація”

1) визначення терміну “презентація”;

2) зміст навчального посібника, який складається з шістьох пунктів:

1-3 – теоретичні відомості; 4-5 – тренувальні вправи; 6 – інформаційні джерела. Кожен пункт являє собою кнопку, за допомогою якої можна здійснювати навігацію по посібнику;

3) кнопки “Зміст” та “Вихід”, які дозволяють з будь-якого етапу ППЗ повернутися до слайду зі змістом або завершити роботу з електронним посібником

Кожна з трьох кнопок: “Види комп’ютерних презентацій”, “Вимоги до оформлення комп’ютерних презентацій” та “Поради Дейла Карнегі”, спрямовує користувача до слайду з відповідною теоретичною інформацією. Слідуючи дві кнопки: “Елементи інтерфейсу PowerPoint” та “Створення презентацій” спрямовують учнів до практичних вправ, які сприяють формуванню вмінь та навичок створення презентацій у Microsoft Office PowerPoint 2013.

На слайді “Елементи інтерфейсу PowerPoint” міститься фотографія інтерфейсу PowerPoint та 10 кнопок, при натисканні яких ППЗ вказує на місце розташування відповідного елемента, тобто такий елемент починає мерехтіти та виділяється червоним прямокутником. Зазначений спосіб роботи оптимізує процес ознайомлення з інтерфейсом PowerPoint за рахунок зменшення часу, який на нього витрачається, та унеможливлення заучування невірних знань та понять; бо учень натиснувши на кнопку з назвою певного елемента, відразу бачить місце його розташування, а не витрачає час на його пошук згідно словесного опису з підручника чи посібнику, також виключається ймовірність невірного тлумачення розташування чи помилки по неувазі. Слід відзначити, що ознайомившись з місцем розташування усіх елементів інтерфейсу учень може ще раз їх переглянути у довільному порядку, та повторити окремі елементи таку кількість разів, яка йому необхідна для якісного запам’ятовування.

Наступний слайд, до якого спрямовує користувача ППЗ, дозволяє формувати базові вміння створення презентацій у PowerPoint 2013, а саме: збереження презентації; обрання дизайну; додавання слайдів, додавання малюнків, відео, діаграм, схем, таблиць, елементів SmartArt, тощо; робота з анімацією; додавання звукового супроводу. Для прикладу розглянемо алгоритм дій, який необхідно здійснити для збереження презентації. Спочатку натискаємо на кнопку “1. Збереження презентації”, що розташована на слайді. Відразу на екрані з’являється стрілка, що вказує на кнопку, яку необхідно для цього натиснути; після натискання вказаної кнопки на екрані відкривається вікно, в якому стрілка знову вказує на дію, яку необхідно зробити; натиснувши на кнопку “Сохранить как...”, стрілка вказує на необхідність обрання шляху збереження; після обрання шляху збереження презентації, необхідно натиснути на кнопку “Сохранить”, саме після цього на екрані з’являється надпис “Презентацію збережено”, що свідчить про успішне досягнення поставленої мети.

Аналогічно, відбувається ознайомлення з усіма іншими опціями, які у сукупності дозволяють створити якісну презентацію.

Останній пункт електронного навчального посібника містить додаткову літературу, яка дозволяє не лише поглибити знання з галузі створення презентацій, а й ознайомити з особливостями підготовки до публічних виступів.

Шляхи застосування ППЗ “Презентація” у навчальному процесі старшокласників дуже різноманітні, перелічимо основні з них:

1) на етапі пояснення нового матеріалу, а саме під час розгляду особливостей створення презентацій засобами PowerPoint, доцільно продемонструвати слайди “Елементи інтерфейсу PowerPoint” та “Створення презентацій”, на яких дуже детально розглянуто особливості роботи з базовими опціями зазначеної програми;

2) на етапі закріплення знань, можна запропонувати гру “Співставлення”, яка здійснюється на основі слайду “Елементи інтерфейсу PowerPoint”. До дошки запрошується пара учнів, одному учневі видається лазерна указка, іншому – пристрій за допомогою якого

здійснюється керування ППЗ “Презентація” (дистанційний пульт, маніпулятор “миш”, тощо). Учень необхідно розвести у протилежні боки від екрану. Коли вчитель називає будь-який елемент інтерфейсу PowerPoint, то перший учень націлює на нього указку, після чого інший нажимає відповідну кнопку ППЗ, звичайно треба щоб відповіді збіглися. Далі можна запропонувати, помінятися учням ролями, а потім запросити наступну пару. Також слід відмітити, що краще сприймається гра, коли вчитель не лише вголос промовляє елемент інтерфейсу, а демонструє заздалегідь підготовлені таблички формату А4 з написами: “панель швидкого доступу” та “стрічка” спочатку учню, який буде вказувати на зазначений елемент указкою, потім учню, який буде тиснути на кнопку ППЗ та усій аудиторії;

3) також, на етапі закріплення знань, можна запропонувати гру “Навипередки”, яка базується на застосування слайду “Створення презентацій”. Сутність гри полягає в тому, щоб учень випередив комп’ютер. Тобто перед учнем ставиться завдання, наприклад, “зберегти свою презентацію” і учень, дивлячись на відповідний слайд ППЗ, починає вголос промовляти свої дії, а вчитель (або той хто керує ППЗ) після відповіді учня натискає на відповідні кнопки, підтверджуючи або спростовуючи відповіді учня. На практиці це має наступний вигляд:

учень: Для збереження презентації мені необхідно натиснути на вкладку файл. Вчитель натискає кнопку “1. Збереження презентації” у ППЗ, і на екрані дійсно з’являється стрілка, яка вказує на цю вкладку.

учень: Після натискання вкладки “Файл”, відкриється додаткове меню, де необхідно натиснути на кнопку “Сохранить как...”. Вчитель натискає у програмі на вкладку “Файл” і усі спостерігають на зміні, що відбуваються на моніторі, а саме появу додаткового меню та стрілки, яка вказує на необхідність натискання кнопки “Сохранить как...”. І так далі, можна проговорити усі доступні у ППЗ дії.

Після помилки можна визивати наступного учня, тобто працювати “за ланцюжком”. Можна також клас поділити на команди й організувати невеличке змагання, в якому право відповіді, після помилки передається суперникам (у команді також черга йде “за ланцюжком”). Перемагає команда, яка завершить гру, тобто вірно прокоментує останню опцію “7. Додавання звуку”.

4) під час практичної роботи учень може використовувати ППЗ, у якості детальних покрокових методичних рекомендацій по створенню презентацій у PowerPoint, навіть як тренажер, який дозволяє не лише сформулювати необхідні навички, але й довести їх до автоматизму.

5) також, можна поставити завдання записати до зошиту алгоритм дій для кожного етапу роботи з PowerPoint, які представлені у ППЗ. Наприклад, збереження презентації буде мати наступний вигляд:

Файл → Сохранить как → Компьютер → Обзор (у віконці, що відкриється, вказати місце збереження презентації) → Сохранить.

Таким чином, до процесу запам’ятовування, крім зорової та слухової пам’яті, ми ще долучаємо рухову (моторну).

Враховуючи універсальність формату ППЗ “Презентація” (exe) та простоту керування нею, зазначений навчальний посібник може успішно використовуватися учнями у самостійній навчальній діяльності, а саме:

– старшокласники, які пропустили заняття, можуть самостійно здобути необхідні знання та навички, попрацювавши з ППЗ;

– учні, яким не вистачило відведеного на урок часу для якісного засвоєння навчального матеріалу, завдяки самостійній роботі вдома з ППЗ “Презентація”, можуть у зручному для них темпі повторити чи продовжити знайомство з особливостями створення презентацій у PowerPoint;

– завдяки додаванню у ППЗ не лише основного, а й додаткового теоретичного матеріалу, посібник дозволяє поглибити знання старшокласників щодо особливостей

підготовки виступів, які супроводжуються комп'ютерними презентаціями.

– тренажер (слайди “Елементи інтерфейсу PowerPoint” та “Створення презентацій”) є ідентичним та повністю дублює MicrosoftOfficePowerPoint 2013, що дозволяє учневі опрацювати навички роботи із зазначеною програмою, навіть коли її немає у нього на домашньому комп'ютері.

Висновки дослідження. Запропонована методика, яка базується на впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє активізувати навчально-пізнавальну діяльність учнів; урізноманітнити навчальну діяльність старшокласників; підвищити рівень застосування наочності на уроках; поліпшити якість формування вмінь створення презентацій у Microsoft Office Power Point 2013; поглибити знання старшокласників про особливості публічних виступів, які супроводжуються комп'ютерними презентаціями; підвищити якість презентацій учнівських проектів.

Використана література :

1. *Ващук О. В.* Використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі учнів 5-7 класів / О. В. Ващук / Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне, 2003. – Вип. 25. – С. 98-103.
2. *Гарбич-Мошора О.* Переваги та недоліки використання інформаційних технологій у навчальному процесі / О. Гарбич-Мошора // Молодь і ринок. – 2013. – № 12. – С. 67-70.
3. *Китинг Д. и др.* Flash MX. Искусство создания web-сайтов. / Д. Китинг. – СПб. : ООО “ДиаСофтЮП” 2003. – 848 с.
4. *Уотролл Э., Гербер Н.* “Эффективная работа во FlashMX / Э. Уотролл, Н. Гербер. – СПб. : Питер; Киев : ВHV, 2003. – 720 с.

References :

1. *Vashchuk O. V.* Viktoristannya komp'yuternikh tekhnologiy u navchal'nomu protsesi uchniv 5-7 klasiv / O. V. Vashchuk / Onovlennyya zmistu, form ta metodiv navchannya i vikhovannya v zakladakh osviti : zb. nauk. pr. / Rivnen. derzh. gumanit. un-t. – Rivne, 2003. – Vip. 25. – S. 98-103.
2. *Garbich-Moshora O.* Perevagi ta nedoliki vikoristannya informatsiyних tekhnologiy u navchal'nomu protsesi / O. Garbich-Moshora // Molod' i rinok. – 2013. – № 12. – S. 67-70.
3. *Kiting D. i dr.* Flash MKh. Iskusstvo sozdaniya web-saytov. / D. Kiting. – SPb. : ООО “DiaSoftYuP” 2003. – 848 s.
4. *Uotroll E., Gerber N.* “Effektivnaya rabota vo FlashMX / E. Uotroll, N. Gerber. – SPB. : Piter; Kiev : BVH, 2003. – 720 s.

Данник Л. А. Внедрение современных информационно-коммуникационных технологий в учебно-воспитательный процесс старшей школы.

В статье акцентируется внимание на том, что приоритетным направлением развития образования на Украине является внедрение современных информационно-коммуникационных технологий, обеспечивающих совершенствование учебно-воспитательного процесса, доступность образования, подготовку молодого поколения к жизнедеятельности в информационном обществе. На конкретном примере рассматривается методика, основанная на внедрении информационно-коммуникационных технологий, изучение темы в старшей школе “Использование в проектной деятельности информационно-коммуникационных технологий”. Предложенная методика позволяет активизировать учебно-познавательную деятельность учащихся; разнообразить учебную деятельность старшеклассников; повысить уровень применения наглядности на уроках; улучшить качество формирования умений создания презентаций в Microsoft Office Power Point 2013; углубить знания старшеклассников об особенностях публичных выступлений, сопровождающихся компьютерными презентациями; повысить качество презентаций ученических проектов. повысить эффективность самостоятельной работы, реализовать принципиально новые формы и методы обучения.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, педагогическое программное средство, электронное учебное пособие.

Dannik L. A. The introduction of modern information and communication technologies in educational process of school.

The article focuses on the fact that the priority for the development of education in Ukraine is the introduction of modern information and communication technologies for the improvement of the educational process, access to education, training the younger generation to the ability to live in an information society. "The use of project activity information and communication technologies" In a specific example, the technique is based on the introduction of information and communication technologies, the study of topics in high school. The proposed method allows to strengthen educational and cognitive activity of students; diversify training activities high school students; increase the level of application visibility in the classroom; improve the quality of formation of abilities to create presentations in Microsoft Office Power Point 2013; to deepen the knowledge of high school students about the features of public speaking, accompanied by computer presentations; improve the quality of the presentations of student projects. increase the effectiveness of self-study, to implement a fundamentally new forms and methods of teaching.

Keywords: *information and communication technologies, educational software, electronic textbook.*

УДК 377.3.016 – 022.215

Кадемія М. Ю., Люльчак С. Ю.

БІНАРНЕ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ У ПТНЗ

У статті розглянуто вдосконалення навчального процесу на основі впровадження бінарного навчання, інтеграції спеціальної технології та виробничого навчання. Особлива увага приділяється видам, формам інтеграції, а також їхнього впливу на якість підготовки кваліфікованих робітників, а також шляхів їхнього впровадження в навчально-виховний процес ПТНЗ. Здійснення бінарного навчання у ПТНЗ забезпечується комплексним поєднанням різноманітних методів і засобів навчання та відповідної матеріально-технічної бази. Це, в свою чергу, зумовлює підвищення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Ключові слова: *бінарне заняття, інтеграція, вдосконалення навчального процесу, професійна компетентність.*

Актуальним завданнямнині є посилення вимог до професійної компетентності працівників з боку роботодавців.Ринок праці, з погляду специфічного механізму самоврядування, становить комплекс соціально-економічних відносин, що сприяють встановленню та дотриманню інтересів між працівниками, роботодавцями і державою.

Ринок праці має свою структуру, що включає ціну праці, попит і пропозицію робочої сили, конкуренцію. Від кваліфікованого робітника сучасне виробництво вимагає високого рівня професійної майстерності, глибоких професійних знань, доведених до майстерності вмінь та навичок до власної професії, що дозволить йому активно включатися в трудову діяльність.

Важливим є володіння різнобічними загальноосвітніми знаннями, що є базою для оволодіння іншими професіями і для вузької спеціалізації. Тільки тоді кваліфікований робітник зможе бути мобільним, тобто готовим і здатним успішно виконувати обов'язки з конкретної професії і перебудовуватися (зі зміною техніки і технології виробництва) на оволодіння новою професією.

Аналіз попередніх досліджень свідчить, що проблемою підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників у ПТНЗ присвячені дослідження: Р. Гуревича, А. Литвина, Н. Ничкало, В. Радкевич, Л. Сушенцевої та ін. Вдосконалення та використання сучасних технологій навчання, форм організації навчального процесу в ПТНЗ сприятиме підвищенню якості підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Мета статті полягає у розгляді використання бінарного навчання учнів ПТНЗ, його переваг і недоліків.

Новий підхід до вирішення проблеми підготовки робітників високої кваліфікації, розвитку професійно-важливих якостей (властивостей пам'яті, уваги, мотивації, характеру та інших особистісних особливостей). Суть полягає в тому, що оволодіння професією й основами наук має становити єдиний навчально-виховний процес: освітні предмети служать базою для вивчення загальнотехнічних і спеціальних предметів, а ці предмети допомагають закріпленню знань із загальноосвітніх предметів, доповнюють і поглиблюють їх.

Пошук шляхів оновлення навчально-виховного процесу цілеспрямовано йде через поглиблення інтегративної діяльності майстра виробничого навчання, викладачів професійно-технічного навчального закладу.

Нині одним із напрямів удосконалення навчального процесу в ПТНЗ є інтеграція. Завдання інтегрування – не просто показати точки дотику декількох навчальних дисциплін, а через їх органічний, реальний зв'язок дати учням бажане уявлення про єдність оточуючого нас світу. Інакше інтеграція розглядатиметься як поверхнева констатація – тобто міжпредметні зв'язки. Виокремимо два види інтеграції: горизонтальна – об'єднання схожих матеріалів у різних навчальних предметах; вертикальна – об'єднання одним викладачем у процесі викладання предмету, який тематично повторюється на різному рівні складності [1, с. 287].

Розглянемо форми навчального процесу, в яких виявляються різні рівні інтеграції:

1. Структури, в яких об'єднуються кілька предметів.
2. Створення блоків з різних розділів.
3. Вивчення однієї теми на основі двох або декількох предметів.
4. Курс, що об'єднує знання на основі узагальнених операцій мислення.

Розглянемо рівні інтеграції:

1. Тематична – два-три навчальних предмета розкривають одну тему. Характер ілюстративно-пояснювальний.
2. Проблемна – одну проблему учні вирішують можливостями низки предметів.
3. Концептуальна – концепція розглядається різними предметами в сукупності всіх їх засобів і методів.
4. Теоретична – філософське взаємопроникнення різних теорій.
5. Діалектичний рівень – передбачає використання понять і принципів, запозичених з різних галузей знань, синтезу теорій.

Інтегровані уроки передбачають обов'язковий розвиток творчої активності учнів, розвивають потенціал учнів, спонукають до активного пізнання навколишньої дійсності, до осмислення і знаходження причинно-наслідкових зв'язків, до розвитку особистості, комунікативних здібностей.

Структура інтегрованих уроків відрізняється від класичних чіткістю, компактністю, стислістю, логічною взаємозумовленістю навчального матеріалу на кожному етапі уроку, значною інформативною ємністю матеріалу.

У підготовці кваліфікованих робітників особливе значення мають теорія та практика. Найбільш яскравим проявом цього є зв'язок спеціальних предметів (спецтехнологія) і виробничого навчання.

Зв'язок між змістом окремих предметів часто носить опосередкований, непрямий характер, проте між виробничим навчанням і спеціальними предметами вони, як правило, безпосередні – прямі і за логікою побудови, і за змістом навчального матеріалу, і за часом вивчення аналогічних тем.

Уміння і навички учнів у процесі виконання навчальних завдань у процесі виробничого навчання є мірилом усвідомленості, міцності, ефективності засвоєння знань спеціальних предметів і повинні розглядатися як основний фактор зворотного зв'язку в

системі “спеціальні предмети – виробниче навчання”. Незважаючи на чітко визначений зміст предметів у навчальних програмах, у практиці навчальної роботи часто буває так, що на уроках спеціальних предметів багато уваги викладачі приділяють вивченню різних за складністю прийомів виконання робіт. Дуже часто майстри виробничого навчання на вступному інструктажі так само багато уваги приділяють теоретичним обґрунтуванням, дублюючи програмний матеріал. Таке дублювання ніякої користі не приносить, більше того, відволікає кожного від своїх прямих обов'язків. Завдання майстра виробничого навчання – навчити учнів їх професії, завдання викладача спеціального предмету – дати учням знання наукових основ сучасної техніки і технологій, необхідні для свідомого, міцного і глибокого оволодіння професією. Запорука якісної підготовки кваліфікованих конкурентоспроможних робітників криється не тільки в зв'язках між спеціальними предметами і виробничим навчанням, а й у взаємозв'язках у роботі між викладачем і майстром виробничого навчання [3, с. 250].

Зупинимось на доборі навчального матеріалу, хоча предмети взаємопов'язані, але типи і види зв'язків необхідно розглядати більш детально, оскільки предмети в загальному комплексі дисциплін, що вивчаються за професією, займають особливе місце.

Т а б л и ц я 1

Основні шляхи встановлення зв'язків

Спеціальні предмети (спеціальна технологія)	Виробниче навчання
1	2
Вивчення викладачами програм виробничого навчання.	Вивчення майстром виробничого навчання програм спеціальних предметів (спеціальної технології).
Відбір і розташування навчального матеріалу з урахуванням змісту і послідовності виробничого навчання таким чином, щоб теорія випереджала практику.	Використання знань учнів, одержаних на уроках зі спеціальних предметів у виробничому навчанні.
Застосування у вивченні предметів ефективних методів активної роботи учнів, сприяють формуванню в них умінь застосовувати теоретичні знання на практиці (лабораторно-практичні роботи, роботи з виробничою документацією, складання технологічних карт і т. ін.).	Широке застосування вправ, що формують в учнів уміння застосовувати на практиці знання, що одержані на уроках зі спеціальних предметів (розробка технологічного процесу, обробка, складання, вибір режимів, використання таблиць, стандартів, розрахункові формули і т. ін.

Отже, теоретичний і практичний процеси є органічно цілісними у навчальному процесі ПТНЗ.

Однією з форм здійснення інтеграції є бінарний урок. За своєю природою саме професійне навчання складається з двох частин, отже, воно є бінарним. У загальному значенні бінарне навчання це така організація навчального процесу, що одночасно організує пізнавальну діяльність і формування практичних умінь і навичок. Це навчання є видом навчання, котрому притаманні закономірності, що раніше не вивчалися педагогікою.

Бінарна форма навчання за своєю структурою і характером істотно відрізняється від інших видів навчання, від традиційних теоретичних і виробничих занять, тому забезпечується не тільки цілісний зв'язок теорії з практикою, ай об'єднуються теми опорних знань, що має технологічний характер.

Основу бінарного навчання складає покрокова організація пізнавальної та практичної діяльності учнів. Наприклад, наведемо план заняття, в якому необхідно відобразити наступні кроки.

Тема заняття:

Мета: формування системи знань відповідних умінь і навичок.

Завдання: засвоєння знань і формування вмінь (їх перелік надається).

Оснащення уроку (технічне, методичне, дидактичне) окремо для пізнавальної та практичної діяльності.

1. Фаза – матеріал розбивається на частини: а) підготовка (формування в учнів знань); б) робота з новим матеріалом;
2. Фаза – контроль знань;
3. Фаза – вправи (зміст практичних робіт).

Контрольні запитання: (перевірка послідовності, правильності та ін.) якщо це урок виробничого навчання, то за такою структурою вступний інструктаж не планується, тому знання одержуються порціями і відразу закріплюються.

Урок може проводити один викладач або один майстер виробничого навчання, якщо він принаймні відповідає таким основним вимогам:

1. Володіє методикою навчання.
2. Добре володіє професією, за якою ведеться навчання.
3. Володіє всіма якостями, які зумовлюють ефективність навчання і виховання.

Тривалість заняття з перервами може становити 3-4 години.

Заняття можна проводити удвох – майстер виробничого навчання і викладач. Тривалість навчання в цілому може становити 4-5 години. Для теорії відводиться 1-2 години, для виробничого навчання – 3-4 години. Заняття проводиться за єдиним планом, в якому відображаються: узгоджені теми; узгоджені структури; система розумових і практичних дій; педагогічні дії, що забезпечують організацію пізнавальної діяльності учнів, її контроль, аналіз, оцінку, коригування.

План-схема

Бінарного уроку з спецтехнології виробничому навчання з теми:

Тема уроку: _____

Спецтехнологія – 2 год. Виробниче навчання – 4 год. Бінарне навчання – 6 год.

Навчальні цілі заняття: а) сформувані в учнів уміння і навички з використання, підготовки до виконання певних виробничих процесів; б) сформувані в учнів знання;

Розвивальна мета: розвивати в учнів логічне мислення, точність.

Виховна мета: виховання в учнів точності, діловитості, уважності при виконанні виробничих операцій.

Структура заняття:

- 1) організуючий та мотиваційний аспекти заняття;
- 2) перевірка домашнього завдання;
- 3) вивчення нового матеріалу та ознайомлення з технологічними процесами;
- 4) поточне закріплення засвоєних знань і первинних пробних умінь;
- 5) вступний інструктаж і проведення самостійних робіт;
- 6) самостійна робота і поточний інструктаж;
- 7) прибирання робочих місць;
- 8) заключний інструктаж і оцінювання якості знань, сформованості умінь і прояв якостей (точності, організованості, уважності, дисциплінованості).

Розглянемо ефективність бінарних уроків

1. Поєднуються педагогічні зусилля двох педагогів, що дозволяє на більш високому рівні вести професійне навчання. Найвні недоліки в діяльності одного можуть компенсуватися іншим.

2. Об'єднання зусиль двох педагогів сприяє посиленню управління процесом пізнавальної та практичної діяльності (особливо, коли велика наповнюваність групи).

3. Посилення індивідуальності навчання. Регулярна зміна навчальних кроків дозволяє виявити тих учнів, які потребують особливої уваги.

4. Полегшується вивчення складних тем. Ці заняття мають суттєве значення в плані підвищення кваліфікації самих педагогів, їхньої професійної спрямованості.

У процесі бінарного навчання забезпечується комплексне поєднання різноманітних методів навчання: діалогічного, цільової орієнтації, мотиваційно-спонукальні, комунікативні, контролю, аналізу та ін [4, с. 29].

Вони можуть чергуватися, наприклад:

- розповідь про цілі заняття, щодо ролі точності, уважності у виконанні робіт;
- перевірка теоретичних знань (усне опитування);
- евристична бесіда;
- перевірка засвоєних знань (усне опитування, оцінка знань, показ вправ практичних дій, демонстрація прийомів віртуально);

- інструктаж;

- вправи, показ, роз'яснення;

- оцінювання знань і практичних умінь учнів.

У бінарному навчанні виклад нового матеріалу не скасовується, воно має іншу форму і не повинно розчинятися в практичній дії, а навпаки – систематизуватися, утворюючи цілісну систему з тієї чи іншої теми. Доза навчальної інформації не повинна виходити за межі нормальної працездатності учнів у засвоєнні навчального матеріалу.

Процес управління пізнавальною діяльністю становить перший крок – навчання, другий крок – управління процесом формування умінь. Тому одностороннє застосування методів неможливо. Природно, що у такому випадку виникає досить складне завдання, як відбирати методи здійснення бінарного навчання, що використовуються в комплексі в кожному кроці, в кожній фразі дозволили б успішно розв'язувати поставлені завдання. В даному випадку бінарність найбільш точно виражає сумісність, тому методи будуть ніби якісно новими.

Перерахуємо переваги здійснення бінарного навчання.

1. Підвищення якості професійних знань і формування професійних умінь, навичок учня.

Це пояснюється тим, що процес засвоєння і формування не мають тимчасового розриву. Практичні дії безпосередньо вплітаються в розумову пізнавальну діяльність і полегшують запам'ятовування одержаної інформації.

2. Підвищення пізнавальної та практичної активності.

Активність пізнавальна – діяльне ставлення людини до сприйняття і перетворення світу; виявляється через запитання, прагнення мислити у процесі сприйняття, відтворення, розуміння, творчого застосування [2, с. 14].

3. Зниження числа випадків механічного засвоєння навчального матеріалу.

У процесі механічного заучування, не розібравшись в суті навчального матеріалу – самостійність у пізнавальному сенсі низька. Під час бінарного навчання необхідність заучування відпадає, теоретичні положення переносяться в область практичних дій, тому навчальна інформація є доступною, зрозумілою для учнів.

4. Зменшення в учнів потреби в консультаціях педагогів.

5. Посилення самоконтролю учнів у процесі виконання роботи.

6. Посилення здібності учнів працювати за узагальненим алгоритмом.

7. Підвищення творчої активності.

8. Усувається дублювання в теоретичному та виробничому навчанні.

9. Підвищується виховна роль навчання – формується система значущості знань, умінь, уявлень щодо норм діяльності та поведінки формує дисципліну, організованість, відповідальність, колективістські якості, регулює життєдіяльність особистості, розвиває творчий потенціал [5, с. 114].

У традиційному навчанні зусилля учня спрямовані на те, щоб змусити себе запам'ятовувати, вивчати, в процесі бінарного навчання – учень намагається глибше розібратися в теорії, зрозуміти сутність і способи практичних дій. Бінарне навчання може

використовуватися:

- 1) за всіма спеціальностями, але, в першу чергу, з тих, де вивчення спецтехнології та інших технічних предметів може добре поєднуватися з виробничим навчанням;
- 2) в загальноосвітній підготовці, забезпечуючи гармонійне поєднання процесу засвоєння нових знань та відпрацювання відповідних умінь, навичок;
- 3) на теми, пов'язані з виробничою практикою учнів на підприємствах.

Організація бінарного навчання вимагає відповідної багатогранної роботи. У випадку переходу на бінарне навчання навчальні плани і програми можуть застосовуватися в повній мірі, проте з доповненнями бінарного зведено-тематичного плану тобто уточнюються теми програм, які бінарні, кількість годин на тему і на бінарні заняття:

Спецтехнологія			Кількість годин на бінарне заняття	Виробниче навчання		
№ № тем	Теми	Кількість годин на тему		№ № тем	Теми	Кількість годин на тему

Перспективно-тематичне планування передбачає уточнення бінарних занять, в якому встановлюється конкретна міра співвідношення теорії та практики.

Висновок. Використання нетрадиційних форм навчання сприяє вирішенню таких проблем і завдань у вивченні навчального матеріалу з різних позицій. Це шлях до професіоналізму через професійно-важливі якості і т. ін. Нині виробництву потрібні не пасивні виконавці, а відповідальні працівники, в яких активність і здатність до екстреної мобілізації в умовах дефіциту часу переважає над операціями автоматизму. Нині випускники повинні бути здатні не просто виконувати виробничі завдання, а й розвивати виробництво, постійно вдосконалювати власну професійну майстерність, прагнути до професіоналізму.

Використана література:

1. Педагогічна книга майстра виробничого навчання : навч.-метод. посіб. для праців. проф. навч.-виховн. закл. / за ред. Н. Г. Ничкало. – К. : Вища школа, 1992. – 334 с.
2. Професійна освіта : навч. посіб. / [уклад. С. У. Гончаренко, І. А. Зязюн, Н. О. Талалуєва та ін.] ; за ред. Н. Г. Ничкало. – К. : Вища школа, 2000. – 380 с.
3. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих : навч. метод. посіб. / С. О. Сисоєва. – К. : ЕКМО, 2011. – 320 с.
4. Сушенцева Л. Л. Форми організації професійного навчання у сучасному професійно-технічному навчальному закладі : метод. рек. / Л. Л. Сушенцева. – Кривий ріг : Поліграфічний центр, 2003. – 74 с.
5. Шарко В. Д. Сучасний урок : Технологічний аспект : [посіб. для вчителів і студентів] / В. Д. Шарко. – К., 2006. – 202 с.

References:

1. Pedagogichna knyha maystra vyrobnychoho navchannya : navch.-metod. posib. dlyapratsiv. prof. navch.-vykhovn. zakl. / zared. N. H. Nychkalo. – K. : Vyshchashkola, 1992. – 334 s.
2. Profesiyna osvita : navch. posib. / [uklad. S. U. Honcharenko, I. A. Zyazyun, N. O. Talaluyevatain] ; za red. N. H. Nychkalo. – K. : Vyshcha shkola, 2000. – 380 s.
3. Sysoyeva S. O. Interaktyvni tekhnolohiyi navchannya doroslykh : navch. metod. posib. / S. O. Sysoyeva. – K. : EKMO, 2011. – 320 s.
4. Sushentseva L. L. Formy orhanizatsiyi profesiynoho navchannya u suchasnomu profesiyno-tekhnichnomu navchal'nomu zakladi : metod. rek. / L. L. Sushentseva. – Kryvyyrih : Polihrafichnyytsentr, 2003. – 74 s.
5. Sharko V. D. Suchasny yurok : Tekhnolohichnyy aspekt : [posib. dlya vchyteliv i studentiv] / V. D. Sharko. – K., 2006. – 202 s.

Кадемия М. Ю., Люльчак С. Ю. Бинарное обучение по подготовке квалифицированных рабочих в ПТУ.

В статье рассмотрены совершенствования учебного процесса на основе внедрения бинарного обучения, интеграции специальной технологии и производственного обучения. Особое внимание уделяется видам, формам интеграции, а также их влияния на качество подготовки квалифицированных рабочих, а также путей их внедрения в учебно-воспитательный процесс ПТУ. Осуществление бинарного обучения в ПТУ обеспечивается комплексным сочетанием различных методов и средств обучения и соответствующей материально-технической базы. Это в свою очередь приводит к повышению качества профессиональной подготовки будущих квалифицированных рабочих.

Ключевые слова: бинарное занятие, интеграция, совершенствование учебного процесса, профессиональная компетентность.

Kademiya M. Yu., Lyul'chak P. Yu. Binary teaching on preparation of skilled workers in PTU.

In the article perfections of educational process are considered on the basis of introduction of the binary teaching, integration of the special technology and production teaching. The special attention is spared kinds, forms of integration, and also their influences on quality of preparation of skilled workers, and also ways of their introduction in the teaching and educational process of PTU. Realization of the binary teaching in PTU is provided complex combination of different methods and facilities of teaching and proper material and technical base. It in same queue results in upgrading professional preparation of future skilled workers.

Keywords: binary employment, integration, perfection of educational process, professional competence.

УДК 378.016:687.1(043.3)

Корець О. М.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ ДОДАТКОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

В статті аналізуються варіанти поєднання основного фаху вчителя технологій та викладача вищого навчального закладу з додатковими, серед яких оптимальним обрано здобуття додаткової професійно-орієнтованої кваліфікації – вчителя інформатики. Обґрунтовано роль і місце інформаційних технологій у системі підготовки фахівців технологічної освіти як спільної платформи для здобуття додаткової спеціальності.

Ключові слова: вчитель технологій, інформатика, інформаційні технології, психолого-педагогічна підготовка, магістр, спеціалізації підготовки.

Ринок праці у сфері надання освітніх послуг досить динамічний і не усталений, оскільки функціонально залежний як від демографічної ситуації в країні, так і від освітньої політики держави щодо пріоритетів та обсягу вивчення тих чи інших навчальних дисциплін.

Останні роки спостерігається тенденція суттєвого зменшення тижневого навантаження проведення занять з технологій (трудового навчання) в основній та старшій школі, а це відповідно відбивається на доцільності підготовки та затребуваності вчителів технологій. Це особливо гостро стоїть у малокомплектних сільських школах, коли недостатність педагогічного навантаження до меж повної ставки вчителя створює соціальну напругу, а також неможливість відшкодувати витрачені державою матеріальні ресурси на підготовку такого фахівця.

Тому в такій ситуації досить важливим є внесення коректив до системи підготовки

вчителів технології, трудового навчання, що будуть стосуватися здобуття додаткової спеціальності, для якої будуть спільними багато компонентів державної стандартизації підготовки вчителів.

Вагомий вклад у реалізацію проекту щодо надання вчителю технологій додаткової кваліфікації вчителя інформатики зробили О. М. Коберник [1], М. С. Корець [3], Д. Є. Кільдеров, С. М. Яшанов [5] та інші. Проблеми вивчення такими фахівцями циклу фізико-математичних дисциплін частково досліджували А. В. Касперський, Д. І. Коломієць [2], Л. Л. Макаренко [4] та інші.

Метою цієї статті є обґрунтування ролі та місця інформаційних технологій у системі підготовки вчителів технологій як спільної платформи для здобуття додаткової спеціальності – вчителя інформатики.

Традиційно за час існування системи підготовки вчителів технологій (трудового навчання) були спроби поєднання основного фаху із додатковим наступним чином:

- вчитель трудового навчання і креслення;
- вчитель трудового навчання і фізики;
- вчитель трудового навчання і хімії
- вчитель трудового навчання і профорієнтаційної роботи;
- вчитель технологій і інформатики;
- вчитель технологій і фізичного виховання;
- вчитель технологій і керівник гурткової роботи
- вчитель загальнотехнічних дисциплін і трудового навчання.

Серед цих варіантів найбільш оптимальним з організаційної та змістової частини є поєднання процесу підготовки вчителів трудового навчання (технологій) та вчителів інформатики. Для цього є така спільність структури та змісту підготовки фахівця:

- як трудове навчання, так і інформатика є однією із складових освітньої галузі “Технологія”, тобто вони об’єднані однією метою та стратегічними завданнями;
- як для підготовки вчителів трудового навчання, так і для підготовки вчителів інформатики ідентичними в певному наближенні є цикли гуманітарної та соціально-економічної підготовки, а також фундаментальної природничо-наукової підготовки;
- практично однаковою є психолого-педагогічна підготовка вчителя;
- таке поєднання не буде суперечити автономній підготовці вчителів інформатики, оскільки при поєднанні двох спеціальностей вчитель інформатики буде підготовлений для навчання дітей у початковій та базові середній школі;
- суттєвим спільним знаменником у такій системі є вивчення блоку навчальних дисциплін щодо інформаційно-комунікативних технологій.

Зміст підготовки вчителя інформатики як додаткового фаху до вчителя трудового навчання і креслення на рівні бакалаврської програми технологічної освіти забезпечується нормативною навчальною дисципліною “Інформатика та основи програмування”, а також вибірковими за вибором ВНЗ “Програмні засоби реалізації інформаційних процесів”, “Технічні засоби реалізації інформаційних процесів”, “Бази даних і інформаційні системи”, а також навчальним курсом “Комп’ютерна графіка”. Інформатику з основами програмування доцільно вивчати після відповідної математичної підготовки, тобто після вивчення курсу “Вища математика”. Оптимізовано цей курс бажано вивчати обсягом шість кредитів на другому курсі протягом двох семестрів. Програмні засоби реалізації інформаційних процесів, а також технічні засоби слід вивчати послідовно наступними, тобто у першому семестрі та третьому курсі відповідно по три кредити на кожен курс зокрема. Бази даних і інформаційні системи логічно опановувати за цими курсами, тобто у другому семестрі третього курсу в обсязі трьох кредитів.

Вагомим підкріпленням для здобуття кваліфікації вчителя інформатики слугують дисципліни вільного вибору студентів за спеціалізацією “Інформаційні технології та технічний захист інформації”. Тут рекомендується вивчення таких навчальних дисциплін:

- основи Інтернет технологій – 9 кредитів;
- інтегровані комп'ютерні системи – 9 кредитів;
- безпека інформаційних технологій – 12 кредитів.

Додатково для вибору з переліку дисциплін другого циклу рекомендовано запропонувати такі навчальні дисципліни:

- матеріалознавство інформаційної техніки;
- сучасні програмні продукти;
- Інтернет-технології в освіті;
- комп'ютерні мережі та телекомунікації;
- автоматизоване робоче місце працівника освіти;
- інформаційні технології в професійній галузі.

Ці вибіркові дисципліни передбачено вивчати на наступному етапі – в першому семестрі четвертого курсу з обсягом вивчення по 3 кредити на кожний. Водночас у цьому ж семестрі дев'ять кредитів віддається на проходження педагогічної практики на робочому місці вчителя технологій і інформатики, тобто завершується підготовка педагогічною практикою для подальшої роботи у базовій середній школі. Методична підготовка вчителя інформатики буде забезпечуватися шляхом розширення інтегрованого курсу з теорії і методики навчання технологій в циклі навчальних дисциплін – психолого-педагогічної підготовки.

Державну атестацію після четвертого курсу слід проводити у формі захисту бакалаврської роботи, яка буде присвячена методичним аспектом технологічної галузі, а також комплексного кваліфікаційного екзамену, у процесі якого буде перевірятися рівень фахової підготовки як вчителя трудового навчання, так і вчителя інформатики.

Окреслений аналіз освітньо-професійної програми підготовки вчителів технологій і вчителів інформатики свідчить про спільність для них циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки, а також однаковий обсяг вивчення таких навчальних дисциплін з циклу фундаментальної, природничо-наукової підготовки як:

- сучасні інформаційні технології;
- безпека життєдіяльності та охорона праці;
- екологія.

Для професійної та практичної підготовки є спільними за обсягом та структурою у підрозділі психолого-педагогічна підготовка такі навчальні дисципліни:

- психологія – 9 кредитів;
- педагогіка 6 кредити;
- історія педагогіки 3 кредити;
- педагогічна творчість 3 кредити.

На рівні магістерської освітньо-професійної програми з терміном підготовки півтора-два роки у кваліфікації магістра освіти рекомендується таке формулювання: вчитель технологій та інформатики, викладач вищого навчального закладу, а також фахівець в галузі за напрямом спеціалізації підготовки. У магістратурі за освітньо-науковою програмою з терміном навчання два роки необхідно зберегти таку ж кваліфікацію із доповненням наукової складової, а саме: замість фахівця в галузі спеціалізації поставити кваліфікацію наукового співробітника. Безумовно, для оптимізованої організації навчального процесу перший рік навчання може бути спільним за двома програмами, а розмежування піде на початку другого року навчання.

У нормативній частині методичну підготовку вчителя інформатики забезпечує навчальна дисципліна “Теорія і методика навчання інформатики” обсягом в три кредити. Фаховий компонент здійснюється у варіативній частині при вивченні навчальних дисциплін у першому семестрі обсягом у три кредити “Сучасні інформаційні технології в освіті”, “Вибрані питання інформатики”. Цей компонент підсилюється за спеціалізацією інформаційні технології та технічний захист інформації такими навчальними

дисциплінами:

- новітні засоби інформаційної техніки – 6 кредитів, другий семестр;
- мультисервісні мережі – 6 кредитів, другий семестр;
- експлуатація та ремонт комп'ютерної техніки – 6 кредитів, другий семестр.

Додатково для вибору дисциплін студентами із переліку пропонується такі дисципліни з обсягом вивчення 3 кредити у третьому семестрі:

- експлуатація та ремонт офісної техніки;
- інформаційні технології на виробництві;
- комп'ютерний дизайн.

Педагогічну практику необхідно проводити одночасно як відповідно до кваліфікації вчителя технологій та інформатики у старших класах школи, так і до кваліфікації викладача вищого навчального закладу. Форма державної атестації матиме дві складові: магістерська робота за тематикою методики навчання технологій та інформатики (освітньо-професійна програма) та наукових досліджень із виробничих і інформаційних технологій (освітньо-наукова програма), а також комплексний кваліфікаційний екзамен з питань технологій та інформатики.

Таким чином проведений аналітичний огляд стану підготовки вчителів технологій на освітньому рівні бакалавра та вчителів інформатики, а також магістерської програми підготовки викладачів вищих навчальних закладів і відповідно вчителів інформатики старшої школи дав можливість обґрунтувати доцільність у сьогоденній соціально-економічній ситуації надання як бакалавру, так і магістру освіти (трудове навчання, технології) додаткової кваліфікації вчителя інформатики.

Використана література:

1. *Коберник О. М.* Технологічна освіта в Україні в контексті запровадження компетентнісного підходу / О. М. Коберник // Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи: [матер. V міжнар. науково-практ. конференції]. – Хмельницький: ПП Цюпак А.А., 2009. – С. 87-92.
2. *Коломієць Д. І.* Інтеграція знань з природничо-математичних і спеціальних дисциплін у професійній підготовці учителя трудового навчання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Д. І. Коломієць. – К., 2001. – 20 с.
3. *Корець М. С.* Науково-технічна підготовка вчителів для освітньої галузі "Технології": монографія / М. С. Корець. – К.: НПУ, 2002. – 258 с.
4. *Макаренко Л. Л.* Теоретико-методичні засади формування інформаційної культури майбутніх учителів технологій: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.02. / Л. Л. Макаренко. – К., 2013. – 41 с.
5. *Яшанов С. М.* Система інформативної підготовки майбутніх учителів трудового навчання: монографія / С. М. Яшанов. – К.: НПУ, 2010. – 468 с.

References:

1. *Kobernik O. M.* Tekhnologichna osvita v Ukraïni v konteksti zaprovadzhennya kompetentnisnogo pidhodu / O. M. Kobernik // Profesiynne stanovlennya osobistosti: problemi i perspektivi: [mater. V mizhnar. naukovo-prakt. konferentsii]. – Hmel'nic'kij: PP Syupak A. A., 2009. – S. 87-92.
2. *Kolomiec' D. I.* Integraciya znan' z prirodnicHO-matematichnih i special'nih disciplin u profesijnij pidgotovci uchitelya trudovogo navchannya: avtoref. dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 / D. I. Kolomiec'. – K., 2001. – 20 s.
3. *Korec' M. S.* Naukovo-tekhnichna pidgotovka vchiteliv dlya osvitrnoï galuzi "Tekhnologii": monografiya / M. S. Korec'. – K.: NPU, 2002. – 258 s.
4. *Makarenko L. L.* Teoretiko-metodichni zasady formuvannya informacijnoï kul'turi majbutnih uchiteliv tekhnologij: avtoref. dis. ... dokt. ped. nauk: 13.00.02. / L. L. Makarenko. – K., 2013. – 41 s.
5. *Yashanov S. M.* Sistema informativnoï pidgotovki majbutnih uchiteliv trudovogo navchannya: monografiya / S. M. Yashanov. – K.: NPU, 2010. – 468 s.

Корець О. М. Роль информационных технологий для получения дополнительной квалификации учителя информатики в системе подготовки специалистов технологического образования.

В статье анализируются варианты сочетания основной профессии учителя технологий и преподавателя высшего учебного заведения с дополнительными, среди которых оптимальным избрано получение дополнительной професійно-орєнтованої квалификации - учитель информатики. Обоснована роль и место информационных технологий в системе подготовки специалистов технологического образования как общей платформы для получения дополнительной специальности .

Ключевые слова: учитель технологии, информатика, информационные технологии, психолого-педагогическая подготовка, магистр, специализации подготовки.

Korec' O. M. Role of information technologies for the receipt of additional qualification of teacher of informatics in the system of preparation of specialists of technological education.

In the article the variants of combination of basic profession of teacher of technologies and teacher of higher educational establishment are analysed with additional among that the receipt of additional professional qualification – teacher of informatics is select optimal. A role and place of information technologies are reasonable in the system of preparation of specialists of technological education

Keywords: teacher of technology, computer science, information technology, psycho-pedagogical training, master, specialization training.

УДК 378.091.313:004.77

Кулінка Ю. С.

САМОСТІЙНА РОБОТА У ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ЗА ПРОФІЛЕМ “ТЕХНІЧНА ТА КОМП’ЮТЕРНА ГРАФІКА”

Розглядаються теоретико-методичні аспекти самостійної роботи у педагогічній освіті майбутніх учителів технологій за профілем “Технічна та комп’ютерна графіка”, організація та контроль, форми та види самостійної роботи при вивченні комп’ютерних дисциплін. Ефективність самостійної роботи забезпечується якісною навчальною літературою. Основними формами контролю є: поточний, підсумковий та модульний, іспити, курсові роботи, кваліфікаційні проекти. Контроль може проводитися у вигляді: експрес-опитування, співбесіди. Контроль є джерелом інформації для викладача про хід самостійного оволодіння студентом навчального матеріалом.

Ключові слова: самостійна робота, майбутній учитель технологій, форми самостійної роботи, аудиторна робота, позааудиторна робота, контроль самостійної роботи.

Сучасна освітня політика визначає мету та основні завдання модернізації освіти, серед яких головною є забезпечення сучасної якості освіти на основі збереження його фундаментальності та відповідності актуальним і перспективним потребам особистості, суспільства і держави. При цьому основна роль відводиться вищій школі, адже майбутній учитель повинен володіти низкою знань, умінь і навичок як педагогічних, так і професійних.

Оновлення освітньої діяльності, досягнення нової якості освіти пов’язують з інформатизацією освіти, оптимізацією методів навчання, активним використанням технологій відкритої освіти.

Однак рішення завдань у цьому напрямі пов’язано з певними труднощами, що мають безліч причин. Сучасні інформаційні технології не завжди органічно вписуються в традиційний навчальний процес вузу і навіть у процес професійної підготовки майбутнього вчителя.

Резерви підвищення якості підготовки педагогічних кадрів у вищій школі значні. На сьогоднішній день немає необхідності переконувати викладачів педагогічних вузів у важливості впровадження в навчальний процес більш досконалих методик навчання, що сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, розвитку їх інтелектуальних здібностей, формування навичок наукової організації праці. У вирішенні цієї проблеми значна роль відводиться вдосконаленню самостійної роботи студентів.

Проблеми організації самостійної навчальної діяльності студентів різнобічно висвітлюються в працях А. Алексюка, Ю. Бабанського, В. Бондаря, І. Лернера, П. Підкасистого, Л. Спіріна, М. Шкіля та ін.; самостійна робота визначається як один із ефективних методів пізнавальної діяльності в роботах А. Алексюка, Б. Єсіпова, П. Підкасистого та ін.; самостійна робота як форма організації навчання досліджується Ю. Бабанським, М. Дьяченком, Л. Кандилович, І. Лернером, В. Сиротюком та ін.

Досягнення сформованості у студентів самостійності багато в чому, на думку дослідників Г. Воробйова, Н. Морзе, Л. Макаренко, О. Осадчук, Є. Полат та ін., залежать від рівня їхньої інформаційної компетентності, а саме від уміння самостійно здобувати, опрацьовувати і використовувати інформацію в процесі освітньої й наукової діяльності.

Аналіз ступеня розробки різних аспектів зазначеної проблеми засвідчив недостатнє дослідження питань, що пов'язані з розглядом особливостей використання нових технологічних та інформаційних підходів до процесу самостійного навчання, визначав би форми роботи за умов модернізації навчального процесу.

Незважаючи на широкий і багатоплановий характер досліджень, присвячених самостійній науковій організації праці студентів, багато питань цієї складної проблеми залишаються поки що не з'ясованими. Не розкриті достатньою мірою особливості використання інформаційно-комунікативних технологій в самостійній роботі студентів.

Формування цілей статті (постановка завдання). Враховуючі актуальність дослідження, наше завдання – здійснити аналіз проблеми організації таконтролю самостійної роботи студентів у психолого-педагогічній літературі та висвітлення результатів дослідження організації самостійної роботи студентів тачинників, які впливають на якісну та ефективну самостійну роботу під час вивчення дисциплін за профілем “Технічна та комп’ютерна графіка”.

У роботі виконано аналіз літературних джерел, анкетування та спостереження за самостійною роботою студентів при вивченні дисциплін комп’ютерного спрямування.

Самостійна робота студентів, які засвоюють педагогічну професію, є важливою умовою формування професійно-педагогічної компетентності, розвитку професійних педагогічних здібностей, а тому складає значну частину навчального процесу вузу. Вивчення науково-педагогічної літератури та власний педагогічний досвід показують, що професійна спрямованість самостійної роботи студентів педагогічного вишу часто стає джерелом їх навчальної активності, сприяє розвитку гностичної, організаторської, конструктивної, комунікативної та інших функцій.

На думку дослідників, система вищої освіти покликана не лише давати студентам певну систему знань, формувати в них професійні вміння та навички, розвивати творче мислення, але й озброювати методикою самостійного пошуку і здобуття інформації, необхідної для подальшої професійної діяльності.

Самостійна робота – це спеціально організована діяльність студентів з урахуванням їх індивідуальних особливостей, спрямована на самостійне виконання навчальних завдань різних рівнів складності як на аудиторних заняттях, так і в позааудиторний час. Метою організації самостійної роботи студентів є її спрямування на виконання соціального замовлення, тобто формування у студентів уміння самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватися у потоці наукової інформації [1, с. 67].

Відповідно до нової освітньої парадигми незалежно від спеціалізації й характеру роботи будь-який починаючий фахівець повинен мати фундаментальні знання, професійні

вміння й навички діяльності свого профілю, досвід творчої й дослідницької діяльності за рішенням нових проблем, досвід соціально-оцінної діяльності. Два останні складники освіти формуються саме в процесі самостійної роботи студентів. Ефект від самостійної роботи студентів можливо отримати лише тоді, коли вона реалізується в освітньому процесі вузу як цілісна система, що пронизує всі структурні компоненти та етапи навчання.

Широкі можливості розвитку в студентів уміння саморегуляції діяльності дає поєднання різноманітних форм самостійної роботи під час вивчення дисциплін комп'ютерного профілю.

Самостійна робота студентів – це особлива форма навчальної діяльності, спрямована на формування самостійності студентів і засвоєння ними сукупності знань, вмінь, навичок, що здійснюється за умови запровадження відповідної системи організації всіх видів навчальних занять [2].

Мета самостійної роботи студентів:

- розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності студентів;
- формування умінь і навичок самостійної розумової праці;
- розвиток морально-вольових зусиль;
- формування в студентів потреби безперервного самостійного поповнення знань як необхідної умови професійного становлення.

Головними завданнями самостійної роботи студентів при вивченні дисциплін комп'ютерного профілю є:

- закріплення, поглиблення та систематизація знань;
- самостійне опанування навчальним матеріалом;
- пошук, обробка та представлення необхідної інформації;
- формування потреби до постійного самонавчання, розвитку та самовдосконалення;
- формування умінь та навичок самостійної пізнавальної діяльності.

Зміст самостійної роботи визначається освітньо-професійною програмою, навчальним планом та робочими програмами підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів за спеціальністю “Технологічна освіта (технічна та комп'ютерна графіка)”. Обсяг самостійної роботи відповідно до навчального плану становить від 30 до 60% від загальної кількості навчальних годин з дисциплін. Співвідношення обсягів аудиторних занять, самостійної й індивідуальної роботи студентів визначається з урахуванням специфіки та змісту конкретної навчальної дисципліни, її місця, значення і дидактичної мети в реалізації освітньо-професійної програми підготовки майбутнього вчителя технологій і креслення [3].

Основними функціями самостійної роботи студентів є:

1. Пізнавальна – визначається засвоєнням студентом систематизованих знань з дисциплін;
2. Самостійна – передбачає формування вмінь і навичок, самостійного їх оновлення і творчого застосування;
3. Прогностична – спрямована на формування у студентів вмінь вчасно передбачати й оцінювати як можливий результат, так і саме виконання завдання;
4. Коригуюча – визначається вмінням вчасно корегувати свою діяльність;
5. Виховна – спрямована на формування самостійності як риси характеру [2].

Відповідно до навчального плану і розробленої робочої програми під час вивчення кожної теми з курсу передбачено перелік запитань для самостійної роботи (див. табл. 1).

Т а б л и ц я 1

Основний зміст самостійної роботи студентів за профілем
“Технічна та комп’ютерна графіка”

Перелік дисциплін	Курс	Кількість годин, відведена на СРС	Форма самостійної роботи студентів	Види та особливості самостійної роботи студентів
Комп’ютерна графіка та САПР	3	110 год.	СРС під час лекції	Активне слухання, складання конспекту. Вивчення окремих питань, що передбачені для самостійного опрацювання. Поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації. Підготовка презентації, складання повідомлень або таблиці за питанням, що винесено на самостійне опрацювання.
			Лабораторне заняття	Пошук в комп’ютерних мережах необхідного ілюстративного матеріалу до запропонованих викладачем тем. Виконання дизайн-об’єктів у відповідності до графічної програми, що вивчається студентами (Corel DRAW, Adobe Photoshop, Paint.NET). Пошук в мережі Інтернет та самостійне виконання питань самостійної роботи, передбачених робочою програмою.
			Позааудиторна СРС	Вишення завдань та виконання вправ. Підготовка рефератів, доповідей, виступів. Робота з додатковою навчальною літературою. Робота в мережі Інтернет.
Моделювання технологічних процесів	3	74 год	СРС під час лекції	Активне слухання, складання конспекту. Вивчення окремих питань, що передбачені для самостійного опрацювання. Поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації. Підготовка презентації, складання повідомлень або таблиці за питанням, що винесено на самостійне опрацювання.
			Лабораторне заняття	Пошук в комп’ютерних мережах необхідного ілюстративного матеріалу до запропонованих викладачем тем. Підготовка творчих робіт у графічних програмах 3D графіки. Виконання тестових діагностичних завдань.
			Позааудиторна СРС	Виконання творчих вправ з дизайн-проекування запропонованих арт-об’єктів. Підготовка рефератів. Дизайн-проекування залікової роботи.
Основи технології	4	140 год.	СРС під час лекції	Активне слухання, складання конспекту. Вивчення окремих питань, що передбачені для самостійного

Перелік дисциплін	Курс	Кількість годин, відведена на СРС	Форма самостійної роботи студентів	Види та особливості самостійної роботи студентів
				опрацювання. Поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації. Підготовка презентації за питанням, що винесено на самостійне опрацювання.
			Лабораторне заняття	Розв'язування задач лабораторних досліджень. Виконання тренувальних завдань, що вимагають осмислення, запам'ятовування і простого відтворення раніше отриманих знань. Роботи з електронними виданнями. Складання таблиць та схем до лабораторної роботи, написання висновків.
			Позааудиторна СРС	Підготовка індивідуальних завдань. Розробка дослідницьких проектів з презентаціями. Підбір відповідного ілюстративного матеріалу. Розробка рефератів та їх захист.
Конструювання виробів засобами комп'ютерної графіки	4	52 год.	Лабораторне заняття	Пошук в комп'ютерних мережах необхідного ілюстративного матеріалу до запропонованих викладачем тем. Виконання дизайн-об'єктів у відповідності до графічної програми, що вивчається студентами (Corel DRAW, Adobe Photoshop, Paint.NET). Пошук в мережі Інтернет та самостійне виконання питань самостійної роботи, передбачених робочою програмою. Підготовка електронних конспектів до теоретичних питань.
			Позааудиторна СРС	Виконання в індивідуальному порядку вправ різного рівня складності. Підбір відповідного ілюстративного матеріалу. Розробка рефератів та їх захист. Розробка залікової роботи та її захист.
Комп'ютерне проектування і моделювання об'єктів	5	130 год.	СРС під час лекції	Складання конспекту з окремих питань за заданим або власно розробленим студентом планом. Написання реферату з теми або вузької проблеми, запропонованої викладачем.
			Практичне заняття	Підготовка і виконання завдань, передбачених програмою практичної підготовки. Підбір ілюстративного матеріалу.
			Позааудиторна СРС	Виконання індивідуальних завдань, їх поетапна розробка. Підготовка та оформлення дизайн-проектів. Підготовка виставки творчих робіт студентів.

Перелік дисциплін	Курс	Кількість годин, відведена на СРС	Форма самостійної роботи студентів	Види та особливості самостійної роботи студентів
				Написання письмових робіт.
Основи айдентики	5	60 год.	СРС під час лекції	Слухання і доповнення лекцій викладача, складання планів, конспектів, тез. Складання анотації прочитаної додаткової літератури з дисципліни, бібліографічний опис. Робота з Інтернет-джерелами.
			Практичне заняття	Складання порівняльної характеристики вивчених явищ, процесів. Самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни згідно робочою програмою.
			Позааудиторна СРС	Опрацювання та підготовку огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей. Підготовка слайдів до індивідуального завдання. Написання письмових робіт.

Контроль за виконанням самостійної роботи студентів:

- усне та письмове опитування студентів на заняттях;
- перевірка звітів лабораторних та практичних робіт;
- консультування студентів у відповідності із графіком;
- приймання і перевірка письмових та контрольних робіт;
- керівництво і оцінювання результатів індивідуальних завдань [1].

Слід відмітити, що студенти здійснюють самостійну роботу не лише при підготовці до занять, а й у межах проблемної групи “Вчитель сучасної школи”. Студенти, вивчаючи самостійно наукову та періодичну літературу, друкують статті у наукових та фахових збірниках, приймають участь у конференціях, як Регіональних, Всеукраїнських, так і Міжнародних. Готують роботи на Всеукраїнські конкурси студентських наукових робіт.

У 2015 році Петрук Марія отримала диплом II ступеня за перемогу в конкурсі у галузі “Педагогічні науки”, у 2016 році Рудік Катерина нагороджена дипломом I ступеня за перемогу у галузі “Педагогічні науки”, надруковано 14 наукових статей студентів, 2 студентки отримала дипломи за кращі доповіді на конференції у м. Кам’янець-Подільський.

Висновки з цього дослідження та перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Отже, методика представлення результатів самостійної роботи на теоретичному і практичному рівні дає змогу послідовно вдосконалювати вміння і навички студентів, застосовуючи здобуті знання та розв’язуючи різноманітні завдання. Представлення результатів самостійної роботи традиційно відбувається як на аудиторних заняттях, в процесі позааудиторної роботи, так і під час роботи проблемної групи “Учитель сучасної школи”.

Для реалізації особистісних стратегій навчання треба не тільки розробити для кожного студента послідовність виконання самостійних робіт, а й створити відповідне навчальне середовище, яке було б сприятливим для студента і допомагало йому здійснювати самостійну діяльність.

Використана література:

1. Кайдалова Л. Г. Організація та контроль самостійної роботи студентів / Л. Г. Кайдалова // Проблеми фізичного виховання і спорту – 2010 – № 1. – С. 67-70.
2. Самостійна робота студентів : метод. рек. для викл. / В. П. Черних, Л. Г. Кайдалова, І. А. Зупанець [та ін.]. – Х. : 1999. – 44 с.
3. Самостійна робота студентів із загальної педагогіки : посіб. для студ. 1 курсу / В. І. Євдокимов, Т. П. Агапова, І. В. Гавриш, Л. П. Харченко. – Х. : Основа, 1997. – 33 с.

References:

1. Kajdalova L. G. Organizacija ta kontrol' samostijnoj roboti studentiv / L. G. Kajdalova // Problemi fizichnogo vihovannja i sportu. – 2010. – № 1. – S. 67-70.
2. Samostijna robota studentiv : metod. rek. dljavikl. / V. P. Chernih, L. G. Kajdalova, I. A. Zupanec' [ta in.]. – H. : 1999. – 44 s.
3. Samostijna robota studentiv iz zagal'noj pedagogiki : posib. dlja stud. 1 kursu / V. I. Evdokimov, T. P. Agapova, I. V. Gavrish, L. P. Harchenko. – H. : Osnova, 1997. – 33 c.

Кулинка Ю. С. Самостоятельная работа в педагогическом образовании будущих учителей технологий по профилю “Техническая и компьютерная графика”.

Рассматриваются теоретико-методические аспекты самостоятельной работы в педагогическом образовании будущих учителей технологий по профилю “Техническая и компьютерная графика”, организация и контроль, формы и виды самостоятельной работы при изучении компьютерных дисциплин. Эффективность самостоятельной работы обеспечивается качественной учебной литературой. Основными формами контроля являются: текущий, итоговый и модульный, экзамены, курсовые работы, квалификационные проекты. Контроль может проводиться в виде: экспресс-опроса, собеседования. Контроль является источником информации для преподавателя о ходе самостоятельного овладения студентом учебного материалом.

Ключевые слова: самостоятельная работа, будущий учитель технологий, формы самостоятельной работы, аудиторная работа, внеаудиторная работа, контроль самостоятельной работы.

Kulinka Ju. S. Independent work in teacher education technologies for future teachers profile “Design and computers graphics”.

The theoretical and methodological aspects of independent work in teacher education of future teachers of technology the profile “Technical and computer graphics”, organization and control, shape and type of independent work in studying computer science. Efficiency of independent work is provided high-quality educational literature. The basic forms of control is: current, result and module, examinations, term papers, diploma works, licensed computer-integrated examinations, state attestation. Control can be conducted in a kind: express-questioning, interview. Control is an information generator for a teacher about motion of independent capture the student of educational by material.

Keywords: independent work, a future teacher of technology, forms of self-study, classroom work, testing work, control of independent work.

УДК 378.14:008:64

Лихолат О. В.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ СПЕЦИФІКИ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ТЕХНОЛОГІЇ ПОБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ”

Розкрито поняття змісту освіти в теорії та практиці сучасної педагогічної думки. Визначені методологічні підходи щодо формування змісту навчальної дисципліни “Технології побутової діяльності” в системі підготовки майбутнього вчителя технології. Обґрунтований

комплекс технологічних підходів до організації діяльності в сучасному побуті. Наведені методологічні підходи, якими визначені, обумовлені та зв'язані блоки змісту навчальної програми. Створена модель навчальної дисципліни "Технології побутової діяльності", що втілена в авторській навчальній програмі. Показаний можливий вплив авторської програми на фахову діяльність майбутнього вчителя технології, професійне вдосконалення, надбання кола професійних компетенцій спеціалізації "Основи домашнього господарювання", здатність педагогічного мислення майбутніх вчителів технологічної освіти.

Ключові слова: дидактика, зміст освіти, технологічна освіта, навчальна дисципліна спеціалізації, зміст навчальної дисципліни, технології побутової діяльності, професійні компетенції.

Проблема відбору і структурування змісту освіти відноситься до основних проблем дидактики [12]. Зміст освіти, вимоги до нього завжди зазнають глибокого теоретичного обґрунтування в державних нормативних документах, працях науковців [11, с. 93-105]. Зміст професійної підготовки майбутнього вчителя технології найбільш повно відображається та реалізовується в навчально-методичній документації, розробка якої має здійснюватись у відповідності до загальновідомих методологічних підходів, дидактичних принципів. Саме ці принципи і підходи є визначальними для відбору навчальної інформації, її структурування, формування змісту, взаємозв'язків між елементами під час творення навчальних планів, програм навчальних дисциплін, підручників, навчально-методичних посібників.

На сучасному ринку освітніх послуг вкрай важливим є пошук інноваційних, ефективних форм і методів навчання, перегляд і удосконалення змісту навчальних дисциплін, навчальних планів, створення інтегрованих курсів дисциплін, які здатні забезпечити якість знань на основі раціонального поєднання основних професійних компетентностей майбутнього фахівця.

Великою когортою науковців в нашій державі багато напрацьовано щодо вирішення актуальних проблем теорії технологічної освіти та практики підготовки вчителя технології. Проблема фундаментальної підготовки вчителя приділяв увагу в своїй роботі В. К. Сидоренко. Такі вчені, як О. М. Коберник, Т. А. Газука, С. М. Ящук досліджують проблеми оволодіння проектною діяльністю вчителями технології. З точки зору проектно-художньої творчості розглядала зміст підготовки майбутнього вчителя О. В. Плуток. Проблеми підготовки майбутнього вчителя до інноваційної педагогічної діяльності вивчав Т. М. Демиденко. Такі автори, як Т. Р. Наруліна, Т. В. Обухова, Н. Н. Савушкін в своїх роботах приділяють увагу розвитку професійно значущих якостей вчителя технології. Проблема формування технологічної культури приділяють увагу В. В. Соловей, С. І. Ткачук.

У підготовці майбутніх вчителів технологічної освіти важливу роль відіграють дисципліни соціально-гуманітарного, фундаментального та фахового (професійно-практичного) циклів. Окреме місце серед дисциплін професійного спрямування відводиться дисциплінам спеціалізації. Значення навчальних дисциплін спеціалізації в професійному становленні майбутнього вчителя технологій є надзвичайно важливим, адже ці дисципліни формують профіль майбутнього вчителя, поглиблюють знання, вміння і розширюють коло професійних компетентностей.

Серед інших дисциплін спеціалізації "Основи домашнього господарювання" на технологічному факультеті ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет" варто виділити окрему дисципліну "Технології побутової діяльності", якою завершується цикл фахово-практичної підготовки здобувачів вищої освіти за обраною спеціалізацією. Зміст цієї дисципліни має базуватись на останніх досягненнях сфери організації побутової діяльності, а також здобутках дидактики, педагогіки, психології, теорії та методики технологічної освіти.

Метою нашого дослідження є обґрунтування підходів до формування змісту навчальної дисципліни “Технології побутової діяльності”. Для виконання мети були сформульовані такі завдання: 1) визначити методологічні підходи, педагогічні принципи, наукові джерела щодо формування змісту навчальної дисципліни “Технології побутової діяльності”; 2) створити модель навчальної дисципліни “Технології побутової діяльності” і розробити навчальну програму для підготовки вчителя технологічної освіти за спеціалізацією “Основи домашнього господарювання”.

У науковій педагогічній літературі поняття “зміст освіти” розглядається системно на основі розуміння необхідності поєднання наукових знань, умінь і навичок, оволодіння якими здатне забезпечити всебічний розвиток тих, хто навчається, включаючи їхні розумові і фізичні здібності, процес формування їхнього світогляду, моралі і поведінки, підготовку до суспільного життя, праці [10, 91].

Процес визначення змісту навчальної дисципліни “Технології побутової діяльності” в системі підготовки вчителя технологій, який спрямований на формування професійних компетентностей здобувачів вищої освіти за обраною ними спеціалізацією, має ґрунтуватись на підходах загальнонаукових, філософських, психологічних, педагогічних, здобутках теорії та методики технологічної освіти.

Безсумнівно, діяльність в побуті можна вважати методологічною категорією, яка дозволяє охоплювати широке коло предметів і явищ, пов’язаних з такими поняттями, як “побут”, “діяльність”, “праця”. З огляду на процес формування змісту навчальної дисципліни “Технології побутової діяльності” ми вважаємо, що доцільно враховувати і спиратись на такі загальновідомі з педагогічної теорії та практики методологічні підходи до формування професійних компетенцій майбутнього вчителя, в тому числі і вчителя технології [3; 4; 7; 8; 9; 10]:

- діяльнісний підхід, що пов’язаний з діяльністю, як засобом становлення і розвитку суб’єктності майбутнього вчителя в діяльності;
- особистісно-діяльнісний, що охоплює особистісно-орієнтовану сферу формування потреб, мотивів, інтересів, ідеалів, переконань;
- біхевіористичний (від англ. behavior – поведінка), що обумовлений впливом середовища на поведінку людини;
- культурологічний, базований на врахуванні рівня розвитку культури суспільства на сучасному етапі;
- гуманістичний, що передбачає розуміння найвищої ціннісної ролі людини в сучасному суспільстві, орієнтацію на зміну способу її мислення;
- когнітивний підхід, що базований на розумінні зв’язку реакцій людини не лише на зовнішні стимулятори, але і на внутрішні зміни, наприклад самосвідомість, когнітивні стратегії, селективна увага тощо;
- акмеологічний, спрямований на вдосконалення і корекцію професійної діяльності, забезпечення керування індивідуально-професійним розвитком майбутнього вчителя;
- аксіологічний, що характеризує цінності як основу регуляції людської поведінки, навчальної і професійної діяльності, прийняття рішень у ситуаціях вибору (поєднання цільової і мотиваційної спрямованості орієнтацій);
- суб’єктний, що базований на вольовому вияві саморегуляції особистості, який розкривається через такі професійні якості як ініціативність, самостійність і відповідальність;
- компетентнісний, який базований на змозі трансформувати цілі і зміст освіти у суб’єктивні надбання учня і які можна об’єктивно виміряти;
- синергетичний, що наголошує на самореалізації складних систем, якими є людина (суб’єкт діяльності), побут (об’єкт діяльності), технології (сукупність методів);
- системний, що є основою для варіативного будування і коригування професійної діяльності, знаходження оптимальних варіантів поєднання засобів, форм і методів роботи;

– праксеологічний, який базований на залежності результатів діяльності від попередньої ретельної підготовки до її виконання, ступеня підготовленості дій у широкому розумінні (оволодіння знаннями, свідомий вибір засобів, методів аналізу і регулювання, критеріїв емоційного і практичного оцінювання результатів).

На формування змісту визначеної нами навчальної дисципліни здійснюють впливи педагогічні, філософські, психологічні наукові основи [1; 4; 7; 8; 9; 10]. Педагогічні підходи вимагають включення до навчальної програми:

- знань видів побутової діяльності та технологічних підходів до їхнього виконання, іншими словами, досвід використання знань для орієнтування у просторі сучасного побуту;
- способи дій (вміння і навички) – досвід використання науково обґрунтованих засобів виконання різних видів побутової діяльності;
- досвід технологічної творчої діяльності;
- емоційно-ціннісне ставлення до технологій побутової діяльності в цілому.

Сучасна епоха характеризується потужним розвитком соціально-економічних відносин, в тому числі і в побуті. Очевидним є ускладнення та поглиблення соціальних процесів суспільства, зміна побутово-філософських ідей, зростання проблем у морально-етичному, сімейно-родинному та культурному житті, підвищення ролі особистісних прагнень людини. З'являються і розвиваються нові напрямки в науці і соціальній практиці, що безумовно впливає на профіль сучасного побуту [1; 2; 6].

Розглянемо основні принципи відбору змісту навчальної програми “Технологія побутової діяльності” у відповідності до виділених нами методологічних і педагогічних підходів, характеристик змін сучасної епохи.

Т а б л и ц я

Педагогічні принципи конструювання змісту навчальної дисципліни “Технології побутової діяльності” (модель дисципліни)/

№ п/п	Педагогічні принципи	Зміст навчальної дисципліни	Педагогічні завдання
1	Принцип відповідності	Побут як сфера невиробничої діяльності людини	Залучення до інтегрованого та глобального розуміння системи “людина – побутове середовище”
2	Принцип гуманістичності	Визначення змісту, виходячи з критеріїв ресурсо-, енерго- та здоров’язберігаючих технологій. Системна будова побутового середовища людини. Ускладнення зв’язків людини з сучасним навколишнім середовищем проживання	Виховання культури споживання та здоров’я, актуалізація відповідального ставлення до навколишнього середовища, розкриття нормативного характеру умов проживання
3	Принцип прогностичності	Основи прогнозування можливого шляху розвитку людини та побуту. Концепції стійкого розвитку людства, цивілізації	Виховання потреби піклування про майбутнє, ощадливого ставлення до ресурсів, необхідності економії джерел енергії
4	Принцип різнорівневості	Поєднання чинників глобального, регіонального і локального рівнів, зразків світової культури і культури рідного народу	Взаємодія емоційної, інтелектуальної, вольової сфери особистості
5	Принцип дієвості	Участь кожного у вирішенні сучасних проблем життєдіяльності людства, включаючи екологічні, етичні, моральні	Становлення таких рис особистості як екологічна, етична та моральна відповідальність
6	Принцип варіативності	Різноманітність видів діяльності в	Розвиток діалектичного

№ п/п	Педагогічні принципи	Зміст навчальної дисципліни	Педагогічні завдання
		сучасному побуті і пластичність технологічних підходів до вирішення побутових завдань	мислення
7	Принцип змінюваності	Чисельність засобів та шляхів вирішення побутових проблем	Розуміння причинно-наслідкових зв'язків

Структурування змісту пов'язане з розробленими і сформованими нами ідеями щодо загальних вимог, які висувуються до конструювання змісту. Нами виокремлені складові елементи і встановлений взаємозв'язок системо-логічного і особистісно-орієнтованого напрямів між основними поняттями дисципліни "Технології побутової діяльності". Предметом вивчення навчальної дисципліни є загальні базові теоретичні та практичні питання діяльності в сучасному побуті, зміст та специфіка різних видів технологічних процесів сучасного побуту та аналіз технологічних підходів до вирішення проблем енерго-, ресурсо- та здоров'язбереження в сучасних побутових умовах.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Види технологій побутової діяльності.
2. Енергозберігаючі технології побутової діяльності.
3. Ресурсозберігаючі технології побутової діяльності.
4. Здоров'язберігаючі технології побутової діяльності.
5. Сервісні технології побутової діяльності.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших. Отже, зміст навчального курсу "Технології побутової діяльності" ми розглядаємо з певних закономірних позицій різних наук, в тому числі і педагогічної. Створена нами авторська навчальна програма дозволить здобувачам вищої освіти отримати сукупність професійно значимої інформації у формі понять, суджень і висновків, адекватних складу професійної діяльності майбутніх вчителів технології за спеціалізацією "Основи домашнього господарювання". Модель навчальної дисципліни дозволяє з впевненістю стверджувати, що зміст програми "Технології побутової діяльності" має сприяти процесу вдосконалення фахових компетентностей майбутнього вчителя технології. Потребує уточнення і конкретизації загальна мета спеціалізації "Основи домашнього господарювання" через зміст у співвідношенні з етапами навчання, переліком навчальних дисциплін.

Використана література:

1. Гершунский Б. С. Философия образования [Текст]: учебное пособие для студентов высших и средних педагогических учебных заведений / Б. С. Гершунский. – М.: Московский психолого-социальный институт, 1998. – 432 с.
2. Екологічний менеджмент [Текст]: навчальний посібник / В. Ф. Семенов, О. Л. Михайлюк, Т. П. Галушкіна, Г. В. Крусір та ін.; за ред. В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлюк; М-во освіти і науки України, ОДЕУ. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 407 с.
3. Краевский В. В. Методология педагогики: новый этап [текст]: учеб. / В. В. Краевский, Е. В. Бережнова; 2-е изд., стер. – М.: "Издательский центр "Академия", 2008. – 400 с.
4. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання [текст]: навчальний посібник / В. І. Лозова, Г. В. Троцько / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – 2-ге вид., випр. і доп. – Харків: "ОВС", 2002. – 400 с.
5. Лукашевич М. П. Соціологія економіки [текст]: підручник / М. П. Лукашевич. – К.: Каравела, 2005. – 288 с.
6. Меньшова Г. А. Экономика и социология непроизводственной сферы (Учебно-методическое пособие для заочников) [текст] / Г. А. Меньшова. – СПб.: СПбГУ Учебно-методическое управление, 2001. – 195 с.
7. Скрипченко О. В. Вікова та педагогічна психологія: навч. посібник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук. – 2-ге вид. – К.: Каравела, 2007. – 400 с.
8. Степанов О. М. Основи психології і педагогіки [текст]: навч. посіб. / О. М. Степанов, М. М. Фіцула. –

3-е вид., виправл., доповн. – К. : Академвидав, 2012. – 528 с.

9. *Столяренко О. Б.* Психологія особистості [текст] : навч. посіб. / О. Б. Столяренко. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 280 с.
10. *Фіцула М. М.* Педагогіка [текст] : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – 2-е вид., випр., доповн. – К. : Академвидав, 2005. – 559 с.
11. *Фіцула М. М.* Педагогіка вищої школи [текст] : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2006. – 352 с.
12. *Чайка В. М.* Основи дидактики [текст] : навч. посіб. / В. М. Чайка. – Київ : Академвидав, 2011. – 240 с.

References :

1. *Hershunskyi B. S.* Fylosofyia obrazovanyia [tekst] : uchebnoe posobyie dlia studentov visshykh y srednykh pedahohycheskykh uchebnykh zavedenyi / B. S. Hershunskyi. – M. : Moskovskiy psykholoho-sotsyalnyi ynstitut, 1998. – 432 s.
2. *Ekolohichniy menedzhment [tekst] : navchalnyi posibnyk / V. F. Semenov, O. L. Mykhailiuk, T. P. Halushkina, H. V. Krusir ta in. ; za red. V. F. Semenova, O. L. Mykhailiuk ; M-vo osvity i nauky Ukrainy, ODEU. – K. : Tsentr navchalnoi literatury, 2004. – 407 s.*
3. *Kraevskiy V. V.* Metodolohyia pedahohyky : novyi etap [tekst] : ucheb. / V. V. Kraevskiy, E. V. Berezhnova ; 2-e yzd., ster. – M. : “Yzdatelskiy tsentr “Akademyia”, 2008. – 400 s.
4. *Lozova V. I.* Teoretychni osnovy vykhovannia i navchannia [tekst] : navchalnyi posibnyk / V. I. Lozova, H. V. Trotsko / Khark. derzh. ped. un-t im. H. S. Skovorody. – 2-he vyd., vypr. i dop. – Kharkiv : “OVS”, 2002. – 400 s.
5. *Lukashevych M. P.* Sotsiolohiia ekonomiky [Tekst] : pidruchnyk / M. P. Lukashevych. – K. : Karavela, 2005. – 288 s.
6. *Menshova H. A.* Ekonomyka y sotsyolohyia neproyzvodstvennoi sfery (Uchebno-metodycheskoe posobyie dlia zaochnykov) [Tekst] / H. A. Menshova. – SPb. : SPbHU Uchebno-metodycheskoe upravlenye, 2001. – 195 s.
7. *Skrypchenko O. V.* Vikova ta pedahohichna psykholohiia : navch. posibnyk / O. V. Skrypchenko, L. V. Dolynska, Z. V. Ohorodniichuk. – 2-he vyd. – K. : Karavela, 2007. – 400 s.
8. *Stepanov O. M.* Osnovy psykholohii i pedahohiky [tekst] : navch. posib. / O. M. Stepanov, M. M. Fitsula. – 3-e vyd., vypravl., dopovn. – K. : Akademvydav, 2012. – 528 с.
9. *Stoliarenko O. B.* Psykholohiia osobystosti [tekst] : navch. posib. / O. B. Stoliarenko. – K. : Tsentr uchbovoi literatury, 2012. – 280 s.
10. *Fitsula M. M.* Pedahohika [tekst] : navch. posib. / M. M. Fitsula. – 2-e vyd., vypr., dopovn. – K. : Akademvydav, 2005. – 559 с.
11. *Fitsula M. M.* Pedahohika vyshchoi shkoly [Tekst] : navch. posib. / M. M. Fitsula. – K. : Akademvydav, 2006. – 352 с.
12. *Chaika V. M.* Osnovy dydaktyky [tekst] : navch. posib. / V. M. Chaika. – Kyiv : Akademvydav, 2011. – 240 s.

Лихолат Е. В. Методологические основы определения специфики содержания учебной дисциплины “Технологии бытовой деятельности”.

В статье раскрыто понятие содержания образования. Определены методологические подходы к формированию содержания учебной дисциплины “Технологии бытовой деятельности” в системе подготовки будущего учителя технологий. Обоснован комплекс технологических подходов к организации деятельности в современном быту. Приведены методологические подходы, которыми обозначены, обусловлены и связаны блоки содержания учебной программы. Создана модель учебной дисциплины “Технологии бытовой деятельности”, которая воплощена в авторской учебной программе. Показано возможное влияние авторской программы на профессиональную деятельность будущего учителя технологий, профессиональное совершенствование, приобретения круга профессиональных компетенций специализации “Основы домашнего хозяйствования”, способность педагогического мышления будущих учителей технологического образования.

Ключевые слова: дидактика, содержание образования, технологическое образование, учебная дисциплина специализации, содержание учебной дисциплины, технологии бытовой деятельности, профессиональные компетенции.

Lykholat O. V. Methodological basics for features definition of the content of the academic course “Mode of life and its technologies”.

The definition of the concept for the educational content in theory and practice in the modern pedagogical thought is represented. Some methodological approaches on the process of formation of the academic course content “Mode of life and its technologies” are defined as a part of the preparing system of the future technology teacher. The complex of technological approaches on the organizational analysis

in the modern mode of life is discussed. Some methodological approaches on how blocs of the academic training program could be defined, explained and connected, are represented. The model of the academic course "Mode of life and its technologies" is created, which is also implemented in the author's training program. The possible influence on professional performance of the future technology teacher is shown, as well as on his or her professional improvement, possibility for obtaining of the needed skills and competences for the specialization "Basics of the household management", and capability for pedagogical thinking development.

Keywords: *didactics, the concept for the educational content, technological education, training program for the specialization, the content of the academic discipline, mode of life and its technologies, professional skills.*

УДК 93:378.011.3-051:62/69"19"

Ляшук Ю. В.

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті підкреслено актуальність вивчення питання підготовки педагогічних кадрів, що здійснювали трудову підготовку учнівської молоді в різні історичні періоди, для сучасної педагогічної науки. Здійснено історико-педагогічний аналіз підготовки вчителів України до викладання трудового та виробничого навчання у загальноосвітніх закладах починаючи з 1950 років і до 1991 року; охарактеризовано освітні нормативно-правові документи, що визначали політику в галузі освіти України в ці роки; виокремлено етапи та провідні тенденції цього процесу за часів УРСР. Досліджено, що на першому етапі у ВНЗ здійснювалася підготовка майбутніх вчителів математики, фізики, природознавства, географії, хімії, що була лише пов'язана з трудовим і виробничим навчанням; на другому відбувалося становлення і розвиток системи підготовки вчителів трудового навчання у педагогічних інститутах.

Ключові слова: *історико-педагогічний аналіз, постанови партії та уряду радянської держави за 1950–1991 з питань навчання фахівців із трудової підготовки, вчителі трудового навчання.*

Конструктивний пошук шляхів формування сучасної освітньої складової фахівців із трудової підготовки неможливий без здійснення історико-культурної рефлексії генезису й основних тенденцій формування освітнього потенціалу вчителів трудового навчання у вітчизняній педагогіці. Тому вивчення питання підготовки педагогічних кадрів, що здійснювали трудову та виробничу підготовку учнівської молоді в різні історичні періоди є актуальним питанням сучасної педагогічної науки.

Безпосередньо історичним аспектам трудового навчання присвячено широке коло наукових досліджень українських вчених. Так, А. Вихрущ досліджував закономірності становлення трудової підготовки учнів в загальноосвітніх школах України, Н. В. Слюсаренко – становлення та розвиток трудової підготовки дівчат у школах України кінця ХІХ–ХХ століття, Б. Струганець – особливості підготовки вчителів трудового навчання у вищих навчальних закладах України в другій половині ХХ ст., В. В. Гаргін – розвиток методики трудового навчання в Україні як галузь педагогічної науки (друга половина ХХ – початок ХХІ століття); Н. О. Терентьєва – розвиток політехнічної освіти у вищих навчальних закладах України (ХХ століття) та ін.

Мета статті – окреслити підготовку майбутніх вчителів у вищих навчальних закладах до викладання трудового навчання у школах в Радянській Україні у період з 1950 р. по 1991 р.

На теренах УРСР жорстке тоталітарне управління було притаманне усім сферам

народного господарства. Не виключенням була й освіта. У період Радянської доби в питаннях щодо підготовки педагогічних кадрів, розвитку освітньої галузі, організації навчально-виховного процесу учнівської та студентської молоді вирішальний вплив мали ідеологічні партійні директиви та постанови. В цих документах повоєнних років комуністичною партією було поставлено завдання – швидкими темпами відновити роботу навчальних закладів країни. Було розпочато відбудову і розширення шкільної та інститутської мережі. Ця діяльність набула широкого розмаху і в 50-х роках. Так, наприклад, в Директивах по п'ятому п'ятирічному плану розвитку СРСР на 1951–1955 рр. зазначено: “збільшити будівництво міських і сільських шкіл приблизно на 70% у порівнянні з попередньою п'ятирічкою”; “враховуючи зростаюче бажання дорослого населення підвищувати свою освіту, забезпечити подальший розвиток заочних і вечірніх вищих та середніх спеціальних учбових закладів, а також загальноосвітніх шкіл для навчання працюючих громадян без відриву від виробництва” [5, с. 45]. У 1950 р. державний бюджет УСРС виділив на загальноосвітні школи 3,7 млн. крб., а у 1960 р. – 6 млрд. крб. [2, с. 525]. У зв'язку з цим повстала потреба у кваліфікованих педагогічних кадрах для всіх навчальних установ різних рівнів. Це питання стало одним із стратегічних завдань в СРСР у 50-х р. і вирішувалось воно Центральним комітетом Комуністичної партії Радянського Союзу цілеспрямовано. Проблема нехватки педагогів зумовила швидке зростання мережі педагогічних училищ, ВНЗ та інститутів післядипломної освіти педагогічних кадрів на теренах України. Історики В. А. Бокань і Л. П. Польовий відмічають, що “основною базою підготовки вчителів у повоєнні роки були учительські інститути, а після 1950 р. – педагогічні які готували вчителів для 5-10 класів, і педагогічні училища – для початкових” [1, с. 195].

Розглядаючи період з 1950 по 1991 рр. в контексті підготовки вчителів, що здійснювали трудове та виробниче навчання у школах, ми виділили два етапи: 1950–1958 рр. та 1959–1991 рр. Це пов'язано з тим, що на першому етапі в педагогічних ВНЗ здійснювалася підготовка студентів за спеціальностями, пов'язаними лише з трудовим і виробничим навчанням учнів. У 1959 р. в деяких ВНЗ України було відкрито індустріально(інженерно)-педагогічні факультети де здійснювалася підготовка майбутніх вчителів саме з трудового навчання і цей досвід став поширюватися всією Україною.

На першому етапі (1950–1958 рр.) в педагогічних навчальних закладах не було спеціальностей суто з трудового навчання. У ВНЗ була організована відповідна підготовка майбутніх вчителів математики, фізики, природознавства, географії, хімії та ін. спеціальностей до: викладання основ виробництва, сільськогосподарського виробництва, трудового навчання, основ наук, основ сучасної техніки; проведення практичних занять у шкільних майстернях, роботи на навчально-дослідних ділянках. Так, в педагогічних інститутах УРСР (Бердичівському, Бердянському, Вінницькому, Глухівському, Горлівському іноземних мов, Донецькому (раніше Станіславський), Дрогобицькому, Житомирському, Запорізькому, Івано-Франківському (раніше Станіславський), Ізмаїльському, Кам'янець-Подільському, Київському, Київському іноземних мов, Кіровоградському, Кременецькому, Криворізькому, Кримському, Луганському (раніше Ворошиловський), Луцькому, Львівському, Мелітопольському, Миколаївському, Ніжинському, Одеському, Одеському іноземних мов, Полтавському, Рівенському, Славянському, Сталінському, Станіславському, Сумському, Уманського, Харківського, Харківського іноземних мов, Херсонському, Черкаському, Чернігівському) студенти навчалися на спеціальностях, пов'язаних з трудовим і виробничим навчанням школярів: фізика, основи виробництва; фізика, зальотехнічні дисципліни; фізика і технічна математика; фізика і електротехніка; фізика, загальнотехнічні дисципліни; біологія, хімія, основи с/г виробництва [8, с. 103-104].

Червоною лінією в усіх п'ятирічних планах, рішеннях з'їздів компартії УРСР та СРСР, постановою партії та уряду радянської держави за 1950–1958 роки проходить

питання навчання фахівців із трудової підготовки як стратегічної компонентної складової формування трудових ресурсів. Зумовлена така посилена увага тим, що: відбувався перехід з семирічного на десятирічне (середнє) навчання; запровадження ідей політехнічного навчання призвело до оновлення змісту шкільної освіти, удосконалення методики проведення уроків і лабораторно-практичних занять, виробничих екскурсій, створення пришкільних науково-дослідних ділянок; загальноосвітня школа перетворювалася на трудову політехнічну; значна частина випускників одразу поповнювали лави робітників. Тому від шкіл вимагалось здійснювати хоча б мінімальну підготовку до майбутньої трудової діяльності, зокрема, в сільських школах з основ сільського господарства, а в міських з основ виробництва.

До 1954 року вчителі реалізовували трудове виховання учнівської молоді в контексті вивчення основ наукових знань, трудових умінь і навичок в системі суспільно корисної праці, залучення учнів до праці на підприємствах, у радгоспах і колгоспах, у шкільних майстернях, на пришкільних та навчально-дослідних ділянках. Але педагоги-практики разом з науковцями активно виступали за повернення трудового навчання у школи як навчальну дисципліну. У контексті вирішення цієї проблеми дуже важливим стало рішення прийняте у 1952 році на XIX з'їзді КПРС та пізніше на XVII з'їзді КП(б)У: розвивати політехнічне навчання, здійснювати ознайомлення учнів із найбільш важливими галузями сучасного промислового й сільськогосподарського виробництва, налагодити тісний зв'язок навчання із суспільно корисною працею. Особливу увагу в документі було звернуто на перебудову школи у руслі наближення її до життя. У зв'язку з цим низка змін і реформ почали охоплювати освітні установи. Починаючи з 1954 р. трудову підготовку повертають в школи і поступово відбувається формування предмета "Трудове навчання".

У своєму дослідженні Т. П. Сорока, розглядаючи означений період, зазначає, що 1950–1958 рр. були "періодом науково обґрунтованого формування змісту предмета:

– в програмах реалізовувалась диференціація навчального матеріалу для дівчат і хлопців та міста і села, вводились нові розділи, що забезпечували розвиток технічної творчості, конструкторських здібностей школярів;

– зміна системи трудового навчання з операційно-комплексної, яка була характерна для виробничого навчання і забезпечувала професійну освіту, на операційно-предметну та предметно-операційну сприяла переорієнтації змісту навчання в шкільних майстернях на вирішення завдань політехнічної освіти;

– поєднання навчання з продуктивною працею на уроках трудового навчання забезпечувало досягнення виховних цілей предмета" [7, с. 9-10].

У цей період, на жаль, дуже часто політехнічні підходи в освіті підмінювалися професіоналізацією. Вчителям конче необхідна була фахова підготовка для реалізації трудового навчання в школах.

На другому етапі (1959–1985 рр.) відбувалося становлення і розвиток системи навчання фахівців із трудової підготовки в Радянській Україні. У 1959 р. Верховною Радою УРСР було прийнято Закон "Про зміцнення зв'язку школи із життям і про подальший розвиток системи народної освіти в Українській РСР". Для формування освітньої складової майбутніх вчителів трудового навчання цей документ був кордоцентричним, оскільки скеровував роботу усіх освітніх закладів на здійснення політехнічної освіти.

В умовах активної політехнізації школи потрібні були фахівці, що могли забезпечити цей процес на належному рівні. Виникла гостра необхідність у організації навчання майбутніх фахівців із трудової підготовки та підвищенні кваліфікації існуючих спеціалістів. У монографії Н. В. Слюсаренко зазначає, що у другій половині XX століття найбільш сприятливими для організації трудової підготовки молоді були кінець 50-х – 60-ті роки, коли до цієї справи підходили комплексно. Це був період коли трудовому навчанню та вихованню приділялася особлива увага, адже школа стає трудовою, політехнічною, з виробничим навчанням [6, с. 111].

Реалізація вищевказаного закону вимагало професіоналів своєї справи, оскільки “наголошувалося на пріоритетній ролі політехнічної освіти у навчальних освітніх закладах, зв’язків навчання з виробництвом, впровадженні передових методів виробництва і наукових досягнень в освітній процес, зміцненні науково-технічної бази у закладах освіти” [4, с. 310]. Перші кроки у реалізації даного закону було зроблено Київським та Львівським педагогічними інститутами. Вони першими у 1959–1960 навчальному році відкрили індустріально-педагогічний та інженерно-педагогічний факультети для підготовки вчителів технічних дисциплін і трудового навчання. Навчальними планами передбачалася теоретична підготовка фізико-математичного, технологічного, інженерного, педагогічного напрямку та практична підготовка студентів – проходження практикуму у різнопрофільних навчальних майстернях, виробнича і педагогічна практика. Така підготовка не була фрагментарною чи додатковою, вона цілеспрямована і повна.

Пізніше такі факультети було відкрито по всій території України. ВНЗ почали здійснювати професійну підготовку майбутніх вчителів трудового навчання. Основними напрямами навчання студентів була їх орієнтація щодо реалізації навчально-виховного процесу в школі: на засадах домінування у навчанні принципу політехнізму, через запровадження конструкторсько-технологічної системи трудового навчання, через здійснення профорієнтаційної роботи із учнівської молоддю і їх орієнтація на робітничі професії, через залучення школярів до суспільно корисної та продуктивної праці, через ознайомлення із сучасними досягненнями науки і техніки та ін.).

Нова генерація фахівців з трудової підготовки більш професійно і якісно здійснювала трудове виховання дітей. Зокрема, вчителі з трудового навчання, окрім вже перелічених вище видів роботи, із учнями 5-7 класів за новими навчальними програмами стали вивчати конструювання і машинознавство. Це дозволяло формувати у дітей наукову картину світу, технічне мислення, політехнічний світогляд, бачити приклади реалізації набутих навичок під час екскурсій на виробництво, розвивати конструкторсько-технологічні знання та уміння, самостійність у навчальному процесі. У 1980-х рр. в основу навчальних програм з трудового навчання було вже введено предметно-технологічну (1980 р.) і конструкторсько-технологічну (1986 р.) компоненти.

В цілому вже у 90-х роках спостерігалось повне забезпечення загальноосвітніх закладів фахівцями з трудової підготовки, які на високому професійному рівні здійснювали трудову підготовку учнівської молоді. Щодо методики трудового навчання як галузі педагогічної науки, то в 90-х, як відмічає В. В. Гаргін, “відбулося наукове узагальнення педагогічного досвіду і побудова цілісної системи трудового навчання” [3, с. 119].

Висновки. Отже, на теренах Радянської України з 1950 по 1991 рр. в контексті підготовки вчителів, що здійснювали трудове та виробниче навчання у школах слід розглядати періоди: 1950–1958 рр. та 1959–1991 рр. Оскільки, на першому етапі у вищих навчальних закладах України здійснювалася підготовка майбутніх фахівців за спеціальностями, що були лише пов’язаними з трудовим і виробничим навчанням учнівської молоді. А вже у 1959 р., із відкриттям індустріально (інженерно)-педагогічні факультетів у Київському та Львівському ВНЗ, було розпочато підготовку вчителів саме з трудового навчання.

Перспективи подальших досліджень. Можливість проведення напрямку вивчення проблеми формування освітньої складової фахівців із трудової підготовки в незалежній Україні в контексті нарощення людського капіталу.

Використана література:

1. Бокань В. А. Історія культури України : навчальний посібник / В. А. Бокань, Л. П. Польовий. – К. : МАУП, 2002. – 3-тє вид., стереотип. – 256 с.
2. Бойко О. Д. Історія України : посібник / О. Д. Бойко. – К. : Академвидав, 2004. – 656 с.
3. Гаргін В. В. Розвиток методики трудового навчання в Україні як галузі педагогічної науки (друга

- половина XX – початок XXI століття : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2012. – 233 с.
4. Кузьменко Ю. В. Підготовка фахівців з трудової підготовки у 1958–1961 рр. як джерело розвитку трудових ресурсів Радянської України / Ю. В. Кузьменко // Педагогічний альманах : збірник наукових праць. – Випуск 25. – Херсон, 2015. – С. 307-314.
 5. Народное образование СССР. Общеобразовательная школа. Сборник документов. 1917–1973 гг. / А. А. Абакумов, Н. П. Кузин, Ф. И. Пузырев, Л. Ф. Литвинов. – М. : Педагогика, 1974. – 560 с.
 6. Слюсаренко Н. В. Становлення та розвиток трудової підготовки дівчат у школах України кінця XIX – XX століття : монографія / Н. В. Слюсаренко. – Херсон : РІПО, 2009. – 456 с.
 7. Сорока Т. П. Зміст і методика трудового навчання учнів 5-7 класів загальноосвітньої школи в Україні (друга половина XX століття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Інститут професійно-технічної освіти АПН України. – К, 2007. – 23 с.
 8. Шиманович І. О. Політехнічна підготовка майбутніх учителів трудового навчання в Україні (друга половина XX ст.) : монографія / за ред. Ю. В. Кузьменко. – Херсон : “Херсонська академія неперервної освіти”, 2012. – 231 с.

References:

1. Bokan V. A. Istoriiia kultury Ukrainy : navchalnyi posibnyk / V. A. Bokan, L. P. Polovyi. – K. : MAUP, 2002. – 3-tie vyd., stereotyp. – 256 s.
2. Boiko O. D. Istoriiia Ukrainy : posibnyk / O. D. Boiko. – K. : Akademvydav, 2004. – 656 s.
3. Harhin V. V. Rozvytok metodyky trudovoho navchannia v Ukraini yak haluzi pedahohichnoi nauky (druha polovyna KhKh – pochatok KhKhI stolittia : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Pereiaslav-Khmelnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhoriia Skovorody. – Pereiaslav-Khmelnytskyi, 2012. – 233 s.
4. Kuzmenko Iu. V. Pidhotovka fakhivtsiv z trudovoi pidhotovky u 1958–1961 rr. yak dzherelo rozvytku trudovykh resursiv Radianskoi Ukrainy / Iu. V. Kuzmenko // Zbirnyk naukovykh prats “Pedahohichnyi almanakh”. – Vypusk 25. – 2015, Kherson. – S. 307-314.
5. Narodnoe obrazovanye SSSR. Obsheobrazovatelnaia shkola. Sbornyk dokumentov. 1917–1973 hh. / A. A. Abakumov, N. P. Kuzyn, F. Y. Puzyrev, L. F. Lytvynov. – M. : Pedahohyka, 1974. – 560 s.
6. Sliusarenko N. V. Stanovlennia ta rozvytok trudovoi pidhotovky divchat u shkolakh Ukrainy kintsia KhKh – KhKh stolittia : monohrafiia / N. V. Sliusarenko. – Kherson : RIPO, 2009. – 456 s.
7. Soroka T. P. Zmist i metodyky trudovoho navchannia uchniv 5-7 klasiv zahalnoosvitnoi shkoly v Ukraini (druha polovyna XX stolittia) : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 / Instytut profesiino-tekhnichnoi osvity APN Ukrainy. – K, 2007. – 23 s.
8. Shymanovych I. O. Politekhnichna pidhotovka maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia v Ukraini (druha polovyna KhKh st.) : monohrafiia / za red. Iu. V. Kuzmenko. – Kherson : “Khersonska akademiia neperervnoi osvity”, 2012. – 231 s.

Ляшук Ю. В. Підготовка учителів трудового обучения во второй половине XX столетия.

В статье подчеркивается актуальность изучения вопроса подготовки педагогических кадров, осуществляли трудовую подготовку учащейся молодежи в различные исторические периоды, для современной педагогической науки. Осуществлен историко-педагогический анализ подготовки учителей Украины к преподаванию трудового и производственного обучения в общеобразовательных учреждениях начиная с 1950 годов и до 1991 года; охарактеризованы образовательные нормативно-правовые документы, определявшие политику в области образования Украины в эти годы; выделены этапы и ведущие тенденции этого процесса во времена УССР. Доказано, что на первом этапе в вузах осуществлялась подготовка будущих учителей математики, физики, естествознания, географии, химии, была только связана с трудовым и производственным обучением; на втором происходило становление и развитие системы подготовки учителей трудового обучения в педагогических институтах.

Ключевые слова: историко-педагогический анализ постановления партии и правительства советского государства за 1950–1991 по вопросам обучения специалистов по трудовой подготовки, учителя трудового обучения.

Lyashuk Y. V. Preparation of labor training of teachers in the second half of the twentieth century.

The paper stressed the relevance of research into the teacher training that was performed labor training of students in different historical periods of modern pedagogy. Done historical and pedagogical

analysis of training teachers to teach Ukraine labor and industrial training in secondary schools since 1950 and 1991; characterized educational normative legal documents that define policies for education Ukraine in those years; singled out the stages and key trends of this process in the days of the USSR. It's revealed that the first phase carried out in universities training future teachers of mathematics, physics, science, geography, chemistry, was only linked to employment and industrial training; the second was the establishment and development of training teachers of labor studies at educational institutions.

Keywords: *historical and pedagogical analysis of statutes, party and government of the Soviet state in 1950–1991 on training specialists in labor training, labor training teachers.*

УДК 371.134:004

Малишевський О. В.

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

У статті проаналізовано специфіку організації фахової підготовки інженерів-педагогів у вищих педагогічних навчальних закладах, визначено роль і значення технологічного підходу у такій підготовці. Конкретизовано основні чинники зростання інтересу до впровадження навчальних технологій у практику вищої професійної освіти. Також, у статті сформульовано основні задачі, які стають перед навчальними дисциплінами в умовах професійно-орієнтованого технологічного підходу. Окреслено основні проблеми підготовки інженера-педагога в галузі комп'ютерних технологій. Також зазначено, що основні компоненти методичної системи навчання майбутніх інженерів-педагогів при технологічному підході набувають нового забарвлення і потребують відповідного корегування. Зроблено висновок про те, що технологічний підхід стає сьогодні обов'язковою умовою підвищення якості вищої професійної освіти, удосконалення його змісту і підвищення професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів.

Ключові слова: *професійна освіта, професійна підготовка інженерів-педагогів, технологічний підхід, професійно-орієнтований технологічний підхід.*

Необхідною умовою ефективної розбудови економіки держави є процес модернізації системи професійної освіти, яка лежить не лише в основі зростання економіки, а й виступає основним чинником соціального захисту громадян. Конкуренція між різними освітніми системами вимагає постійного оновлення технологій, оволодіння інноваціями і впровадження інноваційних процесів, швидкої адаптації до вимог ринку. Безсумнівною сьогодні є той факт, що отримання якісної професійної освіти стає одним з найважливіших пріоритетів становлення фахівця будь-якої галузі й основним чинником його успішної соціалізації.

Проблеми використання у навчальному процесі різних технологій навчання виходять сьогодні на перший план як в практиці навчання професійної освіти, так і в наукових дослідженнях цієї галузі. Більш того, ці проблеми, у світлі соціально-економічної розбудови країни, набувають особливого значення.

Гостра конкуренція, що панує сьогодні на ринку освітніх послуг, посилює вимоги щодо якості професійної підготовки випускників вищих педагогічних навчальних закладів, зокрема студентів спеціальності “Професійна освіта. Комп'ютерні технології”. Кожний навчальний заклад професійної освіти виконує власну специфічну місію по підготовці кваліфікованих фахівців, забезпечує задоволення особистісних потреб кожного з них на поглиблення і розширення фахових знань і компетенцій, готує до успішної соціалізації своїх випускників. Пошук шляхів удосконалення якості підготовки інженерів-педагогів (у тому числі й у галузі комп'ютерних технологій) стимулює вищий педагогічний навчальний заклад до реалізації нових форм організації навчальної діяльності, до застосування

сучасних засобів і технологій навчання.

Різним аспектам розробки і впровадження технологій навчання присвятили наукові дослідження А. Алексюк, В. Беспалько, Т. Гілберт, В. Євдокімов, В. Сластьонін, І. Смолюк, Н. Тализіна та інші. Проблема професійної підготовки майбутніх фахівців висвітлена у наукових працях А. Алексюка, І. Беха, Р. Гуревича, І. Зязюна, Н. Ничкало, О. Пехоти та інших. Проблему професійної підготовки інженерів-програмістів досліджували Н. Макоєд, Л. Матвійчук, Н. Падалко, З. Сайдаметова та інші. Проблеми розвитку процесу навчання на засадах технологічного підходу розглядали В. Беспалько, Ю. Машбіц, І. Підласий, Г. Селевко та інші.

Метою статті є визначення основних ознак і значення професійно-орієнтованого технологічного підходу у процесі підготовки інженерів-педагогів комп'ютерних спеціальностей.

Характерною ознакою інженерно-педагогічної освіти є те, що внаслідок своєї дуальності вона значно відрізняється від класичної інженерної освіти, послуги якої надають політехнічні вищі навчальні заклади. Водночас, її не можна назвати і педагогічною у традиційному розумінні, оскільки вона передбачає підготовку майбутнього педагога до теоретичного і до практичного навчання одночасно кільком дисциплінам, що обслуговують певну галузь виробництва [1]. Отже, на сучасному етапі стратегія вищої професійної освіти передбачає формування професійної компетенції фахівця, готового і спроможного розв'язувати не лише професійні задачі, а й виходити за межі галузевої діяльності, виконувати інноваційні процеси у широкому розумінні.

Зростання інтересу до технологій навчання у вищій професійній школі можна пояснити кількома чинниками:

- необхідність впровадження у педагогіку професійної освіти системно-діяльнісного підходу;
- перехід до інтенсивної організації процесу навчання;
- зростання ролі проектування і моделювання навчальної діяльності на практико-орієнтованих засадах;
- необхідність формування інженерного і педагогічного стилю мислення студентів;
- можливість проектування оновлених методів, засобів й організаційних форм навчання як технологічної послідовності, яка забезпечує гарантовані результати процесу навчання.

Усвідомлення необхідності корекції усталеної традиційної моделі навчання, орієнтованої на формування усереднених обов'язкових знань, умінь і навичок в межах відповідної спеціальності й побудованої на засадах адаптації студента до вимог кожного викладача, відкриває нові можливості для пошуку й упровадження сучасних професійно-орієнтованих технологій навчання, спроможних адаптуватися до технологічних процесів у виробництві й новітніх тенденцій у розвитку професійної освіти і, водночас, гарантувати досягнення результату з урахуванням індивідуальних потреб майбутнього інженера-педагога.

Проблема підготовки інженера-педагога в галузі комп'ютерних технологій лежить у специфіці даної спеціальності. По-перше, студент повинен оволодіти інженерним стилем мислення. Інженерне мислення – одна з основних компетенцій фахівця комп'ютерної галузі, яка проявляється у розв'язанні конкретних інженерних задач, що, у свою чергу, передбачає реалізацію предметних знань і створення та впровадження унікальних засобів і технологій. До основних характеристик такого мислення відносять:

- “ступінь розвитку інтелектуального рівня;
- бачення раціональності та прогнозованості;
- конкурентоспроможність;
- здатність до самоосвіти і науково-дослідної роботи;
- бачення логічного у структурі послідовності фактів;

– бачення динаміки розвитку наукових знань” [2, с. 15].

Другим аспектом підготовки інженерів-педагогів є оволодіння ними технологією професійної діяльності викладача у галузі комп’ютерних технологій, яка передбачає: розробку різних варіантів змісту освіти; використання сучасної дидактики у підвищенні ефективності освітніх структур; наукова розробка і практична реалізація нових ідей і технологій навчання.

Отже, інженерно-педагогічна освіта – “це процес формування спеціалістів, який забезпечує підготовку людини до діяльності за конкретною професією; до виконання повного спектру професійно-педагогічних функцій”, результатом якого є засвоєння людиною сукупності “спеціальних знань, умінь і навичок, соціально і професійно важливих якостей, які дозволяють їй успішно працювати у сфері професійної освіти” [3].

Такий процес має чіткі ознаки технологічності. Таким чином, технологічність в професійній освіті стає, вочевидь, основною характеристикою якісно нового рівня ефективності й оптимальності організації навчального процесу, а дослідження технологічного підходу у ході підготовки інженерів-педагогів у галузі комп’ютерних технологій наразі набуває актуальності. Технологічний підхід забезпечує підготовку кваліфікованих фахівців з досить міцними спеціальними знаннями і практичними вміннями, спроможних виконувати професійну діяльність на виробництві, пов’язану з опрацюванням інформації засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, а також навчальну діяльність у закладах професійної освіти.

В умовах професійно-орієнтованого технологічного підходу задачами будь-якої навчальної дисципліни спеціальності “професійна освіта. Комп’ютерні технології” стають:

- забезпечення впливу кожного навчального предмету на методологічну, теоретичну, технологічну підготовку випускника до виконання професійних (спеціальних і педагогічних) обов’язків, до подальшої освіти і самоосвіти;
- забезпечення позитивної мотивації до вивчення усіх дисциплін психолого-педагогічного й інформатичного блоків;
- задоволення індивідуальних професійно-орієнтованих потреб студента;
- розвиток інтегрованого (інженерного і педагогічного) стилю мислення студента.

Саме такий підхід, на нашу думку, дозволить переорієнтувати основні цілі і сам процес навчання майбутніх інженерів-педагогів з результату засвоєння кожної дисципліни і навчальної програми в цілому на продуктивний творчий процес як результат багатогранної пошукової мисленнєвої діяльності.

Нового забарвлення при технологічному підході набувають і основні компоненти методичної системи навчання майбутніх інженерів-педагогів. Зміна цілей навчання вимагає іншого підходу до відбору і структурування змісту навчання. Передусім, він повинен мати професійну складову, яка відноситься до галузі майбутньої трудової діяльності з її закономірностями, проблемами, взаємозв’язками і перспективами. Професійна спрямованість повинна прослідковуватися не лише у загальній стратегії підготовки фахівця, а й мати місце у кожній навчальній дисципліні.

В рамках професійно-орієнтованого технологічного підходу до підготовки інженерів-педагогів змінюється природа і значення набутих знань. Знання, отримані в умовах такого підходу є результатом інтеграції статичних знань, закладених у кожній навчальній дисципліні, і знань, синтезованих самим студентом у ході практичної професійної підготовки. Першочерговим завданням стає не заучування змісту дисциплін з метою отримання максимально високої оцінки, а систематизація і структурування знань у контексті оволодіння майбутньою спеціальністю, усвідомлення їх місця у процесі виконання професійної діяльності. Предметом пізнання студентів повинні бути не фактичні відомості, закони чи теорії, а способи і засоби їх використання у майбутній професії. Отже, знання повинні виконувати роль орієнтованої основи діяльності для подальшого оволодіння фаховими вміннями і навичками.

Крім того, суттєвою ознакою професійно-орієнтованої технології навчання є його соціальна природа. Технологічний підхід у підготовці інженерів-педагогів дозволяє не лише розвинути особистість студента, сформувавши його як майбутнього фахівця, а й орієнтує його на професійну взаємодію, співпрацю і співтворчість.

Вочевидь, використання технологічного підходу у процесі підготовки інженерів-педагогів сприяє їх успішній соціалізації, швидкому входженню майбутніх фахівців у професійну діяльність, формування у них:

- нового стилю пізнавальної діяльності; свідомої інженерної та педагогічної позиції;
- розуміння нового змісту організації власної теоретичної і практичної підготовки;
- аналітичного, інтегративного, технологічного, інженерно-педагогічного стилю мислення;
- унікального стилю професійної діяльності, орієнтованої на партнерську міжособистісну взаємодію.

Для досягнення окреслених орієнтирів в професійній освіті необхідно визначити і розв'язати низку основних задач:

- в навчальному процесі, у першу чергу, бачити особистість студента, його індивідуальність;
- уміти моделювати професійно-орієнтоване середовище в рамках будь-якої дисципліни;
- забезпечувати професійно-орієнтовану позитивну мотивацію;
- стимулювати самоосвіту і самозростання;
- забезпечувати ефективну комунікацію з усіма учасниками навчального процесу;
- ефективно використовувати навчальну інформацію;
- розширювати типи практичної підготовки студентів.

Як бачимо, технологічний підхід до навчання ставить за мету сконструювати навчальний процес, враховуючи: вихідні установки (соціальне замовлення, освітні орієнтири, специфіка цілей і змісту навчання); етапи такого конструювання від постановки основної мети до досягнення кінцевого результату; підготовка і впровадження засобів навчання; оцінка отриманих результатів і, якщо необхідно, корекція методик навчання.

Таким чином, технологічний підхід стає сьогодні обов'язковою умовою підвищення якості вищої професійної освіти, удосконалення його змісту і, як наслідок, – підвищення професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів. Перспективним, у контексті нашого дослідження, є подальша конкретизація змісту основних технологічних компонентів навчання інженерів-педагогів.

Використана література:

1. *Коваленко О. Е.* Концепція професійно-педагогічної підготовки студентів інженерно-педагогічних спеціальностей / О. Е. Коваленко, Н. О. Брюханова, О. О. Мельниченко // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2002. – № 10. – С. 7-20.
2. *Кирилашук С. А.* Педагогічні умови формування інженерного мислення студентів технічних університетів у процесі навчання вищої математики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Світлана Анатоліївна Кирилашук ; Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2010. – 20 с.
3. *Щербак О. І.* Проблеми професійно-педагогічної освіти в сучасних умовах / О. І. Щербак // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2007. – № 18-19. – С. 50-56.

References:

1. *Kovalenko O. E.* Kontseptsiiia profesiino-pedahohichnoi pidhotovky studentiv inzhenerno-pedahohichnykh spetsialnostei / O. E. Kovalenko, N. O. Briukhanova, O. O. Melnychenko // Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity. – 2002. – № 10. – S. 7-20.
2. *Kyrylashchuk S. A.* Pedahohichni umovy formuvannia inzhenernoho myslennia studentiv tekhnichnykh universytetiv u protsesi navchannia vyshchoi matematyky : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.04 “Teoriia i metodyka profesiinoi osvity” / Svitlana Anatoliivna Kyrylashchuk ;

Vinnitskiy derzh. ped. un-t imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. – Vinnytsia, 2010. – 20 s.

3. Shcherbak O. I. Problemy profesiino-pedahohichnoi osvity v suchasnykh umovakh / O. I. Shcherbak // Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity. – 2007. – № 18-19. – S. 50-56.

Малышевский О. В. Профессионально-ориентированный технологический подход как средство подготовки инженеров-педагогов.

В статье проанализирована специфика организации специальной подготовки инженеров-педагогов в высших педагогических учебных заведениях, определены роль и значение технологического подхода в такой подготовке. Конкретизированы основные факторы роста интереса к внедрению учебных технологий в практику высшего профессионального образования. Также, в статье сформулированы основные задачи, которые встают перед учебным процессом в условиях профессионально-ориентированного технологического подхода. Определены основные проблемы подготовки инженера-педагога в области компьютерных технологий. Также отмечено, что основные компоненты методической системы обучения будущих инженеров-педагогов при технологическом подходе приобретают новую окраску и требуют соответствующей корректировки. Сделан вывод о том, что технологический подход становится сегодня обязательным условием повышения качества высшего профессионального образования, совершенствования его содержания и повышения профессиональной компетентности будущих инженеров-педагогов.

Ключевые слова: профессиональное образование, профессиональная подготовка инженеров-педагогов, технологический подход, профессионально-ориентированный технологический подход.

Malyshevsky O. V. Professionally-oriented technological approach as the means of engineer-teacher training.

The article analyzes the peculiarities of professional training of engineers-teachers at higher educational institutions; the role and importance of the technological approach to training are specified. The main factors in creating interest for the implementation of educational technologies in the practice of higher education are highlighted. The basic tasks facing educational subjects taught on the basis of professionally-oriented technological approach are formulated. The main problems of engineer-teacher training in the sphere of computer technology are focused in the article. It is also stated that the main components of methodological system of future engineer-teacher training acquire new coloring and require appropriate improvement according to professionally-oriented technological approach. It is concluded that the technological approach is now becoming a prerequisite for improving the quality of higher education, improving its content and enhancing professional competence of future engineers-teachers.

Keywords: vocational training, engineer-teachers professional training, technological approach, professionally-oriented technological approach.

УДК 378:053

Маркусь І. С., Сиротюк В. Д.

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ
НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ УЧНІВ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

У статті мова йде про те, що основні завдання вчителів у загальноосвітніх навчальних закладах різного профілю – це індивідуальний підхід до кожного учня, спрямований на саморозвиток і самореалізацію творчих здібностей, і професійна орієнтація молоді відповідно до вибраного напрямку навчання. Одним із методів є об'єднання науково-дослідної роботи учнів з трудовим навчанням і включення такої діяльності у навчальні плани. При цьому розв'язуються такі завдання: трудове навчання забезпечується через виконання науково-дослідницької роботи учнів; індивідуальний підхід здійснюється відносно кожного учня, оскільки при виконанні науково-дослідної роботи відбувається безпосередня взаємодія з науковим керівником; займаючись

науково-дослідною роботою учні ознайомлюються із сучасним станом розвитку науки, техніки і технологій безпосередньо в навчальному процесі.

Ключові слова: підготовка майбутнього вчителя, трудове навчання, науково-дослідна робота учнів, навчання в загальноосвітніх навчальних закладах.

Для розбудови Української держави, досягнення належного рівня життя і стандартів розвинених країн потрібні осмислення власної самобутності, об'єктивна оцінка національної науки і освіти, національної культури, шляхів їх відродження та подальшого розвитку. У цьому зв'язку важливе значення має реформування національної школи, зокрема системи технологічної освіти, трудового виховання учнівської молоді. Це зумовлює вироблення якісно нових підходів до підготовки висококваліфікованих спеціалістів у системі вищої педагогічної освіти, формування нового покоління вчителів трудового навчання. Учені-педагоги докладають чимало зусиль для розв'язання означеної проблеми, однак практика свідчить, що зміст професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та шляхи його реалізації ще недостатньо сприяють формуванню у них необхідного рівня знань й умінь, розвитку творчого потенціалу та якостей особистості, тому потребують удосконалення відповідно до суспільних вимог та потреб сучасної школи.

Входження України до європейського освітнього простору, оновлення змісту фахової підготовки вчителів трудового навчання мають глибинний характер і потребують розв'язання проблем становлення та розвитку педагога, який усвідомлює свою професійну відповідальність, є суб'єктом особистісного і професійного зростання, освіченою людиною, яка не лише інформує, а й активно впливає на науковий розвиток тих, кого навчає і виховує. Тому у вищих педагогічних навчальних закладах домінантою навчально-виховного процесу стає підготовка вчителя-науковця вчителя-творця, спроможного вийти за межі навчального предмету, стати для учнів своєрідним транслятором науки.

Спрямованість сучасної освіти на розвиток творчої особистості учня сприяє створенню загальноосвітніх навчальних закладів різного профілю: технічного, фізико-математичного, хіміко-біологічного, економічного, гуманітарного тощо. Основні завдання вчителів у цих навчальних закладах – це індивідуальний підхід до кожного учня, спрямований на саморозвиток і самореалізацію творчих здібностей, і професійна орієнтація молоді відповідно до вибраного напрямку навчання. Одним із методів є об'єднання науково-дослідницької роботи учнів (НДРУ) з трудовим навчанням і включення такої діяльності у навчальні плани [1-3]. При цьому розв'язуються такі завдання:

1. Трудове навчання забезпечується через виконання науково-дослідницької роботи учнів. Існує багато спільного між науково-дослідною роботою і трудовою діяльністю. Передусім, робота вчених – один із найбільш інтелектуальних видів трудової діяльності людини. Науково-дослідна робота учнів наближається до діяльності вчених. Займаючись науковою роботою, учень проходить, усі етапи діяльності вченого: від вибору теми до отримання кінцевого результату. Відмінність полягає тільки в тому, що нове в науці - це невідоме раніше всьому людству, а нове в науково-дослідній роботі учня є найчастіше новим тільки для самого учня, тобто його наукові результати носять елементи суб'єктивної новизни. Труднощі організації як трудової підготовки, так і науково-дослідної роботи полягають у забезпеченні занять матеріально-технічною базою. Ці труднощі можна здолати, використовуючи наукову і матеріально-технічну базу ВНЗ. Можна використовувати базу науково-дослідних інститутів відповідного профілю, уклавши з ними необхідні угоди. До організації НДРУ слід залучати висококваліфікованих викладачів ВНЗ і вчителів-новаторів.

2. Індивідуальний підхід здійснюється відносно кожного учня, оскільки при виконанні науково-дослідної роботи відбувається безпосередня взаємодія з науковим керівником. При цьому забезпечується висока міра самостійності, оскільки не існує розв'язання поставленої в науковій роботі проблеми, яка може бути представлена у розв'язаному вигляді в якому-небудь підручнику. Розв'язати проблему необхідно самостійно.

Професійна орієнтація учнів відбувається безпосередньо у навчальному процесі. Учні мають можливість ознайомитися зі своєю майбутньою професією і зробити відповідний вибір.

3. Займаючись науково-дослідною роботою учні ознайомлюються із сучасним станом розвитку науки, техніки і технологій безпосередньо в навчальному процесі. На жаль, сучасний рівень науки, техніки і технологій практично невідомий у загальноосвітніх навчальних закладах різного профілю. Це пояснюється об'єктивними чинниками: необхідністю виконання існуючих навчальних програм і обмеженою кількістю навчальних годин, орієнтацією підготовки вчителів і напрямом викладання на програмні теми. Велика завантаженість учителів не залишає часу на відстежування досягнень науки, техніки і технологій. Це призводить до відставання навчальних програм від сучасного рівня науки і до недостатньої технічної підготовки учнів. Заняття науково-дослідною роботою певною мірою розв'язують ці проблеми, оскільки учні працюють не лише на матеріалі класичних проблем, але і на певному сучасному науковому матеріалі.

У процесі підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до організації науково-дослідної роботи учнів у загальноосвітніх навчальних закладах різного профілю потрібно студентам розкрити завдання, зміст НДРУ і ознайомити з тематикою науково-дослідної роботи.

Завдання науково-дослідної роботи учнів:

1. Ознайомлення учнів із сучасним станом науки у відповідній галузі, з основними підходами до науково-дослідної діяльності у конкретних наукових напрямках, із сучасними методами наукового дослідження, з конкретними теоретичними і практичними знаннями з відповідних наукових галузей; з методами пошуку наукової інформації.

2. Формування навичок абстрактного мислення, вміння знаходити наукову або практичну проблему в потоці наукової і технічної інформації (на рівні знань учня) і виконувати постановку завдання; планування дослідження, отримання теоретичного розв'язку проблеми й експериментальної перевірки отриманих результатів і висновків.

3. Напрямок учня на кінцевий практичний результат (реальне виконання наукової роботи) й оформлення результатів науково-дослідної роботи, підготовка наукової доповіді, вміння захистити отриманий результат, вести зважену наукову полеміку.

Зміст науково-дослідної роботи учнів. На відміну від інших предметів, які вивчаються в загальноосвітніх навчальних закладах різного профілю, учні працюють з темами, які виходять за рамки традиційної навчальної програми, причому кожен учень розробляє свою власну тему. Пошуки теоретичного матеріалу, необхідного для виконання роботи, стають проблемою, тому надзвичайно важливо навчити кожного на заняттях сучасним методам пошуку інформації, вмінню користуватися бібліотеками, науковими реферативними журналами, Інтернетом тощо. Для розв'язання цього завдання потрібно організувати екскурсію в сучасну наукову або технічну бібліотеку, де фахівці професійно проконсультують учнів.

Після складання бібліографічного списку необхідних наукових джерел інформації, учень повинен скласти план обробки і засвоєння цієї інформації, відібравши разом з викладачем саме необхідне. Результатом роботи стане перша доповідь учня з огляду літератури і постановки проблеми (завдання), доповідь обговорюється всім класом разом з учителем. Надалі безпосередньо відбувається теоретична або експериментальна робота над вибраною темою. Зв'язок з учителем підтримується через консультації. Після отримання теоретичного або експериментального результату, учень оформляє свою науково-дослідну роботу і доповідає її на конференції за матеріалами науково-дослідних робіт.

В. Киричков, Л. Почкайлова, П. Смертенко розробили програми науково-дослідної роботи учнів з фізико-технічному напрямку. З навчальною програмою, пов'язаною з електрофізичною діагностикою напівпровідникових приладів, можна ознайомитися в [1]. Теоретична частина програми ознайомлює учнів з фізичними основами волоконно-оптичних ліній зв'язку, а саме:

- Історія розвитку оптичного зв'язку. Структура сучасних оптичних ліній зв'язку. Основні види оптичних ліній зв'язку: аналогові і цифрові лінії.

- Фізичні принципи поширення світла в оптичних волокнах. Типи світловодів. Методи виготовлення світловодів. Оптичні кабелі. Характеристики оптичних волокон і їх вимірювання. Оптичні характеристики: згасання, втрати, профіль показника заломлення. Механічні характеристики оптичного волокна. Лабораторне устаткування для вимірювання характеристик оптичних волокон. Порівняння оптичних волоконних ліній зв'язку з електричними лініями передачі інформації.

- Джерела оптичного випромінювання для волоконно-оптичних ліній зв'язку. Матеріали для джерел оптичного зв'язку та їх обмеження. Світловипромінюючі діоди: будова і принцип роботи, основні характеристики, залежність оптичної потужності від частоти випромінювання. Напівпровідникові лазери: фізичні принципи випромінювання світла, типи лазерів, технологія виготовлення (газофазна епітаксія й епітаксія з рідкої фази, молекулярно-променева епітаксія). Характеристики лазерів: спектральна, ват-амперна, вольт-амперна, частотна. Порівняння світлодіодів і лазерів. Надійність і деградація.

- Фотоприймачі для волоконно-оптичних ліній зв'язку. Матеріали для фотоприймачів. Основні типи напівпровідникових фотоприймачів: фоторезистори, фотодіоди, лавинні фотодіоди, фототранзистори. Будова і принцип роботи фотоприймачів. Основні характеристики фотоприймачів для волоконно-оптичних ліній зв'язку: спектральна і шумова характеристики, мінімальний сигнал, час відгуку фотоприймача.

Ця програма допоможе розширити уявлення учнів щодо галузі фізики і техніки передачі інформації, опанувати елементарні теоретичні знання (про фізичні принципи поширення світла в оптичних волокнах, про роботу джерел випромінювання світла, про прийоми оптичного випромінювання), технічними знаннями (технології виготовлення оптичних волокон, джерел і приймачів випромінювання); учні повинні отримати практичні навички (відповідно до обраної теми знайти необхідну наукову літературу, здійснити постановку завдання з допомогою викладача, скласти план своєї теоретичної або експериментальної роботи, виконувати необхідні розрахунки за допомогою комп'ютерних програм і доступну експериментальну роботу).

Тематика науково-дослідної роботи. Для учнів науково-дослідна робота починається з вибору теми. Роль учителя ускладнюється тим, що йому потрібно працювати з кожним окремо і в той же час з усім класом. Для того щоб учні розуміли один одного і могли обмінюватися інформацією, бажано, щоб окремі проблеми, над якими працює кожен з них, були об'єднані однією загальною тематикою. Такий підхід дає можливість учневі скласти цілісну картину певної галузі знань. Залежно від інтересів і рівня підготовки учнів, тема може бути пов'язана з класифікацією і застосуванням певних пристроїв з нескладними теоретичними розрахунками з використанням ЕОМ; деякі учні здатні виконати експериментальну роботу.

Майбутній учитель трудового навчання повинен володіти вміннями організації політехнічної освіти учнів. У процесі науково-дослідної роботи освіта учнів значно поповнюється. Наприклад, на заняттях з фізики вивчаються елементи геометричної і хвильової оптики, принципи поширення світла в різних середовищах, закон повного відбивання. На заняттях учні мають можливість безпосередньо ознайомитися із застосуванням закону повного відбивання у світловодах, вивчити сучасні типи світловодів, технологію їх виготовлення, порівняти можливості волоконно-оптичних ліній зв'язку з іншими, більш традиційними способами передачі інформації.

На заняттях з фізики учні вивчають штучні джерела світла – лазери, а займаючись науково-дослідною діяльністю, вони розширюють свої знання з різних типів напівпровідникових лазерів, виконаних на основі бінарних напівпровідникових з'єднань або потрійних твердих розчинів цих напівпровідників. Учні також ознайомлюються з іншим класом джерел світла – світловипромінюючими діодами, призначеними для

волоконно-оптичного зв'язку. Крім того, вони зустрічаються і з приймачами оптичного випромінювання – фоторезисторами, фотодіодами. При ознайомленні з лавинними фотодіодами вони відкривають для себе новий клас напівпровідників – тверді розчини зі змінною шириною забороненої зони – варізонні напівпровідники.

Науково-дослідна робота учнів допомагає їх професійно орієнтувати, оскільки діяльність під безпосереднім керівництвом спеціалістів дозволяє не поверхнево торкнутися тієї або іншої професії, а більш глибоко ознайомитися з її специфічними особливостями.

Найбільшому розвитку творчого потенціалу учнів сприяє самостійна робота, коли немає точної інструкції для виконання якої-небудь операції, коли ти сам повинен розширити поставлену проблему [4]. Крім того, проблемне навчання і дослідницький метод, в якому об'єднуються різні етапи пошукової діяльності (постановка проблеми, складання плану пошуку, встановлення способу розв'язання, отримання результату, його аналіз тощо), привчають учнів мислити науково і підвищують інтерес до вивчення матеріалу [5].

Пошукова діяльність робить найбільше сприяння розвитку наукового мислення учнів при самостійному вивченні й узагальненні нового матеріалу, при спробі донести розуміння цього матеріалу до однокласників.

Таким чином, вища професійна освіта – це важливий соціально-державний інститут, який виконує функцію підготовки майбутніх фахівців до розв'язання професійних завдань у певній галузі діяльності, що передбачає високий рівень сформованості відповідних умінь і навичок, а також здібностей неперервно їх удосконалювати.

Однак, цим на сьогодні не обмежуються функції системи професійної освіти, і вона покликана формувати у випускників ВНЗ, зокрема майбутніх учителів трудового навчання, цілої низки компонентів знаннєвого і професійно-діяльнісного характеру, до яких, зокрема, відносяться наступні:

– формування у майбутніх учителів трудового навчання вмінь цілісного сприйняття оточуючого світу і відчуття єдності з ним, а також цілісного сприйняття процесу і результату діяльності, зокрема організації науково-дослідної роботи учнів загальноосвітніх навчальних закладів;

– оволодіння технологіями прийняття оптимальних рішень, умінь адаптуватися до різних змін в освіті, прогнозувати хід розвитку тієї чи іншої ситуації, яка виникла в ході діяльності;

– оволодіння культурою системного підходу в діяльності і важливими загальнометодологічними принципами її організації, оволодіння принципами конструювання стійких систем, а також формування у майбутніх учителів трудового навчання толерантності в судженнях і діяльності.

Використана література:

1. Киричков В. Організація і розвиток науково-практичної роботи з фізики в технічному лицейі / В. Киричков, Л. Почкайлова, П. Смертенко // Фізика і астрономія в школі. – 1999. – № 2. – С. 10-11.
2. Киричков В. М. Научно-исследовательская работа учащихся – одна из тенденций трудового обучения в учебных заведениях нового типа / В. М. Киричков, Е. В. Коршак, Л. П. Почкайлова, П. С. Смертенко // Среднее профессиональное образование. – 2003. – № 3. – С. 53-59.
3. Киричков В. Формування наукової позиції й екологічної культури молоді на заняттях з науково-дослідної роботи / В. Киричков, Л. Почкайлова, П. Смертенко // Фізика і астрономія в школі. – 2000. – № 3. – С. 10-12.
4. Капица П. Л. Некоторые принципы творческого воспитания и образования современной молодежи / П. Л. Капица // Эксперимент. Теория. Практика. – М. : Наука, 1981. – С. 244-258.
5. Коршак С. В. Науково-технічний прогрес і вивчення фізики в школі (Деякі питання методики) / С. В. Коршак. – К. : Радянська школа, 1972. – 168 с.

References:

1. Ky`ry`chkov V. Organizaciya i rozvy`tok naukovo-prakty`chnoyi roboty` z fizy`ky` v tekhnichnomu liceyi / V. Ky`ry`chkov, L. Pochekajlova, P. Smertenko // Fizy`ka i astronomiya v shkoli. – 1999. – #2. – S. 10-11.

2. Ку`ру`чkov V. M. Nauchno-y`ssledovatel`skaya rabota uchashhy`khsya – odna y`z tendency`j trudovogo obucheny`ya v uchebnykh zavedeny`yakh novogo ty`pa / V. M. Ku`ru`chkov, E. V. Korshak, L. P. Pochehajlova, P. S. Smertenko // Srednee professy`onal`noe obrazovany`e. – 2003. – # 3. – S. 53-59.
3. Ку`ру`чkov V. Formuvannya naukovoyi pozy`ciyi j ekologichnoyi kul`tury` molodi na zanyattyakh z naukovo-doslidnoyi roboty` / V. Ku`ru`chkov, L. Pochehajlova, P. Smertenko // Fyzy`ka i astronomiya v shkoli. – 2000. – #3. – S. 10-12.
4. Капу`cza P. L. Nekotorye pry`ncy`py tvorcheskogo vospy`tany`ya y` obrazovany`ya sovremennoj molodezhy` / P. L. Kapu`cza // Ekspery`ment. Teory`ya. Prakty`ka. – M. : Nauka, 1981. – S. 244-258.
5. Korshak Ye. V. Naukovo-tekhnichny`j progres i vy`vchennyya fyzy`ky` v shkoli (Deyaki py`tanny`ya metody`ky`) / Ye. V. Korshak. – K. : Radyans`ka shkola, 1972. – 168 s.

Маркусь І. С., Сиротюк В. Д. Подготовка будущего учителя к организации научно-исследовательской работы как тенденция трудового обучения в общеобразовательных учебных заведениях.

В статье речь идет о том, что основные задачи учителей в общеобразовательных учебных заведениях разного профиля – это индивидуальный подход к каждому ученику, направленный на саморазвитие и самореализацию творческих способностей, и профессиональная ориентация молодежи в соответствии с выбранным направлением обучения. Одним из методов является объединение научно-исследовательской работы учеников с трудовым обучением и включение такой деятельности в учебные планы. При этом решаются такие задания: трудовое обучение обеспечивается через выполнение научно-исследовательской работы учеников; индивидуальный подход осуществляется относительно каждого ученика, поскольку при выполнении научно-исследовательской работы происходит непосредственное взаимодействие с научным руководителем; занимаясь научно-исследовательской работой ученики знакомятся с современным состоянием развития науки, техники и технологий непосредственно в учебном процессе.

Ключевые слова: подготовка будущего учителя, трудовое обучение, научно-исследовательская работа учеников, обучение в общеобразовательных учебных заведениях.

Markus I. S., Syrotyuk V. D. Preparation of future teacher to organization of research work as a tendency of labour studies in general educational establishments.

In the article the question is that basic tasks of teachers in general educational establishments of different type are the individual going near every student, sent to independent development and self-realization of creative capabilities, and professional orientation of young people in accordance with the chosen direction of studies. One of methods there is an association of scientifically-research work of students with labour studies and including of such activity in curricula. Thus such tasks get untied: labour studies are provided through implementation of scientifically-research work of students; individual approach is carried out in relation to every student, as at implementation of research work there is the direct co-operating with a scientific leader; occupying students meet research work with modern development of science, technique and technologies status directly in a educational process.

Keywords: preparation of future teacher, labour studies, research work of students, studies in general educational establishments.

УДК 373.5.016:(043.3)

Матвісів Я. Я.

**ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ
ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ УЧНІВ**

В статті розглядаються концептуальні підходи до управління процесами економічної освіти та виховання учнів. Визначені критерії рівнів сформованості економічно-значущих якостей особистостей, продемонстровані шляхи формування економічних понять на уроках технологій, визначені роль та місце економічної освіти учнів.

Ключові слова: економічна освіта, економічно-значущі якості, процес формування економічних понять, управління економічної освіти.

Концептуальні підходи до проблеми управління процесами економічної освіти та виховання учнів висвітлені О. Падалкою [1], О. Шпаком [2; 3] та ін. Методика оцінювання рівнів розвитку у школярів економічно значущих якостей ґрунтувалася на критеріях, окреслених у наукових працях О. Шпака [2; 3]:

- мотиви трудової діяльності;
- ставлення до духовно-матеріальних надбань людства;
- самоконтроль та само оцінювання;
- вольові якості.

Метою статті є окреслення базових позицій управління процесами економічної освіти та виховання учнів.

Ми обмежились такими економічно значущими якостями особистості, як підприємливість, працелюбність та дбайливість.

Критерії рівнів сформованості економічно значущих якостей особистості представлені у таблиці.

Т а б л и ц я

Економічно значущі якості	Рівні сформованості економічно значущих якостей особистості		
	Низький	Середній	Високий
Підприємливість	Не прагне пошуку нового, безініціативний; почин інших підтримує, коли бачить власну вигоду; схильний до проявів егоїзму.	Ініціативно береться за виконання поставлених завдань, бачить перспективи власної діяльності, доводить розпочату справу до логічного завершення.	Енергійно виконує поставлені завдання, проявляє ініціативу з метою підвищення ефективності та якості результатів праці
Працелюбність	Працює лише під наглядом, доручену справу виконує формально, а при послабленні контролю – неякісно та несвоєчасно; зневажливо ставиться до тих, хто досягає кращих результатів.	Позитивно ставиться до праці; проявляє кмітливість та винахідливість залежно від міри захоплення роботою; перевагу надає виконанню менш відповідальних і трудомістких завдань	Уміє працювати та відчуває потребу у праці; поєднує особисті та громадські інтереси; проявляє риси колективізму та взаємодопомоги.
Дбайливість	Питання раціонального розподілу та використання ресурсів вважає другорядними; ощадливість ототожнює з дріб'язковістю, скупістю, жадібністю; за відсутності контролю даремно марнує час та інші ресурси.	Уміє рахувати витрати, проте не завжди прагне їх аналізувати, шукаючи раціональних шляхів розв'язання поставленого завдання	Завжди намагається розрахувати витрати часу, сил та засобів; планує їх; аналізує результати діяльності, намагаючись виявити приховані резерви її ефективної організації

Процес формування економічних понять на уроках трудового навчання проводився на основі раніше сформованих знань школярів, які поступово й послідовно розширювалися та поглиблювалися на основі сприйняття нових фактів. Така організація навчання вимагала від учителя серйозної підготовки і зумовлювала необхідність уточнення ним таких основних моментів: а) чи ґрунтуватиметься пропонована діяльність на використанні попереднього досвіду учнів; б) чи зрозуміють школярі доцільність та необхідність пропонованого сценарію трудової діяльності; в) чи відповідатиме він рівню розвитку дитини і наскільки важливим є для формування її світоглядних позицій; г) чи буде цей вид діяльності стимулювати інтелектуальні та психологічні процеси розвитку мислення

школяря; д) наскільки реалістичним видається план організованого навчального процесу з огляду на низку специфічних особливостей освітньо-виховного середовища школи.

Для полегшення роботи учителів технологій, які брали участь нами був підготовлений навчально-методичний посібник “Економічна освіта у процесі трудової підготовки учнів загальноосвітньої школи”, який, з-поміж іншого, містив: а) обґрунтування доцільності впровадження економічного аспекту освітніх знань у практику трудової підготовки школярів; б) систематизацію низки економічних понять, що висвітлюють сутність виробництва, його соціальну необхідність, стратегію планування, мотивацію та стимули трудової діяльності; в) перелік теоретичних та практичних завдань для контролю рівня засвоєння учнями економічних знань.

У ході підготовки до проведення уроків трудового навчання вчителі проводили не лише відбір змісту економічних знань, а й віртуальне моделювання навчального заняття, конкретизуючи основні чинники дидактичного середовища: методи та прийоми організації навчальної діяльності школярів, способи та засоби засвоєння змісту навчальної інформації тощо. У практиці педагогічної діяльності, учителі широко використовували запропоновані нами засоби навчання: структурні схеми, моделюючі вправи, картки інформативного повідомлення змісту економічних понять, програми організації самостійної роботи школярів та ін.

Ці засоби різного рівня складності розроблялися з урахуванням вікових та психофізіологічних особливостей розвитку учнів, рівня їх готовності до сприйняття нових економічних знань. Наприклад, ознайомлюючи п'ятикласників з розпорядком роботи у навчальних майстернях наголошувалося на важливості його дотримання, оскільки ця вимога безпосередньо пов'язана з економією трудових ресурсів. Іншими словами, учні усвідомлювали, що позитивне вирішення проблеми економії робочого часу можливе за рахунок низки чинників, з-поміж яких чільне місце займає раціональне розміщення технологічного обладнання, інструментів, дотримання чистоти та порядку на кожному робочому місці тощо.

Демонструючи прийоми поводження з інструментами, доречним було акцентування на правильному їх зберіганні та використанні за призначенням задля покращення експлуатаційних властивостей. Планування роботи, визначення раціональної послідовності виготовлення та складання об'єктів праці стали важливими чинниками підвищення продуктивності праці учнів експериментальних класів.

Під час ознайомлення учнів з різновидами та властивостями конструкційних матеріалів в їхній свідомості формувалися первинні уявлення про собівартість матеріалів, витрат на його виробництво й у зв'язку з цим підводилося до розуміння доцільності використання цього чи іншого конструкційного матеріалу для виготовлення конкретного виробу.

Наголошуючи на необхідності творчого ставлення до праці, увага школярів зосереджувалася на тому, що саме у процесі творчого пошуку людина вдосконалює свою кваліфікацію, яка є одним з чинників зменшення собівартості продукції, морального і матеріального стимулювання праці. Отже, практична спрямованість завдань та цілей уроку давала змогу учням ґрунтовніше усвідомити сутність економічних понять.

Наведемо приклад використання ефективного методу формування у школярів економічного поняття “собівартість”. У трудовому навчанні з цим поняттям учні вперше зустрічаються в 5 класі. Цей термін у навчальному підручнику трактується як “кількість коштів витрачених підприємством на виготовлення та реалізацію виробів (продукції)” [4, с. 12].

За традиційною методикою під час занять учні аналізують та підраховують кількість витрачених на виготовлення виробу матеріалів, моделюють шляхи зменшення собівартості виробу через внесення змін в його конструкцію, використання дешевших конструкційних матеріалів тощо. Такі усталені методичні підходи мають відносно стійкій освітній вплив, проте їх надто вузька спрямованість не здатна в повному обсязі розкрити економічну

того, щоб поняття „собівартість” не стало для учнів застиглою економічною абстракцією, необхідно було його конкретизувати, „оживити”, розширити та максимально наблизити до практики вартісної оцінки чинників, задіяних у процесі виробництва та реалізації продукції. Особливо, коли йшлося про витрати на виробництво, що є головною складовою собівартості продукції, і які не можна ототожнювати лише з витратами на сировину та матеріали.

Проблемний характер запитань стимулював підвищений рівень активності учнів, оскільки пошук відповідей лежав у площині ними вже набутого життєвого досвіду.

Такий підхід, навіть на початковій стадії формування поняття „собівартість”, дозволив передати об’ємність його змісту, сприяв формуванню цілісного уявлення про витрати виробництва, стимулював пізнавальну активність, допитливість, сприяв відповідним роздумам, аналізу, порівнянням та узагальненням.

Як зазначалося вище, сутність процесів, явищ та об’єктів природи, що відображені у поняттях, можна пояснити через деяку системну послідовність: уточнення причин та умов виникнення об’єкту – виявлення його сутнісних характеристик – визначення тенденцій розвитку – встановлення взаємозв’язків. За такої обставини, процес формування поняття про той чи інший об’єкт чи явище матеріальної дійсності проходить складний шлях від сприйняття й аналізу окремих фактів до їх осмислення та залучення до системи.

Саме тому, в основу нами покладено не спостереження і порівняння зовнішніх властивостей предметів, а особисту предметно-перетворювальну діяльність школярів та її теоретичний аналіз (планування, мотивацію, засвоєння інформації, економічне обґрунтування), що, власне кажучи, відповідає сутності проектно-технологічної діяльності на уроках трудового навчання.

Способи формування економічних понять та основні етапи їх розвитку нами визначалися в кожному конкретному випадку з огляду на міру їх абстрактності, рівень освітньої підготовки школярів, логіку пізнавальної діяльності та специфіку властивих навчальному предмету дидактичних засобів. При цьому, кожен з наступних етапів процесу формування понять вирізнявся від попереднього поглибленим змістом, шириною наукового пізнання, наближеністю до практики виробничої діяльності.

Визначення ефективності та доцільності застосування експериментальних методик зумовило диференціацію в оцінюванні рівнів сформованості в учнів економічних понять, які можна охарактеризувати чотирма послідовними рівнями засвоєння :

1 рівень – розпізнавання об’єктів вивчення при повторному сприйнятті раніше засвоєної інформації про них або виконання дій над ними;

2 рівень – репродуктивна (алгоритмічна) діяльність, що полягає у самостійному відтворенні з пам’яті та практичному застосуванні інформації;

3 рівень – продуктивна (евристична) діяльність, що здійснюється завдяки спроектованому у процесі власної діяльності алгоритму, на основі використання та трансформації відомої орієнтувальної основи дії;

4 рівень – продуктивна діяльність, що здійснюється шляхом самостійного конструювання об’єктивно нової орієнтувальної основи дії (творча, проектно-технологічна діяльність).

Третій та четвертий рівні сформованості економічних понять повинні підкріплюватися практичними досягненнями учнів, отриманими у результаті підготовки та захисту навчальних проектів. Саме тому, формування умінь практичного використання теоретичних положень економічної науки, які відображені у змісті економічних понять, нами проводилося у процесі виконання учнями навчальних проектів на уроках трудового навчання.

Отже, на основі аналізу сучасного стану шкільної практики розкрито можливості управління процесами економічної освіти та виховання учнів, а також визначені роль та місце економічної освіти учнів, зумовленої глибинними соціально-економічними змінами, що відбуваються в житті суспільства.

Використана література:

1. *Падалка О. С.* Підготовка студентів педагогічних вузів к економічному вихованню школярів : автореф. дисс. ... канд. пед. наук. : спец. 13.00.01 "Теорія і історія педагогіки" / О. С. Падалка. – К., 1991. – 22 с.
2. *Терещук Б. М.* Трудове навчання. Техн. види праці : підруч. [для 5 кл. загальноосвіт. навч. закладів] / Б. М. Терещук, В. І. Татушинський. – К. : Арка, 2005. – 208 с.
3. *Шпак О. Т.* Взаємозв'язок трудового і економічного виховання учнів / О. Т. Шпак, В. І. Терес, Н. М. Углярєнко. – Дрогобич : Вимір, 2006. – 208 с.
4. *Шпак О. Т.* Економічна підготовка педагогічних кадрів в системі безперервної освіти / О. Т. Шпак. – К. : Четверта хвиля, 2000. – 352 с.

References:

1. *Padalka O. S.* Pidhotovka studentov pedahohycheskykh vuzov k ekonomycheskomu vospytanyiu shkolnykov : avtoref. dyss. ... kand. ped. nauk. : spets. 13.00.01 "Teoryia y ystoryia pedahohyky" / O. S. Padalka. – K., 1991. – 22 s.
2. *Tereshchuk B. M.* Trudove navchannia. Tekhn. vydy pratsi : pidruch. [dlia 5 kl. zahalnoosvit. navch. zakladiv] / B. M. Tereshchuk, V. I. Tatushynskiy. – K. : Arka, 2005. – 208 s.
3. *Shpak O. T.* Vzaiemozv'iazok trudovoho i ekonomichnoho vykhovannia uchniv / O. T. Shpak, V. I. Teres, N. M. Uhliarenko. – Drohobych : Vymir, 2006. – 208 s.
4. *Shpak O. T.* Ekonomichna pidhotovka pedahohichnykh kadriv v systemi bezperervnoi osvity / O. T. Shpak. – K. : Chetverta khvylya, 2000. – 352 s.

Матвисив Я. Я. *Проблеми управління процесами економічного образования и виховання учасників.*

В статті розглядаються концептуальні підходи к управлінню процесами економічного образования и виховання учасників. Определены критерии уровней сформированности економічески-значимых качеств личности, продемонстрованы пути формирования економіческих понятий на уроках технологий, определены роль и место економічного образования учасників.

Ключевые слова: *економічне образование, економічески-значущее качество, процесс формирования економіческих понятий, управление економіческим образованием.*

Matvisiv Ya. Ya. *Problems of management the processes of economic education and education of student.*

In the article the conceptual going is examined near the management of economic education and education of students processes. Certain criteria of levels of formed of economically-meaningful internalss of personalities, shown ways of forming of economic concepts on the lessons of technologies, a role and place of economic education of students are certain.

Keywords: *economic education, economically-meaningful internalss, process of forming of economic concepts, management of economic education.*

УДК 378.027.7

Матяшова Д. В.

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ ОСНОВНИХ ГРУП КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки та вищої освіти важливого значення набуває проблема обґрунтування сутності компетентнісного підходу в освіті. Компетентнісний підхід в освіті є предметом дослідження відомих науковців, які розкривають сутність компетентнісного підходу в освіті, висвітлюють проблему формування компетентностей у майбутніх фахівців.

Значення цієї проблеми зумовлене змінами, що сталися в системі вищої освіти, де взято курс на гуманізацію і демократизацію, на формування особистості як найвищої цінності суспільства, на її соціалізацію. У поданій статті розкрито структуру компетентностей в системі вищої освіти. Висвітлені основні теоретичні аспекти шляхів формування компетентностей у студентів педагогічних університетів. Розглянуто структуру ключових компетентностей і структуру ключових компетенцій необхідних для професійної діяльності майбутнього вчителя трудового навчання. Виходячи з основних груп компетентностей, удосконалено компетенції студентів педагогічних університетів які зазначені у сучасних навчальних планах.

Ключові слова: надпредметні компетентності; загальнопредметні компетентності; предметні компетентності; ключові компетентності; ключові компетенції.

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки та вищої освіти важливого значення набуває проблема обґрунтування сутності компетентнісного підходу в освіті. Значення цієї проблеми зумовлене змінами, що сталися в системі вищої освіти, де взято курс на гуманізацію і демократизацію, на формування особистості як найвищої цінності суспільства, на її соціалізацію. За таких умов принципово важливим є питання позиції та місця кожного студента у цілісному педагогічному процесі. А це потребує вдосконалення не тільки змісту, а й форм та методів навчання, удосконалення майстерності і творчості вчителя в умовах технологізації та інформатизації суспільства, що в цілому забезпечує оптимальний рівень сформованості ключових компетентностей майбутніх спеціалістів.

Сьогодні компетентнісний підхід в освіті є предметом дослідження відомих науковців, а саме: Н. Бібік, І. Єрмакова, Е. Зеєра, І. Зимньої, М. Зуєва, Н. Калініної, В. Краєвського, О. Крисана, О. Локшини, М. Лук'янова, М. Нікандрова, О. Овчарук, О. Пометун, Дж. Равена, Б. Рея, В. Стешенка, І. Тараненка, Л. Хоружої, А. Хуторського, С. Шишова та ін., які розкривають сутність компетентнісного підходу в освіті, висвітлюють проблему формування компетентностей у майбутніх фахівців.

Формування цілей статті (постановка завдання) – розкрити основні теоретичні аспекти шляхів формування компетентностей у студентів педагогічних університетів і на їх основі доповнити зазначені у сучасних навчальних планах компетенції студентів педагогічних університетів.

За визначенням З. Н. Курлянд [4, с. 42-43] система компетентностей в освіті складається з:

1. Надпредметні компетентності – можуть бути представлені у вигляді “парасольки” над усім процесом навчання, їх часто називають “ключовими”, “базовими”.

2. Загальнопредметні компетентності – набуваються учнями впродовж засвоєння змісту тієї чи іншої освітньої галузі в період навчання.

3. Предметні компетентності – набуваються впродовж засвоєння учнем змісту конкретного предмету в період навчання.

Розглядаючи компетентнісний підхід в освіті О. Цільмак [7] та І. Зимня [2, с. 33] типи ключових компетентностей класифікують відповідно до спрямованості особистості (на себе, на інших, на діяльність) і виділяють:

– особистісну (яка пов’язана з внутрішнім світом людини, її світоглядом, потребами, переконаннями, мотивацією, інтересами, схильностями, індивідуально-психологічними особливостями тощо);

– соціальну (яка пов’язана з оточенням, життям суспільства, соціальною діяльністю особистості її взаємодією з соціальним середовищем тощо);

– діяльнісну (що пов’язана з провідною діяльністю особи – гра, навчання, трудова, професійна, наукова діяльність тощо).

О. Цільмак виокремив наступну структуру ключових компетентностей [7]:

До **ключової особистісної компетентності** він відносить такі види компетентностей:

- Інтрапсихічна компетентність.
- Екстероцептивна компетентність.

- Загальнокультурна компетентність.
- Здоров'яощадлива компетентність.

До складу **соціальної ключової компетентності** входять такі компетентності:

- Комунікативна компетентність.
- Правова компетентність.
- Політична компетентність.
- Рольова компетентність.
- Психологічна компетентність.

До **діяльнісної ключової компетентності** слід віднести такі види компетентностей:

- Ігрова компетентність.
- Навчальна компетентність.
- Трудова.
- Професійна компетентність.
- Наукова компетентність.

В. Стешенко у своєму дослідженні [5] виходить з того, що професійна компетентність вчителя має відповідати його виробничим функціям і типовим задачам діяльності.

Відповідно до функцій і типових задач професійної діяльності вчителя технології він визначає такі компетентності:

– виховна – проведення виховної роботи з учнями на заняттях і в позаурочний час і ін.;

– навчальна – проведення урочних і позаурочних занять, консультацій;

– методична – підготовка до виховних заходів, самоосвіта, пошукова робота та т. ін.;

– дослідницька – психолого-педагогічна діагностика, моніторинг, дослідження методик виховання та т. ін.;

– технологічна – основи виробництва: технічна та організаційно-економічна підготовка виробничої діяльності, виготовлення виробів, ресурсне забезпечення та обслуговування виробничої діяльності (з проектуванням);

Щодо компетенцій, то О. Заблоцька у своєму дослідженні [1, с. 42-43] наголошує, що:

– вони є основною категорією, одиницею та результатом освітньої діяльності при компетентнісному підході. Компетенції формуються у суб'єктів навчання в результаті поєднання ціннісних орієнтацій, початкового особистого досвіду, знань, умінь, навичок, способів діяльності та здатності їх застосування в процесі продуктивної діяльності стосовно кола об'єктів певної галузі людської діяльності. Тому вони є інтегрованою особистісно-діяльнісною категорією.

– компетенції різняться своїм змістом та функціями. Вони стосуються різних рівнів навчання. Ключові компетенції формуються в суб'єктів учіння усіма соціальними інститутами. Це надпредметний рівень. Загальнопредметні (професійні щодо вищої школи) компетенції стосуються міжпредметного рівня навчання. Вони формуються завдяки інтеграції усіх навчальних дисциплін у процесі здійснення навчальної діяльності. Предметні компетенції є основою для формування загальнопредметних і ключових компетенцій, їх втіленням на рівні навчальних предметів (предметному рівні).

– офіційне визнання результату формування у суб'єктів навчання загальнопредметних компетенцій, визначених нормативними освітніми документами для певної галузі діяльності, називається кваліфікацією. Якість її реалізації в практичній діяльності визначає рівень компетентності фахівця.

Виходячи з того, що загальнопредметні компетенції інтегруються з предметних, процес формування останніх можна вважати початковою ланкою в ланцюзі підготовки фахівців, а саме: предметні компетенції → загальнопредметні компетенції → кваліфікація → компетентність.

Цілеспрямоване формування компетенцій, зокрема предметних, може здійснюватися

завдяки використанню компетентнісного підходу до навчання, основними особливостями якого є:

- визнання компетенцій як кінцевого результату навчання;
- перенесення акцентів з поінформованості суб'єктів учіння на їх вміння використовувати інформацію для розв'язування практичних проблем;
- людиноцентрована спрямованість навчання;
- націленість фахової підготовки на майбутню професійну діяльність випускників;
- оцінювання рівня сформованості у студентів компетенцій як результату навчального процесу.

На симпозиумі “Ключові компетенції для Європи” (Берн, 1996 р.) було названо такі ключові компетенції, які необхідні для професійної діяльності [3]:

- соціальна (толерантність до різних культур, здатність брати на себе відповідальність й активність при ухваленні професійних рішень тощо);
- когнітивна (здатність до самостійного навчання й розвитку, вміння реалізовувати свій особистий потенціал тощо);
- комунікативна (володіння кількома мовами і технологіями спілкування, зокрема комп'ютерними тощо);
- соціально-інформаційна (оволодіння інформаційними технологіями, вміння здобувати різноманітну інформацію, критично осмислювати і використовувати її, здатність сприймати критику з джерел соціальної інформації тощо);
- спеціальна (підготовленість до виконання фахових функцій).

На основі встановлених компетентностей вчителя технологій визначимо систему компетенцій, які забезпечують професійну підготовку студентів.

Відповідно до змісту професійної діяльності вчителя технологій В. Стешенко [6] визначає такі компетенції:

1) Відповідно до виробничих функцій вчителя технологій він визначає такі компетенції:

- виховної, навчальної, методичної, дослідницької та організаційної (щодо навчально-виховного процесу) діяльності;
- технологічної, методичної, розвивальної (щодо освітньої галузі, яку викладає вчитель) та організаційної (щодо матеріальної бази) діяльності;
- громадської, роботи з батьками, в об'єднаннях, з установами тощо.

2) Відповідно до типових задач діяльності вчителя технологій такими компетенціями є готовність його до:

- проведення виховної роботи з учнями на заняттях і в позаурочний час і ін.;
- проведення урочних і позаурочних занять, консультацій тощо;
- підготовки до проведення виховних заходів, самоосвіти, пошукової роботи та т. ін.;
- психолого-педагогічної діагностики, моніторингу, дослідження методик виховання та т. ін.;
- технічної та організаційно-економічної підготовки виробничої діяльності учнів, виготовлення виробів, ресурсного забезпечення та обслуговування виробничої діяльності (з проектуванням);
- підготовка до проведення навчальних занять, позакласних і позашкільних виховних заходів, самоосвіти, пошукової роботи та т. ін.;
- проведення занять предметних і технічних гуртків, олімпіад, конкурсів;
- заготівлі матеріалів, підготовки інструментів, обладнання майстерні, реалізації виробів, забезпечення охорони праці учнів, ведення документації тощо;
- пропаганди педагогічних знань, участі у виборних органах, виконання громадських доручень і т. ін.;
- ведення школи молодих батьків, керування класним батьківським комітетом, проведення сумісної виховної роботи і т.д.

– залучення установ і підприємців до спонсорської діяльності, організації праці учнів, їх відпочинку.

У сучасних навчальних планах компетенцій групуються за ознакою професійної діяльності вчителя технологій на соціально-особистісні, інструментальні, загальнонаукові та професійні.

Таким чином, виходячи з основних груп компетентностей, компетенції студентів педагогічних університетів які зазначені у сучасних навчальних планах слід доповнити наступними:

1) соціально-особистісні: проведення виховної роботи з учнями на заняттях і в позаурочний час і ін.; психолого-педагогічної діагностики, моніторингу, дослідження методик виховання та т. ін.; пропаганди педагогічних знань, участі у виборних органах, виконання громадських доручень і т. ін.; залучення установ і підприємців до спонсорської діяльності, організації праці учнів, їх відпочинку; громадської, роботи з батьками, в об'єднаннях, з установами тощо;

2) інструментальні: технічної та організаційно-економічної підготовки виробничої діяльності учнів, виготовлення виробів, ресурсного забезпечення та обслуговування виробничої діяльності (з проектуванням); заготівлі матеріалів, підготовки інструментів, обладнання майстерні, реалізації виробів, забезпечення охорони праці учнів, ведення документації тощо;

3) загальнонаукові: підготовки до проведення виховних заходів, самоосвіти, пошукової роботи та т. ін.; підготовка до проведення навчальних занять, позакласних і позашкільних виховних заходів, самоосвіти, пошукової роботи та т. ін.; виховної, навчальної, методичної, дослідницької та організаційної (щодо навчально-виховного процесу) діяльності;

4) професійні: проведення урочних і позаурочних занять, консультацій тощо; проведення занять предметних і технічних гуртків, олімпіад, конкурсів; ведення школи молодих батьків, керування класним батьківським комітетом, проведення сумісної виховної роботи і т.д. технологічної, методичної, розвивальної (щодо освітньої галузі, яку викладає вчитель) та організаційної (щодо матеріальної бази) діяльності.

Висновок:

Огляд психолого-педагогічної літератури показав, що виробничі функції вчителя технології подано таким переліком: виховна, навчальна, методична, розвивальна, організаторська, соціально-педагогічна та ін. Професійні компетентності вчителя визначаються відповідно до цього переліку. Вони мають відображати шляхи виконання виробничих функцій.

На основі врахування встановлених компетентностей вчителя технологій визначено систему компетенцій, які забезпечують професійну підготовку студентів. Виходячи з основних груп компетентностей, компетенції студентів педагогічних університетів які зазначені у сучасних навчальних планах доповнено відповідно до змісту професійної діяльності вчителя технологій.

Урахування визначених компетентностей і компетенцій вчителя технологій забезпечить обґрунтовану розробку та дослідження окремих аспектів формування предметних компетентностей у майбутніх учителів технологій в процесі природничо – наукової підготовки.

Використана література:

1. *Заблоцька О. С.* Формування предметних компетенцій з хімії у студентів екологічних спеціальностей [Текст] : монографія / О. С. Заблоцька ; Житомир. нац. агрокол. ун-т. – Житомир : [Житомир. нац. агрокол. ун-т], 2011. – 424 с. : рис., табл. – Бібліогр.: С. 380-414.
2. *Зимняя И. А.* Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34-42.

3. Ключові компетенції для Європи: матеріали симпозиуму, (Берн, 1996 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurudike.org/Documents/survey5/en/KComEN04.pdf>.
4. Курлянд З. Н. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова, І. О. Бартенева, І. М. Богданова. – 3-є вид., переробл., доповн. – К. : Знання, 2007. – 495 с. – укр.
5. Стешенко В. В. Використання компетентнісного підходу при складанні галузевого стандарту освітньо-кваліфікаційної характеристики професійної підготовки вчителя технологій / В. В. Стешенко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету: Серія “Педагогічні науки”. – Чернігів, 2011. – Вип. 88. – С. 215-218.
6. Стешенко В. В. Система компетенцій в освітньо-професійній програмі підготовки вчителя технологій / В. В. Стешенко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 13. Проблеми трудової і професійної підготовки : зб. наукових праць. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 6. – С. 190-195.
7. Цільмак О. М. Складові структури компетентностей / О. М. Цільмак // Наука і освіта : науково-практичний журнал Південного наукового Центру АПН України. – 2009. – № 1-2. – С. 128-134.

References:

1. Zablots'ka O. S. Formuvannya predmetnykh kompetentsiy z khimiyi u studentiv ekolohichnykh spetsial'nostey [Tekst] : monohrafiya / O. S. Zablots'ka ; Zhytomyr. nats. ahroekol. un-t. – Zhytomyr : [Zhytomyr. nats. ahroekol. un-t], 2011. – 424 s. : rys., tabl. – Bibliohr.: S. 380-414.
2. Zymnyaya Y. A. Klyuchevye kompetentsyy – novaya paradyhma rezul'tata obrazovanyya / Y. A. Zymnyaya // Vysshee obrazovanye sehodnya. – 2003. – № 5. – S. 34-42.
3. Klyuchovi kompetentsiyi dlya Yevropy : materialy sympoziumu, (Bern, 1996 r.) [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.eurudike.org/Documents/survey5/en/KComEN04.pdf>.
4. Kurlyand Z. N. Pedagogika vyshchey shkoly : navch. posib. / Z. N. Kurlyand, R. I. Khmelyuk, A. V. Semenova, I. O. Bartyenyeva, I. M. Bohdanova. – 3-ye vyd., pererobl., dopovn. – K. : Znannya, 2007. – 495 s. – укр.
5. Steshenko V. V. Vykorystannya kompetentnisnogo pidkходу pry skladanni haluzevoho standartu osvith'no-kvalifikatsiyanoi kharakterystyky profesiyanoi pidhotovky vchytelya tekhnolohiy / V. V. Steshenko // Visnyk Chernihivsk'oho natsional.
6. Steshenko V. V. Systema kompetentsiy v osvith'no-profesiynyi prohrami pidhotovky vchytelya tekhnolohiy / V. V. Steshenko // Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 13. Problemy trudovoyi i profesiyanoi pidhotovky : zb. naukovykh prats'. – K. : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2011. – Vyp. 6. – S. 190-195.
7. Tsil'mak O. M. Skladovi struktury kompetentnostey / O. M. Tsil'mak // Nauka i osvita : nauково-praktychnyy zhurnal Pivdennoho naukovo Tsentru APN Ukrayiny. – 2009. – № 1-2. – S. 128-134.

Матяшова Д. В. Совершенствование содержания основных групп компетентностей будущего учителя трудового обучения.

На современном этапе развития педагогической науки и высшего образования важное значение приобретает проблема обоснования сущности компетентностного подхода в образовании. Компетентностный подход в образовании является предметом исследования известных ученых, раскрывающие сущность компетентностного подхода в образовании, освещающих проблему формирования компетентностей у будущих специалистов.

Значение этой проблемы обусловлено изменениями, произошедшими в системе высшего образования, где взят курс на гуманизацию и демократизацию, на формирование личности как наивысшей ценности общества, на ее социализацию. В данной статье раскрыта структура компетентностей в системе высшего образования. Освещены основные теоретические аспекты путей формирования компетентностей у студентов педагогических университетов. Рассмотрена структура ключевых компетентностей и структуру ключевых компетенций необходимых для профессиональной деятельности будущего учителя трудового обучения. Исходя из основных групп компетентностей, усовершенствована компетенции студентов педагогических университетов которые указаны в современных учебных планах.

Ключевые слова: надпредметные компетентности; общепредметные компетентности; предметные компетентности; ключевые компетентности; ключевые компетенции.

Matasova D. V. To improve the content of major groups of competencies of the future teachers of labour training.

At the present stage of development of pedagogical science and higher education important to the problem of the justification of the essence of the competence approach in education. The competence

approach in education is the concern of well-known scholars, reveal the essence of the competence approach in education, highlighting the problem of formation of kompetentnosti of future specialists.

The value of this problem is due to changes in the system of higher education where a course on the humanization and democratization on the formation of personality as the Supreme value of society, its socialization. In this article the author reveals the structure of competences in higher education. The basic theoretical aspects of ways of formation of competences at students of pedagogical universities. The structure of key competences and structure of the key competences necessary for professional activity of future teachers of labour training. Based on the main groups of competences, improved competence of students of pedagogical universities listed in modern curricula.

Keywords: *above subject competence; all competence, subject competence; key competencies; core competencies.*

УДК 375.937

Мелентьєв О. Б.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ВИВЧЕННЯ В ШКОЛІ НАУКОВИХ ОСНОВ ВИРОБНИЦТВА

Метою статті є дослідження історичних аспектів підготовки вчителя технологій до вивчення в школі наукових основ виробництва.

В статті виконано історичний огляд літературних джерел та філософські концепції ряду видатних вчених стосовно вивчення технологій в школі, а саме вивчення наукових основ виробництва.

В статті робляться висновки, що існує реальна можливість вивчати в школі наукові основи основних галузей виробництва на прикладі однієї з них. На прикладі однієї галузі матеріального виробництва можливе розкриття наукових основ всього матеріального виробництва, якщо не обмежуватися лише вивченням одного виробництва.

Ключові слова: *наукові основи виробництва, основних, галузі матеріального виробництва, історичних аспектів підготовки вчителя технологій, малоопераційність, маловідходність, безвідходність, електронізація.*

У розробці сучасної концепції трудового навчання, його поєднання з продуктивною працею, проектно-технологічною системою навчання, політехнічною творчістю та урахуванням розвитку сучасного виробництва значний внесок внесли такі педагогічно-дослідники: Д. О. Тхоржевський, В. М. Мадзігон, В. К. Сидоренко, О. М. Коберник, І. Д. Симоненко, А. Г. Калашников, С. Я. Батишев, П. Р. Атутов, і інші [4, 5].

Питанням теорії і практики трудового навчання в середній загальноосвітній школі присвячені ряд досліджень С. Г. Шаповаленко, В. А. Полякова, Н. А. Томіна, П. И. Ставського, А. Г. Щеколдіна, А. Ф. Ахматова, Ю. В. Шарова й інших [4, 5].

Педагогічною наукою за останні роки досліджені деякі питання підготовки вчителя до навчання учнів технологіями сучасного виробництва. Так, А. Ф. Журба вивчив умови формування в школярів технологічних знань і умінь на уроках у VII-VIII класах. В. А. Литвинов досліджував шляхи інтенсифікації процесів формування в учнів V-VII класів техніко-технологічних знань умінь. Г. Л. Журавльова досліджувала практичні умови застосування теоретичних знань і основ наук у продуктивній праці школярів. Л. А. Мохова вивчала формування знань про технологічні основи виробництва в системі політехнічної підготовки школярів. Незважаючи на це, ряд питань таких як вивчення в школі інтенсивних, ресурсозберігаючих технологій, їх запровадження при обробці матеріалів на заняттях з технічної праці, вивчення основ ресурсозбереження залишились недослідженими, тому ми спробуємо дослідити перераховані питання і сформулювати тему

нашого дослідження.

З філософської точки зору технологія розглядається як наука про способи перетворення речовини, енергії і інформації за планом і в інтересах людини.

“Технологія” – це ідеологія змін і творчості. Зараз технології стають найважливішим фактором політичного, соціально-економічного і культурного розвитку суспільства і поліпшення на цій основі якості життя людей. Техніка і спосіб виробництва за своїм походженням є породженням культури, тому “технологія” – це культурологічне поняття, пов’язане з творчим мисленням і творчою перетворюючою діяльністю людини.

Оскільки для розуміння сутності визначення терміну “технологія”, в наступному випадку надзвичайно важливе розуміння поняття “технологічна культура”, розглянемо її більш детально.

Так, в дослідженнях В. Д. Симоненка в основі поняття технологічної культури лежить перетворююча діяльність людини, у якій виявляються його знання, уміння і творчі здібності. Перетворююча діяльність сьогодні проникає в усі сфери людського життя і діяльності – від промисловості і сільського господарства до медицини і педагогіки, дозвілля і керування [4].

Біологічна суть людини – творця, є основою для переходу від тваринного стану до людського завдяки творчій праці. Добування засобів існування було не складним і в той же час трудомістким процесом в первісному суспільстві. Застосування знарядь праці, свідоме виготовлення їх викликали об’єктивну необхідність передачі трудових знань, умінь і досвіду підростаючому поколінню. Природно – біологічні основи привели до першого великого ділення праці між чоловіками і жінками з сформованими соціальними функціями і віковим діленням (первісного) суспільства. Діти належали всьому роду. У праці і повсякденному спілкуванні з дорослими підростаюче покоління засвоювало необхідні життєві навички і трудові прийоми, знайомилося із звичаями і обрядами [5].

З розвитком суспільства і його виробництва йшов процес удосконалення ідей, геніальних припущень, поглядів і переконань на формування особистості. Вже в стародавній Греції в публічних виступах, наукових працях учених, філософів, в першу чергу Сократа, Платона, Арістотеля, Демокріта виражаються цінні педагогічні ідеї, здійснюються спроби обґрунтування геніальних припущень.

Старогрецький філософ Арістотель (384–322 рр. до н.е.) не тільки виражав міркування про необхідність усестороннього розвитку особи, але і намагався обґрунтувати цю ідею, виражаючи переконання про єдність душі і тіла і прояву трьох видів душі (розумовою, рослинною і тваринною). Кожен вид душі, на його думку, вимагає певного виховання: розумова – потребує розумового виховання, рослинна – фізичного, тварина – в морального виховання. Три напрями виховання єдиного тіла забезпечує всебічний розвиток особистості. Проте такий розвиток особистості, на думку Арістотеля, необхідний для дітей рабовласників, тому що раби не потребують виховання.

Ідею поєднання навчання з продуктивною працею, з’єднання сімейного і суспільного виховання розвинув і доповнив в своєму двадцятип’ятирічному досвіді в Нью-Ленарці Роберт Оуен, який вважав, що дитина повинна отримати в школі, поряд із загальним вихованням, трудове виховання, розглядаючи його необхідною умовою всебічного розвитку людини, його фізичного і розумового виховання. У іншій своїй роботі “Про новий моральний світ” Р. Оуен писав: “...у віці від дванадцяти до п’ятнадцяти років діти будуть зайняті ознайомленням з принципами і практичними прийомами складніших життєвих справ; ці знання дозволять їм робити найбільшу кількість корисних благ для самих себе і з користю для суспільства; ... їх навчать самому довершеному мистецтву робити, готувати і здійснювати все, що потрібне суспільству, причому якнайкращим способом, який досяжний при знаннях і засобах, накопичених в нім” [6].

Розглядаючи виховні і освітні можливості продуктивної праці, Р. Оуен підкреслював, що: “...Найважливішою справою людського життя є: по-перше, виробництво достатку

самих цінних благ для споживання всіх людей і для їх задоволення і, по-друге, в такому вихованні людей, щоб вони могли правильно користуватися цими благами і отримувати від них задоволення після того, як вони зроблені” [6].

Жан-Жак Руссо розглядав особу як соціальне явище: її формування і розвиток повинні здійснюватися в діяльності. У творах, які стосуються питань трудової діяльності і особливо в своїй роботі “Еміль, про виховання” він підкреслював: “Праця є неминучим обов’язком суспільної людини, всякий дозвільний громадянин є злодієм” [1].

Послідовником ідей Жана-Жака Руссо став Іоганн Генріх Песталоцці, який виходив з необхідності поєднання навчання з працею, маючи на увазі працю в ремісничому виробництві. Він стверджував, що розвиток дитини відбувається через пізнання виробничих процесів, технологій, участі дитини у виробничій діяльності. У своїй роботі “Про виховання бідної сільської молоді” Песталоцці підкреслював: “Наявність в будь-якій місцевості промисловості є підставою для того, щоб виховання бідняка підкорити духу індустрії; у місцевості, де бідняк несе на своїх плечах всю вагу, шкідливість фабричної праці при недостатньому заробітку і відсутності кваліфікації, для підняття таких, – в цій місцевості я бажаю підвести бідняка до найвищого, якнайкращого ступеня заробітку; з цією метою я хотів би використовувати природні виробничі завдатки підлітка для досягнення кінцевого результату – розвитку і підняття його здібностей; якщо мої розрахунки нехибні, якими могутніми можуть бути ці засоби в руках держави, промисловості, гуманізму” [7].

К. Д. Ушинський також підкреслював: “виховання не тільки повинне прищепити вихованцеві пошану, і любов до праці: воно повинне прищепити йому і звичку до праці, тому що ділова, серйозна праця завжди важка” [8].

Таким чином, педагоги всіх часів і народів і в першу чергу прогресивні учені, які досліджували проблеми виховання, незмінно виступали за участь дітей і підлітків в продуктивній праці, яка характеризує вплив трудової діяльності на формування особистості підростаючого покоління, як соціального явища. Проте механізм цього впливу, зміст трудового виховання розкритий недостатньо.

Відомо, що в продуктивній праці об’єктивно виникають і існують відносини. У людини, яка бере участь в праці, формуються такі відносини, коли вона стає їх носієм, на їх основі формуються погляди і переконання. Тому відносини людей в процесі створення матеріальних цінностей обумовлюються взаємодією наукових знань, спілкуванням і діяльністю для створення цих цінностей, цим визначається суть участі людей у виробництві і продуктивній праці на ньому. Отже, особа творця матеріальних цінностей визначається відносинами, які існують в продуктивній праці [8].

Існує реальна можливість вивчати в школі наукові основи відмічених галузей на прикладі однієї з них. У сучасних умовах напряму науково-технічного прогресу (електрифікація, хімізація, комплексна механізація і т.п.), його прискорювачі (нове використання енергії, гнучкі автоматизовані системи, біотехнологія) – пронизали всі галузі промислового господарства, зблизили їх, в кожній з них почали більше виявлятися загальні наукові основи виробництва. Тому на прикладі однієї галузі матеріального виробництва можливе розкриття наукових основ всього матеріального виробництва, якщо не обмежуватися лише вивченням одного виробництва. У дисциплінах природно-математичного циклу закладається розкриття природно-наукової сторони виробництва, тому вчителі фізики, хімії, біології повинні характеризувати не тільки суть законів природи, але і їх технологічне застосування в сучасному виробництві, а також допомогти учням розширити і поглибити ці знання під час їх продуктивної праці [5].

Техніко-економічна сторона наукових основ виробництва повинна розкриватися в процесі вивчення технологій, які організуються на базі однієї з галузей виробництва, використовуючи для цього знання учнів з технологічного застосування законів природи, засвоєних на уроках дисциплін природно-математичного циклу. Отже, одне з

найважливіших завдань підготовки вчителя технологій полягає у формуванні його готовності забезпечити вивчення техніко-економічної сторони наукових основ виробництва в школі [5].

Важливе значення в рішенні цієї задачі має наповнення новим змістом техніко-економічних основ виробництва, який поліпшить підготовку вчителя технологій до розкриття в школі загальних процесів біотехнології, електронізації, застосування гнучких автоматизованих систем, виробничого використання атомної і альтернативної енергетики і інших прискорювачів і напрямів науково-технічного прогресу. Їх загальна частина загальна для всіх галузей народного господарства, а специфічні особливості характерні для кожної галузі виробництва, у тому числі і ті галузі, на базі яких організовується трудове навчання [5].

Головним компонентом техніко-економічних основ виробництва є технологія як спосіб взаємодії предметів і засобів праці для виробництва матеріальних цінностей. Серед галузей матеріального виробництва особливе значення має машинобудівний комплекс, який практично пов'язаний зі всіма галузями матеріального виробництва і забезпечує кожен з них технічними засобами праці. Тому підготовка вчителя технологій до вивчення в школі технології машинобудування як предмет нашого дослідження вимагає аналізу і відбору технологій машинобудування, доступних для вивчення в школі.

Всю технологію машинобудування, як і всього сучасного виробництва, можна класифікувати і групувати, виходячи з аналізу будь-якого технологічного процесу. Такий аналіз незмінно свідчить, що будь-який технологічний процес, являє собою взаємодію фізичних, хімічних, біологічних закономірностей, процесів, явищ, на основі яких утворюються і протікають технологічні закономірності, процеси і явища. Тому кожен технологічний процес створений людством, використовує закони, процеси і явища природи. У будь-якому технологічному процесі відбувається взаємодія одного або декількох законів, процесів і явищ (фізичних, хімічних, біологічних), їх комбінації. Одні з них впливають на процес безпосередньо, інші – супутньо, треті – негативно. За способом впливу фізичних, хімічних або біологічних законів, процесів і явищ кожен технологічний процес можна віднести до групи фізичних, хімічних, біологічних процесів. Існує і інший підхід в класифікації технологічних процесів по їх техніко-технологічній суті [2, 3, 4, 5].

Біологічні технології розглянуті на цих виробництвах також однотипні: живі мікроорганізми впливають на предмет праці (сировина) змінюють його фізичний, хімічний і енергетичний стан і тим самим створюють продукт праці. У хімічній промисловості застосовуються методи високого очищення на основі використання мембран, які здійснюють очищення на молекулярному рівні. Багато виробництв використовують біологічні технології – очищують промислові води за допомогою бактерій, які використовують забруднювачі як живильне середовище для розмноження.

Викладені підходи до формування особистості дозволяють зробити деякі висновки, пов'язані з підготовкою вчителя технологій. В першу чергу зміст підготовки вчителя технологій включає дві взаємозалежні частини – загальну і спеціальну. У загальній частині необхідно, для всіх вчительських спеціальностей, розкрити і сформувати професійні знання і уміння педагогічної діяльності необхідної для розвитку, навчання і виховання школярів [149].

Використана література:

1. Руссо Жан Жак. Твори / Жан Жак Руссо. – Т. 1. – Спб., 1966. – С. 214-216.
2. Заречная Л. П. Особенности подготовки учителя обслуживающего труда в педагогическом институте : дисс. ... канд. пед. наук / Л. П. Заречная. – М. : 1990. – 206 с.
3. Дальский А. М. Механическая обработка материала: учебник для вузов / А. М. Дальский, В. С. Гаврилюк, Л. Н. Бухарнини и др. – М. : Машиностроение, 1981. – 263 с.
4. Коберник О. М. Проектування і виготовлення учнями виробів з металу / О. М. Коберник, С. М. Ящук.

- // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2002. – № 3. – С. 29-32.
5. *Щеколдин А. Г.* Организация труда учащихся на современном производстве : сб. науч. тр. / научн. ред. А. Г. Щеколдин. – Ростов-на-Дону : РГПИ, 1980. – 130 с.
 6. *Оуэн Роберт.* Выбранный сборник творів / Роберт Оуэн. – Т. 2. – М.-Л., 1960. – С. 219-222.
 7. *Песталоцци И. Г.* Выбранные педагогические творы / И. Г. Песталоцци. – Т. 2. – М., 1901. – С. 344-346.
 8. *Ушинский К. Д.* Выбранные педагогические творы / К. Д. Ушинский. – М. : Просвещение, 1968. – 557 с.

References :

1. *Russo Zhan Zhak.* Tvorі / Zhan Zhak Russo. – Т. 1. – Spb., 1966. – S. 214-216.
2. *Zarechnaya L. P.* Osobennosti podgotovki uchatelya obsluzhivayushchego truda v pedagogicheskom institute : diss. ... kand. ped. nauk / L. P. Zarechnaya. – М. : 1990. – 206 s.
3. *Dalskiy A. M.* Mekhanicheskaya obrabotka materiala : uchebnik dlya vuzov / A. M. Dalskiy, V. S. Gavrilyuk, L. N. Bukharnini i dr. – М. : Mashinostroenie, 1981. – 263 s.
4. *Kobernyk O. M.* Proektuvannia i vyhotovlennia uchniamy vyrobiv z metalu / O. M. Kobernyk, S. M. Yashchuk // Trudova pidhotovka v zakladakh osvity. – 2002. – № 3. – S. 29-32.
5. *Shchekoldin A. G.* Organizatsiya truda uchashchikhsya na sovremennom proizvodstve : sb. nauch. tr. / nauchn. red. A. G. Shchekoldin. – Rostov-na-Donu : RGPI, 1980. – 130 s.
6. *Ouэн Robert.* Vybranyi zbirnyk tvoriv / Robert Ouэн. – Т. 2. – М.-Л., 1960. – S. 219-222.
7. *Pestalottsy I. H.* Vybrani pedahohichni tvory / I. H. Pestalottsy. – Т. 2. – М., 1901. – S. 344-346.
8. *Ushynskiy K. D.* Vybrani pedahohichni tvory / K. D. Ushynskiy. – М. : Prosveshchenye, 1968. – 557 s.

Мелентьев О. Б. Исторические аспекты подготовки учителя технологий к обучению в школе научных основ производства.

Целью статьи является исследование исторических аспектов подготовки учителя технологии к изучению в школе научных основ производства.

В статье выполнен исторический обзор литературных источников и философских концепций ряда выдающихся ученых о изучении технологий в школе, а именно изучение научных основ производства.

В статье делаются выводы, что существует реальная возможность изучать в школе научных основ основных отраслей производства на примере одной из них. На примере одной отрасли материального производства возможно раскрытие научных основ всего материального производства, если не ограничиваться только изучением одного производства.

Ключевые слова: научные основы производства, основные отрасли материального производства, исторические аспекты подготовки учителя технологий, малооперационность, малоотходность, безотходность, электронизация.

Melentyev O. B. Historical aspects of teacher training school to study the scientific basis of production.

The aim of this paper is to examine historical aspects of technology for learning in the school production of scientific basis.

The article is a historical review of the literature and philosophy of a number of prominent scientists who study technology and scientific basis of production.

The paper draws conclusions that there is a real opportunity to attend school-based science industries on the example of one of them. For example, one branch material production possible scientific basis disclosure of all material production.

Keywords: scientific basis of production, material production industry, historical aspects of teacher training technologies, waste technologies, computer technologies.

УДК 6 (07)

Нагайчук О. В.

СТИМУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ ТВОРЧИХ ПРОЕКТІВ

У статті розглянуто основні функції педагогічного стимулювання, досліджено умови та можливості різних методів проектно-діяльності для стимулювання інтелектуальної активності школярів. Детально проаналізовано методи проектування, передбачені програмою трудового навчання, та описана методика застосування методів: дизайн-аналіз, морфологічний аналіз, метод Дельфі, функціонально-вартісний аналіз, метод "чорної скриньки", метод часових обмежень, конкурси творчих проектів, з метою активізації інтелектуальної діяльності учнів 5-9 класів.

Ключові слова: педагогічне стимулювання, проектно-технологічна діяльність, методи проектування, інтелектуальна активність.

Організація інтелектуальної діяльності учнів на уроках трудового навчання – складний процес, тому не дивно, що результати нашого дослідження виявили стійку групу учнів, для яких деякі етапи проектно-технологічної діяльності виявились доволі проблематичними, що спричинило втрату їх інтересу до навчально-трудової діяльності та ослаблення інтелектуальної активності. Таким чином, виникає потреба систематичного стимулювання інтелектуальної діяльності школярів на уроках трудового навчання.

Проблемі стимулювання навчально-пізнавальної та інтелектуальної діяльності учнів присвячені дослідження психологів та педагогів: В. В. Давидова, Л. В. Занкова, Є. М. Кабанової-Меллер, В. Ю. Ковальчука, І. Я. Лернера, О. В. Любашенко, І. П. Підласого, В. А. Сластьоніна, Ф. М. Щербака, Г. І. Щукіної, І. С. Якиманської та ін. Ґрунтовні результати зазначених вище дослідників мають велике значення для дидактики, проте не приділяється увага вибору методів стимулювання інтелектуальної активності учнів на уроках трудового навчання, а особливо у процесі виконання ними творчих проектів.

Метою статті є визначення основних функцій педагогічного стимулювання, виявлення умов та можливостей різних методів проектно-діяльності для стимулювання інтелектуальної активності учнів 5-9 класів.

Як загальновідомо, що інтерес, як провідний мотив навчання, формується під впливом стимулів, тобто мотивація будь-якої діяльності пов'язана з її стимулюванням. Можна сказати, що стимулювання – це такий вплив на особистість учня, який збуджує у неї внутрішнє бажання до прояву інтелектуальної активності і забезпечує бажаний для суб'єкта стимулювання рівень та спрямованість цієї активності.

На основі вивчення психолого-педагогічної та методичної літератури є можливість визначити основні функції педагогічного стимулювання. До них варто віднести: формування пізнавальних інтересів особистості; формування необхідності особистості у самовдосконаленні; збудження "прагнення пошуку нового"; створення атмосфери творчого підходу до набуття знань; забезпечення усвідомленої взаємодії суб'єктів навчання [2]. Саме ці структурні та функціональні ознаки педагогічного стимулювання відображаються в методах стимулювання інтелектуальної активності та об'єднані за домінуючою ознакою в окремі групи.

Досвід нашої роботи засвідчив, що використання вчителями саме методів проектування стимулювало інтелектуальну діяльність підлітків, оскільки включало їх в активне вирішення проблеми, щодо створення ідеального образу і його об'єктивування у реальному продукті. Також вони забезпечували позитивні емоції до уроків трудового

навчання, його змісту, форм та методів.

Оскільки проектно-технологічна діяльність учнів ґрунтується на тому, що учень є суб'єктом процесу пізнання, то він мусить бути свідомим та активним учасником творчо-інтелектуальної роботи на уроці, а отже, володіти відповідними методами проектної діяльності.

На початку проектної діяльності у 5 класі учнів знайомлять із методом фантазування, який сприяє розвитку їх творчої уяви та подоланню інтелектуальної пасивності. Інтелект, скутий стереотипами, можна розворушити, і зробити це серед учнів 5 - 6 класів набагато легше, адже вони ще не звикли до шаблонної, трафаретної діяльності. Суть даного методу полягає в уявленні учнями ідеального, неіснуючого (нереального) об'єкту, який може виконувати зазначені функції. Таким чином, можна сказати, що функцією методу фантазування є не стільки сформувати нові інтелектуальні уміння, скільки не дати згаснути ініціативності учнів, яка проявляється у грі, уяві, свободі вибору.

Метод комбінування у створенні нових об'єктів полягає у тому, що спочатку учні знаходять у різних джерелах інформації моделі виробів, що мають різну конструкцію, форму, призначення та копіюють їх різними способами. Даний метод стимулює інтелектуальну діяльність і сприяє формуванню інтелектуальних умінь учнів, адже їм доводиться вивчати, аналізувати та порівнювати моделі, виявляти найкращі їх ознаки. На основі порівняння учні узагальнюють найкращі якості та властивості кожної моделі, які переносять в ескіз конструкції власного виробу. Цей метод передбачає використання поєднань найрізноманітніших механізмів (елементів) та їх функцій для побудови нової конструкції творчого виробу, таким чином, він збуджує в учнів "прагнення пошуку нового".

У 7 класі учням пропонують ознайомитись із методом фокальних об'єктів. Даний метод належить до асоціативних методів пошуку технологічних рішень, за якого об'єкт знаходиться у фокусі уваги учнів. У авторів публікацій про проблеми психології конструкторської діяльності та технічної творчості В. О. Моляко та Е. де Боно цей метод носить назву "стратегія раптових підстановок" [2, с. 56].

Суть методу полягає у перенесенні властивостей випадково обраних явищ та об'єктів на об'єкт, що вдосконалюється, у результаті чого можна отримати незвичні поєднання, які розвивають уяву та дозволяють здолати психологічну інертність інтелекту учнів. Цей метод доцільно застосовувати під час пошуку нових творчих ідей та модифікації уже відомих виробів [4].

Використання даного методу спонукає учнів відвідати виставку, проглянути відповідну літературу, журнали, ознайомитись з інформацією в Інтернеті. Тобто найголовніше – це створити в учня установку на творчий пошук, на отримання оригінальних нових рішень. Таким чином, даний метод дає можливість обрати оптимальний варіант творчого виробу для подальшого його конструювання та виготовлення, що суттєво стимулює інтелектуальну діяльність учнів.

Із методом комбінаторики (метод евристичного комбінування), який передбачає перестановку або заміну елементів об'єкту учні знайомляться у 8 класі, тому його можна охарактеризувати як "комбінаторний пошук компонованих рішень" [2, с. 25]. Комбінаторика пов'язана із різноманітними перестановками, збільшенням або зменшенням розмірів, зміною розташування деталей у конструкції, що вже існує [2, с. 34]. Стимулювання інтелектуальної активності учнів відбувається за рахунок того, що початкову ідею можна довести навіть до абсурду, а потім необхідно знайти в цьому раціональне зерно, навести приклади наслідків здійснених перетворень (прикладом можуть бути ідеї моделей одягу, запропоновані авангардистами). Таким чином, даний метод реалізує функцію педагогічного стимулювання, яка полягає у створенні атмосфери творчого підходу учнів до набуття знань.

Застосування в 9 класі методу біоніки суттєво активізує інтелектуальну діяльність школярів, оскільки їм доводиться аналізувати та порівнювати конкретні об'єкти біоніки.

Даний метод доцільно застосувати на організаційному етапі проектної діяльності, коли виникає необхідність активізувати готовність учнів до пошуку нового, що дозволяє отримати неординарні рішення конструктивних вузлів, нових властивостей поверхонь й фактур (наприклад: свічення комах у темряві спонукало до розробки спортивного одягу з елементами, які теж світяться у вечірній час). Прикладами застосування методів біоніки у проектуванні одягу є: брюки – “банани”, спідниця – “дзвіночок”, рукав – “летюча миша”, кишеня – “кенгуру” тощо.

Вважаємо необхідним крім методів проектування, передбачених програмою трудового навчання, додатково розглянути умови та можливості застосування таких методів: дизайн-аналіз, морфологічного аналізу, метод Дельфі, функціонально-вартісний аналіз, метод “чорної скриньки”, метод часових обмежень та конкурси творчих проектів.

Метод аналогії (дизайн-аналіз) – це дослідження різних об’єктів проектування з метою вивчення їх властивостей і характеристик. Умовою його застосування є використання ідей (прототипів), які уже існують в інших галузях (архітектурі, інженерії та ін.) із наступною їх інтерпретацією, перетворенням шляхом трансформації. Даний метод активізує інтелектуальну діяльність учнів шляхом пошуку відповідей на такі запитання: Чому цей виріб саме такий, якій він є? Які принципи лежать в основі його роботи? Які нові ідеї викликає аналогія? Які модифікації об’єкту можливо здійснити? Що необхідно змінити у прототипі? Яким чином це краще зробити? Чи виконує прототип всі необхідні функції? Таким чином, даний метод забезпечує формування пізнавальних інтересів учнів у процесі створення власного проекту.

Серед стратегії пошуку аналогів В. О. Моляко виділяє повну, значну та часткову (фрагментарну) аналогію. Повна аналогія передбачає стовідсоткове співпадання структури або функцій; значна аналогія пов’язана із можливістю переважного використання даної конструкції, часткова аналогія відображає лише схожість вузлів та елементів даних двох об’єктів [2, с. 237-238].

Як засвідчили наші дослідження, найбільшу роль на організаційно-підготовчому етапі проектно-технологічної діяльності школярів (під час формуванні ідей виробів та варіантів конструкцій) відіграють аналогії (до 70% випадків). Це можна пояснити, перш за все, невеликим запасом знань, відсутністю досвіду та уміння вирішувати творчі завдання. Однак від 5 до 9 класу, по мірі вивчення проектно-технологічної діяльності, спостерігаємо тенденцію до поєднання (комбінування) різних методів.

Метод морфологічного аналізу полягає в тому, що в технічній системі (виробі) виділяють декілька характерних для неї морфологічних ознак. За кожною ознакою складають декілька можливих варіантів (альтернатив). Альтернативні варіанти учні аналізують, порівнюють, складаючи з них різні поєднання, роблять узагальнення. Таким чином, формуються їх інтелектуальні уміння та виділяються нові варіанти рішення задачі. Це дозволяє краще уявити школярам пошукове поле для розробки творчого виробу. Цей метод можна використовувати у 8-9 класах для визначення форми виробу і найбільш відповідних матеріалів, при складанні списку усіх можливих варіантів рішення задачі, для порівняння або вибору одного з багатьох можливих рішень технологічних, організаційних, або інших проблем виготовлення виробу (надання послуги). Метод спрямовує інтелект таким чином, що генерується нова інформація, створюється атмосфера творчого підходу до процесу розробки та виготовлення власного проекту [3].

Схожим до розглянутого вище методу є метод Дельфі, який допомагає вибрати з запропонованої серії альтернатив об’єктів творчої діяльності найкращу, враховуючи інтереси та нахили учнів і сприяє формуванню у них умінь узагальнювати, доводити та обґрунтовувати. Даний метод також бажано застосовувати у 8-9 класах на стадії вибору оптимального варіанту та обґрунтування проекту.

Активізує проектну діяльність учнів і застосування методу “функціонально-вартісного аналізу” або методу економії та бережливості, який спрямований на зниження

затрат при проектуванні, виготовленні та експлуатації виробу без втрати якісних і корисних властивостей виробу для користувача. Мета застосування цього методу полягає у визначенні непродуктивних витрат або витрат, що не забезпечують якості, користі, довговічності, зовнішнього вигляду чи інших вимог до майбутнього виробу, тобто збуджує потребу школярів у вдосконаленні власного проекту [3].

Зайві витрати на виготовлення виробу необхідно попереджати на стадії проектно-конструкторських розробок. Педагогічне стимулювання інтелекту учнів полягає у можливості знаходження ними прихованих резервів для економії витрат на виріб за рахунок використання доступних матеріалів, легкості їх використання, простоти технічного рішення та технології виготовлення виробу. Даний метод може використовуватися у процесі проектування нових виробів та технологій, для модернізації виробів, які вже застосовуються у виробництві, а також для зниження затрат сировини й енергії.

Великий інтерес викликає в учнів застосування методу “чорної скриньки” (метод переліку недоліків), що полягає у рішенні проблем за допомогою аналізу конкретних ситуацій, які добираються таким чином, що при їх аналізі учасники дискусії мимоволі порушують питання виникнення дефектів, чим забезпечується усвідомлена взаємодія суб’єктів навчання. При цьому спонукають учнів мислити спеціальні запитання, наприклад: “До чого може призвести ця ситуація?”, “Наскільки стійка робота механізму?” тощо. Оскільки даний метод передбачає уміння школярів вести дискусію, то його можна застосовувати на уроках трудового навчання у 8-9 класах.

Складання повного переліку недоліків сконструйованого (виготовленого) виробу на стадії аналізу підсумків та самооцінки проекту дає об’єктивну картину необхідних змін. З цією метою необхідно навчити учнів складати та аналізувати перелік критеріїв, які повинен задовольняти творчий виріб (до зовнішнього вигляду, функцій, розміру та матеріалів, до властивостей виробу, екологічні, гігієнічні, експлуатаційні) та робити узагальнені висновки. Таким чином, даний метод реалізує функцію педагогічного стимулювання через формування усвідомлення необхідності вдосконалення власного творчого проекту.

Метод часових обмежень базується на врахуванні часового чинника в процесі діяльності: залежно від індивідуальних властивостей часові обмеження можуть викликати підвищення інтелектуальної активності школярів і досягнення ними вищих результатів. Часові обмеження можна вводити на будь-якому етапі проектно-технологічної діяльності учнів, залежно від успішності їх засвоєння та виконання.

Наші спостереження свідчать про важливість даного методу для інтенсифікації навчального процесу. В результаті нього із створенням творчого виробу повністю справляються 70-75% учнів (без його використання 27-30% творчих виробів учнів залишались незакінченими). Але до використання цього прийому необхідно підходити обережно, оскільки найчастіше у дітей із слабким або інертним типом нервової системи (меланхоліків, флегматиків) він викликає гальмування або зниження результативності діяльності.

Дуже важливим етапом проектно-технологічної діяльності є презентація творчого виробу. В залежності від змісту проекту це може бути спеціально організований урок, конкурси творчих проектів, аукціон-ярмарок і т.д. Конкурси творчих проектів проводяться на рівні школи, міста. Учні не лише подають на конкурси виконані проекти, але і захищають їх. Ці конкурси стимулюють активність учнів у технологічному навчанні, адже заохочують бажання досягати визнання, а також підвищують відповідальність учителів за якість освітнього процесу [3].

Висновок. Здійснюючи порівняння розглянутих вище методів проектно-технологічної діяльності, можна помітити, що вони досить легко засвоюються учнями, допомагають у вирішенні відносно простих задач, сприяють різкому збільшенню кількості варіантів розв’язків задач, сприяють формуванню інтелектуальних умінь школярів та стимулюють їх інтелектуальну

діяльність. Проте варто зазначити і їх недоліки, серед яких: неефективність при розв'язуванні складних задач, мала вірогідність виникнення нової якісної ідеї та відсутність критеріїв оцінки отриманих результатів.

Досвід використання зазначених методів підтвердив необхідність наявності позитивних установок в учнів, психологічного клімату в колективі. Крім того, варто наголосити, що реальне застосування зазначених вище методів проектування – справа складана, яка потребує досвіду, врахування психологічних факторів, і обов'язково кожний раз – в залежності від конкретного контингенту учнів – спеціальної модифікації, адаптації того чи іншого методу.

Використана література:

1. Любашенко О. В. Методи стимулювання навчально-пізнавальної діяльності студентів університетів (на матеріалі вивчення гуманітарних дисциплін) : автореф. дис. ... кандидата пед. наук / О. В. Любашенко. – К., 1997. – 33 с.
2. Моляко В. А. Техническое творчество и трудовое воспитание / В. А. Моляко. – М. : Знание, 1985. – 80 с.
3. Нагайчук О. В. Теорія і методика інтелектуального розвитку підлітків у процесі проектно-технологічної діяльності : навч.-метод. посіб. / О. В. Нагайчук . – Умань : СПД Жовтий, 2011. – 222 с.
4. Терещук А. Методи проектування / А. Терещук, О. Мелент'єв // Трудове навчання в закладах освіти. – 2008. – № 5. – С. 4-9.

References:

1. Lyubashenko O. V. Metody` sty`mulyuvannya navchal`no-piznaval`noyi diyal`nosti studentiv universy`tetiv (na materialy vy`vchennya gumanitarny`x dy`scy`plin): avtoref. dy`s. ... kandy`data ped. nauk / O. V. Lyubashenko. – K., 1997. – 33 s.
2. Molyako V. A. Texny`cheskoe tvorchestvo y` trudovoe vospytany`e / V. A. Molyako. – M. : Znany`e, 1985. – 80 s.
3. Nagajchuk O. V. Teoriya i metody`ka intelektual`nogo rozvy`tku pidlitkiv u procesi proektno-texnologichnoyi diyal`nosti : navch.-metod. posib. / O. V. Nagajchuk . – Uman` : SPD Zhovty`j, 2011. – 222 s.
4. Tereshhuk A. Metody` proektuvannya / A. Tereshhuk, O. Melent`yev // Trudove navchannya v zakladax osvity`. – 2008. – # 5. – S. 4-9.

Нагайчук Е. В. Стимуляция интеллектуальной активности подростков в процессе разработки творческих проектов.

В статье рассмотрены основные функции педагогического стимулирования, исследованы условия и возможности различных методов проектной деятельности для стимулирования интеллектуальной активности школьников. Детально проанализированы методы проектирования, предусмотренные программой трудового обучения, описана методика применения методов: дизайн-анализ, морфологический анализ, метод Дэльфи, функционально-стоимостный анализ, метод “черного ящика”, метод временных ограничений, конкурсы творческих проектов, с целью активизации интеллектуальной деятельности учащихся 5-9 классов.

Ключевые слова: педагогическое стимулирование, проектно-технологическая деятельность, методы проектирования, интеллектуальная активность.

Nagaychuk O. V. Stimulation of intellectual activity of teenagers is in the process of implementation of creative projects.

The intellectual development particularities of schoolchildren from 5-9 forms are considered, the choice of the efficient methods and facilities of the education in the process of project and technological activity at the lessons of labor training is analysed in the article. Analyzes in detail the design methods contained in the programme of career education, and the methodology of application of methods: design analysis, morphological analysis, Delphi technique, cost-benefit analysis, the method of “black box” method, time limits and competitions of creative projects to enhance the intellectual activity.

Keywords: pedagogical stimulation, project and technological activity, planning methods, intellectual activity.

УДК 378.147:004:378.214

Нищак І. Д.

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ІНЖЕНЕРНО-ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті досліджено основні критерії та відповідні їм показники якості результатів навчання інженерно-графічних дисциплін майбутніх учителів технологій. Основними (узагальненими) критеріями і показниками якості інженерно-графічної підготовки студентів доцільно обрати: якість інженерно-графічних знань (повнота, глибина, конкретність, міцність, гнучкість, усвідомленість, оперативність, узагальненість, системність, систематичність); ступінь прояву мисленневих операцій у процесі розв'язання інженерно-графічних завдань (вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати тощо); сформованість інженерно-графічних умінь (склад і якість виконуваних дій, їх усвідомленість, повнота, розгорнутість та ін.); графічна грамотність (оптимальність кількості зображень та їх доцільність для повного розкриття форми предмета, необхідність і достатність розмірів, техніка виконання креслень); рівень самостійності у процесі інженерно-графічної діяльності (спонукальний, ситуативний, творчий).

Ключові слова: вчитель технологій, інженерно-графічна підготовка, критерій, показник.

Особлива роль у системі підготовки майбутнього вчителя технологій належить інженерно-графічній складовій, що передбачає вивчення студентами комплексу інженерно-графічних дисциплін (нарисна геометрія, креслення, комп'ютерна графіка, системи автоматизованого проектування та ін.) й формування готовності до розв'язання професійно-орієнтованих інженерно-графічних завдань у процесі практичної діяльності.

Оціночні судження про ефективність інженерно-графічної підготовки студентів мають базуватися на системі чітко визначених критеріїв та відповідних показників якості результатів навчання, які уможливають однозначне встановлення рівня навченості, окреслення шляхів подальшого розвитку інженерно-графічної освіти.

Теоретико-методичні основи процесу навчання інженерно-графічних дисциплін всебічно досліджувалися багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими (О. Ботвінников, А. Верхола, І. Вишнепольський, А. Гедзик, Л. Гриценко, І. Голяд, С. Дембінський, О. Джеджула, М. Козяр, Г. Райковська, В. Сидоренко та ін.). Дидактичні засади оцінювання якості освіти відображені у наукових працях В. Аванесова, Ю. Бабанського, В. Беспалька, Т. Боровкової, В. Загвязинського, І. Лернера, І. Морєва та ін. Проблема оцінювання якості навчальних досягнень учнів та студентів з графічних дисциплін постає предметом наукового пошуку Н. Вересоцької, І. Головачука, А. Корнєєвої, О. Маркової, М. Репетенка, Н. Титової та ін.

Мета статті – виявити та теоретично обґрунтувати основні критерії та відповідні їм показники якості інженерно-графічної підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічних ВНЗ.

Надійність та достовірність результатів дослідно-експериментальної роботи, спрямованої на встановлення ефективності методичної системи навчання інженерно-графічних дисциплін майбутніх учителів технологій великою мірою зумовлюється правильним вибором науково-обґрунтованих критеріїв і показників якості інженерно-графічної підготовки студентів.

У широкому філософському розумінні термін “критерій” визначається як засіб перевірки деякого твердження, гіпотези, теоретичної побудови тощо [1]. У педагогічному словнику критерій описується як ознака, на основі якої здійснюється оцінка, визначення або класифікація будь-яких предметів, явищ чи процесів, тобто міра їх судження [2]. Критерій – це ознака, що служить для порівняльної оцінки можливих рішень (альтернатив)

і вибору найкращого з них [3].

Розробка критеріїв для оцінки педагогічних явищ породжує труднощі організаційно-методичного характеру, оскільки сам предмет педагогіки складний і різноманітний у своїх проявах. У науковій літературі існують різні підходи до визначення критеріїв якості освіти. На думку Ю. Бабанського, критерієм ефективності процесу навчання можна вважати відповідність рівня знань, умінь і навичок вимогам діючих навчальних програм. При цьому кожен учень (студент) має засвоїти навчальний матеріал на рівні своїх максимальних можливостей [3]. В. Беспалько переконаний, що успішність навчання характеризується кількістю правильно розв'язаних завдань; причому, прийнятним вважається задовільне розв'язання не менше 70% завдань від усіх запропонованих [4].

Критерієм ефективності навчання у деякій педагогічній системі можна вважати професійну компетентність, професійну спрямованість, пізнавальну активність, розумову самостійність, навчальну успішність [5].

Сукупність критеріїв достатньою мірою повинна охоплювати всі існуючі характеристики досліджуваного явища (інженерно-графічної підготовки). Критерії мають відповідати таким вимогам: 1) об'єктивності – забезпечувати однозначне оцінювання досліджуваних ознак, не допускати можливості появи суперечливих оцінок; 2) адекватності (валідності) – оцінювати лише ті явища (ознаки), що цікавлять дослідника; 3) нейтральності відносно досліджуваних явищ [6].

Критерії оцінки педагогічних явищ можуть бути якісні і кількісні, що взаємодоповнюються. Для якісної та кількісної характеристики критеріїв необхідні відповідні показники.

Показник, як доводить А. Усова, повинен служити надійним засобом вимірювання характеристики конкретного явища й враховувати можливості її варіації, а також забезпечувати простоту вимірювання з використанням найпростіших засобів й однозначно виражатися у числовому вигляді [7].

Важливим критерієм навчання інженерно-графічних дисциплін є *якість інженерно-графічних знань*.

Якістю прийнято називати стійку характеристику об'єкта, що виявляє його сутність [8]. Якість знань передбачає співвіднесення видів знань (законів, теорій, фактів) з елементами змісту освіти і, відповідно, з рівнями їх засвоєння [9].

На думку І. Лернера, показниками оцінювання якості знань (зокрема інженерно-графічних) можуть виступати: повнота; глибина; конкретність; міцність; гнучкість; усвідомленість; оперативність; узагальненість; системність; систематичність [8].

Під повнотою знань розуміють сукупність засвоєних фактів, понять, законів, а також зв'язків між ними. Показником повноти знань вважається об'єм засвоєного змісту навчального матеріалу, передбаченого програмою.

Глибина знань характеризується кількістю усвідомлених суттєвих зв'язків між елементами знання. Чим суттєвіші ці зв'язки, тим більше вони відображають сутність явищ вищого порядку і, відповідно, більшу глибину знань.

Конкретність – якість, що проявляється у розкритті узагальненого знання. Формування конкретності знань є важливим елементом навчально-пізнавального процесу, незалежно від способу пізнання (індуктивний, дедуктивний).

Міцність знань характеризується мірою їх відтворення через деякий проміжок часу після засвоєння.

Гнучкість – характеристика якості знань лише на творчому рівні засвоєння, що проявляється у готовності до самостійного знаходження способів застосування знань в умовах видозміненої навчальної ситуації.

Усвідомленість знань проявляється у розумінні їх зв'язків і способів одержання, а також механізмів засвоєння. Усвідомленість знань характеризує здатність до їх практичного застосування, одержання правильних й обґрунтованих суджень.

Оперативність знань характеризується кількістю ситуацій або способів застосування знань. Тобто оперативність визначає готовність до застосування знань.

Узагальненість – якість, що уможливорює підведення конкретних знань під категорію загального. Будь-яке узагальнення, що здійснюється людиною, містить у прихованому вигляді для сторонньої особи систему певних знань й образів, проте важливо, щоб для самої особистості ця система була максимально чіткою і зрозумілою.

Системність знань передбачає інваріантність їх значення, тобто усвідомлення особистістю знань за місцем у структурі наукової теорії.

Систематичність – якість, що характеризується усвідомленням складу деякої сукупності знань, їх ієрархії і послідовності, тобто сприйняттям одних знань як базових для інших за умови певного перегляду цієї сукупності.

Окреслені показники якості інженерно-графічних знань безпосередньо пов'язані з відповідними мисленнєвими операціями: аналізом, синтезом, порівнянням, абстрагуванням, узагальненням, класифікацією, систематизацією, конкретизацією. Тому *вміння застосовувати основні мисленнєві операції у процесі розв'язування інженерно-графічних завдань* також можна вважати критерієм успішності навчання інженерно-графічних дисциплін.

Важливою умовою належної інженерно-графічної підготовки майбутніх учителів технологій є *сформованість відповідних умінь і навичок*. Правильність оцінки інженерно-графічних умінь передбачає визначення відповідних критеріїв і показників.

В основу визначення критеріїв сформованості інженерно-графічних умінь покладено діяльнісний підхід. Оскільки кожен вид діяльності володіє доволі складною структурою і складається з системи елементарних дій та операцій, основними критеріями сформованості вмінь можна вважати склад і якість виконуваних дій і операцій, їх усвідомленість, повноту й розгорнутість. Відповідно, можна виділити такі основні рівні сформованості інженерно-графічних умінь:

1) низький – характеризується виконанням лише окремих операцій; причому їх послідовність хаотична і безсистемна, діяльність здебільшого не усвідомлена.

2) середній – передбачає виконання більшості операцій, що входять до складу діяльності; проте послідовність їх виконання не зовсім продумана, діяльність недостатньо усвідомлена.

3) достатній – зумовлюється успішним виконанням більшості операцій діяльності з цілком продуманою їх послідовністю; проте діяльність неповністю усвідомлена.

4) високий – характеризується продуманою послідовністю й успішним виконанням усіх операцій; діяльність цілком усвідомлена й раціональна.

Відома дослідниця А. Усова пропонує виокремити ще один важливий критерій сформованості вмінь – ступінь складності мисленнєвих операцій, що здійснюються при виконанні певного виду діяльності. При цьому низький рівень відповідає неусвідомленому (або малосвідомому) виконанню елементарних операцій; середній – усвідомленому виконанню лише елементарних операцій; достатній – свідомому виконанню операцій, що потребують більш складних розумових дій; найвищий – повному й усвідомленому виконанню операцій, що потребують складних розумових дій [10].

Процес оцінювання сформованості умінь конкретної діяльності індивіда найбільш ефективно реалізується на основі її структурного аналізу, що передбачає виокремлення основних дій (операцій) й визначення найбільш раціональної послідовності їх виконання. Відповідно до цього, у межах наукового дослідження якість засвоєння студентами інженерно-графічних знань і вмінь доцільно встановлювати за допомогою методів поелементного та поопераційного аналізу.

Поелементний аналіз передбачає фіксування показників якості знань за результатами практичної діяльності студентів, зокрема у процесі перевірки підсумкових контрольних (графічних) робіт з креслення. Це дає змогу отримувати уявлення про загальний рівень

засвоєння студентами інженерно-графічних знань й здійснювати відповідне коригування навчального процесу.

Поопераційний аналіз доповнює поелементний. Аналізу здебільшого піддаються окремі графічні операції, які взаємозумовлюються і взаємодоповнюються для успішного розв'язання завдання. Наприклад, побудова перерізу деталі на кресленні передбачає таку послідовність розумових і практичних (графічних) дій (операцій): 1) усвідомлення необхідності виконання перерізу; 2) з'ясування доцільного місця деталі для виявлення її поперечної форми; 3) вибір способу зображення перерізу (на продовженні сліду січної площини, у розриві довгої деталі, на вільному полі креслення); 4) зображення умовного сліду січної площини у вигляді штрихів розімкнутої лінії; 5) позначення сліду січної площини великими літерами українського алфавіту; 6) вибір оптимального місця на полі формату для викреслювання фігури перерізу; 7) проведення осей симетрії фігури перерізу; 8) викреслювання зовнішніх і внутрішніх контурів фігури перерізу; 9) штрихування перерізу; 10) нанесення (за необхідності) розмірів на зображенні перерізу; 11) позначення перерізу великими літерами українського алфавіту, аналогічно до позначення січної площини.

На основі результатів поопераційного аналізу встановлюються труднощі, що виникають у студентів при розв'язуванні графічних завдань, з'ясовуються можливі прогалини у знаннях, окреслюються шляхи їх усунення.

Важливим критерієм інженерно-графічної підготовки студентів є *графічна грамотність*, що проявляється в оптимальності кількості зображень на кресленні, доцільності вибраних зображень для повного представлення форми предмета, необхідності і достатності нанесених розмірів, техніці виконання креслення.

Ефективність інженерно-графічної підготовки студентів зумовлюється *мірою самостійності у процесі розв'язання завдань*.

В Українському педагогічному словнику самостійність описується як властивість особистості, що характеризується двома чинниками: сукупністю засобів (знань, умінь і навичок), якими володіє особистість та ставленням людини до процесу діяльності, її результатів й умов перебігу [9].

Досліджуючи самостійну роботу як засіб вдосконалення графічної підготовки майбутніх учителів технологій, В. Буринський виділяє спонукальний, ситуативний і творчий рівні самостійності студентів. При цьому спонукальний рівень проявляється у випадку вимушеної самостійної навчально-пізнавальної діяльності й характеризується значними труднощами пізнавального характеру, потребою у постійній допомозі викладача, невмінням організувати пошук необхідної інформації. На ситуативному рівні діяльність студентів стає більш самостійною, усвідомленою й цілеспрямованою для досягнення бажаного результату навчання. Творчий рівень самостійності характеризується чіткістю дій і реальністю поставлених завдань, адекватністю співвідношення власних можливостей з навчальними цілями [11].

Самостійність інженерно-графічної діяльності студентів найчастіше проявляється у процесі вивчення нового навчального матеріалу (самоосвіта), що передбачає роботу з різними джерелами інформації (довідниками, збірниками задач, Інтернет-ресурсами та ін.), а також у процесі розв'язування інженерно-графічних задач.

Висновки. Зважаючи на вище зазначене, основними (узагальненими) критеріями і відповідними показниками якості інженерно-графічної підготовки майбутніх учителів технологій є:

- якість інженерно-графічних знань (повнота, глибина, конкретність, міцність, гнучкість, усвідомленість, оперативність, узагальненість, системність, систематичність);
- ступінь прояву мисленевих операцій у процесі розв'язання інженерно-графічних завдань (вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати тощо);

– сформованість інженерно-графічних умінь (склад і якість виконуваних дій, їх усвідомленість, повнота, розгорнутість та ін.);

– графічна грамотність (оптимальність кількості зображень та їх доцільність для повного розкриття форми предмета, необхідність і достатність розмірів, техніка виконання креслень);

– рівень самостійності у процесі інженерно-графічної діяльності (спонукальний, ситуативний, творчий).

Узагальнені критерії і показники можуть конкретизуватися, залежно від змісту інженерно-графічної діяльності студентів.

Використана література:

1. Философский словарь / под ред. И. Т. Фролова. – Изд. 7-е, перераб. и доп. – М. : Политиздат, 1987. – 590 с.
2. *Коджаспирова Г. М.* Словарь по педагогике / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – М. : ИКЦ “МарТ”, 2005. – 448 с.
3. *Бабанский Ю. К.* Оптимизация процесса обучения (Общедидактический аспект) / Ю. К. Бабанский. – М. : Педагогика, 1977. – 256 с.
4. *Беспалько В. П.* Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с. : ил.
5. *Общая психология : учебн. пос. для студ. пед. ин-тов / А. В. Петровский, А. В. Брушлинский, В. П. Зинченко и др. ; под ред. А. В. Петровского. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1986. – 464 с. : ил.*
6. *Новиков А. М.* Научно-экспериментальная работа в образовательном учреждении / А. М. Новиков. – М. : РАО, 1996. – 134 с.
7. *Усова А. В.* Психолого-дидактические основы формирования у учащихся научных понятий. Спецкурс : пособ. [для студентов пединститутов] / А. В. Усова. – Челябинск, 1978. – Ч. 1. – 69 с.
8. *Лернер И. Я.* Качества знаний учащихся. Какими они должны быть? / И. Я. Лернер. – М. : Знание, 1978. – 48 с.
9. *Гончаренко С. У.* Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
10. *Усова А. В.* Формирование учебных умений и навыков учащихся на уроках физики / А. В. Усова, А. А. Бобров. – М. : Просвещение, 1988. – 112 с.
11. *Буринський В. М.* Самостійна робота як засіб вдосконалення графічної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Володимир Модестович Буринський. – К., 2000. – 191 с.

References:

1. *Filosofskiy slovar / pod red. I. T. Frolova. – Izd. 7-e, pererab. i dop. – M. : Politizdat, 1987. – 590 s.*
2. *Kodzhaspirova G. M.* Slovar po pedagogike / G. M. Kodzhaspirova, A. Yu. Kodzhaspirov. – M. : IKTs “MarT”, 2005. – 448 s.
3. *Babanskiy Yu. K.* Optimizatsiya protsessa obucheniya (Obschedidakticheskiy aspekt) / Yu. K. Babanskiy. – M. : Pedagogika, 1977. – 256 s.
4. *Bespalko V. P.* Sлагаemye pedagogicheskoy tehnologii / V. P. Bepalko. – M. : Pedagogika, 1989. – 192 s. : il.
5. *Obschaya psihologiya : uchebn. pos. dlya stud. ped. in-tov / A. V. Petrovskiy, A. V. Brushlinskiy, V. P. Zinchenko i dr. ; pod red. A. V. Petrovskogo. – 3-e izd., pererab. i dop. – M. : Prosveschenie, 1986. – 464 s. : il.*
6. *Novikov A. M.* Nauchno-eksperimentalnaya rabota v obrazovatelnom uchrezhdenii / A. M. Novikov. – M. : RAO, 1996. – 134 s.
7. *Usova A. V.* Psihologo-didakticheskie osnovyi formirovaniya u uchaschihsya nauchnyih ponyatiy. Spetskurs : posob. [dlya studentov pedinstitutov] / A. V. Usova. – Chelyabinsk, 1978. – Ch. 1 – 69 s.
8. *Lerner I. Ya.* Kachestva znaniy uchaschihsya. Kakimi oni dolzhnyi byit? / I. Ya. Lerner. – M. : Znanie, 1978. – 48 s.
9. *Honcharenko S. U.* Ukrainskiy pedahohichnyi slovnyk / S. U. Honcharenko. – K. : Lybid, 1997. – 376 s.
10. *Usova A. V.* Formirovanie uchebnyih umeniy i navyikov uchaschihsya na urokah fiziki / A. V. Usova, A. A. Bobrov. – M. : Prosveschenie, 1988. – 112 s.
11. *Burynskiy V. M.* Samostiina robota yak zasib vdoskonalennia hrafichnoi pidhotovky maibutnikh vchyteliv

trudovoho navchannia : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Volodymyr Modestovych Burynskyi. – К., 2000. – 191 s.

Ныццак И. Д. Критерии и показатели качества инженерно-графической подготовки будущих учителей технологий.

В статье исследованы основные критерии и соответствующие им показатели качества результатов обучения инженерно-графическим дисциплинам будущих учителей технологий. Основными (обобщенными) критериям и соответствующими показателями качества инженерно-графической подготовки студентов являются: качество инженерно-графических знаний (полнота, глубина, конкретность, прочность, гибкость, осознанность, оперативность, обобщенность, системность, систематичность); степень проявления мыслительных операций в процессе решения инженерно-графических задач (умение анализировать, синтезировать, сравнивать, абстрагировать, обобщать и т.п.); сформированность инженерно-графических умений (состав и качество выполняемых действий, их осознанность, полнота, развернутость и др.); графическая грамотность (оптимальность количества изображений и их целесообразность для полного раскрытия формы предмета, необходимость и достаточность размеров, техника выполнения чертежей); уровень самостоятельности в процессе инженерно-графической деятельности (побудительный, ситуативный, творческий).

Ключевые слова: учитель технологий, инженерно-графическая подготовка, критерий, показатель.

Nyshchak I. D. Criteria and indicators of quality engineering-graphic preparation of future teachers of technology.

The article presents the main criteria and the corresponding indicators of quality of learning outcomes engineering-graphic disciplines of future teachers of technology. The main (generalized) criteria and related indicators of quality engineering-graphic preparation of students: quality engineering-graphic knowledge (completeness, depth, specificity, strength, flexibility, awareness, efficiency, generalized, systemic, systematic); degree of thinking operations in the process of solving the engineering-graphic tasks (ability to analyze, synthesize, compare, abstract, summarize, etc.); formation of engineering-graphic skills (composition and quality of the action, awareness of the action, completeness of the action, unfolded of the action et al.); graphic literacy (the optimal number of images and their appropriateness for a full disclosure form object, necessity and sufficiency size, technique drawings); level of independence in the process of engineering-graphics work (incentive, situational, creative).

Keywords: teacher of technology, engineering-graphic preparation, the criterion, the indicators.

УДК 378.011.3-051:65/66

Ніколайчук С. П.

**КРИТЕРІЙ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МАТЕРІАЛОЗНАВСТВА ШВЕЙНИХ ВИРОБІВ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ**

У статті запропоновано компоненти, критерії, показники та діагностичний інструментарій визначення ефективності методики навчання матеріалознавства швейних виробів майбутніх учителів технологій; розкрито сутність технологічного, спеціалізовано-предметного, проектного, науково-дослідного компоненту та відповідних критеріїв.

Ключові слова: компоненти і критерії ефективності, методика навчання матеріалознавства швейних виробів.

Процес підготовки майбутніх учителів технологій з матеріалознавства швейних виробів потребує ефективної методики навчання. Об'єктивне оцінювання методики навчання можливо здійснювати на основі ефективних критеріїв. Вирішення питання вибору системи визначення ефективності методики навчання має велике значення також у

проведенні педагогічних експериментів, а тому потребує розробки певних критеріїв.

Метою статті є розробка компонентів, критеріїв, показників та діагностичного інструментарію для визначення ефективності методики навчання матеріалознавства швейних виробів майбутніх учителів технологій.

Для визначення ефективності методики навчання необхідно використати об'єктивні критерії. Критерій (у перекладі з грецької – засіб судження, переконання, мірило) – це мірило для визначення оцінки предмета чи явища; ознака, взята за основу класифікацій [4]; підстава для оцінки чогось. У педагогічній теорії під критеріями розуміють ті якості явища, що відображають його суттєві характеристики, а тому підлягають оцінці. Критерій [3] характеризується, як ознака, на основі якої здійснюється оцінка, визначення чогось; судження, оцінки якогось явища. Критерій – це набір ознак та властивостей явища, об'єкта, предмета, які дають змогу судити про його стан, рівень розвитку та функціонування [5].

При виборі критеріїв необхідно керуватись такими вимогами: критерії повинні бути об'єктивними, включати найістотніші, основні моменти досліджуваного явища, охоплювати типові сторони явища, формулюватися чітко, точно, коротко, вимірювати саме те, що хоче перевірити дослідник.

Відповідно до основних компетентностей, що формуються у результаті вивчення матеріалознавства швейних виробів [2] (техніко-технологічна та проектно-творча), основними компонентами визначення ефективності методики навчання матеріалознавства швейних виробів будуть наступні: технологічний, спеціалізовано-предметний, проектний, науково-дослідний.

Технологічний компонент пов'язаний з оперуванням відомостями про особливості сучасного текстильного виробництва, оперуванням знаннями про прядіння і пряжу та виготовлення текстильних ниток, оперуванням відомостями про ткацтво. Тобто базується на теоретичних відомостях, які не використовуються безпосередньо у практичній діяльності (виконанні лабораторних досліджень).

Спеціалізовано-предметний компонент полягає в оперуванні відомостями про історію розвитку галузі, оперуванні відомостями про текстильні волокна, володінні способами дослідження волокон різного походження, володінні методами та способами визначення складу, будови і властивостей тканин, орієнтації у різноманітті сучасного асортименту швейних матеріалів, оперуванні відомостями про текстильні матеріали тощо. Тобто цей компонент базується на теоретичних відомостях, які використовуються у практичній діяльності – готовності до виконання лабораторних досліджень. Формування спеціалізовано-предметного компонента пов'язане з потребою діагностики рівнів набуття змісту дисципліни як сукупності понять, їх властивостей, ознак, взаємозв'язків, видів, особливостей, закономірностей, класифікацій, процесів з матеріалознавства швейних виробів, а також використання цих знань при виконанні лабораторних робіт. Цей компонент характеризує повноту володіння методами лабораторного дослідження матеріалів та вміння визначати їх основні характеристики, які ґрунтуються на теоретичних відомостях навчальної дисципліни “Матеріалознавство швейних виробів”.

Проектний компонент полягає у володінні вміннями та навичками виконання проектів в галузі швейного матеріалознавства, оперуванні знаннями з проектної діяльності у текстильному виробництві.

Науково-дослідний компонент пов'язаний з оперуванням відомостями про сучасні наукові дослідження у галузі матеріалознавства, а також з прагненням до постійного вдосконалення фахових навичок, професійного розвитку та самовдосконалення.

Технологічний і спеціалізовано-предметний компоненти є невід'ємними взаємно-доповнюючими складовими техніко-технологічної компетентності, яка виступає основою для формування системи знань, вмінь і навичок у галузі матеріалознавства швейних виробів. Проектний і науково-дослідний компоненти є невід'ємними взаємно-доповнюючими складовими проектно-творчої компетентності, результатом якої є здатність до проектної, творчої, дослідної та експериментальної діяльності у галузі

матеріалознавства швейних виробів. Важливою характеристикою проектного та науково-дослідного компонентів є ступінь розвитку активної самостійності особистості студента.

Теоретичні знання майбутнього педагога з матеріалознавства швейних виробів як вища форма наукового знання спонукають особистість до проектування конструктивної діяльності, здійснення проектно-технологічної діяльності (яка лежить в основі шкільного предмета “Технології”), яка сприятиме здатності студентів до наукової діяльності. Таким чином, науково-дослідний компонент є найвищим показником результативності фахової підготовки майбутніх учителів технологій з матеріалознавства швейних виробів. Науково-дослідна робота студентів з питань матеріалознавства швейних виробів, як форма активної самостійності студентів, є виявом їх творчого розвитку, стійкого пізнавального інтересу до проблем даної галузі наукових знань.

На основі встановлених компонентів визначаються критерії ефективності методики навчання матеріалознавства швейних виробів у процесі фахової підготовки майбутніх учителів технологій. Критерієм технологічного компоненту є база теоретичних знань про технологію прядіння, ткацтва та виготовлення інших швейних матеріалів. Критерії спеціалізовано-предметного компоненту передбачають володіння методами лабораторного дослідження матеріалів та вміння визначати їх основні характеристики, які ґрунтуються на теоретичних відомостях. Критерієм проектного компоненту є здатність до проектно-творчої діяльності. Критерієм науково-дослідного компоненту є здатність до дослідної та експериментальної діяльності в галузі матеріалознавства з метою проведення спостережень за протіканням процесів в умовах зміни їх основних характеристик.

У загальному вигляді критерій – це важлива та визначальна ознака, яка характеризує якісні аспекти явища, його сутність. Показник становить кількісну характеристику явища, які дають змогу зробити висновок про їхній стан у динаміці [4]. Поняття “критерій” за сутністю більш ширше, ніж показник, тому можлива ситуація, коли за одним критерієм існує ціла система показників. Разом з тим, критерій і показник тісно взаємопов’язані: науково-обґрунтований вибір критерію значною мірою зумовлює правильний вибір системи показників, а якість показника залежить від того, наскільки він повно і об’єктивно характеризує прийнятий критерій [5]. Саме тому визначені критерії досліджуються за певними показниками, які дають можливість здійснити якісний та кількісний аналіз ефективності системи навчання матеріалознавства швейних виробів у процесі фахової підготовки майбутніх учителів технологій.

Відповідно до основних критеріїв сформульовано сутність основних показників визначення ефективності методики навчання матеріалознавства швейних виробів майбутніх учителів технологій, а саме:

1. Рівень теоретичних знань про технології галузі визначається за допомогою вхідного, поточного, модульного та підсумкового тестування. Модульне та підсумкове тестування доцільно проводити в навчальній платформі Moodle. Завдання, що включаються в зміст контрольних робіт, мають відповідати таким вимогам [1]:

– вони повинні включати запитання, найбільш важкі для засвоєння, а також актуальні для подальших етапів навчання;

– виконання сукупності завдань повинно створювати цілісну уяву про особливості розумової діяльності студентів, зокрема, вміння виділяти головне, істотне в матеріалі, який вивчається, і ступінь розвитку вмінь самостійно мислити та виконувати отримане завдання;

– виконання завдань повинно показувати ступінь формування найбільш універсальних та інтегрованих прийомів навчальної праці (планування, організація роботи та самоконтролю за її виконанням, необхідний темп виконання навчальних дій).

Обробку результатів необхідно здійснювати відповідно до результатів періодичного (поточного) тестового контролю та діагностики рівня оволодіння змістом навчальної дисципліни “Матеріалознавство швейних виробів”.

2. Рівень сформованості вмінь та навичок дослідження матеріалів визначається якістю виконання лабораторних робіт, показниками результатів лабораторних досліджень

швейних матеріалів та захистом лабораторних робіт. Визначення рівня сформованості умінь і навичок студентів необхідно здійснювати на базі інтегральної оцінки набуття умінь, навичок, характеристиками якої є: правильність, точність виконання завдання, послідовність навчальних дій, повнота оволодіння методами розрахунків та аналізу, усвідомленість виконання завдання, швидкість (час) виконання завдань, узагальнення, встановлення внутрішньодисциплінарних та міждисциплінарних зв'язків, міцність (довготривалість збереження) набутих студентом умінь та навичок.

3. Якість виконання проектів визначається за результатами поточної роботи, за якістю виконання об'єкту проектування, за рівнем складності та творчого підходу у роботі над проектом, за пояснювальну записку (проектну папку) та захист проекту.

4. Кількісно-якісні показники реферативних робіт, наукових публікацій та участі у конференціях визначаються кількістю публікацій, наукових доповідей та їх рівнем (тези, стаття з результатами студентської наукової конференції, стаття у періодичному виданні, наукова стаття, що входить до переліку МОН, наукова стаття у зарубіжному виданні; доповідь на інститутській студентській науковій конференції, доповідь на всеукраїнській студентській науковій конференції, доповідь на міжнародній студентській науковій конференції тощо). Показники науково-дослідного компоненту визначаються також рівнем складності виконання технічного завдання проекту, оригінальністю дизайнерського рішення; ступенем новизни дослідно-експериментальних робіт, показником їх важливості для швейного виробництва тощо.

Показники визначення ефективності методики навчання матеріалознавства швейних у свою чергу перевіряються за допомогою діагностичного інструментарію, зокрема:

- показники технологічного компоненту визначаються вхідним, поточним, модульним та підсумковим тестуванням;
- показники спеціалізовано-предметного компоненту – результатами виконання і захисту лабораторних робіт;
- показники проектного компоненту – оцінюванням об'єктів проектної діяльності;
- показники науково-дослідного компоненту – оцінюванням результатів науково-дослідної діяльності.

Отже, основними ознаками, підставами визначення ефективності методики навчання матеріалознавства швейних виробів є чотири компоненти. Відповідно до них визначені критерії, сутність яких розкривається за допомогою показників. А кількісні та якісні значення показників визначаються за допомогою діагностичного інструментарію.

За результатами всебічного оцінювання навчальної (та наукової) діяльності майбутніх учителів технологій з матеріалознавства швейних виробів можливо визначити рівні сформованості компетентностей [2] (елементарний, репродуктивний, продуктивний і творчий). Це дозволить визначити ефективність методики навчання матеріалознавства швейних виробів майбутніх учителів технологій.

Висновки. Таким чином, відповідно до основних компетентностей, що формуються у результаті вивчення матеріалознавства швейних виробів (техніко-технологічна та проектно-творча), основними компонентами визначення ефективності методики навчання матеріалознавства швейних виробів будуть наступні: технологічний, спеціалізовано-предметний, проектний, науково-дослідний. Критерієм технологічного компоненту є база теоретичних знань про технологію прядіння, ткацтва та виготовлення інших швейних матеріалів. Критерії спеціалізовано-предметного компоненту передбачають володіння методами лабораторного дослідження матеріалів та вміння визначати їх основні характеристики, які ґрунтуються на теоретичних відомостях. Критерієм проектного компоненту є здатність до проектної та творчої діяльності. Критерієм науково-дослідного компоненту є здатність до дослідної та експериментальної діяльності в галузі матеріалознавства з метою проведення спостережень за протіканням процесів в умовах зміни їх основних характеристик.

Використана література:

1. *Безлюдний О. І.* Магістерська робота у педагогічному вузі: посіб. для студентів-магістрантів / О. І. Безлюдний, Л. Є. Ковальов, Ю. М. Краснобокий. – К. : Наук. Світ, 2000. – 117 с.
2. *Методика навчання матеріалознавства швейних виробів майбутніх учителів технологій [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Світлана Петрівна Ніколайчук ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2015. – 19 с.*
3. *Савченко С. В.* Науково-теоретичні засади соціалізації студентської молоді у позанавчальній діяльності в умовах регіонального освітнього простору : автореф. дис. ... док. пед. наук : 13.00.05 / С. В. Савченко ; Луганський нац. пед. ун-т. – Луганськ, 2004. – 43 с.
4. *Улятовская Е. А.* Подготовка будущих учителей по активизации самостоятельной познавательной деятельности младших школьников : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Е. А. Улятовская. – Измаил, 1998. – 21 с.
5. *Ширяева Т. М.* Критерії, показники та рівні професійної компетентності соціальних педагогів [Електронний ресурс] / Т. М. Ширяева // Наукові записки. Серія “Психологія і педагогіка”. – 2008. – Режим доступу до ресурсу : <http://bubook.net/book/181-naukovi-zapiski-seriya-psixologiya-i-pedagogika/30-kriteriyi-pokazniki-ta-rivni-profesijnoyi-kompetentnosti-socialnix-pedagogiv.html>

References:

1. *Bezliudnyi O. I.* Mahisterska robota u pedahohichnomu vuzi: posib. dlia studentiv-mahistrantiv / O. I. Bezliudnyi, L. Ye. Kovalov, Yu. M. Krasnobokyi. – K. : Nauk. Svit, 2000. – 117 s.
2. *Metodyka navchannia materialoznavstva shveinykh vyrobiv maibutnikh uchyteliv tekhnolohii [Tekst] : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Svitlana Petrivna Nikolaichuk ; Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. – Kyiv, 2015. – 19 s.*
3. *Savchenko S. V.* Naukovo-teoretychni zasady sotsializatsii studentskoi molodi u pozanavchalnii diialnosti v umovakh rehionalnoho osvitnoho prostoru : avtoref. dys. ... dok. ped. nauk : 13.00.05 / S. V. Savchenko ; Luhanskyi nats. ped. un-t. – Luhansk, 2004. – 43 s.
4. *Ulyatovskaya Ye. A.* Podgotovka budushchikh uchiteley po aktivizatsii samostoyatelnoy poznavatelnoy deyatelnosti mladshikh shkolnikov : avtoref. dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. / Ye. A. Ulyatovskaya. – Izmail, 1998. – 21 s.
5. *Shyriaieva T. M.* Kryterii, pokaznyky ta rivni profesiinoi kompetentnosti sotsialnykh pedahohiv [Elektronnyi resurs] / T. M. Shyriaieva // Naukovi zapysky. Seriya “Psykholohiia i pedahohika”. – 2008. – Rezhym dostupu do resursu : <http://bubook.net/book/181-naukovi-zapiski-seriya-psixologiya-i-pedagogika/30-kriteriyi-pokazniki-ta-rivni-profesijnoyi-kompetentnosti-socialnix-pedagogiv.html>

Николайчук С. П. Критерии определения эффективности методики обучения материаловедения швейных изделий будущих учителей технологий.

В статье предложено компоненты, критерии, показатели и диагностический инструментарий определения эффективности методики обучения материаловедения швейных изделий будущих учителей технологий; раскрыта сутність технологического, спеціалізованно-предметного, проектного, науково-дослідницького компонента і відповідуючих критерієв.

Ключевые слова: *компоненты и критерии эффективности, методика обучения материаловедения швейных изделий.*

Nikolaichuk S. P. The criteria for determining the effectiveness of teaching methods Materials Science garments of the future teachers of technology.

In the article has been suggest the components, criteria, indicators and diagnostic tools that determine the effectiveness teaching methods of Material garments future teachers of technology; has been investigate of the process, special-subject, project, research component and corresponding criteria.

Keywords: *components and performance criteria, methods of teaching Material garments.*

УДК 378.147

Омельчук О. В.

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОГО МЕТОДУ ПІД ЧАС ВИГОТОВЛЕННЯ ПЛЕТЕНИХ ВИРОБІВ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядаються особливості застосування методу проектів у процесі підготовки майбутнього вчителя технологій з художньої обробки матеріалів (лозоплетіння). Обґрунтовано доцільність залучення студентів до проектно-технологічної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін. Пропонується реалізація методу проектів у навчально-виховному процесі шляхом організації проектування з практикуму "Художня обробка матеріалів" (обробка лози). Розкрито суть, зміст та особливості впровадження проектно-технологічного методу під час виготовлення плетених виробів студентами Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Обґрунтовується структура, зміст проектування, процедура та критерії оцінювання результатів проектування.

Ключові слова: художня обробка матеріалів, технологія проектного навчання, метод проектів, проектна діяльність студентів, технологічна освіта, лозоплетіння.

Сучасні умови реформування освіти в Україні спонукають до необхідності запровадження у навчально-виховному процесі інноваційних технологій, сучасних концепцій, програм, методик. Вагома роль у процесі підготовки майбутніх вчителів технологій повинна належати проектним методам, які спрямовані на реалізацію творчого потенціалу людини, самостійну діяльність, сприяють розвитку творчого мислення.

Ідеї проектного навчання, виникли понад століття тому і його вивченням займався чимало науковців, у тому числі вітчизняних (О. М. Коберник [1, с. 6], Л. В. Оршанський [4, с. 408], В. К. Сидоренко [7, с. 19], та ін.). Але сьогодні метод проектів набуває переосмислення, оскільки забезпечує взаємодію учасників навчально-виховного процесу в умовах особистісно-орієнтованого навчання.

Враховуючи багатоплановість досліджень основних теоретичних положень та розроблені вченими-педагогами методичні аспекти впровадження проектного методу в навчальний процес, можемо констатувати, що до цього часу залишаються не вивченими питання щодо особливостей використання методу проектів під час виготовлення декоративно-ужиткових виробів з лози у процесі підготовки майбутнього вчителя технологій з художньої обробки матеріалів.

Метою статті є аналіз особливостей етапів та стадій застосування методу проектів під час виготовлення декоративно-ужиткових виробів з лози у процесі підготовки майбутнього вчителя технологій з художньої обробки матеріалів (лозоплетіння).

У вітчизняній та зарубіжній педагогіці відсутній єдиний підхід щодо визначення методу проектів, тому кожен дослідник у більшості випадків розуміє його дещо відмінно від інших, що зумовлено специфікою його діяльності. Зокрема, дослідники відзначають, що проектна діяльність в сучасному світі характеризує діяльність не лише дизайнерів, конструкторів, технологів, художників, економістів, а й соціологів, філософів, психологів, педагогів та ін., функціонально пов'язану з управлінням, плануванням, матеріальним і духовним виробництвом, а також іншими сферами суспільної діяльності [1, с. 6]. У цьому контексті, Л. Оршанський вважає, що проектність, як особливий тип мислення, пронизує майже усі сфери нашого буття [4, с. 408].

Ідеї проектного навчання, довгий час не реалізовувалися, через їхню невідповідність існуючим принципам організації навчального процесу, орієнтованого переважно на репродуктивні методи навчання й авторитарність з боку педагога. Сучасні тенденції в освіті, серед яких можна виділити її особистісну орієнтацію, диференціацію й індивідуалізацію, використання проблемних і дослідницьких методів, дозволяють

розглядати метод проектів як один із перспективних методів навчання.

Так Є. Полат визначає метод проектів як “спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми (технологію), яка повинна завершитися цілком реальним, відчутним практичним результатом, оформленим тим або іншим чином” [3, с. 66]. На думку І. Чечель, метод проектів – педагогічна технологія, орієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування і набуття нових (іноді й шляхом самоосвіти)” [8, с. 13]. Дослідник педагогічних технологій Г. Селевко визначає метод проектів як “комплексний повчальний метод, який дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, дає можливість дитині виявити самостійність у плануванні, організації та контролі своєї діяльності” [6, с. 92].

У дослідженні будемо притримуватися визначення методу проектів як системи навчання, гнучкої моделі організації навчального процесу, орієнтованої на самореалізацію особистості шляхом розвитку її інтелектуальних і фізичних можливостей, вольових якостей та творчих здібностей у процесі створення під контролем педагога нових товарів і послуг, що мають суб’єктивну або об’єктивну новизну та практичну значущість [2, с. 38]. Крім цього, у контексті підготовки майбутніх учителів технологій з художньої обробки матеріалів, нам імпонує визначення творчої проектної діяльності, запропоноване Л. Оршанським, як “особистісно орієнтованої педагогічної технології, що передбачає розроблення конструкції, форми і декору, технологію виготовлення і реалізацію об’єкта проектування (декоративно-ужиткового виробу)” [5, с. 214].

Детальніше зупинимося на переліку основних етапів і стадій проектування та виготовлення декоративно-ужиткових виробів з лози у процесі підготовки майбутнього вчителя технологій з художньої обробки матеріалів (лозоплетіння).

Узагальнюючи результати досліджень вчених, підкреслимо, що структура побудови проекту в багатьох випадках залежить від його типу, специфіки навчальної дисципліни або спеціалізації, авторських педагогічних розробок конкретної теми проекту, тому й можлива різна кількість етапів роботи над проектом, у нашому випадку це:

1. Організаційно-підготовчий (перша, друга стадія).
2. Художньо-конструкторський (третья, четверта стадія).
3. Технологічний етап (п’ята, шоста стадія).
4. Завершальний етап (сьома, восьма стадія).

Відповідно до етапів визначаємо наступні стадії та особливості роботи над проектом під час виготовлення плетених виробів з лози:

Перша стадія: розробка технічного завдання (вибір і затвердження теми). Викладач ознайомлює студентів зі змістом проектного завдання або комплексної роботи, дає необхідні роз’яснення й методичні вказівки, повідомляє список літературних джерел тощо. При виконанні колективних проектів викладач розподіляє обов’язки між студентами та визначає відповідальність кожного за виконання творчого навчального проекту.

Особливістю проектно-технологічної діяльності студентів на цій стадії є системний пошук способу розв’язання проектного завдання, коли процес проектування розпочинається задовго до появи креслень.

Студенти самостійно приступають до збору та систематизації необхідної інформації – визначають предмет інформаційного пошуку, вимоги, що пов’язані з функціонуванням декоративно-ужиткового виробу з лози, виділяють його основні якості, ознаки, визначають критерії для порівняльного аналізу, встановлюють матеріально-технічні можливості навчальних майстерень академії, де виконуватиметься проект у матеріалі.

За необхідності, якщо виникають в студентів питання щодо технологічних, ергономічних, естетичних, композиційно-пластичних та інших особливостей виконання майбутнього проекту виробу з лози, викладач проводить фронтальні або індивідуальні консультації.

Друга стадія: виконання клаузур. Передбачає швидкі начерки форм та орнаментів майбутніх декоративно-ужиткових виробів з лози. Після вибору теми студенти приступають

до обмірковування загального задуму проекту. Для активізації цього процесу рекомендується виконати декілька клаузур. Саме під час їх виконання розпочинається творчий пошук, тому цей вид графічної діяльності має на меті стимулювати творчий акт, розвивати творчу фантазію й уяву.

Клазура вчить студентів за короткий проміжок часу розкривати основний зміст в ескізній формі, відіграє важливу навчально-виховну роль, коли перетворюється в метод систематичних тренувальних вправ, спрямованих на розвиток художньо-конструкторських здібностей; привчає студентів до швидкої реакції, зосередженості, вимагає напруження та переключення уваги, гнучкості розуму, роботи думки і пам'яті тощо. У клазурі виявляється емоційно-творча готовність студента до виконання проектного завдання, його загальна ерудиція.

Клазура має володіти достатньою інформативністю, мати завершене графічне оформлення, бути естетично вираженою тощо.

Третя стадія: розробка ескіз-ідеї. Характеризується пошуком загального задуму проекту шляхом виконання низки варіантів. Оскільки на цій стадії народжується значна кількість ідей – ескізи доречно виконувати у вигляді більш конструктивних начерків. Це дозволяє студентам оперативно вносити різні зміни в окремі деталі майбутнього декоративно-ужиткового виробу з лози, а не в ескіз загалом. Тут творчий потенціал студента є необхідною, однак, не завжди достатньою умовою ефективної пошукової діяльності. Важливішою є тактично грамотна організація пошукової діяльності, адже широкий діапазон варіантів пошуку часто супроводжується не надто оптимальним методом “проб і помилок”, тому пошук оригінальної форми або орнаменту необхідно вести послідовно.

Четверта стадія: розробка завершального ескізу проекту. Ця стадія відповідальна і достатньо довготривала, бо передбачає розробку варіантів, їх порівняння і вибір найоптимальнішого з них. Ескіз визначає рішення проекту в цілому, його проблематику, творчий задум, містить комплексну відповідь на ергономічні, конструктивні, технологічні питання тощо, даючи уявлення про конструктивно-художнє рішення. Досягти єдності художнього і конструктивного задумів можна саме на цій стадії, адже взаємодія конструктивних і художніх чинників – важливий завершальний момент пошукової діяльності студентів. Пошук форми і конструктивного рішення виробу є творчим процесом, і оптимальний варіант може бути знайдений лише за умови, якщо враховуватиметься комплекс художньо-естетичних вимог.

Виконання ескізу виконується у встановлених масштабах і чіткому графічному виконанні. Рекомендується проводити проміжний захист ескізного проекту перед студентами, коли майбутній вчитель технологій коротко характеризує ідею проекту. Водночас, у студента формуються конструктивні навички, манера й уміння захищати власний задум, розвиваються комунікативні здібності.

Викладач переглядає запропонований ескізний проект, робить критичні зауваження та дає рекомендації. Якщо ескіз потребує коригування або істотної доробки, студентові встановлюється термін повторного подання ескізу на розгляд.

П'ята стадія: робоче проектування. Майбутні вчителі технологій розробляють робочі креслення складних поверхонь та деталей, які найсуттєвіші для акцентування зовнішньої форми декоративно-ужиткового плетеного виробу з лози. Крім робочих креслень, студенти планують майбутню послідовність виготовлення декоративно-ужиткового виробу з лози, оформлюючи її у вигляді технологічної карти.

Ця стадія ґрунтується на основі аналізу наявної матеріально-технічної бази академічних майстерень і передбачає складання послідовності виконання трудових операцій, розробку поопераційної технології, підбір матеріалів, обладнання, інструментів і пристосувань, визначення необхідного часу, матеріальних витрат тощо.

Шоста стадія: реалізація проекту в матеріалі. Студенти здійснюють технологічний процес виготовлення, оздоблення і завершального опорядження декоративно-ужиткового

плетено виробу з лози: підготовку матеріалу, ручних і електрифікованих інструментів, виготовлення пристосувань, шаблонів (за необхідності), перевірку і налагодження обладнання й іншого устаткування, розподіл між конкретними студентами завдань стосовно виготовлення окремих деталей або виконання різних технологічних операцій (при виконанні групових або колективних проектів).

Самоконтроль за перебігом технологічного процесу не повинен мати чітких обмежень, бо контроль за якістю декоративно-ужиткового виробу студентів здійснюють поетапно. Це дає їм можливість коригувати власну діяльність, вносити зміни на будь-якому етапі – як у конструкцію виробу, так і в послідовність виконання окремих технологічних операцій.

Сьома стадія: захист проекту та декоративно-ужиткового плетеного виробу з лози в матеріалі. Виконання творчого проекту має обов'язково завершуватися публічним захистом. Цей захід доцільно проводити в єдиний термін із відкриттям академічної виставки творчих досягнень студентів. До захисту проект експонується на виставці у повному обсязі з пояснювальною запискою та готовим зразком виробу.

Безпосередньо під час захисту, студент у стислій формі аргументує вибір теми, науково обґрунтовує потребу в розробці, дає пояснення щодо змісту проекту, розкриває головну ідею та етапи втілення, характеризує розділи проекту в тій послідовності, в якій вони викладені в пояснювальній записці.

Восьма стадія: оцінювання проекту. Під час реалізації методу творчих навчальних проектів важливо оцінювати як проміжні, так і кінцеві результати. Наприклад, на проміжних етапах оцінюється спосіб вибору й обґрунтування проекту; реальність виготовлення; оригінальність; відповідність функціональному призначенню та іншим експлуатаційним вимогам (надійність, міцність, ергономічність, естетичність, екологічність тощо); альтернативність й ефективність побудови технологічного процесу, використання способів ручної і механічної обробки лози, доцільність підбраного обладнання, різального та вимірювального інструментів; дотримання технологічної дисципліни, культури праці та її наукової організації; ступінь самостійності.

На заключному етапі викладач оцінює творчий проект та виріб, виготовлений в матеріалі, а також процедуру захисту. Оцінка якості готового виробу здійснюється за такими критеріями: відповідність цільовому призначенню; відповідність кресленню і технічним вимогам; надійність експлуатації; зовнішній вигляд (естетичні якості) тощо.

Для загальної оцінки виконання проекту доцільно враховувати додаткові критерії: оригінальність виконання; використання нових ідей і раціоналізаторських пропозицій, економія матеріалів; відповідність вартості виробу ринковій ціні; засвоєння алгоритму проектно-технологічної діяльності; якість оформлення проектно-технологічної документації та ін.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, зміст наведених етапів та стадій свідчить, що студентські творчі проекти мають виконуватися у вигляді практичних завдань (індивідуальних або групових) з проектування та виготовлення декоративно-ужиткових плетених виробів з лози, тоді їх якість та рівень реалізації стане головним показником і засобом оцінювання навчальних досягнень у підготовці майбутніх вчителів технологій за спеціалізацією “Художня обробка матеріалів”.

Перспективами подальших дослідження вбачаємо відбір інших інноваційних методів, засобів і форм організації творчої технологічної діяльності, що сприяють реалізації підготовки майбутніх учителів технологій з дисципліни “Художня обробка матеріалів”.

Використана література:

1. *Коберник О. М.* Методика трудового навчання: проектно-технологічний підхід : навч. посіб. / за ред. О. М. Коберника, В. К. Сидоренка. – Умань : СПД Жовтий, 2008. – 216 с.
2. *Матяш Н. В.* Проектный метод обучения в системе технологического образования / Н. В. Матяш // Педагогика. – 2000. – № 4. – С. 38-43.

3. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие [для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров] / Е. С. Полат и др. ; под ред. Е. С. Полат. – М. : Изд. центр “Академия”, 1999. – 224 с.
4. Оршанський Л. В. Проектно-технологічна діяльність студентів у процесі виготовлення декоративно-ужиткових виробів та критерії її оцінювання / Л. В. Оршанський // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. – К. – Вінниця : ТОВ фірма “Планер”, 2005. – Вип. 7. – С. 406-412.
5. Оршанський Л. В. Художньо-трудова підготовка майбутніх учителів трудового навчання : монографія / Л. В. Оршанський. – Дрогобич : Швидко Друк, 2008. – 278 с.
6. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие / Г. К. Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 256 с.
7. Сидоренко В. К. Проектна методика як основа реалізації особистісно орієнтованого навчання / В. К. Сидоренко // Молодь і ринок. – 2004. – № 1. – С. 19-24.
8. Чечель И. Д. Метод проектов, или попытка избавить учителя от обязанностей всезнающего оракула / И. Д. Чечель // Директор школы. – 1998. – № 3. – С. 11-16.

References:

1. Kobernik O. M. Metodika trudovogo navchannya: proektno-tehnologichniy pidkhdid : navch. posib. / za red. O. M. Kobernika, V. K. Sidorenka. – Uman : SPD Zhovtiy, 2008. – 216 s.
2. Matyash N. V. Proektnyy metod obucheniya v sisteme tekhnologicheskogo obrazovaniya / N. V. Matyash // Pedagogika. – 2000. – № 4. – S. 38-43.
3. Novye pedagogicheskie i informatsionnye tekhnologii v sisteme obrazovaniya : ucheb. posobie [dlya stud. ped. vuzov i sistemy povysh. kvalif. ped. kadrov] / Ye. S. Polat i dr. ; pod red. Ye. S. Polat. – M. : Izd. tsentr “Akademiya”, 1999. – 224 s.
4. Orshanskyi L. V. Proektno-tehnologichna diialnist studentiv u protsesi vyhotovlennia dekoratyvno-uzhytkovykh vyrobiv ta kryterii yii otsiniuvannia / L. V. Orshanskyi // Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv : metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy : zb. nauk. prats. – K. – Vinnytsia : TOV firma “Planer”, 2005. – Vyp. 7. – S. 406-412.
5. Orshanskyi L. V. Khudozhno-trudova pidhotovka maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia : monohrafiia / L. V. Orshanskyi. – Drohobych : Shvydko Druk, 2008. – 278 s.
6. Selevko G. K. Sovremennye obrazovatelnye tekhnologii : ucheb. posobie / G. K. Selevko. – M. : Narodnoe obrazovanie, 1998. – 256 s.
7. Sydorenko V. K. Proektna metodyka yak osnova realizatsii osobystisno oriientovanoho navchannia / V. K. Sydorenko // Molod i rynok. – 2004. – № 1. – S. 19-24.
8. Chechel I. D. Metod proektov, ili popytka izbavit uchitelya ot obyazannostey vseznayushchego orakula / I. D. Chechel // Direktor shkoly. – 1998. – № 3. – S. 11-16.

Омельчук А. В. Использование проектных методов во время изготовления плетеных изделий будущими учителями технологий.

В статье рассматриваются особенности применения метода проектов в процессе подготовки будущего учителя технологии по художественной обработке материалов (лозоплетение). Обоснована целесообразность привлечения студентов к проектно-технологической деятельности в процессе изучения специальных дисциплин. Предлагается реализация метода проектов в учебно-воспитательном процессе путем организации проектирования с практикума “Художественная обработка материалов” (обработка лозы). Раскрыта суть, содержание и особенности внедрения проектной технологии как инновационного метода при изготовлении плетеных изделий студентами Кременецкой областной гуманитарно-педагогической академии им. Тараса Шевченка. Обосновывается структура, содержание проектирования, процедура и критерии оценки результатов проектирования.

Ключевые слова: художественная обработка материалов, технология проектного обучения, метод проектов, проектная деятельность студентов, технологическое образование, лозоплетения.

Omelchuk O. V. Project application method when plaiting future teachers technology.

In the article the features of the method of projects in preparing future teachers of technology with art materials processing (basket weaving). The necessity of attracting students to design and technological activities in the study of professional disciplines. Proposed method of implementation of projects in the educational process by organizing the design of the workshop “Art of materials” (wicker treatment). The essence, content and features of project technology as an innovative method during plaiting students

Kremenets Regional Humanitarian Pedagogical Academy Taras Shevchenko. Grounded structure, content design, procedure and criteria for performance evaluation design. The basic phases and stages of design and manufacture decorative products of the vine in the process of training future teachers of technology.

Keywords: *art materials processing technology project-based learning, project method, project activity students technological education, basket weaving.*

УДК 378.1 : 373.62

Оршанський Л. В., Ясеницький В. Є.

СУТНІСТЬ, СПЕЦИФІКА ТА ОЗНАКИ ТВОРЧОЇ ХУДОЖНЬО-ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ

Творча художньо-трудова діяльність авторами розглядається не лише як аксіологічний аспект процесу та результату естетичного виховання, компонент професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання і технологій, а й важлива складова моделі сучасної вищої педагогічної освіти.

У статті розкрито філософський, психологічний і педагогічний контексти понять "творчість", "творчий процес", "творча діяльність" як складних комплексних явищ, детермінованих соціально-психологічними передумовами; розглянуто об'єктивний та суб'єктивний аспекти процесу творчості; виявлено сутність, специфіку, структуру й ознаки творчої художньо-трудової діяльності. Засвоюючи у процесі творчості способи художньо-трудової діяльності, студенти набувають здатності самостійно отримувати не лише знання та вміння, а й досвід організації творчого процесу. Потреба у творчій художньо-трудова діяльності студентів зумовлюється суспільною необхідністю в конкретному естетично довершеному декоративно-ужитковому виробі, стимулює виникнення у них творчих ідей, оригінальних задумів, служить спонукальною силою у творенні нового якісного продукту.

Ключові слова: *особистість, творчість, процес, діяльність, вчитель трудового навчання і технологій.*

Кожній професійній діяльності, у т.ч. художньо-трудова, притаманні елементи творчості, оскільки суб'єкт діяльності творчо мислить, планує роботу, визначає цілі, обирає шляхи досягнення її результатів, здійснює певні дії та операції, створюючи продукт творчої діяльності.

Спочатку стисло зупинимося на аналізі змісту такого місткого й багатогранного поняття, як творчість. Вона, з філософського погляду, є результатом природного розвитку і підвищення рівня складності структур самоорганізації матерії. Американський психолог Г. Уоллес у 1926 р. запропонував феноменологічну схему процесу творчості, що складається з чотирьох етапів: 1) свідомо підготовка, формулювання завдання; 2) неусвідомлений інкубаційний період, переключення, дозрівання; 3) інтуїтивне проникнення в суть завдання, просвітлення, здогадка; 4) перевірка істинності, інтеграція ідей та логічне оформлення [9].

Під творчим процесом розуміється динамічна сукупність спеціальних розумових дій, що утворюють певну системну цілісність, яка дозволяє досягти певного результату. Цей осмислений перетворювальний процес, регулювальником якого є внутрішній світ людини, об'єктивно пов'язаний з пізнавальним процесом, регулювальником якого є зовнішній світ. Продукти творчості реалізуються у предметах, діях і думках, які отримуються під час творчого процесу. Таким чином, творчість виступає як сутнісна характеристика процесу людської діяльності. Сутність творчого процесу полягає в реорганізації отриманого досвіду та формування на його основі нових комбінацій. Творчість призводить до створення

нового, тому продукти творчості – предмети, дії, ідеї тощо – не повторюють раніше відомого.

Розглянемо підходи до вивчення творчості у філософії, психології та педагогіці. У філософській літературі існує декілька підходів до проблеми творчості. Гносеологічний напрям розглядає творчість як продукування і створення нових ідей. Прибічники цього підходу (Є. Жариков, П. Копнін, Д. Маккінон, Ж. Моно, І. Тмілор, В. Шинкарук, І. Фролов, О. Яценко та ін.) характеризують творчість як особливий вид діяльності, що здатна змінити окремі сфери людини – наукову, технічну, технологічну тощо. При цьому творчість розглядається як новизна цієї діяльності у вигляді нових думок, дій, речей, вдосконалених на основі змінюваних об'єктів. Автори аксіологічного підходу (Г. Батищев, І. Бех, М. Злобін, М. Каган, В. Сластьонін та ін.) розглядають творчість крізь призму ціннісного виміру, пов'язаного з суб'єктивною діяльністю людини, розвитком його потреб й інтересів. Автори онтологічного підходу в дослідженні творчості (В. Біблер, С. Гусєв, Б. Кедров та ін.) пов'язують творчість з буттям людини у світі, трактують як спосіб, характеристику ставлення людини до світу, що зумовлює самореалізацію творця. Онтологічний підхід до творчості головним вважає відкритість людини та світу один до одного, їх взаємодію, тобто творчість проявляється в “діалозі” людини зі світом.

Творчість у філософському розумінні – це цілеспрямована діяльність людини з перетворення природного і соціального світу відповідно до її потреб та інтересів. Вона розглядається як діяльність, що породжує щось якісне нове і неповторне, відрізняється, оригінальністю й суспільно-історичною унікальністю. Отже, творчість у філософії розглядається як культурно-історичне явище, що надає можливість подолання кінцевості існування людини у світі шляхом створення нової реальності [10, с. 532].

Розлогий перелік критеріїв у визначенні поняття “творчість” подано філософом О. Спіркіним: “Творчість – це розумова і практична діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей, встановлення нових фактів, зв'язків, закономірностей, а також методів дослідження і перетворення матеріального світу або духовної культури. При цьому слід підкреслити, що новизна об'єктивна і соціально значуща, якщо результат дійсно новий в контексті історії. Якщо ж він новий лише для автора, то новизна суб'єктивна і немає суспільного значення” [9, с. 213]. У цьому визначенні, окрім критеріїв оригінальності та новизни, увага звертається на соціально-об'єктивну та суб'єктивну значущість творчості.

Творчість виступає як процес саморозвитку сутнісних сил і здібностей людини у процесі перетворення та пізнання дійсності. До складових творчого процесу психологи відносять: 1) здатність ставити питання, які вимагають нетрадиційної відповіді; 2) уміння бачити проблему; 3) здатність мобілізувати необхідні знання й уміння для розв'язання поставлених завдань та реалізації ідеї; 4) уміння спостерігати й експериментувати; 5) здатність узагальнювати отримані результати і оформляти думки (образи) у вигляді логічних, математичних, художньо-графічних, предметних та інших структур. Водночас ці етапи далеко не завжди представляють собою послідовні акти творчої діяльності, проте вони тісно взаємозв'язані, переплетені один з одним, взаємодіють між собою або навпаки – можуть бути відокремлені один від одного на незначний проміжок часу. Крім цього, вони, певною мірою, відображають реальний творчий процес.

У психології сутність процесу творчості розглядається в двох аспектах: 1) як психологічний процес творення чогось нового; 2) як сукупність властивостей особистості, що забезпечують включеність у цей процес. У процесі творчості психологи особливо підкреслюють роль розумової діяльності людини. Так, Л. Виготський визначає творчість як “діяльність людини, що створює щось нове, незалежно чи буде цей результат творчої діяльності певною річчю зовнішнього світу, або відомою побудовою розуму чи почуття, що живе і виявляється лише в самій людині” [1, с. 34]. У дослідженнях В. Крутецького творчість трактується як специфічний вид людської діяльності, що вимагає вищого ступеня

розвитку творчих здібностей (художні, технічні, наукові й ін.), які проявляються лише в цих видах діяльності [3]. Я. Пономарьов, характеризуючи творчість, вважає, що не можна зводити творчість лише до діяльності людини. На його думку, це загальний атрибут матерії, творчість властива як живій, так і не живій природі, а також людині та суспільству [7].

Зарубіжні вчені (Дж. Гілфорд, Е. Торренс, Д. Т. Нуренберг, Р. Солсо) розглядають творчість як процес “логічно розвинених ідей і осмислення образів, які перетворюють елементи реальності в щось нове” [2, с. 443]. На подібній позиції стоять А. Ньюелл, Г. А. Саймон, Дж. С. Шоу та ін., які, аналізуючи процесуальний аспект творчості, виділяють умови, згідно з якими процес вирішення проблеми можна назвати творчим за таких умов: 1) продукт розумової діяльності відрізняється новизною і цінністю; 2) новизна відображає перетворення або відмову від раніше відомих ідей; 3) розумовий процес характеризується наявністю стійкої мотивації [6].

Педагогічна наука, як і психологія, розглядає два аспекти процесу творчості: 1) об’єктивну, яка визначається його кінцевим результатом; 2) суб’єктивну, яка детермінується самим процесом творчості, навіть якщо кінцевий продукт немає соціальної значущості та новизни. Педагогічна наука підкреслює необхідність системності та динамічності в творчій діяльності. Важливе значення в творчій діяльності мають інтелектуальні можливості людини, а також якості та властивості особистості, які розвиваються у творчому процесі.

Для нас важливим є вивчення процесуальних особливостей творчості студентів стосовно навчання як форми художньо-трудова діяльності, спрямованої на створення об’єктивно або суб’єктивно нових цінностей. Причому, для цілей навчання актуально, щоб суб’єктивно нове створювалося студентами шляхом здійснення специфічних творчих процедур. Слід наголосити, що творчість не є прямолінійним і рівномірним рухом. Вона швидше нагадує рух у лабіринті, вихід з якого потребує мобілізації накопиченого студентом досвіду, встановлення ним нових зв’язків між засвоєними уявленнями, поняттями і образами. У цьому випадку, чим більшим буде запас накопичених знань й умінь, тим більш значущими стануть результати творчого процесу.

Для будь-якого дослідження творчого процесу, пов’язаного з певним видом діяльності, необхідно конкретизувати поняття “діяльність”, оскільки її специфічні види визначають характерні вимоги до здібностей та індивідуальних властивостей особистості. Під діяльністю нами розуміється процес, через який здійснюється зв’язок між суб’єктом і оточуючим середовищем. Саме за допомогою діяльності відбувається вирівнювання потреб людини і цього середовища.

Різноманітність видів діяльності зумовлює певні труднощі, адже відбір її специфічних ознак стає достатньо складним або й навіть неможливим до того часу, поки не буде проведена детальна класифікація конкретних функцій і доведений зв’язок між цими функціями та потребами діяльності. У психології діяльність трактується як складне системне динамічне утворення, послідовність чітких дій, якій притаманна певна операційна структура. Найбільш близькою для творчої художньо-трудова діяльності є структура, запропонована О. Леонтьєвим, який вважає головними її складниками: потреби; мотив, який спонукає до діяльності; мету; засоби, за допомогою яких ця діяльність здійснюється; результат [4]. При цьому, підґрунтям для творчості вчений вважає мотивовану діяльність, до складу якої входять цілеспрямовані та взаємозв’язані дії (операції), що забезпечують використання наявних умов і засобів для досягнення результату діяльності при орієнтовній, виконавській та контролюючій її частині. Дії або операції, на думку О. Леонтьєва, – це цілеспрямований процес, що зумовлюється не лише метою, а й мотивом діяльності в цілому, яку реалізує ця дія. Тут, зазвичай, кожна дія характеризується проміжною метою, яка підпорядкована загальній меті діяльності [4].

Будь-яка діяльність достатньо складне і взаємопов'язане утворення, в яке включені майже усі якості особистості, у т. ч. здібності. Причому, компоненти, що складають діяльність, знаходяться в постійних взаємозв'язках і трансформаціях, особливо якщо вона спрямована на творче перетворення людиною матеріального або духовного продукту. З цього погляду, діяльність – це творча зміна навколишньої дійсності на основі певного запасу у людини знань, умінь і навичок. З іншого боку, творчість є діяльністю, в результаті якої людина продукує нові, оригінальні твори, що мають суспільне значення. Потреба в творчій діяльності зумовлюється суспільною необхідністю в конкретному новому продукті. Саме це стимулює до виникнення творчої ідеї, задуму, служить спонукальною силою у творенні нового.

Як і будь-яка творча діяльність, створення декоративно-ужиткових виробів, передбачає розв'язання низки послідовних завдань, які чітко слідують одне за одним і в цьому ж порядку реалізуються. Порушення цієї послідовності, злагодженості дій зазвичай призводить до нівелювання творчого задуму, зниження художньо-естетичної цінності декоративно-ужиткового виробу. Творча художньо-трудова діяльність може здійснюватися лише після оволодіння студентами необхідним обсягом знань, умінь і навичок. Вона є особливим видом людської діяльності, в якій творчість є її підґрунтям, оскільки: 1) продуктом творчої художньо-трудової діяльності, її матеріалізованою формою є декоративно-ужитковий виріб; 2) процес створення, а також процес художньо-образного сприйняття є творчим процесом; 3) у процесі цієї діяльності розвиваються і формуються творчі здібності людини; 4) творча художньо-трудова діяльність ґрунтується на загальних принципах творчості та закономірностях творчого процесу.

Творча художньо-трудова діяльність існує і розвивається як система взаємопов'язаних між собою видів декоративно-ужиткового мистецтва, тобто форм, що історично склалися, мають здатність художньої реалізації життєвого змісту та розрізняються за способами їх матеріального втілення. Педагогічна наука, асимілюючи висновки інших наук, вивчає технологічний бік творчої художньо-трудової діяльності. Її сутність, як вищої форми самореалізації і самовираження творчого “Я” у галузі декоративно-ужиткового мистецтва, виражена такими ознаками:

1) творча художньо-трудова діяльність – процес, пов'язаний з духовно-практичним освоєнням дійсності, який сприяє втіленню змісту діяльності в образній формі та забезпечує естетичне сприйняття дійсності;

2) творча художньо-трудова діяльність – соціально-психологічне явище, що визначає емоційно-естетичну активність студента, зумовлену пізнавально-оцінювальною мотивацією;

3) творча художньо-трудова діяльність – розвиває комплексну здатність студента до творчості, стимулює його до перетворення дійсності “за законами краси”;

4) творча художньо-трудова діяльність – це особливий вид творчої діяльності, в процесі якої студент саморозвивається, самореалізується, самовиражається, створюючи цінності, що мають як об'єктивно-суспільну, так і суб'єктивно-особистісну значущість;

5) творча художньо-трудова діяльність розвиває здатність студента до цілісного світосприйняття, проявами якого є відчуття ритму, форми, стилю та ін.;

6) творча художньо-трудова діяльність передбачає обов'язкове виконання студентом таких етапів: проектування, виготовлення й естетичної оцінки кінцевого творчого продукту – декоративно-ужиткового виробу.

Особливості розвитку творчої художньо-трудової діяльності студентів зумовлені певною специфікою, а саме: 1) творча художньо-трудова діяльність студентів здійснюється в умовах освітнього процесу ВНЗ, тобто провідною є обов'язкова навчально-пізнавальна діяльність; 2) процес навчання і процес розвитку під час творчої художньо-трудової діяльності тісно взаємозв'язані: з одного боку, навчання є підґрунтям для творчої діяльності, а з іншого – творча художньо-трудова діяльність є необхідною умовою

ефективності процесу навчання, адже сприяє зміні мотивації учіння, формує і розвиває емоційно-образну сферу, розкриває творчий потенціал тощо; 3) творча художньо-трудова діяльність спирається на освітній процес, який визначає характер, зміст і професійну спрямованість творчої діяльності; 4) творча художньо-трудова діяльність дає студентам можливість самореалізації та саморозвитку.

Використана література:

1. *Выготский Л. С.* Психология искусства [Электронный ресурс] / Л. С. Выготский; под ред. М. Г. Ярошевского. – М.: Педагогика, 1987. – 344 с. – Режим доступа: http://elibr.gnpbu.ru/text/vygotsky_psihologiya-iskusstva_1987/go,4;fs,1/
2. *Гилфорд Дж.* Три стороны интеллекта. Лекция, прочитанная в Стенфордском университете 13 апреля 1959 г. / Дж. Гилфорд // Психология мышления / под ред. А. М. Матюшкина. – М.: Прогресс, 1965. – С. 433-456.
3. *Крутецкий В. А.* Психология математических способностей школьников [Электронный ресурс] / В. А. Крутецкий. – М.: Просвещение, 1968. – 432 с. – Режим доступа: <http://edu-lib.net/matematika-2/dlya-studentov/krutetskiy-v-a-psiologiya-matematiches>
4. *Леонтьев А. Н.* Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М.: Политиздат, 1977. – 304 с.
5. *Лернер И. Я.* Дидактические основы методов обучения / И. Я. Лернер. – М.: Педагогика, 1981. – 185 с.
6. *Ньюэлл А.* Процессы творческого мышления / А. Ньюэлл, Дж. С. Шоу, Г. А. Саймон. – М.: Прогресс, 1965. – 118 с.
7. *Пономарев Я. А.* Психология творчества и педагогика / Я. А. Пономарев. – М.: Педагогика, 1976. – 280 с.
8. *Солсо Р.* Когнитивная психология [Электронный ресурс] / Р. Солсо. – 6-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 589 с: ил. – (Серия “Мастера психологии”). – Режим доступа: http://yanko.lib.ru/books/psycho/solso=cognitive_psychology-6.ru=ann.htm
9. *Спиркин А. К.* В творческой силе человеческого разума. Посвящение в кн. Г. Гержинова. Наука и творчество. – М.: Прогресс, 1979. – 337 с.
10. *Філософський словник соціальних термінів / за заг. ред. В. П. Андрущенко. – К.-Х.: Корвін, 2005. – 672 с.*

Reference:

1. *Vygotskiy L. S.* Psihologiya iskusstva [Elektronniy resurs] / L. S. Vyigotskiy; pod red. M. G. Yaroshevskogo. – М.: Pedagogika, 1987. – 344 s. – Rezhim dostupu: http://elibr.gnpbu.ru/text/vygotsky_psihologiya-iskusstva_1987/go,4;fs,1/
2. *Gilford Dzh.* Tri storony intellekta. Lektsiya, pročitannaya v Stenfordskom universitete 13 aprelya 1959 g. / Dzh. Gilford // Psihologiya myishleniya / pod red. A. Matyushkina. – М.: Progress, 1965. – S. 433-456.
3. *Krutetskiy V. A.* Psihologiya matematicheskikh sposobnostey shkolnikov [Elektronniy resurs] / V. A. Krutetskiy. – М.: Prosveschenie, 1968. – 432 s. – Rezhim dostupu: <http://edu-lib.net/matematika-2/dlya-studentov/krutetskiy-v-a-psiologiya-matematiches>
4. *Leontev A. N.* Deyatelnost. Soznanie. Lichnost / A. N. Leontev. – М.: Politizdat, 1977. – 304 s.
5. *Lerner I. Ya.* Didakticheskie osnovy metodov obucheniya / I. Ya. Lerner. – М.: Pedagogika, 1981. – 185 s.
6. *Nyuell A.* Protsessyi tvorcheskogo myishleniya / A. Nyuell, Dzh. S. Shou, G. A. Saymon. – М.: Progress, 1965. – 118 s.
7. *Ponomarev Ya. A.* Psihologiya tvorchestva i pedagogika / Ya. A. Ponomarev. – М.: Pedagogika, 1976. – 280 s.
8. *Solso R.* Kognitivnaya psihologiya [Elektronniy resurs] / R. Solso. – 6-e izd. – SPb.: Piter, 2006. – 589 s: il. – (Seriya “Mastera psihologii”). – Rezhim dostupu: http://yanko.lib.ru/books/psycho/solso=cognitive_psychology-6.ru
9. *Spirkin A. K.* V tvorcheskoy sile chelovecheskogo razuma. Posvyaschenie v kn. G. Gerzhinova. Nauka i tvorchestvo. – М.: Progress, 1979. – 337 s.
10. *Filosofskiy slovnyk sotsial'nykh terminiv / za zah. red. V. P. Andrushchenka. – К.-Kh.: Korvin, 2005. – 672 s.*

Оришанський Л. В., Ясеницький В. Е. *Сущность, специфика и признаки творческой художественно-трудоваї діяльності майбутнього вчителя трудоваї освіти та технологій.*

Творческая художественно-трудоваї діяльність авторами розглядається не тільки як аксіологічний аспект процесу і результату естетичного виховання, компонент

профессиональной подготовки будущих учителей трудового обучения и технологий, но и важная составляющая модели современного высшего педагогического образования.

В статье раскрыты философский, психологический и педагогический контексты понятий “творчество”, “творческий процесс”, “творческая деятельность” как сложных комплексных явлений, детерминированных социальными-психологическими предпосылками; рассмотрены объективный и субъективный аспекты процесса творчества; выявлена сущность, специфика, структура и признаки творческой художественно-трудовой деятельности. Усваивая в процессе творчества способы художественно-трудовой деятельности, студенты приобретают способность самостоятельно получать не только знание и умение, но и опыт организации творческого процесса. Потребность в творческой художественно-трудовой деятельности студентов предопределяется общественной необходимостью в конкретном эстетически совершенном декоративно-прикладном изделии, стимулирует возникновение у них творческих идей, оригинальных замыслов, служит побудительной силой в создании нового качественного продукта.

Ключевые слова: личность, творчество, процесс, деятельность, учитель трудового обучения и технологий.

Orshanskyu L. V., Yasyenytskyu V. E. Essence, specific and signs of creative artistically-labour activity of future teacher of the labour educating and technologies.

Creative artistically-labour activity is examined authors not only as a аксиологический aspect of process and result of aesthetic education, components of professional preparation of future teachers of the labour educating and technologies but also important constituent of model of modern higher pedagogical education.

The philosophical is exposed in the article, psychological and pedagogical contexts of concepts “work”, “creative process”, “creative activity” as the difficult complex phenomena, determined by psychological preconditions; the objective is considered and subjective aspects of process of work; essence, specific, structure and signs of creative artistically-labour activity, is educed. Mastering in the process of work methods artistically-labour students acquire ability independently to get not only knowledge and ability but also experience of organization of creative process. Requirement in creative artistically-labour activity of students of determined by a public necessity for the concrete esthetically perfect decoratively-applied good, stimulates an origin for them creative ideas, original intentions, serves as incentive force in creation of new quality product.

Keywords: personality, work, process, activity, teacher of the labour educating and technologies.

УДК 37.377.5

Павлиш Т. Г.

РОБОЧИЙ ЗОШИТ З ТЕХНІЧНОГО КРЕСЛЕННЯ – НЕОБХІДНИЙ ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ ПРОФЕСІЙНО МОБІЛЬНОГО ФАХІВЦЯ

В матеріалах статті обґрунтовано застосування робочих зошитів у навчальному процесі, розкрито особливості використання робочого зошита з друкованою основою у процесі вивчення курсу “Технічне креслення” при підготовці молодших спеціалістів техніків-технологів з приготування їжі спеціальності 5.05170101 “Виробництво харчової продукції”, як дидактичного засобу, що забезпечує ефективну організацію аудиторної та самостійної роботи студентів, самоконтроль в процесі оволодіння навчальним матеріалом, покращує якість навчання, підвищує його ефективність, сприяє реалізації інноваційних методів навчання, створює умови для формування професійної мобільності майбутніх фахівців, вдосконалює педагогічну діяльність викладача.

В статті розкрито мету, функції та структуру робочого зошита з лабораторних робіт з курсу “Технічне креслення” спеціальності 5.05170101 “Виробництво харчової продукції”. Викладено ефективність застосування робочих зошитів у навчальному процесі.

Ключові слова: науково-методичне забезпечення, робочий зошит, робочий зошит для лабораторних робіт з технічного креслення.

В умовах реформування змісту освіти, стоїть нагальна потреба у підготовці фахівця, здатного швидко адаптуватися до складних умов соціальної і професійної дійсності, самостійно й відповідально приймати рішення, зорієнтованого на успіх та постійне самовдосконалення.

Згідно Закону України “Про освіту”, для кожного рівня системи професійної освіти сформульовані конкретні цілі, які відображаються в освітніх програмах, що визначають зміст навчання і виховання. Забезпечення якості підготовки майбутніх професійно мобільних фахівців, підвищення їх конкурентоздатності на ринку праці змушують професійні і вищі навчальні заклади оновлювати зміст професійної освіти і навчання, змінити традиційну систему роботи навчального закладу з підготовки кваліфікованих робітничих кадрів на інноваційну систему роботи з формування професійно мобільного фахівця.

Нині потрібен такий фахівець, якого б визнавали в більшості країн світу. Подібна мотивація питання зумовлює якісно нові вимоги до професійної діяльності, а їх втілення – сучасного науково-методичного забезпечення процесу навчання у вищому навчальному закладі.

У професійній підготовці фахівців актуальним стало використання робочих зошитів з різних дисциплін фахової підготовки, які виконують багатоаспектну роль у підвищенні ефективності навчання за умови їх методично грамотного конструювання та використання.

Проблему розробки та використання робочих зошитів у навчальному процесі досліджували Н. Є. Ерганова, А. М. Лікарчук, Л. І. Нечволод, О. А. Нільсон, Н. Г. Преображенська, О. А. Привалова, І. Е. Унт, але теоретичне обґрунтування структури робочих зошитів з професійної підготовки та дидактичні умови їх використання при навчанні професії розроблені недостатньо.

Мета статті полягає в обґрунтуванні доцільності використання у процесі вивчення курсу “Технічне креслення” студентами коледжу робочого зошита як засобу управління їх аудиторною і самостійною роботою, що забезпечить високі результати навчання і створить умови для формування професійної мобільності майбутніх техніків-технологів з приготування їжі.

При підготовці фахівця у вищому навчальному закладі здійснюється активний пошук можливостей розвитку, формування системи ціннісних орієнтацій, моделювання свого майбутнього, формування образу майбутньої професії. Саме на цьому етапі надзвичайно важливо сформулювати у студентів внутрішнє усвідомлення багатоваріантності можливостей розвитку, вміння співвідносити особисті ціннісні орієнтації із загальнолюдськими, вміння сприймати світ в русі, пристосовуватися до нестримно змінних умов, тобто формувати професійну мобільність [2].

Таким чином, вимоги сьогодення, ставлять перед викладачем завдання якісного методичного забезпечення, яке б сприяло формуванню професійно мобільного фахівця.

Науково-методичне забезпечення навчального процесу – це сукупність документів, наукових, методичних матеріалів, які: описують зміст; встановлюють структуру; визначають результат; регламентують перебіг навчального часу.

Важливим аспектом методичної підготовки викладача є сформована у нього здатність до підготовки якісного методичного забезпечення аудиторних занять, під яким розуміють комплект навчально-методичних матеріалів, що використовують під час лекцій, семінарських, лабораторних і практичних занять.

Науково-методичне забезпечення навчального процесу передбачає: державні стандарти освіти, навчальні плани, навчальні програми з усіх нормативних і вибіркового навчальних дисциплін; підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять; контрольні роботи; текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів, виконання індивідуальних завдань.

Стає актуальним завдання опанування студентами способами самостійного здобування й активного засвоєння знань. Рішення цього завдання зумовлює застосування нетрадиційних методів і засобів навчання. На нашу думку, саме робочий зошит для лабораторних і самостійних робіт - це вид навчальної літератури, який виступає найбільш мобільний та особистісно-орієнтований серед інших навчальних видань. Робочі зошити (зошити з друкованою основою) міцно увійшли у систему загальноосвітньої підготовки та розглядаються для багатьох предметів як обов'язкова складова навчально-методичного комплексу. У професійній підготовці фахівців такого широкого застосування робочі зошити поки не отримали, але їх розробка та впровадження в навчальний процес є актуальним питанням.

Окремі аспекти цієї проблеми висвітлено у працях О. А. Журіна, В. І. Старости, К. В. Ярьсько та ін. У їхніх працях неодноразово підкреслюється, що дидактичний матеріал у вигляді практичних навчальних завдань для робочих зошитів у порівнянні із звичайними стандартними завданнями з підручника має значні переваги, оскільки дозволяє диференціювати та індивідуалізувати навчальну діяльність студентів.

На думку І. Г. Майорової, сучасний робочий зошит – це дидактичний комплекс, призначений для самостійної роботи студентів на аудиторному практичному занятті, а також у позаурочний час безпосередньо на його сторінках. Використання робочого зошита полегшує педагогові планування заняття, дозволяє поєднувати усну і письмову роботу, позбавляє студентів від великого обсягу механічної роботи, а також сприяє диференціації та індивідуалізації процесу навчання. Структура робочого зошита може бути різною, що зумовлено змістом досліджуваного предмета, ступенем його складності, вихідним рівнем підготовки аудиторії, умовами навчання, творчими особливостями викладача. Призначення робочого зошита полягає в тому, щоб допомогти студентам в засвоєнні важкого для них теоретичного курсу, показати можливі методи і прийоми аналізу матеріалу. Виконання вправ, розв'язання задач, читання навчальної та наукової літератури сприяє розвитку самостійного мислення студентів, тому викладач повинен надати можливість студентам самим знайти рішення й аргументувати його, залучаючи теоретичні знання, засвоєні на лекціях, і додатковий матеріал [4].

Впровадження робочих зошитів у практику навчального процесу покликано вирішити такі завдання:

- більш міцне засвоєння студентами теоретичних положень;
- набуття практичних умінь і навичок рішення типових, а також розвиваючих, творчих завдань;
- оволодіння алгоритмами вирішення основних типів завдань теми (дисципліни);
- формування в студентів умінь і навичок самоконтролю;
- розвиток мислення студентів;
- здійснення викладачем контролю за перебігом процесу навчання.

Л. І. Нечволд розглядає робочі зошити, як засіб індивідуалізації навчання учнів, які стимулюють до самостійних дій, операцій, що їх здійснюють учні відповідно до своїх реальних навчальних можливостей та набутого соціального досвіду [5].

Робочі зошити, на думку О. В. Орлик, є тим методичним інструментом, роль якого у підвищенні ефективності навчання важко переоцінити. Застосування їх, по-перше, дозволяє викладачу довести до студента стрімко зростаючий обсяг навчальної та наукової інформації, по-друге, самостійна робота студентів з робочим зошитом розвиває навички аналітичного мислення, вчить аналізувати і узагальнювати інформацію, дозволяє у неспішній обстановці, виконуючи індивідуальні завдання та завдання для самостійної роботи, перевірити власний рівень засвоєння матеріалу [6].

Н. А. Лопатинська вважає, що впровадження у навчальний процес зошитів з друкованою основою, дозволяє викладачу донести до студента стрімко зростаючий обсяг навчальної та наукової інформації, особливо під час реалізації навчальних планів в умовах

кредитно-модульної системи оцінювання навчальних досягнень; вдосконалює педагогічну діяльність викладача завдяки реальній можливості індивідуального підходу до студентів; розвиває навички самостійної пізнавальної діяльності, аналітичного мислення, вчить студентів аналізувати і узагальнювати інформацію, дозволяє у неспішній обстановці, виконуючи індивідуальні та творчі завдання, перевірити власний рівень засвоєння матеріалу; економить час, який викладач використовує на перевірку та оцінювання навчальних досягнень студентів [3].

Виділяють наступні функції робочих зошитів:

1. *Навчальна функція.* Використання робочого зошита допомагає викладачу керувати навчальною діяльністю студентів, сприяє формуванню в них необхідних знань, практичних вмінь і навичок.

2. *Розвиваюча функція.* Робочий зошит може бути інструментом у розвитку мислення через спеціально розроблені завдання та вправи творчого характеру. Робота з робочим зошитом сприяє розвитку в студентів стійкої уваги на занятті.

3. *Виховна функція.* Систематичне заповнення аркушів робочого зошита впливає на формування в студентів наступних якостей: організованості, дисциплінованості, акуратності, сумлінності, працьовитості, наполегливості, дбайливості.

4. *Контролююча функція.* Робочий зошит може бути використано для контролю знань і вмінь студентів.

5. *Раціоналізуюча функція.* Використання робочого зошита раціоналізує навчальну роботу студента і викладача, забезпечує доцільне використання навчального часу.

При вивченні курсу “Технічне креслення” для студентів спеціальності 5.05170101 “Вробництво харчової продукції” нами був розроблений робочий зошит для лабораторних робіт.

Головною метою використання робочих зошитів у професійній підготовці є оптимізація та підвищення ефективності навчально-пізнавальної діяльності студентів на всіх етапах навчального процесу. Робочий зошит застосовують у ролі помічника при вивченні теоретичного матеріалу та створенні орієнтовної основи дій студентів при виконанні графічних завдань за індивідуальними варіантами.

На лабораторному занятті студенти повинні вивчити теоретичний матеріал, виконати графічну роботу, закріпити вивчений матеріал та здати звіт викладачу.

При складанні робочого зошита для лабораторних робіт, ми поєднали інструкційно-технологічну карту заняття та звіт студента. Тому структура робочого зошита для лабораторних занять включає: тема лабораторного заняття, мета лабораторного заняття, перелік інструментів, обладнання та матеріалів, вхідний контроль, правила техніки безпеки під час виконання роботи, теоретичні відомості, завдання для виконання графічних робіт за індивідуальними варіантами, вихідний контроль, висновки.

Таким чином побудований робочий зошит дозволяє індивідуалізувати навчальний процес і створює сприятливі умови для формування в студентів умінь логічно мислити, аналізувати, робити висновки, обґрунтовувати свої практичні дії, а отже сприяє посиленню мотивації студентів до навчання, збільшує час на виконання графічної роботи.

Під час роботи у такому зошиті студенту необхідно на етапі вхідного і вихідного контролю дописати, докреслити і відповісти на запитання безпосередньо на сторінках зошита. При вивченні теоретичних положень друкована основа дає змогу студентові сконцентрувати свою увагу на сутності навчального матеріалу та заощаджує час на конспектуванні. Тому завдяки робочому зошиту навчальний матеріал легше сприймається. Після вивчення теоретичного матеріалу, студент має змогу одразу приступити до виконання графічної роботи, що значно збільшує обсяг його розумових і практичних дій.

Саме робота одночасно з робочим зошитом забезпечує підвищення ефективності навчання. Так сталося, що з деяких тем навчальної програми “Будівельне креслення”, “Основи малювання”, “Декоративно-прикладне мистецтво” навчальна інформація

розосереджена по багатьом навчальним посібникам. Внаслідок цього викладач змушений подавати певний обсяг навчального матеріалу в робочому зошиті.

Робочий зошит з курсу “Технічне креслення” може розглядатися як особливий дидактичний засіб, що забезпечує ефективну організацію навчальної діяльності студентів заочної форми навчання, контроль і самоконтроль в процесі самостійного оволодіння теоретичним матеріалом.

Висновки

Отже, застосування робочих зошитів ефективно для обох суб'єктів навчальної діяльності – викладача та студента – відкриває широкі можливості та перспективи для масового їх впровадження у ВНЗ України.

Використання робочого зошиту з лабораторних робіт з технічного креслення раціоналізує навчальну роботу студентів і викладача, забезпечує доцільне використання навчального часу, диференціює та індивідуалізує процес навчання, дозволяє студентам активно і творчо мислити, вирішувати проблемні завдання, що сприяє формуванню професійно мобільного фахівця.

Використана література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.-Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2004. – 1440 с.
2. Іванченко Є. А. Професійна мобільність майбутніх фахівців / Є. А. Іванченко. – О. : Просвіта, 2004. – 120 с.
3. Лопатинська Н. А. Управління самостійною роботою студентів шляхом впровадження робочих зошитів з неврологічних основ логопедії [Електронний ресурс] / Н. А. Лопатинська. – Режим доступу : <http://www.kspu.kr.ua/>. – Заголовок з екрану.
4. Майорова І. Г. Використання робочих зошитів як засобу підвищення ефективності професійної підготовки : метод. рекомендації. – Донецьк : ІПО ІПП УМО, 2012. – 38 с.
5. Нечволод Л. І. Педагогічні умови впровадження робочих зошитів з друкованою основою в процес індивідуалізації навчання школярів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2002. – 180 арк., табл. – Бібліогр.: арк. 158-172.
6. Орлик О. В. Робочий зошит як засіб підвищення ефективності навчання [Електронний ресурс] / О. В. Орлик. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/ONG/Pedagogica/5_orlikesina.doc.htm. – Заголовок з екрану.

References:

1. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy / [uklad. i holov. red. V. T. Busel]. – K.-Irpyn : VTF “Perun”, 2004. – 1440 s.
2. Ivanchenko Ye. A. Profesiina mobilnist maibutnix fakhivtsiv / Ye. A. Ivanchenko. – O. : Prosvita, 2004. – 120 s.
3. Lopatynska N. A. Upravlinnia samostiinoiu robotoiu studentiv shliakhom vprovadzhenia robochykh zoshytiv z nevrolohichnykh osnov lohopedii [Elektronnyi resurs] / N. A. Lopatynska. – Rezhym dostupu : <http://www.kspu.kr.ua/>. – Zaholovok z ekranu.
4. Maiorova I. H. Vykorystannia robochykh zoshytiv yak zasobu pidvyshchennia efektyvnosti profesiinoi pidhotovky : metod. rekomendatsii. – Donetsk : IPO IPP UMO, 2012. – 38 s.
5. Nechvolod L. I. Pedahohichni umovy vprovadzhenia robochykh zoshytiv z drukovanoiu osnovoiu v protses indyvidualizatsii navchannia shkoliariv : dys. ... kand. ped. Nauk : 13.00.09 / Kharkivskiy derzh. pedahohichniy un-t im. H. S. Skovorody. – Kh., 2002. – 180 ark., tabl. – Bibliohr.: ark. 158-172.
6. Orlyk O. V. Robochyi zoshyt yak zasib pidvyshchennia efektyvnosti navchannia [Elektronnyi resurs] / O. V. Orlyk. – Rezhym dostupu : http://www.rusnauka.com/ONG/Pedagogica/5_orlikesina.doc.htm. – Zaholovok z ekranu.

Павлыш Т. Г. Рабочая тетрадь по техническому черчению – необходимое средство подготовки профессионально мобильного специалиста.

В материалах статьи обосновано применение рабочих тетрадей в учебном процессе, раскрыты особенности использования рабочей тетради с печатной основой в процессе изучения курса “Техническое черчение” при подготовке младших специалистов техникумов-технологов по приговлению пищи специальности 5.05170101 “Производство пищевой продукции”, в качестве

дидактичного средства, забезпечує ефективну організацію аудиторної та самостійної роботи студентів, самоконтроль в процесі оволодіння навчальним матеріалом, покращує якість навчання, підвищує його ефективність, сприяє реалізації інноваційних методів навчання, створює умови для формування професійної мобільності майбутніх фахівців, покращує педагогічну діяльність викладача. В статті розкриті цілі, функції та структуру робочої тетради для лабораторних робіт по курсу "Технічне креслення" спеціальності 5.05170101 "Виробництво харчової продукції". Визначено ефективність застосування робочих тетрадей в навчальному процесі.

Ключові слова: науково-методичне забезпечення, робоча тетрадь, робоча тетрадь для лабораторних робіт по технічному кресленню.

Pavlish T. G. Workbook with technical drawing – a necessary means of training professional mobile professional.

The files of the article the use workbooks in the educational process, peculiarities of working notebook of the printed foundation in the study of the course "Technical drawing" in the preparation of junior specialists technologist of cooking specialty 5.05170101 "Production of food products" as a didactic tool that ensures the efficient organization of classroom and independent work of students in the mastery of self-learning material, improve the quality of education, enhance its efficiency, and promotes innovative teaching methods, creates conditions for the formation of professional mobility of future professionals, improving teaching career teacher. In the article the purpose, functions and structure of the workbook with laboratory work on the course "Technical drawing" specialty 5.05170101 "Production of food products". Presents the effectiveness of the workbooks in the learning process.

Ключові слова: професійна мобільність, науково-методичне забезпечення, робоча тетрадь з друкованою основою, робоча тетрадь для лабораторних та самостійних робіт по технічному кресленню.

УДК 378.147:51:004

Пастирєва К. Ю.

УПРАВЛІННЯ САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ СТУДЕНТІВ-ТЕХНОЛОГІВ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ

У статті розглянуто питання, пов'язані з управлінням самостійною роботою студентів-технологів засобами інноваційних інформаційних технологій у процесі вивчення вищої математики, що сприяють активній участі студентів у систематичній самостійній роботі, розвитку інтересу студентів до навчання, активізації навчально-пізнавальної та науково-дослідницької діяльності студентів, підвищенню рівня їхньої професійної підготовки, розкриттю творчого потенціалу і збільшенню ролі самостійної та індивідуальної роботи. У статті розглянуто сутність понять: самостійна робота студентів, управління самостійною роботою студентів та інноваційні інформаційні технології; показано значення навчальної дисципліни "Вища математика" для професійної та практичної підготовки студентів-технологів; розкрито питання, що пов'язані з управлінням самостійною роботою студентів-технологів засобами інноваційних інформаційних технологій у процесі вивчення вищої математики (на прикладі навчального плакату з теми "Криві другого порядку", створеного в Інтернет-середовищі Glogster).

Ключові слова: самостійна робота студентів, управління самостійною роботою студентів, інноваційні інформаційні технології, навчальний плакат, вища математика.

Інтеграція України до Європейського освітнього простору, впровадження кредитно-трансферної системи організації навчального процесу у сучасній національній вищій школі зумовлює суттєве посилення ролі самостійної роботи студентів, оскільки організована у

відповідності до науково обґрунтованих вимог і систематично здійснювана самостійна робота виступає необхідною умовою успішного навчання та одним із визначальних чинників, що впливають на професійне становлення особистості та конкурентоспроможність майбутнього фахівця.

При цьому актуальність розглядуваної проблеми визначається сучасною модернізацією та оновленням змісту освіти запровадженням інновацій та інноваційних технологій у навчальний процес; необхідністю підготовки фахівців, здатних використовувати інноваційні інформаційні технології у професійній діяльності; суттєвим збільшенням обсягу навчального матеріалу, яким студент має опанувати самостійно. У таких умовах на перший план виходять проблеми підвищення результативності самостійної роботи студентів та впровадження ефективних засобів управління її виконання.

Значення самостійності та активності у навчальній і професійній діяльності були та залишаються предметом дослідження протягом усієї історії розвитку освіти. Це питання привертало увагу відомих науковців А. Алексюка, П. Підкасистого, А. Петровського, В. Буряка, Л. Колгатіної, Н. Тализіної та інших.

На сучасному етапі у роботах Н. Бойко, Н. Кардаш, З. Кучер, В. Луценко, М. Умрик, А. Цюприка, І. Шайдур, І. Шимко, Н. Шишкіної та інших науковців досліджується організація самостійної роботи. М. Парфьонов розглядає керівництво самостійною роботою студентів; Л. Журавська приділяє увагу управлінню самостійною роботою студентів; Л. Рябченко досліджує проблему управління самостійною пізнавальною діяльністю студентів.

Окремі науковці кажуть про самостійну роботу студентів (І. Бобакова, В. Буринський, Н. Ванжа, Т. Балицька тощо), інші – про самостійну діяльність (Л. Головка, О. Муковіз, Б. Сусь, І. Хрипун тощо).

При цьому значну роль в активізації навчально-пізнавальної та науково-дослідницької діяльності студентів і у підвищенні результативності самостійної роботи студентів відіграє впровадження у навчальний процес інноваційних інформаційних технологій як одних з ефективних засобів управління самостійною роботою студентів, зокрема у процесі вивчення вищої математики (Т. Архіпова, О. Ващук, Є. Вінніченко, М. Жалдак, В. Ключко, С. Раков, С. Семеріков, Ю. Горошко, Ю. Триус, В. Биков, Н. Морзе, Ю. Рамський, О. Скафа, О. Співаковський тощо).

У нашому дослідженні ми спирались на наступний понятійний апарат [1-3]:

– самостійна робота студентів – складне багатомірне педагогічне явище, яке включає систему взаємопов'язаних структурних і функціональних компонентів, що утворюють цілісну єдність, підпорядковану цілям виховання, освіти й розвитку в умовах її опосередкованого управління та самоуправління;

– управління самостійною роботою студентів – процес зовнішнього педагогічного впливу, що забезпечує ефективну організацію самостійної роботи студентів, розвиток їхніх професійних здібностей та підвищення рівня самостійності кожного студента;

– інноваційні інформаційні технології – нові, оригінальні технології (методи, засоби, способи) створення, передавання і збереження навчальних матеріалів, інших інформаційних ресурсів освітнього призначення, а також технології організації й супроводу навчального процесу (традиційного, електронного, дистанційного, мобільного) за допомогою телекомунікаційного зв'язку і комп'ютерних мереж.

Мета статті – показати доцільність впровадження у навчальний процес інноваційних інформаційних технологій як одних з ефективних засобів управління самостійною роботою студентів-технологів у процесі вивчення вищої математики.

Вища математика є однією з нормативних дисциплін підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” за напрямом підготовки 6.010103 “Технологічна освіта”.

Сучасні тенденції інтеграції в освіті охарактеризовані збільшенням об'єму навчального матеріалу, яким студент має опанувати самостійно. У Бердянському

державному педагогічному університеті на вивчення вищої математики у відповідності до навчальних планів підготовки студентів-технологів виділено 120 годин (4 кредити), з яких на аудиторні заняття відводиться 44 години (лекції – 24 години, практичні заняття – 20 годин).

Тобто за один семестр за 20 годин практичних занять студенти мають отримати знання з усієї вищої математики.

На рис. 1 представлено порівняльний аналіз розподілу годин з навчальної дисципліни “Вища математика” за напрямками підготовки: 6.010103 “Технологічна освіта”, 6.010104 “Професійна освіта. Економіка” та 6.010104 “Професійна освіта. Комп’ютерні технології”.

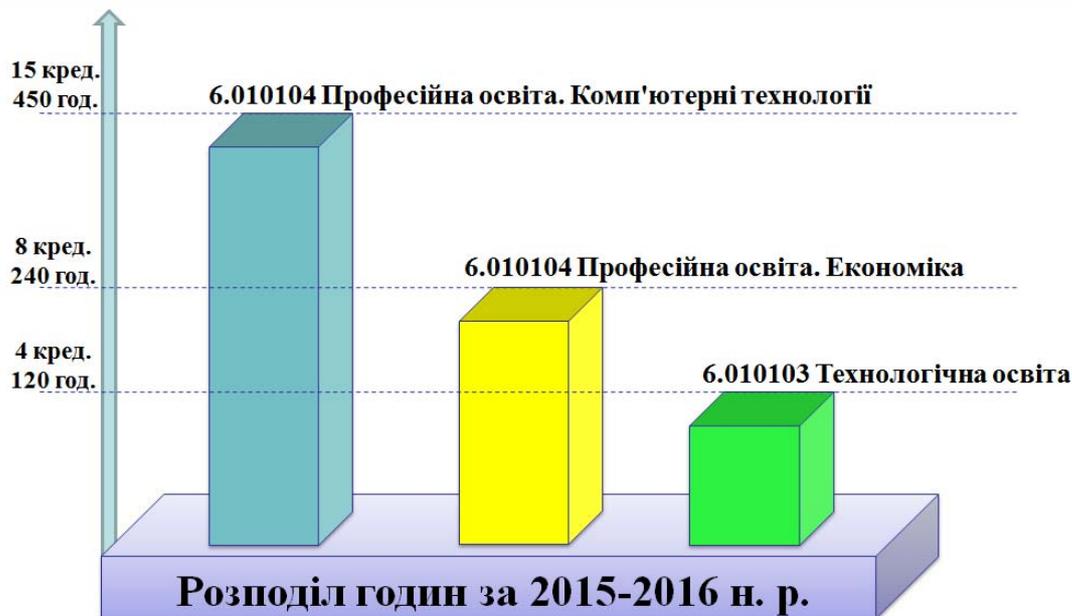

Рис. 1. Порівняльний аналіз розподілу годин з навчальної дисципліни “Вища математика” за різними напрямками підготовки

Аналіз освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів, затвердженої Міністерством освіти і науки України, показав, що вища математика відноситься до циклу дисциплін фундаментальної та природничо-наукової підготовки і є тим фундаментом освіти, на основі якого ґрунтується успішне вивчення навчальних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки студентів-технологів (загальна фізика, нарисна геометрія і креслення, теоретична механіка, технічна механіка, електротехніка, гідравліка, опір матеріалів, деталі машин, виробництво та обробка конструкційних матеріалів, основи проектування і моделювання, ландшафтний дизайн тощо).

У зв’язку зі значним обсягом навчального матеріалу, яким студент має опанувати самостійно у процесі вивчення вищої математики, вважаємо за доцільне впровадження у навчальний процес інноваційних інформаційних технологій як одних з ефективних засобів управління самостійною роботою студентів-технологів [4]. Прикладом такого засобу управління самостійною роботою студентів є навчальний плакат, створений в Інтернет-середовищі Glogster, який дозволяє розмістити текст, графіку, аудіо та відео, будь-який елемент може зробити гіперпосиланням.

При цьому в навчальному плакаті матеріал представлений у вигляді логічно завершених окремих блоків. Наприклад, на рис. 2 представлений навчальний плакат з теми “Криві другого порядку”, який містить:

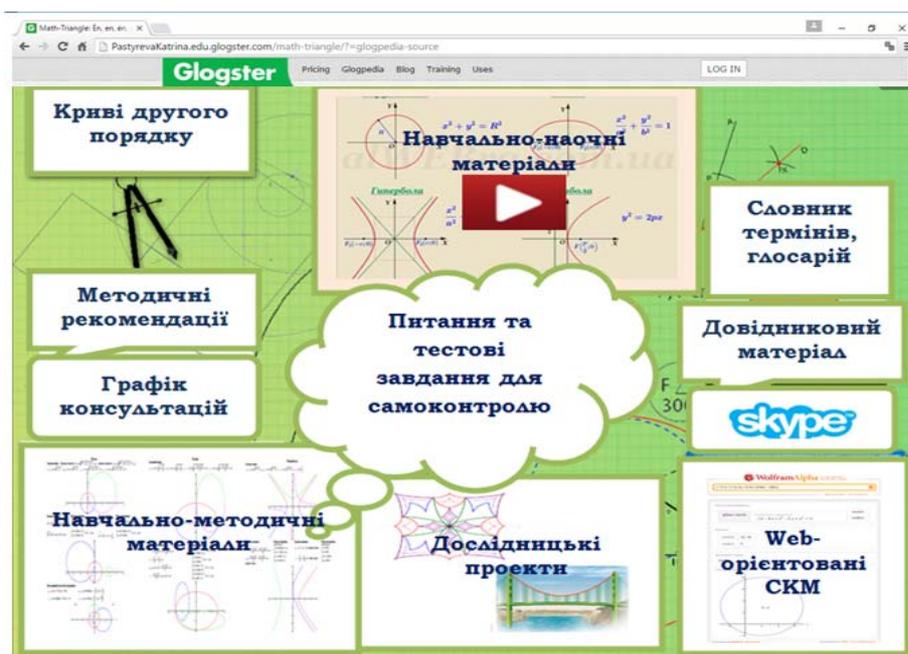

Рис. 2. Навчальний плакат з теми “Криві другого порядку”, створений в Інтернет-середовищі Glogster

– методичні рекомендації, до яких входить робоча програма з навчальної дисципліни “Вища математика”, зокрема тема “Криві другого порядку”, із зазначенням годин, знань та умінь, якими мають опанувати студенти, критерії оцінювання, питання до іспиту, рекомендована література та інформаційні Інтернет-ресурси;

– графік консультацій, які проводить викладач, із зазначенням дати, часу та місця проведення;

– навчально-методичні матеріали, які включають завдання теоретичного та практичного змісту різного рівня складності, що дозволяє кожному студенту скласти проект власної діяльності виконання самостійної роботи, а також включають завдання для самостійного опрацювання.

Наприклад, при вивченні теми “Криві другого порядку” на початковому рівні студентам пропонується розв’язати задачі на відтворення відомих математичних фактів, законів, властивостей або застосування відомого алгоритму.

Приклад 1. Скласти рівняння кола, центр якого знаходиться у точці $A(3;2)$, а точка $B(-1;0)$ належить йому.

Приклад 2. Скласти канонічне рівняння еліпса, якщо велика піввісь дорівнює 3, а фокус міститься у точці $F(\sqrt{5};0)$.

Приклад 3. Скласти рівняння параболи, якщо рівняння її директриси $x = -5$.

На середньому рівні студентам пропонуються задачі, що вимагають більш вільного оперування засвоєними знаннями при аналізі задач, а також самостійної перебудови здобутих знань у рамках вивченого матеріалу.

Приклад 1. Встановити, що кожне з наведених рівнянь визначає еліпс. Знайти координати його центра симетрії, півосі, ексцентриситет і рівняння директриси:

а) $16x^2 + 25y^2 + 32x - 100y - 284 = 0$;

б) $6x^2 + 4y^2 - 36x - 64y = 0$.

Приклад 2. Встановити, що кожне з наведених рівнянь задає гіперболу. Знайти

координати її центра симетрії, півосі, ексцентриситет, рівняння асимптот і директрис:

а) $16x^2 - 9y^2 - 64x - 18y + 199 = 0$;

б) $x^2 - 3y^2 + 6x - 12y = 0$.

Приклад 3. Встановити, що кожне з наведених рівнянь задає параболу. Знайти координати її вершини і величину параметра:

а) $y = 4x^2 - 8x + 7$;

б) $x = -y^2 + 2y - 1$.

На достатньому рівні студенти мають не тільки розпізнати математичний об'єкт та скористатись теоретичними положеннями, але й застосувати наявну комп'ютерну підтримку.

Приклад 1. Встановити, лінії якого типу задано рівняннями:

а) $8x^2 + 4xy + 5y^2 + 16x + 4y - 28 = 0$;

б) $x^2 - 6xy - 7y^2 + 10x - 30y + 23 = 0$;

в) $9x^2 - 6xy + y^2 - 50x + 50y - 275 = 0$.

Звести лінії а) та б) до канонічного вигляду за допомогою інваріантів. Побудувати всі ці лінії за допомогою ППЗ Gran.

Приклад 2. За рисунком (рис. 3) визначити канонічне рівняння кривої другого порядку та знайти її основні характеристики:

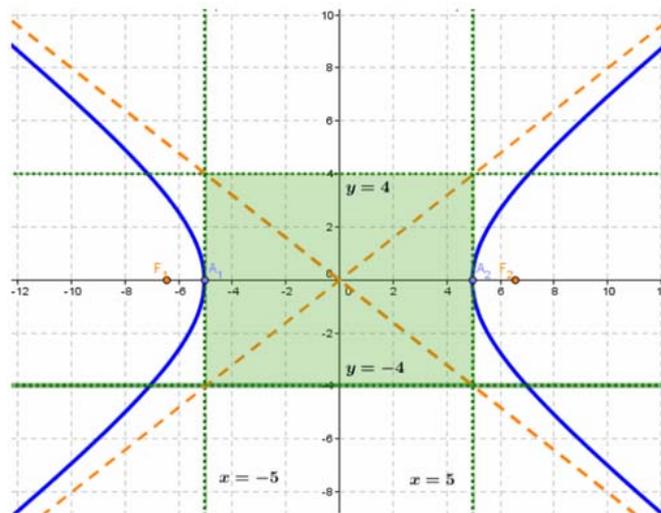

Рис. 3. Графічне представлення кривої другого порядку

Високий рівень передбачає формування дослідницьких умінь студентів при розв'язуванні задач прикладного змісту, при виконанні творчих завдань та при створенні власних проектів.

Приклад 1. Розв'язати прикладну задачу: наприклад, робітнику доручили спроектувати фонтан, чаша якого має форму еліпса, а два фонтануючих пристрої знаходяться у фокусах цього еліпса. Чаша має максимальний розмір (велика піввісь еліпса) – 20 метрів. При цьому фонтануюча вода падає в чашу фонтана, якщо її ексцентриситет дорівнює 0,6, а центр еліпса лежить у початку координат. Знайти малу піввісь еліпса та скласти його рівняння. Визначити на якій відстані від центра еліпса розміщуються фонтани.

Приклад 2. Виконати творче завдання: за допомогою ППЗ Gran із графічного зображення кривих різного порядку створити схему для вишивання (наприклад, рис. 4):

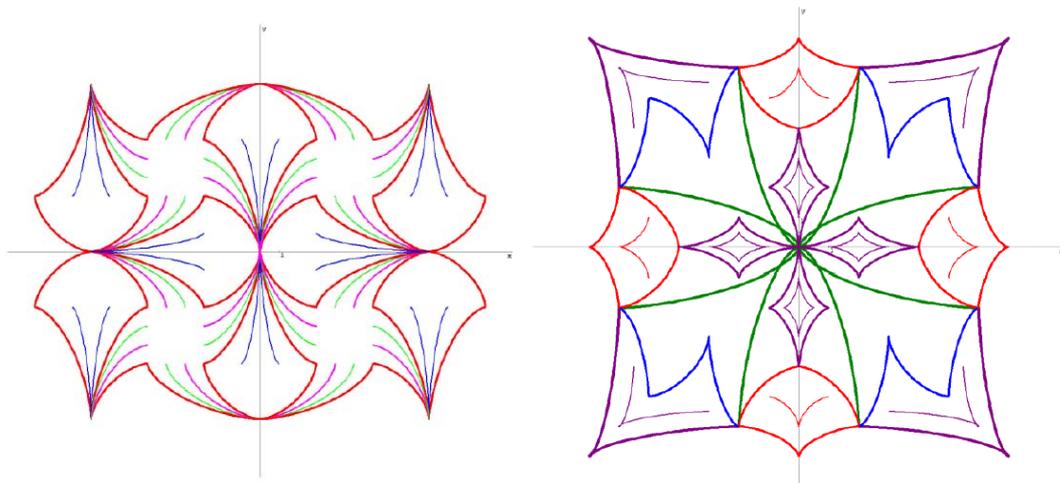

Рис. 4. Схема для вишивання, створена за допомогою ППЗ Gran

- дослідницькі проекти із зазначенням орієнтованих тем дослідження (наприклад, проект з теми “Криві у природі й техніці”);
- посилання на web-орієнтовані системи комп’ютерної математики;
- Skype, що дозволяє проводити он-лайн-консультації, он-лайн-конференції, Вебінари, чати, форуми тощо між викладачем та студентами;
- довідниковий матеріал та словник термінів, в яких містяться відповідні матеріали: таблиці, визначення, глосарій з розглядуваної теми;
- навчально-наочні матеріали, що включають електронну бібліотеку, яка містить електронні підручники та посібники, що доповненні аудіо-відеоматеріалами, освітніми Інтернет-ресурсами.

Створення навчальних плакатів передбачає володіння навичками і вміннями роботи з комп’ютерними програмами та Інтернетом. Для створення плакатів використовуються програми PowerPoint, Smart Notebook, Adobe Flash, що дозволяють додавати і видозмінювати елементи плакату, наповнювати його необхідним матеріалом. Крім того, для створення навчального плакату можна використати різні Інтернет-сервіси (хмарні технології) такі як, Glogster.

При цьому доцільно до створення навчальних плакатів також залучати студентів, бо у підготовці майбутніх фахівців, зокрема майбутніх вчителів трудового навчання, до інноваційної педагогічної діяльності необхідно створювати умови для ознайомлення їх із новими педагогічними технологіями, які сприятимуть реалізації основної мети освітньої галузі “Технологія” – формуванню технічно, технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя та активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Досвід навчання студентів-технологів з використанням навчальних плакатів з окремих тем або модулів вищої математики, що наповненні нашими розробками, переконливо свідчить про підвищення інтересу студентів до навчання, активне включення їх у систематичну самостійну роботу, активізацію навчально-пізнавальної та науково-дослідницької діяльності студентів, підвищення рівня їхньої професійної підготовки, розкриття творчого потенціалу і збільшення ролі самостійної та індивідуальної роботи.

При цьому застосування навчального плакату сприяє:

- вільному доступу до інформаційних навчальних ресурсів у будь-який час з будь-якого місця, де є Інтернет (wi-fi);

- можливості спілкування та обговорення проблем, участь в он-лайн-конференціях, Вебінарах, чатах, форумах, блогах;
- можливості враховувати індивідуальні можливості та потреби студента за рахунок надання різноманітних траєкторій вивчення навчального матеріалу;
- можливості забезпечити високу наочність, доступність навчального матеріалу, якісний його виклад та засвоєння.

Пріоритетними напрямками подальших досліджень вважаємо за доцільне розглянути питання формування готовності студентів-технологів до використання інноваційних інформаційних технологій у своїй професійній діяльності.

Використана література:

1. Буряк В. К. Самостійна робота як системоутворюючий елемент навчальної діяльності студентів / В. К. Буряк // Вища школа. – 2008. – № 5. – С. 12-24.
2. Журавська Л. М. Компетенції викладача в управлінні самостійною роботою студентів / Л. М. Журавська // Філософія. Психологія. Педагогіка : вісник НТУУ “КПІ”. – К. : НТУУ “КПІ”, 2009. – Вип. 3. – С. 84-92.
3. Триус Ю. В. Комп’ютерно-орієнтовані методичні системи навчання математики : монографія / Ю. В. Триус. – Черкаси : Брама-Україна, 2005. – 400 с.
4. Лиходеева Г. В. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні самостійною роботою студентів при вивченні вищої математики / Г. В. Лиходеева, К. Ю. Пастирева // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2012. – № 4. – С. 175-182.

References:

1. Burjak V. K. Samostijna robota jak systemoutvorjujuchyj element navchal'noi' dijali'nosti studentiv / V. K. Burjak // Vyshha shkola. – 2008. – № 5. – S. 12-24.
2. Zhuravs'ka L. M. Kompetencii' vykladacha v upravlinni samostijnoju robotuju studentiv / L. M. Zhuravs'ka // Filosofija. Psihologija. Pedagogika : visnyk NTUU “KPI”. – K. : NTUU “KPI”, 2009. – Vyp. 3. – S. 84-92.
3. Tryus Ju. V. Komp'juterno-orijentovani metodychni systemy navchannja matematyky : monografija / Ju. V. Tryus. – Cherkasy : Brama-Ukrai'na, 2005. – 400 s.
4. Lyhodjejeva G. V. Zastosuvannja informacijno-komunikacijnyh tehnologij v upravlinni samostijnoju robotuju studentiv pry vyvchenni vyshhoi' matematyky / G. V. Lyhodjejeva, K. Ju. Pastyreva // Zbirnyk naukovyh prac' Berdjans'kogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu (Pedagogichni nauky). – Berdjans'k : BDPU, 2012. – № 4. – S. 175-182.

Пастырева Е. Ю. Управление самостоятельной работой студентов-технологов с помощью инновационных информационных технологий в процессе изучения высшей математики.

В статье рассмотрены вопросы, связанные с управлением самостоятельной работой студентов-технологов с помощью инновационных информационных технологий в процессе изучения высшей математики, которые способствуют активному участию студентов в систематической самостоятельной работе, развитию интереса студентов к обучению, активизации учебно-познавательной и научно-исследовательской деятельности студентов, повышению уровня их профессиональной подготовки, раскрытию творческого потенциала и увеличению роли самостоятельной и индивидуальной работы. В статье рассмотрена сущность понятий: самостоятельная работа студентов, управление самостоятельной работой студентов и инновационные информационные технологии; показано значение высшей математики для профессиональной и практической подготовки студентов-технологов; раскрыты вопросы, связанные с управлением самостоятельной работой студентов-технологов с помощью инновационных информационных технологий в процессе изучения высшей математики (на примере учебного плаката по теме “Кривые второго порядка”, созданного в Интернет-среде Glogster).

Ключевые слова: самостоятельная работа студентов, управление самостоятельной работой студентов, инновационные информационные технологии, учебный плакат, высшая математика.

Pastyreva E. Ju. Management of independent work of students-technologists with innovative information technology in learning mathematics.

The article deals with issues related to the management of independent work of students-technologists with innovative information technology in learning mathematics, which promote the active involvement of students in a systematic independent work, the development of students' interest in learning, to boost teaching and learning and research activity of students, raising the level of their training, the creative potential and increase the role of independent and individual work. author of the article deals with the essence of concepts: independent work of students, management of independent work of students and innovative information technologies; It shows the importance of advanced mathematics for professional and practical training of students-technologists; disclosed issues relating to the management of independent work of students-technologists with innovative information technology in learning mathematics (for example, educational poster on the theme, created in the "Curves of second order" Internet environment Glogster).

Keywords: *independent work of students, management of independent work of students, innovative information technology, training poster, mathematics.*

УДК 377.091.12:005.73

Поліщук Т. П.

**АНАЛІЗ СТАНУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕКТИВІВ ПТНЗ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ**

У статті проаналізовано результати дослідження стану організаційної культури (ОК) у професійно-технічних навчальних закладах (ПТНЗ) аграрного профілю України. Засобами експериментальної роботи визначено рівень сформованості стану організаційної культури в педагогічних колективах зазначених навчальних закладів та її (ОК) особливості. З'ясовано обізнаність педагогічних працівників щодо місії, стратегії, цілей навчального закладу. Визначено напрями, за якими необхідно розвивати організаційну культуру ПТНЗ й реалізувати інтелектуальний потенціал педагогічних працівників, покращити діловий імідж навчальних закладів.

Ключові слова: *організаційна культура, професійно-технічний навчальний заклад аграрного профілю, педагогічний колектив, привабливість культури, підготовленість до діяльності, спрямованість, організованість, активність, згуртованість, інтегративність, референтність.*

Одним із пріоритетних завдань державної політики щодо розвитку професійної освіти у світлі Національної доктрини розвитку освіти, є формування системи освіти, яка дозволить в сучасних умовах підготувати фахівця високого рівня кваліфікації, компетентного та конкурентоспроможного на ринку праці, мобільного, здатного до самореалізації своїх можливостей.

Проведений аналіз змін, що відбуваються у діяльності освітніх установ показав, що здійснювані сьогодні реформи не впливають сутнісно на організаційну діяльність в ПТНЗ. Організаційна культура ПТНЗ, забезпечуючи організацію навчально-виховного процесу, вибір стратегій взаємодії педагогічних працівників між собою, з учнями, їхніми батьками, керівництвом навчального закладу, форми, методи, технології навчання, виступає основою для побудови освітнього простору.

Феномен організаційної культури у контексті сучасної парадигми управління все більше привертає увагу вітчизняних науковців і практиків. Суттєві напрацювання теоретичних і практичних аспектів організаційної культури зарубіжними вченими (Ч. Бернард, П. Вейл, М. Далтон, Д. Денісон, К. Камерон, М. Коул, Р. Куїнн, Р. Льюїс, Д. Мацумото, У. Оучі, Е. Шейн) переконливо свідчать про необхідність, по-перше, радикальної зміни у сприйнятті організаційної культури, й по-друге, цілеспрямованих

досліджень теоретичних, організаційно-методичних та практичних аспектів розвитку організаційної культури в системі управління професійно-технічним навчальним закладом (ПТНЗ).

Незначна кількість досліджень присвячена проблемам розвитку організаційної культури *навчальних закладів*, саме: організаційної культури загальноосвітніх навчальних закладів (Л. Карамушка, Ж. Серкіс, Л. Калініна), особливості розвитку організаційної культури технічного університету (О. Винославська), умови формування організаційної культури ВНЗ (І. Сингаївська), організаційної культури ВНЗ як чинник духовного розвитку майбутнього професіонала (Л. Спіцина), організаційна культура ВНЗ як чинник професійної соціалізації (О. Ішук).

Проте, незважаючи на наявність окремих праць науковців із проблеми розвитку організаційної культури, практично відсутні системні й комплексні дослідження у педагогічній науці, які б науково розв'язали цю проблему щодо педагогічного колективу ПТНЗ аграрного профілю. У зв'язку з цим, *метою статті* є вивчення стану розвитку організаційної культури педагогічних колективів ПТНЗ аграрного профілю, що сприятиме забезпеченню ефективних умов підготовки сучасного висококваліфікованого, конкурентоспроможного на ринку праці робітника.

Перші визначення організаційної культури можна віднести до другої половини 20-го століття. Це поняття об'єднує прояви духовного і матеріального життя колективу: моральні норми і цінності, кодекс поведінки, ритуали, комплекс традицій і обрядів. За визначенням французьких соціологів С. Мішона та П. Штерна, організаційна культура – це “сукупність поведінки, символів, ритуалів і міфів, які відповідають цінностям, властивим підприємствам, і передаються кожному членові організації як життєвий досвід” [4].

У визначенні англійського історика Е. Тейлора (1832–1917): культура – це “цілісний комплекс, що містить у собі знання, вірування, мистецтво, вдачу, право, звичаї та інші здібності, характерні риси і звички, сформовані в людини як члена суспільства” [8].

Організаційна культура – це в основному невидима частина організації і водночас вона є непрямим методом управління цією організацією, тобто дієвим управлінським важелем, інструментом.

В сучасному менеджменті об'єктом управлінської діяльності вважаються не окремі процеси, технології, структури, працівники та їхня діяльність, а організаційна культура та її особливості як об'єднуючий чинник цих процесів у межах кожного навчального закладу.

Організаційна культура ПТНЗ аграрного профілю, зумовлена особливостями життєдіяльності в сільській місцевості, аграрним виробництвом, ціннісними орієнтаціями, поглядами, переконаннями – є унікальною. Сільськогосподарське оточення навчального закладу створює виключно сприятливі умови для забезпечення зв'язку навчання і виховання учнів ПТНЗ з майбутнім професійним середовищем [7].

На думку Е. Шейна, експериментальний підхід – це “... найбільш ефективний і розумний спосіб дешифровки культури” [11].

З метою вивчення стану розвитку організаційної культури педагогічних колективів ПТНЗ аграрного профілю нами було проведено опитування педагогічних працівників 11 ПТНЗ з 7-ми областей України (табл. 1):

Т а б л и ц я 1

Професійно-технічні навчальні заклади аграрного профілю, які взяли участь в опитуванні

№ з/п	Область	Назва ПТНЗ	Кількісний склад	Опитано	% опитан.
1	Житомирська	ДНЗ “Бердичівське вище професійне училище”	36	32	88,9

№ з/п	Область	Назва ПТНЗ	Кількісний склад	Опитано	% опитан.
2		Любарський професійний ліцей	55	51	92,7
3		Малинський професійний ліцей	45	44	97,7
4		Професійно-технічне училище № 35, м. Овруч	55	51	92,7
5		Турчинівський професійний ліцей, Чуднівський р-н	25	17	68,0
6	Київська	ДНЗ "Катюжанське вище професійне училище"	55	45	81,8
7	Вінницька	Вище професійне училище № 32 с.Гущинці	65	63	96,9
8	Дніпропетровська	Апостолівський центр підготовки та перепідготовки робітничих кадрів	35	33	94,3
9	Закарпатська	Вище професійне училище № 34, м. Виноградів	75	64	85,3
10	Черкаська	ДНЗ Лисянський професійний аграрний ліцей	35	28	80,0
11	Хмельницька	Голосківський професійний аграрний ліцей	30	21	70,0
	Всього – 7	Всього – 12	511	449	87,7

З огляду на те, що відповіді на опитувальники педагогічних працівників одного з названих ПТНЗ виявились практично однакові (17 респондентів), ми вирішили не враховувати їх у подальшому дослідженні.

До уваги ми взяли відповіді 432 педагогічних працівників, у тому числі керівників, заступників керівників, старших майстрів, методистів, викладачів, майстрів виробничого навчання, вихователів, бібліотекарів, з них – 222 (51,4%) чоловіків і 206 (47,7%) жінок, 4 особи не вказали стать.

За віком респонденти розподілились так: у віковій групі до 25 років – 39 осіб (9,0%), від 26 до 30 років – 57 осіб (13,2%), 31-35 років – 54 особи (12,5%), 36-40 років – 44 особи (10,2%), 41-45 – 66 осіб (15,3%), 46-50 років – 45 осіб (10,4%), 51-55 років – 46 осіб (10,6%), старші 55 років – 74 особи (17,1%), не зазначили вік 7 осіб.

Педагогічні працівники навчальних закладів за стажем педагогічної діяльності розподілились так: 61 особа (14,1%) – працює в навчальному закладі до 3 років, 68 осіб (15,7%) – працюють від 3 до 5 років, 60 осіб (13,9%) – від 6 до 10 років, 67 осіб (15,5%) – від 11 до 15 років, 44 особи – (10,2%) від 16 до 20 років, 20 і більше років стажу мають 132 (30,6%) педагогічних працівників.

Профіль освіти педагогічних працівників ПТНЗ аграрного профілю досить різноплановий: *сільськогосподарський* профіль освіти мають 92 особи (21,2%); *педагогічний* – 195 осіб (45,1%); *економічний* – 31 особа (7,2%); *інженерний* – 80 осіб (18,5%); *інший* – вказали 25 осіб (5,8%); *не вказали* – 9 осіб (2,1%).

Складність і неоднозначність феномену “організаційна культура” зумовлює пошук адекватних методів його вивчення. На констатувальному етапі експериментальної роботи нами було використано такі тестові методики “Оцінка привабливості культури організації” В. М. Снеткова, “Пульсар” Л. Г. Почебут, а також розроблено низку анкет, тестів та опитувальників, за допомогою яких було визначено рівень сформованості стану організаційної культури ПТНЗ аграрного профілю та її особливості, обізнаність педагогічних працівників щодо місії, стратегії, цілей навчального закладу.

Створюючи анкети, адаптуючи опитувальники, ми ставили за мету з’ясувати стан бачення педагогічними працівниками сутності організаційної культури, рівня її сформованості в колективі. Відповіді педагогічних працівників щодо розуміння організаційної культури навчального закладу показують наявність певного рівня організаційної культури у педагогічних колективах й відповідно розуміння респондентами її суті. Наприклад, ними були висловлені такі думки щодо сутності поняття “організаційна культура”: “ідеологія управління навчальним закладом пов’язана із стратегією його розвитку”, “виконання ПТНЗ функцій внутрішньої інтеграції та зовнішньої адаптації”, “єдині цінності, узгодженість дій, міцний колектив, демократична адміністрація”, “упорядкування норм і традицій у навчальному закладі аграрного профілю”.

На запитання в чому полягають особливості організаційної культури ПТНЗ аграрного профілю відповіли 48,1% респондентів (208 із 432 опитаних). Наводимо найбільш змістовні відповіді: розташування навчального закладу у сільській місцевості; створення сприятливих умов для розвитку професій аграрного напрямку; виховання любові до землі; співпраця з сільськогосподарськими підприємствами; в комплексі традицій і обрядів; в поєднанні специфіки навчального закладу і с/г виробництва; наявність норм, традицій, цінностей в навчальному закладі; створення і впровадження певних цінностей на основі тісної співпраці з фермерськими господарствами; підтримка традицій ПТНЗ аграрного профілю у світлі сучасних потреб; сукупність переконань, прагнень і позицій, спрямованих на формування психологічної готовності випускника до професійної діяльності; набір неписаних правил, за якими живе навчальний заклад тощо.

Аналіз відповідей на опитувальник “Привабливість культури” [6] щодо визначення привабливості наявної організаційної культури у навчальному закладі показав, що педагогів приваблює різнопланова робота; у колективі дружні й теплі взаємини між працівниками, які налаштовані на досягнення цілей навчального закладу; робота вимагає знання новітніх технологій у методиці навчання; більш досвідчені педагоги надають підтримку молодим; усі постійно беруть участь у обговоренні та прийнятті рішень з розвитку навчального закладу; робота вимагає творчого підходу; якщо виникають якісь проблеми у життєдіяльності навчального закладу, усі – і керівництво, і педагогічний працівник – гуртуються для їх вирішення.

Важливою для нашого дослідження була думка респондентів щодо певних аспектів роботи колективу та змістовної характеристики педагогічного колективу кожного з досліджуваних навчальних закладів за семи блоками: (підготовленість до діяльності; спрямованість; організованість; активність; згуртованість; інтегративність; референтність), що визначалося методикою “Пульсар” [5]. Отримані результати узагальнили за рівнями: високий, достатній, середній, низький (табл. 2):

Т а б л и ц я 2

Результати опитування педагогічних працівників за тестом “Пульсар”

Змістова характеристика	Рівні								кількість	%
	високий		достатній		середній		низький			
	кількість	%	кількість	%	кількість	%	кількість	%		
підготовленість	193	44,9	192	44,7	29	6,7	14	3,3	432	100

Змістова характеристика	Рівні								кількість	%	
	високий		достатній		середній		низький				
	кількість	%	кількість	%	кількість	%	кількість	%			
до діяльності											
спрямованість	158	36,7	221	51,4	32	7,4	17	4,0	432	100	
організованість	250	57,9	144	33,5	19	4,4	15	3,5	432	100	
активність	118	27,4	250	58,1	45	10,5	16	3,7	432	100	
згуртованість	135	31,4	237	55,1	30	7,0	22	5,1	432	100	
інтегративність	131	30,5	232	54,0	48	11,2	15	3,5	432	100	
референтність	178	41,4	209	48,6	23	5,3	15	3,5	432	100	

Підготовленість до діяльності – це стан, який характеризує ступінь готовності членів колективу до вирішення поставленого завдання:

– *високому рівню підготовленості до діяльності (44,9%)* відповідає стан, коли всі члени педагогічного колективу володіють глибокими професійними знаннями, здатні успішно застосовувати їх на практиці, зацікавлені в підвищенні своєї кваліфікації, педагогічний колектив домагається високих показників у праці;

– *на достатній рівень підготовленості до діяльності (44,7%)* вказує стан, коли більшість членів педагогічного колективу мають хорошу професійну підготовку, прагнуть підвищити кваліфікацію, намагаються застосовувати свої знання на практиці;

– *середній рівень (6,7%)* характеризується присутністю в педагогічному колективі недостатньо кваліфікованих педагогів, які своєю зарозумілістю завдають шкоди професійному авторитету навчального закладу;

– *низьким рівнем підготовленості до діяльності (3,3%)* оцінюється педагогічний колектив, члени якого мають низьку професійну підготовку, у більшості питань – це дилетанти, які не вміють грамотно вирішувати професійні проблеми і кваліфіковано виконувати свої обов'язки.

Спрямованість – це стан, що характеризується чітким, погодженим усвідомленням колективом його цілей, інтересів, норм, способів і засобів діяльності, а також критеріїв оцінки результатів:

– *високому рівню спрямованості (36,7%)* педагогічного колективу відповідає наявність загальної, чіткої для всіх мети, яка усвідомлюється і розуміється кожним як його власна. Такий колектив спирається на дні традиції, виробляючи взаємоввічливі норми поведінки, спільні цінності, принципівість, чесність;

– *відповідність достатньому рівню спрямованості (51,4%)* визначається відчуттям спільного завданням, що стоїть перед педагогічним колективом, кожен педагог намагається задовольнити свої інтереси в рамках вирішення загальної колективної задачі;

– *при середньому рівні спрямованості (7,4%)* кожен член педагогічного колективу має свої індивідуальні цілі та цінності, які абсолютно не залежать від офіційної мети колективу, кожен у своїй поведінці керується власними нормами і правилами, не намагаючись погоджувати їх з іншими членами колективу;

– *на низькому рівні спрямованості (4,0%)* педагогічний колектив існує тільки як офіційна організація, цілі якої не приймаються, а часто навіть входять в протиріччя з цілями окремих членів колективу; у відносинах спостерігається конфліктність, агресивність, егоїстична поведінка.

Організованість – це стан, який характеризується чітким розподілом ролей і статусів в колективі, наявністю формальної і неформальної структури:

– *високому рівню організованості (57,9%)* характерна здатність педагогічного колективу самостійно організувати свою роботу і дозвілля, будувати відносини на принципах співпраці, взаємної допомоги і доброзичливості, завжди спільно і дружно вирішувати, як ефективніше організувати свою працю; у такому та колективі є авторитетні

фахівці, здатні взяти на себе функції організаторів роботи;

– при *достатньому рівні організованості (33,5%)* педагогічний колектив часто намагається самостійно організувати свою роботу, але це не завжди виходить ефективно;

– на *середньому рівні (4,4%)* при спробах колективу організувати загальну роботу виникає багато суперечок, метушні, втрат дорогоцінного часу; у колективі немає людини, яка могла б взяти на себе функцію організатора;

– *низький рівень організованості (3,5%)* свідчить, що члени педагогічного колективу не можуть домовитися про те, як спільно організувати роботу, часто заважають один одному; у такому колективі переважають суперництво, агресія, придушення особистості.

Активність – це стан, що характеризує здатність колективу здійснювати суспільно значиму діяльність і виражає ступінь реалізації фізичного та інтелектуального потенціалу його членів:

– на *високий рівень активності (27,4%)* педагогічного колективу вказує енергійність, кровна зацікавленість в ефективній роботі; усі швидко відгукуються на корисну для всіх справу, дуже активно беруть участь у вирішенні спільних завдань, співпрацюють і допомагають один одному;

– *достатній рівень активності (58,1%)* характеризується зацікавленістю колективу в ефективній роботі, коли більшість його членів беруть участь в загальній корисній справі, допомагаючи один одному;

– при *середньому рівні активності (10,5%)* колективу мала кількість педагогів бере участь в загальній роботі, не допомагають один одному, намагаються вирішувати свої проблеми індивідуально;

– на *низькому рівні активності (3,7%)* педагогічний колектив неможливо підняти на спільну справу, кожен думає лише про свої захоплення; практично всі члени колективу проявляють пасивність, інертність при вирішенні спільних завдань, у колективі переважають суперництво і конкуренція.

Згуртованість – це стан, що характеризується стійкістю і єдністю міжособистісних взаємин і взаємодій, що забезпечує стабільність і спадкоємність діяльності колективу:

– при *високому рівні згуртованості (31,4%)* педагогічного колективу існує справедливе ставлення до всіх його членів, тут завжди підтримують недосвідчених, виступають на їх захист; колектив співчутливо і доброзичливо ставиться до новачків, допомагає їм адаптуватися в нових умовах; всі члени колективу тісно спрацювалися один з одним, активно обмінюються знаннями та необхідним для роботи інструментарієм; при виникненні труднощів всі гуртуються, об'єднуються, живуть за принципом “один за всіх, всі за одного”;

– *достатній рівень згуртованості (55,1%)* колективу оцінюється по іншому: більшість членів педагогічного колективу намагається справедливо ставитися один до одного, допомогти недосвідченим, підтримати їх, зорієнтувати в нових умовах; у важких випадках колектив тимчасово об'єднується, відчувається емоційна підтримка один одного;

– при *середньому рівні (7,0%)* відчуваються прояви байдужості один до одного; труднощі, з якими стикаються новачки, не хвилюють колектив; кожен сам по собі і вирішує свої проблеми самостійно; у кризових ситуаціях такий колектив “розкисає”, виникає розгубленість, відчуженість;

– на *низькому рівні згуртованості (5,1%)* педагогічний колектив помітно розділяється на “привілейованих” і “знехтуваних”; тут презирливо ставляться до слабких, недосвідчених, часто висміюють їх; новачки відчувають себе зайвими і чужими; у важких випадках в колективі виникають сварки і конфлікти.

Інтегративність – це стан колективу, який характеризується узгодженістю внутрішньогрупових процесів:

– *високому рівню інтегративності (30,5%)* відповідає стан, коли всі члени педагогічного колективу впевнені, що при необхідності виробити важливе рішення, що

визначає подальшу діяльність педагогічного колективу, всі братимуть активну участь і у результаті виробляється узгоджене рішення;

– на *достатньому рівні інтегративності (54,0%)* враховується думка більшості членів колективу; рішення приймається шляхом загального відкритого голосування;

– при *середньому рівні (11,2%)* лише вузьке коло активістів бере участь у процесі прийняття рішення; враховуються думки і інтереси кількох людей, а не всіх членів педагогічного колективу; рішення приймається без гласного обговорення, на закритій нараді;

– *низький рівень інтегративності (3,5%)* вказує, що у педагогічному колективі кожен вважає свою точку зору головною і нетерпимий до думки інших, у результаті спільне рішення прийняти неможливо.

Референтність – це такий стан колективу, при якому членство в ньому представляється людям найбільш цінним і значущим:

– *високий рівень референтності (41,4%)* колективу характеризується доброзичливою налаштованістю людей один до одного, з розвиненою взаємодопомогою, взаємною довірою і взаєморозумінням; досягнення і невдачі всього колективу переживаються як свої власні; успіхи чи невдачі окремих членів педагогічного колективу викликають щире участь інших; критика висловлюється з добрими спонуваннями; у колективі переважає бадьорий, життєрадісний тон взаємин, оптимізм в настрої, почуття гордості за свій колектив;

– *відповідність достатньому рівню (48,6%)* свідчить, що у педагогічному колективі є різні люди – хороші і погані, дуже симпатичні і малопривабливі; у колективі у всіх гарний, рівний настрій;

– на *середньому рівні референтності (5,3%)* колектив характеризується як зібрання малопривабливих, несимпатичних людей, що лише в силу виробничої необхідності працюють разом; усі ставляться один до одного критично, бувають дріб'язкові причіпки; стосунки прохолодні, настрої найчастіше пригнічений;

– *низький рівень (3,5%)* означає, що у педагогічному колективі люди неприємні, вороже налаштовані по відношенню один до одного; у колективі переважає настрої пригніченості і песимізму; критичні зауваження носять характер явних чи прихованих випадів; успіхи окремих членів колективу викликають заздрість, невдачі – зловтіху.

На основі отриманих результатів можуть бути визначені шляхи розвитку подальшого гармонійного співвідношення особистості педагогічного працівника і педагогічного колективу в цілому.

В процесі опитування ми також визначали тип ОК кожного навчального закладу за типологією Ч. Хенді (методика “Визначення типу організаційної культури”): культура “влади”, культура “ролей”, культура “завдань”, культура “особистості” [9, 10].

Американський вчений Ч. Хенді здійснив дослідження цілої низки крупних американських компаній і на основі отриманих результатів запропонував класифікацію організаційних культур, яка базується на розподілі влади та визначенні ціннісних орієнтацій особистості, які обумовлюють внутрішню організаційні взаємовідносини, організаційну структуру і характер діяльності на різних етапах життєвого циклу організації.

Організаційна культура притаманна кожному навчальному закладу, але скрізь вона різна, тому питанням її систематизації й типологізації присвячено досить багато досліджень. Типологія організаційної культури є основою для аналізу і прийняття рішень щодо її формування, розвитку, підтримання чи зміни.

Найбільш відомими є типології Р. Харрісона, Ч. Хенді, Е. Шейна, А. Вільямса та ін., котрі мають чотири виміри: влада, роль, завдання і людина.

Оскільки культура ролі **найбільш поширена і традиційна організаційна культура** (майже усі опитані – 394 особи (91,0%) вказали культуру ролі), то ми акцентуємо увагу на її визначенні у різних авторів:

– за типологією *Е. Шейна* [11], *рольова культура* – це культура, при якій влада врівноважена між лідером і бюрократичною структурою, організаційне середовище, як правило, стабільне, тому ролі й правила чітко визначені;

– за типологією *Ч. Хенді*, *рольова культура* – це культура, за якої роботою управляють процедури і правила, а роль, або посадові обов'язки, створюють для людей більш важливе значення, ніж людина, яка її виконує. Такий тип культури складається у великих закладах. Позитивні характеристики *рольової культури* – це прозорість і прогнозованість, негативна – низька адаптивна здатність. В установі, де привалює *рольова культура*, – цінується ретельність, компетентність. Мотивація діяльності працівників в такому колективі – службове зростання.

Важливим висновком Ч. Хенді є те, що організаційна культура не є статичною, а постійно видозмінюється в процесі розвитку організації. Організаційна культура ілюструє зміни в залежності від стадії життєвого циклу навчального закладу. Стадії зародження і становлення відповідає *владна культура*, *стадії розвитку – культура ролі*, стадії розквіту – *цільова та особистісна культура*.

За результатами нашого опитування, ПТНЗ, які брали участь у дослідженні притаманна рольова культура, що є ознакою стійкої, орієнтованої на традиції, стабільної організації з високим ступенем керованості, але з низькою швидкістю реакції на зміни й з утрудненнями у генерації власних інновацій.

Таким чином, аналіз результатів дослідження стану організаційної культури у ПТНЗ аграрного профілю підтверджує наявність організаційної культури у педагогічних колективах навчальних закладів. Проте незначна кількість респондентів сформулювала своє розуміння поняття “організаційна культура” й лише 48,1 % респондентів відповіли на запитання щодо особливостей організаційної культури ПТНЗ аграрного профілю.

Результати дослідження показали напрями, за якими необхідно розвивати організаційну культуру ПТНЗ – це здатність педагогічного колективу здійснювати суспільно значиму діяльність й реалізувати інтелектуальний потенціал педагогічних працівників, стійкість і єдність міжособистісних взаємин і взаємодій, що забезпечує стабільність діяльності колективу, узгодженість внутрішньогрупових процесів.

Використана література:

1. *Камерон К.* Диагностика и изменение организационной культуры / К. Камерон, Р. Куин ; [пер. с англ. под ред. И. В. Андреевой]. – СПб. : Питер, 2001. – 320 с.
2. *Карамушка Л. М.* Психологія організаційної культури : навч. посіб. / Л. М. Карамушка, І. І. Сняданко. – К.-Львів : Край, 2010. – 212 с.
3. *Карамушка Л. М.* “Прогресивні” та “консервативні” типи організаційної культури: порівняльний аналіз організаційної культури загальноосвітніх навчальних закладів традиційного та інноваційного типів / Л. М. Карамушка, А. М. Шевченко // Актуальні проблеми психології: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. – К.-Алчевськ : ЛАДО, 2014. – Т. 1. – Вип. 40. – С. 15-20.
4. *Мішон С.* Соціальна динаміка організації / С. Мішон, П. Штерн // Адміністративні науки. – 1985. – 78 с.
5. *Почебут Л. Г.* Организационная социальная психология / Л. Г. Почебут, В. А. Чикер. – СПб. : Речь, 2000. – 227 с.
6. *Практикум по психологии менеджмента и профессиональной деятельности* / под ред. Г. С. Никифорова, М. А. Дмитриевой, В. М. Снеткова. – СПб. : Речь, 2001. – 448 с.
7. *Свистун В. І.* Організаційна культура педагогічного колективу професійно-технічного навчального закладу як педагогічна проблема / В. І. Свистун, Т. П. Поліщук // Проблеми освіти : зб. наук. праць. – Вип. 82. – Вінниця–Київ, 2015. – С. 224-230.
8. *Тайлор Э. Б.* Первобытная культура. [Электронная книга]. – Издательство : Государственное издательство политической литературы, 1989. – 576 с.
9. *Харчишина О. В.* Дослідження сутності категорії “організаційна культура” / О. В. Харчишина // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2011. – № 2(56). – С. 148-151.
10. *Хенди Ч.* Личность в информационном обществе [Электрон. ресурс] / Режим доступа : URL.

<http://mindof.net/ru> – Заголовок з екрану.

11. Шейн Э. Организационная культура и лидерство / Э. Шейн ; пер. с англ. под ред. Т. Ю. Ковалевой. – 3-е изд. – СПб. : Питер, 2007. – 336 с.

References:

1. Kameron K. Diagnostika i izmenenie organizatsionnoy kultury / K. Kameron, R. Kuin ; [per. s angl. pod red. I. V. Andreevoy]. – SPb. : Piter, 2001. – 320 s.
2. Karamushka L. M. Psykholohiia orhanizatsiinoi kultury : navch. posib. / L. M. Karamushka, I. I. Sniadanko. – K.-Lviv : Krai, 2010. – 212 s.
3. Karamushka L. M. “Prohresyvni” ta “konservatyvni” typy orhanizatsiinoi kultury: porivnialnyi analiz orhanizatsiinoi kultury zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv tradytsiinoho ta innovatsiinoho typiv / L. M. Karamushka, A. M. Shevchenko // Aktualni problemy psykholohii: Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia. Sotsialna psykholohiia : zb. nauk. prats Instytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy / za red. S. D. Maksymenka, L. M. Karamushky. – K.-Alchevsk : LADO, 2014. – T. 1. – Vyp. 40. – S. 15-20.
4. Mishon S. Sotsialna dynamika orhanizatsii / S. Mishon, P. Shtern // Administratyvni nauky. – 1985. – 78 s.
5. Pochebut L. G. Organizatsionnaya sotsialnaya psikhologiya / L. G. Pochebut, V. A. Chiker. – SPb. : Rech, 2000. – 227 s.
6. Praktikum po psikhologii menedzhmenta i professionalnoy deyatel'nosti / pod red. G. S. Nikiforova, M. A. Dmitriyevoy, V. M. Snetkova. – SPb. : Rech, 2001. – 448 s.
7. Svystun V. I. Orhanizatsiina kultura pedahohichnoho kolektyvu profesiino-tekhnichnoho navchalnoho zakladu yak pedahohichna problema / V. I. Svystun, T. P. Polishchuk // Problemy osvity : zb. nauk. prats. – Vyp. 82. – Vynnytsia–Kyiv, 2015. – S. 224-230.
8. Taylor E. B. Pervobytnaya kultura. [Elektronnaya kniga]. – Izdatel'stvo : Gosudarstvennoe izdatel'stvo politicheskoy literatury, 1989. – 576 s.
9. Kharchyshyna O. V. Doslidzhennia sutnosti katehorii “orhanizatsiina kultura” / O. V. Kharchyshyna // Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. – 2011. – № 2(56). – S. 148-151.
10. Khendi Ch. Lichnost v informatsionnom obshchestve [Elektron. resurs] / Rezhim dostupu : URL. <http://mindof.net/ru> – Zagolovok z ekranu.
11. Sheyn E. Organizatsionnaya kultura i liderstvo / E. Sheyn ; per. s angl. pod red. T. Yu. Kovalevoy. – 3-е изд. – СПб. : Питер, 2007. – 336 с.

Полищук Т. П. Анализ состояния организационной культуры педагогических коллективов профессионально-технических учебных заведений аграрного профиля.

В статье представлены результаты исследования состояния организационной культуры (ОК) в ПТУЗ аграрного профиля Украины. Путем экспериментальной работы был определен уровень развития состояния организационной культуры в педагогических коллективах названных учебных заведений и ее (ОК) характеристики. Уточнена информированность педагогических работников о миссии, стратегии, целях образовательного учреждения. Результаты исследований показали, что после направления необходимо развивать организационную культуру ПТУЗ и реализовать интеллектуальный потенциал педагогических работников, улучшить деловой имидж учебных заведений.

Ключевые слова: организационная культура, профессионально-техническое учебное заведение аграрного профиля, педагогический коллектив, привлекательность культуры, подготовленность к деятельности, направленность, организованность, активность, сплоченность, координация, значимость.

Polishchuk T. P. Analysis of the state of organizational culture pedagogical staffs of Vocational School agrarian profile.

In the article the results of research of the state of organizational culture (OC) are analyzed in Vocational School of agrarian profile of Ukraine. By means of experimental work determined the level of development of the state of organizational culture in the teaching staff of these schools and it (OC) features. Clarified the awareness of teaching staff about the mission, strategy, goals of the institution. Research results showed directions after that it is necessary to develop the organizational culture of Vocational School and realize intellectual potential of pedagogical workers, to improve the image of Vocational Schools.

Keywords: organizational culture, Vocational School of agrarian profile, pedagogical staff, attractiveness of culture preparedness to activity, orientation, good organization, activity, solidarity, coordination, importance.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВ

У статті розглядаються основні аспекти підготовки майбутніх учителів технологій до організації технічної творчості учнів. Визначено дві групи творчих конструкторських умінь де першу групу складають уміння необхідні для проведення і організації експериментальних досліджень, а другу складають уміння необхідні у педагогічній дослідницькій діяльності. Визначено форми організації роботи зі студентами та етапи розвитку творчих конструкторських умінь у майбутніх учителів технологій, які сприяють ефективній організації технічної творчості учнів. Зазначено, що підхід до навчання диктується особливостями самої професійної діяльності, а розробка системи і методів вирішення таких завдань дозволяє по-новому організувати процес навчання, основним його змістом стає формування готовності до організації технічної творчості учнів. Впровадження до навчального процесу задач із врахуванням особливостей їх впливу на ступінь активізації творчої діяльності створює позитивний вплив на успішний пошук шляхів розвитку технічного мислення.

Ключові слова: *технічна творчість учнів, підготовка, організація, конструкторські уміння.*

Проблема розвитку творчості студентів у навчанні – завдання складне та багатобічне, що вимагає теоретичного осмислення, наполегливих пошуків ефективних методів та підходів, сміливого висунення конструктивних ідей і їх експериментальної перевірки, а також ретельного аналізу та узагальнення як вітчизняного, так і зарубіжного позитивного досвіду. Творчість у галузі науки – це найвища форма людського психічного життя, людської діяльності. Людина не народжується готовою до наукової діяльності, вона має розвиватися шляхом комплексних заходів і цілісного процесу навчання та виховання. Уже той, хто орієнтується на наукову діяльність, потребує спеціалізованого навчання і виховання. У літературі, на основі аналізу діяльності та особистих якостей відомих учених-дослідників, підкреслюються такі корисні для дослідницької діяльності педагогічні вимоги як: формування навички занотовувати цінні ідеї, вміння точно формулювати проблеми, уникати безкорисних пошуків і формулювання псевдо проблем, методичність у проведенні дослідження, розвиток навичок і смаку до експерименту та перевірки [2, 3].

Усебічність розвитку особистості є основою її гармонійності, що виявляється у відповідності розвитку фізичних і духовних сил людини, внутрішній єдності теоретичних знань і практичних умінь, моральної свідомості і поведінки, відсутності розходжень, розладів між тим, що людина думає, говорить про себе і якою вона є насправді [1].

Аспекти підготовки майбутніх учителів до творчої діяльності висвітлено у працях О. Абдуліної, Ю. Бабанського, Л. Коваль, Н. Кузьміної, В. Сластьоніна, О. Щербакова. Проблему організації навчально-виховного процесу діяльності студентів вищих навчальних закладів продуктивно розглянуто в дослідженнях Н. Амеліної, В. Андрєєва, Я. Гендлера, І. Каташинської, А. Сологуба та ін. Дослідження А. Вербицького, В. Борисова, І. Зязюна, О. Коберника, О. Коваленко, В. Сидоренка, Д. Тхоржевського присвячені підготовці майбутніх учителів до організації творчої діяльності учнів.

Творчість у галузі науки – це найвища форма людського психічного життя, людської діяльності. Людина не народжується готовою до творчої діяльності, вона має розвиватися шляхом комплексних заходів і цілісного процесу навчання та виховання. Той, хто орієнтується на творчу діяльність, потребує спеціалізованого навчання й виховання. У літературі на основі аналізу діяльності та особистих якостей відомих учених-дослідників підкреслюються такі корисні для творчої діяльності педагогічні вимоги, як формування навички занотовувати цінні ідеї, вміння точно формулювати проблему, уникати беззмістовних пошуків і формулювання псевдопроблем; методичність у проведенні дослідження, розвиток навичок до експерименту та

перевірки, небажаність надмірної спеціалізації на основі забезпечення високої загальної культури.

Можна виділити декілька основних напрямів у визначенні понять творчості. По-перше, це визначення творчості через продукт, результат творчої діяльності; по-друге, через особистість, її риси, характеристики; по-третє, через процеси, які мають місце у творчій діяльності і, по-четверте, визначення творчості включає елементи, що вказують на роль умов, які впливають на творчу особистість. У сучасних умовах у вищих педагогічних закладах освіти постійно вдосконалюється підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій, а саме: оновлюються навчальні програми, впроваджуються в навчальний процес інвазійні технології та різноманітні форми навчально-дослідницької діяльності. Тому процес навчання студентів має усе більше спиратися на самостійну творчу роботу, яка близька до дослідницької.

Сучасний ВНЗ має навчити усіх студентів творчо підходити до вирішення поставлених перед ним завдань: навчальних, наукових, конструкторських, виробничих, організаційних та інших.

Основною метою статті є визначення основних етапів підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до організації технічної творчості учнів.

Творча діяльність людини не зводиться лише до творчості у науці. Елементи творчості притаманні майже кожному виду праці, вони мають велике значення у навчанні, грі та професійній діяльності. Включення у педагогіку проблем наукової, технічної, художньої творчості, безперечно, наблизить навчання до науки, техніки, мистецтва. Творчість – необхідна умова розвитку матерії, утворення її нових форм, разом з виникненням яких змінюється і сама форма творчості. Творчість людини лише одна з таких форм [4].

У сучасному психологічному словнику поняття творчості трактується як – процес створення матеріальних цінностей і творів мистецтва, відкриття у науці, раціоналізаторській винахід у техніці тощо [1].

Формуванню творчих конструкторських умінь у майбутніх учителів трудового навчання сприяє вивчення навчальних курсів Технічна творчість учнів та Основи конструювання та моделювання. Профілем освітньо-професійної програми першого рівня вищої освіти – бакалавр за напрямом підготовки “Технологічна освіта” визначено програмні компетентності: загальні – здатність до аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів. Набуття гнучкого мислення, відкритість до застосування техніко-технологічних знань та компетентностей в широкому діапазоні; професійні – знання технологій обробки різних конструкційних матеріалів; здатність розвивати навички учнів у виконанні практичних дій і розв’язанні творчих завдань; готувати учнів до засвоєння надбань культури праці, в т.ч. технічної, враховуючи особливості дитячого сприймання і рівень підготовки школярів, прищеплювати їм інтерес до техніки, до участі в проектно-технологічній діяльності.

Будь-яка діяльність передбачає наявність різноманітних систем знань: про властивості знаряддя праці, засобах їх використання, методах оперування ними тощо. До різноманітних видів технічної творчості можна віднести винахідництво, проектування, конструювання, раціоналізацію.

Форми роботи зі студентами різнобічні: навчально-дослідницька діяльність, наукові семінари та конференції, олімпіади, конкурси студентських робіт, робота у проблемних групах та наукових гуртках, захист проектів. Першим етапом по підготовці майбутніх учителів до організації технічної творчості учнів, є підготовка творчих проектів з відповідної тематики. Головне завдання цього етапу навчити студента користуватися науковою, довідковою та методичною літературою. Розв’язуючи творчі завдання, студент закріплює навички, виробляє певний стереотип. Озброївши студентів раціональним підходом до діяльності, правилами мислення, методами вирішення творчих технічних задач, ми звільнимо їх від довгого шляху “спроб і помилок”, дамо змогу подальшого

удосконалення набутих ними знань, умінь і навичок.

Фундаментом для цього може стати активна участь студентів у науково-дослідних гуртках технічної творчості, в яких студенти беруть участь у теоретичній розробці й практичному виготовленні експериментальних зразків нового устаткування або його фізичних моделей, та у експериментальних випробуваннях і дослідженнях цього устаткування. Завдання на кваліфікаційні роботи для студентів найбільш доцільно видавати згідно з їхньою діяльністю у гуртках, з метою логічного продовження вже обраного ними науково-практичного напрямку діяльності. Цей захід буде сприяти формуванню дослідницького інтересу, власній зацікавленості й ініціативності студента під час вирішення творчих технічних задач проекту.

Під час роботи над розробкою творчого проекту студенти закріплюють свої знання, вміння та навички із конструювання, моделювання, експериментальних досліджень та обробки отриманих результатів, а головне, з усіх методів вирішення технічних задач. Це допоможе студентам засвоїти загальну методикку створення, проектування, розрахунку і дослідження нових і існуючих пристроїв, пристосувань та обладнання.

Прогнозування та проектування називають пошуковою частиною створення нової конструкції. Тому успішна розробка технічного завдання залежить від колективу фахівців, що беруть в ній участь. Розглянувши роботи В. Гетта, В. Моляко, Ю. Столярова, Б. Сіменач можна зробити висновок, що майбутні вчителі технологій повинні мати наступні якості: винахідливість – вміння генерувати цінні ідеї та принципи, що лежать у основі об'єктів та процесів, призначених для досягнення поставлених цілей; схильність до аналітичної діяльності – здатність аналізувати даний елемент, систему або процес, використовуючи технічні або наукові принципи з метою отримання вірних результатів; глибоке знання техніки – наявністю узагальнених знань про техніку взагалі, та досконале знання технічних пристроїв у тій галузі, з якою пов'язане проектування; знання технології виробництва – розуміння можливостей технічних процесів; володіння математичним апаратом – вміння у разі необхідності застосувати математику та обчислювальну техніку; вміння приймати рішення у складних умовах, з повним врахуванням усіх існуючих факторів; здатність висловлювати свої думки чітко та аргументовано.

Такий підхід до навчання диктується особливостями самої професійної діяльності. Розробка системи і методів вирішення таких завдань дозволяє по-новому організувати процес навчання, основним його змістом стає формування готовності до організації технічної творчості учнів.

Вирішення задач за направленням технічного мислення мають суттєві переваги, оскільки в них у доступній формі ставиться конкретна мета. Бажання досягти мети стимулює зацікавленість до праці й потребує розвинення конструкторських умінь які можна поділити на дві групи, першу групу складають уміння необхідні для проведення і організації експериментальних досліджень:

- уміння планувати та проводити експеримент;
- класифікувати об'єкти технічної творчості учнів;
- будувати спростування;
- графічно зображувати матеріал, що піддається схематизації;
- знаходити потрібні дані, формули, правила, таблиці, схеми по довідниках, енциклопедіях, науковій літературі або у періодичних виданнях;
- аналізувати інформацію;
- експериментально перевіряти рішення творчих задач;
- бібліографічно грамотно оформляти цитати, витяги і список літератури;
- готувати і виступати з доповіддю на задану тему, пояснювати власну точку зору і приводити аргументи в її підтримку.

Другу групу складають уміння необхідні у педагогічній дослідницькій діяльності, а саме:

- проводити спостереження, опитування, анкетування, обробляти результати

експерименту, використовувати інноваційні методики;

– здійснювати аналіз і робити висновки.

Ці уміння стають все більш професійно значимі та безпосередньо впливають на кваліфікацію і майстерність фахівців. Щоб зробити ці уміння предметом спеціального опанування, потрібно розкрити студентам, яку роль вони відіграють у їх професійній діяльності, де і як використовуються.

Висновки. Особливості організації технічної творчості дають підстави визнати, що основу професійних здібностей утворюють технічні знання в їх міцній взаємодії з конструкторськими вміннями у різних його проявах (вирішення творчих технічних задач, конструювання, раціоналізація, винахідництво тощо). Завдяки цьому забезпечується опанування мовою техніки (вільне користування конструкторською і технічною документацією). Впровадження до навчального процесу задач із врахуванням особливостей їх впливу на ступінь активізації творчої діяльності створює позитивний вплив на успішний пошук шляхів розвитку технічного мислення.

Проведені нами дослідження показали, що випускники, які протягом усіх років навчання були залучені до творчої конструкторської діяльності, творчо підходять до своєї професії, мають вищий рівень готовності до педагогічної праці, а період адаптації до неї значно менший. Крім того, вони не тільки оригінально й цікаво проводять уроки, а й позакласні заходи, уміло створюють атмосферу активної творчості учнів на уроках трудового навчання, уміють організувати роботу гуртка технічної творчості учнів позашкільного навчального закладу освіти.

Використана література:

1. Зязюн И. А. Основы педагогического мастерства / И. А. Зязюн. – М. : Просвещение, 1989. – 303 с.
2. Кічук Н. В. Формування творчої особистості / Н. В. Кічук. – К. : Либідь, 1991. – 96 с.
3. Лернер И. Я. Проблемное обучение / И. Я. Лернер. – М. : Знание, 1974. – 64 с.
4. Матюшкин А. М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении / А. М. Матюшкин. – М. : Педагогика, 1972. – 208 с.

References:

1. Ziazun Y. A. Osnovy pedahohycheskoho masterstva / Y. A. Ziazun. – M. : Prosveshchenye, 1989. – 303 s.
2. Kichuk N. V. Formuvannia tvorchoi osobystosti / N. V. Kichuk. – K. : Lybid, 1991. – 96 s.
3. Lerner Y. Ia. Problemnoe obuchenye / Y. Ya. Lerner. – M. : Znanye, 1974. – 64 s.
4. Matiushkin A. M. Problemnye sytuatsyy v myshlenyy u obuchenyy / A. M. Matiushkyn. – M. : Pedahohyka, 1972. – 208 s.

Рогозина О. В. Подготовка будущих учителей технологий к организации технического творчества учащихся.

В статье рассматриваются основные аспекты подготовки будущих учителей технологий к организации технического творчеству учащихся. Определено две группы творческих конструкторских умений где первую группу составляют умения необходимые для проведения и организации экспериментальных исследований, а вторую составляют умения, необходимые в педагогической деятельности. Также определены формы организации работы со студентами и этапы развития творческих конструкторских учений у будущих учителей технологий, которые способствуют эффективной организации технической творчести учащихся. Указано, что подход до обучения диктуется особенностями самой профессиональной деятельности, а разработка системы и методов решения таких заданий позволяет по-новому организовать процесс обучения, основным его содержанием станет формирование готовности будущих учителей технологий к организации технического творчеству учащихся. Введение в учебный процесс творческих задач с учетом особенностей их влияния на степень активизации творческой деятельности создает положительное влияние на успешный поиск путей развития технического мышления.

Ключові слова: *техническое творчество учащихся, подготовка, организация, конструкторские умения.*

Rogozina O. V. The preparation of future teachers of technology to the organization of technical creativity of pupils.

The article discusses the main aspects of training future teachers of technology to the organization of technical creativity of pupils. Identified two groups of creative design skills where the first group consists of skills necessary for organization and carrying out of experimental researches, and the second are the skills required in pedagogical research. Determine the forms of organization of work with students and stages of development of creative design skills of future teachers of technologies, which contribute to efficient organization of students' technical creativity. It is noted that the approach to learning is dictated by the peculiarities of the professional activity, and development of a system and methods solve these problems in a whole new way to organize the learning process, its main content is the formation of readiness to the organization of technical creativity of pupils. Introduction in educational process tasks taking into account peculiarities of their influence on the degree of activation of creative activity has a positive influence on the successful search for ways of development of technical thinking.

Keywords: technical creativity of students, preparation, organization, design skills.

УДК 37.035.3

Ружицька А. В.

**ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЗАРОДЖЕННЯ
ХУДОЖНЬО-ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІВЧАТ
У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ УКРАЇНИ (1917 – 1991 рр.)**

У статті з'ясовуються історичні передумови зародження художньо-трудової діяльності дівчат у загальноосвітніх школах України з 1917 по 1991 роки. Визначені суперечності, які посилюють порушену проблему. Окреслено процес становлення терміну художньо-трудова діяльність. На основі визначених історичних періодів і субперіодів у становленні трудової підготовки молоді в школах України, проведено системний аналіз і виокремлено віхи у становленні художньо-трудової діяльності дівчат. Акцентується увага на найбільш вагомих документах і історичних фактах кожного з визначених періодів. Наводиться коротка характеристика зазначених субперіодів. На основі наведених фактів зроблені відповідні висновки щодо становлення художньо-трудової діяльності дівчат у загальноосвітніх навчальних закладах України зазначеного періоду. Визначені перспективи подальших історико-педагогічних досліджень у галузі теорії і методики трудового навчання із порушеної у статті проблеми.

Ключові слова: художньо-трудова діяльність дівчат, історичні передумови зародження, загальноосвітні школи України, трудова підготовка молоді.

Сучасний етап становлення і розвитку художньо-трудової діяльності дівчат у загальноосвітніх школах України потребує ґрунтовного аналізу та порівняння. На сьогодні існують суперечності між необхідністю здійснення якісної художньо-трудової діяльності та наявним рівнем і можливостями її здійснення; соціальним запитом суспільства щодо використання трудового потенціалу жінок та відсутністю системи рекомендацій щодо ефективного здійснення художньо-трудової діяльності дівчат; змісту і форм художньо-трудової діяльності дівчат і методів її реалізації у загальноосвітніх навчальних закладах України.

Питання освіти жіноцтва та трудової підготовки дівчат у різні періоди розвитку України вивчалися у працях Н. Агафонової, О. Бабіної, В. Богуславської, М. Броди, В. Вихрущ, Н. Гупана, М. Заволоки, І. Зайченка, С. Золотухіної, М. Євтуха, І. Колесник, Н. Коляди, Н. Красножон, Н. Кротік, М. Марчука, О. Онипченко, І. Передерій, О. Попової, Н. Слюсаренко, Т. Тхоржевської, Г. Черненко, С. Чуйка та ін.

Проблеми становлення і розвитку трудової підготовки учнів в школах України кінця ХІХ – ХХ століття відображені в дослідженнях В. Бондаря, А. Вихруща, С. Дем'янчука,

Н. Калініченко, М. Кареліна, В. Кухарського, М. Левківського, С. Мазуренко, В. Нечипорук, В. Рака, Т. Сороки та ін.

Мета статті – з'ясувати історичні передумови, що сприяли процесу зародження художньо-трудової діяльності дівчат з 1917 по 1991 роки, що сприяло розвитку жіночої освіти в Україні.

Питання художньо-трудової діяльності молоді в усі часи було надзвичайно актуальним. Це цілком закономірно, адже майбутнє кожного народу залежить від ставлення підростаючого покоління до трудової діяльності. На сучасному етапі реформування художньо-трудова діяльність стала невід'ємною частиною освіти і потребує системного вивчення та аналізу.

Відносно становлення терміну художньо-трудова діяльність, слід відзначити, що він з'являється у науковому обігу у галузі теорії і методики технологічної освіти у 2004 році, у новому Державному стандарті базової і повної середньої освіти з метою обґрунтування змісту освітньої галузі “Технологія”. Стандартом передбачалося ознайомити учнів з проектно-технологічною та інформаційною діяльністю, із світом сучасних професій, спираючись на знання з основ наук на рівні предметно-практичної діяльності; залучення учнів до проектно-технологічної, інформаційної, художньо-трудової та дослідницької діяльності; розвиток в учнів здатності реально оцінювати свої можливості для вибору посилюючих творчих завдань [2].

Поряд з тим у “Педагогічному словнику” за редакцією академіка М. Ярмаченка вживається поняття “художня праця”, що визначено ним самим як вид діяльності, спрямований на виготовлення творів і предметів мистецтва, декоративно-прикладних виробів, що використовуються для оформлення побутових приміщень, інтер'єрів, одягу [4].

У дослідженнях Н. Слюсаренко вживається термін трудова підготовка дівчат, що трактується як цілісна система, що поєднує засвоєння ними необхідних для подальшої трудової діяльності знань, формування психологічної готовності до праці, практичної компетенції, бажання, потреби та звички виконання трудових дій, виховання інтересу до праці, що реалізується у процесі вивчення основ наук, трудового і професійного навчання, суспільно корисної продуктивної праці, трудового виховання і профорієнтаційної роботи і базується на гендерному підході й спрямовується на підвищення конкурентоспроможності жінки в соціальній і виробничій сферах життєдіяльності [5].

Прослідковуючи історичні передумови зародження художньо-трудової діяльності дівчат у навчальних закладах України з 1917 по 1991 роки за основу обирали ті документи і факти щодо реформ у трудовому навчанні і художній праці у загальноосвітніх навчальних закладах України зазначеного періоду.

У розвитку трудової підготовки молоді в школах України дослідники (А. Вихрущ, В. Мадзігон, Н. Слюсаренко) виділяють кілька періодів, зокрема: 1917 – 1937 рр.; 1937 – 1952 рр.; 1952 – 1991 рр. У свою чергу вони поділяються на своєрідні субперіоди, а саме: 1937 – 1941 рр.; 1941 – 1945 рр.; 1945 – 1952 рр.; 1952 – 1958 рр.; 1958 – 1966 рр.; 1966 – 1977 рр.; 1977 – 1984 рр.; 1984 – 1991 рр. [1; 3; 5].

Беручи за основу вже існуючу періодизацію зробимо акцент на тих історичних подіях, фактах, документах, які займають ключові позиції по відношенню до становлення і розвитку художньо-трудової діяльності дівчат у загальноосвітніх навчальних закладах України у зазначений період.

Найбільш вагомим документом у період з 1917 по 1937 роки було “Положення про єдину трудову школу УРСР”, прийняте у травні 1919 року, згідно з яким основою навчально-виховного процесу стала продуктивна праця учнів, а всі загальноосвітні заклади отримали загальну назву – “Єдина трудова школа”.

Основними видами трудової діяльності, якими учням спільно, як хлопцям, так і дівчатам, доводилося займатися були обробка дерева і металу, рукоділля, креслення, вирізування, картонажні роботи тощо. Їхнє спрямування було направлене на формування

в учнів трудових навичок.

З-поміж перерахованих видів праці зазначеного періоду, які більш дотичними є до художньо-трудової діяльності дівчат варто відзначити рукоділля, яке користувалося великою популярністю у школах України того часу.

Вивчення рукоділля передбачалося програмою з першого року навчання дитини в школі, тобто з 7-8-річного віку. Для уроків із цієї дисципліни планували як мінімум дві години щотижня. Роботи з рукоділля були обов'язковими для всіх учнів. Тому на заняттях виготовляли предмети одягу і для дівчат, і для хлопців [5].

Навчання рукоділлю розпочиналося з підготовчих робіт, які були логічним продовженням того, що діти засвоїли, перебуваючи в дитячому садочку. До них відносили ознайомлення з інструментами і пристосуваннями для шиття. Основні роботи кожного року були різними. Виконуючи їх, дитина мала можливість поступово навчитися виготовляти одяг для самої себе [5].

З 1922 року, коли був затверджений "Кодекс законів про освіту в УРСР". Цим документом було визначено типи шкіл, а саме: трудова школа (діти 8-15 років), дитячий будинок-інтернат (діти 4-17 років), а також передбачено відкриття дитячих будинків, трудових колоній та комун, приймальників та розподільників. В основу роботи всіх навчально-виховних закладів було покладено організацію трудового процесу.

У цей час створювалися майстерні, які були міні-копіями цехів великих промислових заводів, фабрик, тощо. Найбільшою популярністю користувалися такі види майстерень, як швейна, чоботарна, столярна, слюсарна, токарна, ковальська та ін.

Щодо художньо-трудової діяльності, то на початку 20-х років у навчальних планах шкіл почали відводити час на ручну працю. Кількість годин школи визначали самостійно, оскільки навчальні плани та програми в цей період були орієнтовними і їх можна було змінювати відповідно до потреб школи та наявної матеріально-технічної бази. Так, відповідно до навчального плану на 1923-1924 навчальний рік, в трудшколах Полтавщини в 1-2 групах школярі 3 години на тиждень займалися ручною працею, в 3-4 групах – 2, а в 5 групі – 1 [5].

Упродовж 20-х років у трудових школах України праця пронизувала весь педагогічний процес, оскільки її поклали в основу комплексових тем, які вивчали діти. Трудовою діяльністю учні займалися під час "колективної роботи в класі, самоврядування, роботи на шкільних городах, у садках, роботи дітей у царині самообслуговування у школі, роботи у шкільних майстернях, участі в екскурсіях, шкільних святах тощо" [5].

Пошук шляхів удосконалення художньо-трудової діяльності дівчат в 20-ті роки ХХ століття призвів до введення до навчального плану деяких навчальних закладів дисципліни "Рукоділля", але Наукпедком Укрсоцвиху в більшості випадків дозволяв навчати учнів рукоділля лише в порядку клубної роботи [5].

Та все ж таки загальноосвітня школа цього часу тяжіла до наближення навчального процесу з умовами виробництва. Виникнення у 20-х роках ХХ століття явища політехнізму зробило свій відбиток і на реформуванні трудових шкіл.

30 грудня 1929 року Колегія НКО прийняла постанову про реорганізацію 7-річних трудових шкіл з метою їх політехнізації, відповідно до якої поряд зі звичайними школами почали з'являтися фабрично-заводські семирічки (ФЗС) та школи колгоспної молоді (ШКМ). Але масового характеру цей процес набув після того, як у березні 1930 року НКО разом із ЦБ НДР провели VII Всеукраїнську нараду в справах НДР і школи. У зв'язку з цим окреслено завдання: реорганізувати школи соцвиху розташовані в індустріальному оточенні на ФЗС, а сільські школи – на ШКМ. Основною метою цих навчальних закладів стала підготовка молоді до майбутньої трудової діяльності [3]. У таких типах шкіл місце для художньо-трудової діяльності відведене не було.

З приходом другого етапу у становленні і розвитку художньо-трудової діяльності одразу прослідковується її повний занепад у навчально-виховному процесі

загальноосвітніх навчальних закладів України. Цей час тривав із 1937 по 1943 роки, з появою нормативного документу “Про запровадження роздільного навчання хлопців і дівчат в 1943-44 н.р. в неповних середніх і середніх школах обласних, крайових міст, столичних центрів союзних і автономних республік і великих промислових міст” (16.07.1943).

Новим підетапом у зародженні художньо-трудової діяльності молоді стає 1954/55 навчальний рік, коли вступили в дію нові плани, згідно з якими учні 1-4 класів почали вивчати ручну працю.

У 1954 році були розроблені Міністерством освіти УРСР перші програми ручної праці для 1-4 класів. До змісту трудового навчання було включено елементарну обробку природних матеріалів: глини, деревини (гілки, прутики, кора), соломи, жолудів і поширених промислових матеріалів – паперу, картону, тканини, жерсті, дроту, фанери та інших. Обробку цих матеріалів передбачалося здійснювати найпростішими інструментами: ножем, ножицями, плоскогубцями тощо.

Згодом починає видаватися і навчально-методична література з трудового навчання у початковій школі. Зокрема, вийшов підручник П. Білаша “Уроки ручної праці в 4 класі”, навчальний посібник М. Федоренка “Робота з папером на уроках ручної праці в 1-3 класах”. У 1957 році вийшов перший збірник з досвіду роботи вчителів ручної праці “Політехнічне навчання у початковій школі”.

Протягом субперіоду з 1958 по 1966 роки, яким започатковано реформу школи у зв'язку із прийняттям “Закону про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в СРСР” значних зрушень з боку розвитку художньо-трудової діяльності дівчат не відбувається, але цей час приніс позитивні зміни для трудового навчання і, зокрема, загальноосвітньої школи (перехід на 11-річний термін навчання).

У Постанові ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР “Про заходи подальшого поліпшення роботи середньої загальноосвітньої школи” 1968 року зазначається, що вдосконалення змісту загальної середньої освіти, створення науково обґрунтованих навчальних планів і програм є одними із головних завдань педагогічної науки. Необхідність перегляду діючих навчальних планів і програм зумовлювалась тим, що ті, які діяли до 1968 року не повно відображали досягнення сучасної науки, техніки і культури. Скорочення терміну навчання у середній школі з 11 до 10 років і певні зміни в характері трудової політехнічної підготовки також вимагали внесення відповідних змін до навчальних планів і програм.

Це фактично був початок нового субперіоду в розвитку трудової підготовки учнів, який тривав з 1968 по 1977 рік.

Для цього субперіоду характерним є:

- різке скорочення кількості шкіл з виробничим навчанням;
- ліквідація матеріальної бази, яка використовувалася для виробничого навчання;
- згортання системи підготовки вчителів трудового навчання;
- зменшення кількості годин на трудову підготовку.

Новий субперіод у розвитку трудової підготовки учнів розпочинається із ухваленням Постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР “Про дальше вдосконалення навчання, виховання учнів загальноосвітніх шкіл і підготовки їх до праці” (1977). Тривав цей субперіод до 1984 року.

Характерними рисами цього субперіоду є:

- створення міжшкільних навчально-виробничих комбінатів трудового навчання і профорієнтації;
- створення системи профорієнтаційної роботи, розпочинаючи від школи й закінчуючи адміністративним районом;
- розширенням і удосконаленням навчально-матеріальної бази трудового навчання;
- перехід на новий зміст трудового навчання, який передбачав диференціацію для

міської і сільської школи, для хлопців і дівчат, а також для класів, які не поділяються на групи;

- запровадження інституту базових підприємств;
- створення трудових об'єднань школярів.

Окрім названої вище постанови, у цей період виходить ще низка, в тому числі: Постанова Ради Міністрів УРСР “О мерах по дальнейшему укреплению учебно-материальной базы общеобразовательных школ по трудовому обучению учащихся” (1978), постанови бюро обкомів КПУ та виконкомів обласних Рад народних депутатів “Про заходи щодо покращення трудового навчання, виховання і профорієнтації учнів загальноосвітніх шкіл в одинадцятій п'ятирічці у світлі вимог XXVI з'їзду КПРС” (1981).

У школах проводиться цілеспрямована, планомірна робота зі створення умов для підвищення якості й ефективності трудового навчання учнів усіх вікових груп, побудови цілісної системи формування трудових умінь і навичок, професійної орієнтації школярів, підготовки молоді до трудової діяльності. Вона здійснювалась завдяки спільним зусиллям педагогічних колективів шкіл і трудових колективів базових підприємств.

Наприкінці 70-х років XX століття у трудовій підготовці на перший план виходить трудове, допрофесійне і професійне навчання, що було передбачено навчальним планом загальноосвітньої школи. З 1981/82 навчального року вдвічі збільшується кількість годин на трудове навчання в старших класах і становить чотири години на тиждень. Запроваджувалися нові програми, які передбачали диференціацію змісту трудового навчання для міських і сільських шкіл, для хлопців і дівчат, та для класів, які не поділяються на групи.

У цей період трудова підготовка проводилася на базі шкільних майстерень, міжшкільних навчально-виробничих комбінатів і майстерень, промислових і сільськогосподарських підприємств. Проводилася велика робота зі створення робочих кімнат для трудового навчання учнів початкової школи, кабінетів обслуговуючої праці, майстерень, міжшкільних навчально-виробничих комбінатів, а також бази для поглибленого трудового і професійного навчання.

Позитивно позначився зазначений субперіод на розвитку художньо-трудової діяльності дівчат.

Наступним кроком у становленні трудової підготовки молоді стала реалізація Постанови Верховної Ради СРСР “Про основні напрями реформи загальноосвітньої і професійної школи” від 12 квітня 1984 року, яка поклала початок нового субперіоду. Тривав цей субперіод розвитку трудової підготовки до 1991 року.

Характерними особливостями цього субперіоду є:

- запровадження обов'язкової продуктивної праці учнів під час уроків трудового навчання та в позаурочний час;
- загальна середня освіта молоді доповнювалась загальною професійною освітою;
- посилення політехнічної спрямованості змісту освіти, показ технологічного застосування законів фізики, хімії, біології й інших наук;
- значна активізація профорієнтаційної роботи шляхом поєднання зусиль школи, виробничих колективів, батьків, громадськості;
- розбудова навчально-матеріальної бази трудового навчання, створення нових організаційних форм залучення учнів до продуктивної праці.

Отже підсумовуючи вище сказане можна зробити висновок, що історичні передумови розвитку трудового навчання і художньої праці позитивно позначилися на зародженні художньо-трудової діяльності молоді, зокрема, дівчат. Порушена проблема розвитку художньо-трудової діяльності дівчат з 1917 по 1991 роки розв'язувалася у різні субперіоди із різними рівнями ефективності. У цілому цей розвиток можна охарактеризувати як хвилеподібний – із своїми максимумами і мінімумами. Однозначних пояснень такому процесу не має.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Порушені у статті аспекти існуючої проблеми можуть слугувати базою для подальших історико-педагогічних досліджень у галузі теорії і методики трудової підготовки молоді, що, зокрема стосуються художньо-трудової діяльності дівчат у загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладах України у інші історичні епохи.

Використана література :

1. *Вихрущ А. В.* Трудова підготовка учнів у загальноосвітніх школах України (історико-педагогічний аналіз та перспективи : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / А. В. Вихрущ. – К., 1994. – 473 с.
2. Державний стандарт базової і повної середньої освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 р. N 24) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/content/derj-standart.pdf>.
3. *Мадзігон В. В.* Продуктивна праця в українській школі: історія, перспективи розвитку : монографія / В. В. Мадзігон, В. В. Макаруч. – К. : Педагогічна думка, 2005. – 169 с.
4. Педагогічний словник / [ред.-упоряд. М. Ярмаченко]. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 514 с.
5. *Слюсаренко Н. В.* Становлення та розвиток трудової підготовки дівчат в школах України кінця XIX – XX століття : монографія / Н. В. Слюсаренко. – Херсон : Видавництво ХДУ, 2009. – 456 с.

References :

1. *Vykhruyshch A. V.* Trudova pidhotovka uchniv u zahalnoosvitnikh shkolakh Ukrainy (istoryko-pedahohichnyi analiz ta perspektyvy : dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.01 / A. V. Vykhruyshch. – K., 1994. – 473 s.
2. Derzhavnyi standart bazovoi i povnoi serednoi osvity (zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14 sichnia 2004 r. N 24). – <http://mon.gov.ua/content/derj-standart.pdf>
3. *Madzihon V. V.* Produktyvna pratsia v ukrainskii shkoli: istoriia, perspektyvy rozvytku : monohrafiia / V. V. Madzihon, V. V. Makarchuk. – K. : Pedahohichna dumka, 2005. – 169 s.
4. Pedahohichnyi slovnyk / [red.-uporiad. M. Yarmachenko]. – K. : Pedahohichna dumka, 2001. – 514 s.
5. *Sliusarenko N. V.* Stanovlennia ta rozvytok trudovoi pidhotovky divchat v shkolakh Ukrainy kintsia KhIKh – KhKh stolittia : monohrafiia / N. V. Sliusarenko. – Kherson : Vydavnytstvo KhDU, 2009. – 456 s.

Ружицкая А. В. Исторические предпосылки зарождения художественно-трудова́й деятельности девушек в общеобразовательной школе Украины (1917–1991 гг.).

В статье выясняются исторические предпосылки зарождения художественно-трудова́й деятельности женщин в общеобразовательных школах Украины с 1917 по 1991 годы. Определены противоречия, которые усиливают поднятую проблему. Определены процесс становления срока художественно-трудова́й деятельности. На основе определенных исторических периодов и субпериода в становлении трудовой подготовки молодежи в школах Украины, проведен системный анализ и выделены вехи в становлении художественно-трудова́й деятельности женщин. Акцентируется внимание на наиболее значимых документах и исторических фактах каждого из определенных периодов. Приводится краткая характеристика указанных субпериода. На основе приведенных фактов сделаны соответствующие выводы о становлении художественно-трудова́й деятельности женщин в общеобразовательных учебных заведениях Украины указанного периода. Определены перспективы дальнейших историко-педагогических исследований в области теории и методики трудового обучения с возбужденного в статье проблемы.

Ключевые слова: *художественно-трудова́й деятельность девушек, исторические предпосылки зарождения, общеобразовательные школы Украины, трудовая подготовка молодежи.*

Ruzhytska A. V. Historical background of the origin of art-work of girls in secondary schools of Ukraine (1917–1991 years).

The article investigates the historical background of the origin of art-work of girls in secondary schools of Ukraine from 1917 to 1991. Identified contradictions that enhance pointed problem. Outlined the process of becoming of the term “art-work”. On the basis of certain historical periods and sub-period in establishing of work training of youth in the schools in Ukraine, conducted a systematic analysis and distinguished milestones in the development of art-work of girls. Attention is focused on the most important documents and historical facts of each of the specified periods. A brief description of these sub-periods is given. Based on these facts the appropriate conclusions are made regarding the establishment of art-work

of girls in secondary schools of Ukraine during the period. It identifies prospects of further historical and educational research in the theory and methods of labor education referring the pointed in the article problem.

Keywords: *Art-work of girls, the historical background of the birth, secondary school in Ukraine, labor training of young people.*

УДК 370.45.67

Савченко Л. О.

МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ І КРЕСЛЕННЯ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ЯКОСТІ ОСВІТИ

У статті розкрито реалізацію експериментальної методики педагогічного діагностування якості освіти професійної підготовки майбутніх учителів технологій, яка проходила в кілька етапів: 1) ознайомлення студентів із методами педагогічної діагностики; 2) актуалізація позитивного ставлення до ролі педагогічної діагностики в професійній діяльності; стимулювання розвитку потреби у вивченні теорії педагогічної діагностики; утвердження смислової настанови студентів на освоєння діагностичних умінь; 3) використання методів педагогічної діагностики якості освіти на заняттях у виші.

Ключові слова: *методика, педагогічна діагностика, якість освіти, ситуації, майбутні учителі.*

На сучасному етапі розвитку суспільства, що маркований процесами глобалізації, використання інформаційних технологій, світова педагогічна думка перебуває у пошуку нових пріоритетів в освіті. Якість освіти стає головним орієнтиром, що визначає авторитет і конкурентоспроможність навчальних закладів на регіональному, державному рівнях і міжнародній арені. Задля забезпечення якості освіти спрямовано матеріальні, фінансові, кадрові й наукові ресурси суспільства, вона стає основою оцінювання державою та громадськістю освітніх послуг, запорукою доступу громадян до здобуття ґрунтовної і суспільно затребуваної освіти. За цих умов якість вищої педагогічної освіти перетворилася на принцип й основний критерій ефективності сучасної системи підготовки педагогічних кадрів.

Українські дослідники (В. Бондар, І. Булах, С. Гончаренко, О. Козаков, Ю. Мальований, Л. Момот, І. Распопов, М. Ржецький, Н. Розенберг, О. Савченко та ін.) започаткували підхід до аналізу педагогічних явищ і процесів, що забезпечують якість освіти, на засадах урахування закономірностей та умов їх функціонування. Дослідники наголошують, що підвищення якості освіти в цілому і вищої педагогічної освіти зокрема, неможливе без педагогічної діагностики як інструменту управління цим процесом. При цьому педагогічну діагностику науковці пов'язують: з аналізом результатів розвитку особистості (М. Обозов); вивченням рівня педагогічних явищ (В. Зверов); розпізнанням творчого потенціалу особистості (Л. Денякіна); аналізом навчального процесу й дослідженням результатів навчання (К. Інгенкамп); сукупністю пізнавальних зусиль, необхідних для ухвалення актуальних педагогічних рішень (К. Дж. Клаусер); процесом, що з'ясовує умови й обставини навчання (Н. Мойсеюк); реалізацією ефективного навчання шляхом зменшення витрат і раціонального поєднання організаційно-дидактичних засобів та методів навчання (І. Підласий); отриманням інформації про стан і розвиток контрольованого об'єкта (Г. Цехмістрова) тощо.

Мета статті. Розкрити реалізацію експериментальної методики педагогічного діагностування якості освіти професійної підготовки майбутніх учителів технології проходила в кілька етапів: 1) ознайомлення студентів із методами педагогічної діагностики; 2) актуалізація позитивного ставлення до ролі педагогічної діагностики в професійній діяльності; стимулювання розвитку потреби у вивченні теорії педагогічної діагностики; утвердження смислової настанови студентів на освоєння діагностичних умінь; 3) використання методів педагогічної діагностики якості освіти на заняттях.

Так, на першому етапі студентам першого курсу було запропоновано навчальна дисципліна “Вступ до спеціальності”, у ході опанування якої вони ознайомилися з методами наукового дослідження. Емпіричні методи пов’язані з чуттєвим знанням людини (через відчуття, сприйняття, уявлення), до цієї групи належить спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент. Керуючись відомостями емпіричного характеру, студенти опрацьовували їх аналітично, систематизуючи результати у вигляді певної теорії. Наприклад, студенти склали анкети для вивчення читацьких інтересів учнів, розробляли питання для бесіди з теми “Порушення дисципліни в класі”, “Бесіда з учнем, який не встигає”, “Бесіда з активом класу для проведення чергування в школі”.

Згодом завдання ускладнювалися, пропонували, наприклад, скласти бібліографічні картки з наукової теми (тематика робіт запропонована на вибір: “Які труднощі (проблеми) існують в учителя на сучасному етапі розвитку суспільства”; “Які перспективи (можливості) вчительської професії”; “Професійна компетентність майбутнього педагога”; “Культура педагогічного спілкування”; “Конфлікти в системі “учитель – учень”); написати твори: “Чому я вибрав(ла) професію вчителя”; “Моя перша вчителька”; “Сучасний портрет учителя”; “Як я готував(ла) себе до вибору професії”; “Я і мої сподівання щодо професії вчителя”; “Етюди про вчителя”; “Мій ідеал учителя”; “Учитель майбутнього”.

На другому етапі експериментальної роботи підготовки майбутніх учителів технологій і креслення до педагогічної діагностики якості освіти, прогнозували розв’язання низки завдань: сформулювати в студентів знання про специфіку й функції педагогічної діагностики; стимулювали потребу в пізнанні різноманітних методів педагогічної діагностики; переконали в необхідності використання педагогічної діагностики для розвитку професійної компетентності педагога. На другому курсі під час вивчення “Загальної педагогіки” розширено знання студентів із педагогічної діагностики. На першому занятті запропоновано складання термінологічних словників; розроблення кросвордів, виконання творчих завдань, розв’язання педагогічних ситуацій. Нижче подано приклади завдань, запропонованих студентам.

Ситуація. Запропонуйте систему педагогічної діагностики для оптимального розв’язання педагогічної ситуації. Ви розпочали урок. Учні заспокоїлися, запанувала тиша. І раптом у класі хтось голосно засміявся. Коли Ви не встигли ще нічого сказати, а здивовано подивилися на школярів, учень, який засміявся, дивлячись Вам у вічі, заявив: “У мене хороший настрій, а у Вас?”.

Опишіть свої професійні очікування у формі “Записки молодого вчителя”. Використайте для виконання завдань основні функції педагогічної діагностики.

Навіщо потрібна система в педагогічній теорії й практиці? Коли і яким чином загальнолюдські цінності стають конкретно людськими, тобто їх засвоює та чи та людина? Як загальне конкретизоване в одиничному – мотивах, почуттях, судженнях, діях? Які методи педагогічної діагностики можна використовувати в цьому випадку?

У сучасних умовах переходу на нові інформаційні технології й розширення можливостей самостійного отримання інформації (зокрема навчальної) роль учителя послаблюється чи, навпаки, зростає? Аргументуйте свою думку.

Діагностичний аналіз педагогічних ситуацій А. Шаталов [4] рекомендує проводити за такою схемою:

– описати дії, стани, відношення суб’єкта (навчання, виховання) у психолого-

педагогічних поняттях;

- на основі знань із теорії педагогічної та психологічної діагностики пояснити їх;
- спрогнозувати розвиток подій у певній ситуації;
- сформулювати педагогічну оцінку реальних і прогнозованих фактів;
- дійти висновку про педагогічну доцільність виконаних професійних дій, про необхідність подальших дій (діагностичне рішення).

Засобом, що стимулює розвиток потреби у вивченні теорії педагогічної діагностики, послуговували практичні заняття, під час яких студенти мали змогу практично долучитися до педагогічного діагностування. Для цього були передбачені завдання практичного характеру, об'єднані з теорією єдиним змістом. Організація таких занять допомогла студентам, отримавши інформацію про алгоритм педагогічного діагностування, принципи розроблення педагогічного діагностування, успішно виконати вправи й завдання діагностичного характеру. Так, студентам було запропоновано формулювання діагностичних ситуацій та обговорення варіантів розв'язання в групі. Наприклад, ситуація без зазначення запитань: у класі погана психологічна атмосфера, багато учнів, які не встигають, унаслідок цього наявні конфлікти в міжособистісних взаєминах; Вам потрібно в цьому класі проводити уроки, створюючи комфортні умови для учнів і для себе. У ході розв'язання таких ситуацій фіксують увесь хід роздумів майбутнього педагога, допущені помилки.

Ситуації з неповним складом даних: студентам пропонують скласти розгорнутий план етичної бесіди (тема за вибором); у плані наявні помилки, які потрібно знайти; скласти план роботи над власною науковою статтею, тезами; запланувати розвиток і вдосконалення методів дослідження в педагогіці; схарактеризувати етапи творчого пошуку вчителя (про вчителів-новаторів); ранжувати якості, які повинен формувати в собі студент – майбутній учитель.

Як бачимо, в запропонованих ситуаціях відсутні певні відомості, унаслідок чого точно відповісти на запитання неможливо. Досліджуваний повинен знайти необхідні знання для розв'язання ситуації, назвати дані, яких бракує. Ця серія, як і попередня, спрямована на констатацію особливостей пізнавальних дій студентів (сприйняття та осмислення), фіксацію перехідних станів процесу учіння й уміння використовувати педагогічну діагностику. У всіх випадках занотовують хід роздумів, кількість розв'язаних ситуацій, відсоткове співвідношення помилок, час виконання, прогноз студента щодо педагогічної ситуації. Крім того, зважають на пояснення й мотивацію студентів.

Було прочитано спецкурс “Актуальні проблеми керівництва та управління якістю освіти” (90 годин). Ефективною формою роботи на цьому етапі стало створення й захист проєктів педагогічної діагностики якості освіти, що передбачали моделювання педагогічних ситуацій, наближених до умов школи. Педагогічні ситуації мали різний рівень узагальненості й складності (від репродуктивних, ілюстративних, частково-пошукових до проблемних, сюжетно-рольових, аналітико-синтетичних. Моделювання педагогічних ситуацій це процес утворення ситуацій-моделей, які імітують стан і динаміку навчально-виховного процесу, наприклад: “Рейтинг школи”, “Оцінювання діяльності школи батьками”, “Наявність системи діагностики здібностей учнів”, “Аналіз участі школярів у конкурсах, олімпіадах, турнірах”, “Думки випускників школи минулих років про якість отриманої освіти”. На цьому етапі було проведено: інтернет-конференція “Підвищення якості освіти засобами педагогічної діагностики”, конкурс проєктів “Музей “Писанкарства”, “Сучасна шкільна газета “Діагностика навчальних досягнень учнів”, “Лабораторія вчителя”, створення мультимедійної навчальної презентації “Застосування інноваційних технологій навчання як засіб підвищення якості освіти”.

З огляду на завдання розробленої нами методики, важливо зіставити рівні навченості студентів та їхні підсумкові рейтингові бали в навчанні на кінець експерименту. Це потребувало переведення шкали рейтингового бала в шкалу рівнів.

Результати підрахунку підсумкового рейтингу бала відображено в табл. 1. В експериментальних групах кількість студентів, які отримали високий рейтинговий бал, значно більша, ніж у контрольних: у середньому підсумковий рейтинговий бал, що відповідає рівню “високий”, в експериментальних групах у 1,9 разу вищий, ніж у контрольних. Причому найвищий показник досягнуто в 56,9% студентів експериментальних груп, що вкотре засвідчує, наскільки важливо не тільки в середній, але й у вищій школі дотримуватися принципу індивідуального підходу. Отримані підсумкові рейтингові бали переконливо доводять значущість обґрунтованих педагогічних умов перевірки підвищення якості освіти.

Таблиця 1

Підсумковий рейтинговий бал студентів (у %)

Рейтинговий бал	Експериментальна група	Контрольна група
Низький	19,5	36,7
Середній	23,6	33,0
Високий	56,9	30,3

Отже, результати експериментальної роботи довели доцільність дотримання сукупності розробленої методики, виокремлених педагогічних умов, оскільки це суттєво позначилося на зростанні рівнів структурних компонентів педагогічної діагностики й основних її показників: пізнавальній активності, професійному інтересі, якості самостійної діяльності студентів, адекватності самооцінювання, яке надає впевненості в тому, що це в майбутньому сприятиме якісному професійному зростанню фахівців, їхньому самовдосконаленню. *Подальшу* роботу ми вбачаємо у розробці завдань з само актуалізації триманих знань.

Використана література:

1. *Битинас Б. П.* Педагогическая диагностика: сущность, функции, перспективы / Б. П. Битинас, Л. И. Катаева // Педагогика. – 1993. – № 3. – С. 10-15.
2. *Вроейнстийн А. И.* Оценка качества высшего образования / А. И. Вроейнстийн. – М. : Изд-во МНЭПУ, 2000. – 180 с.
3. *Підласий І. П.* Діагностика та експертиза педагогічних проєктів : навчальний посібник / І. П. Підласий. – К. : Україна, 1998. – 343 с.
4. *Шаталов А. А.* Мониторинг и диагностика качества образования : монография / А. А. Шаталов, В. В. Афанасьев, И. В. Афанасьева, Е. А. Гвоздева, А. М. Пичугина. – М. : НИИ школьных технологий, 2008. – 322 с.

References:

1. *Bitinas B. P.* Pedagogicheskaya diagnostika: sushchnost, funktsii, perspektivy / B. P. Bitinas, L. I. Kataeva // Pedagogika. – 1993. – № 3. – S. 10-15.
2. *Vroeynstiyn A. I.* Otsenka kachestva vysshego obrazovaniya / A. I. Vroeynstiyn. – M. : Izd-vo MNEPU, 2000. – 180 s.
3. *Pidlasyi I. P.* Diahnostyka ta ekspertyza pedahohichnykh proektiv : navchalnyi posibnyk / I. P. Pidlasyi. – K. : Ukraina, 1998. – 343 s.
4. *Shatalov A. A.* Monitoring i diagnostika kachestva obrazovaniya : monografiya / A. A. Shatalov, V. V. Afanasev, I. V. Afanaseva, Ye. A. Gvozdeva, A. M. Pichugina. – M. : NII shkolnykh tekhnologiy, 2008. – 322 s.

Савченко Л. О. *Методика подготовки будущих учителей технологий и черчение к педагогической диагностике качества образования.*

В статье раскрыто реализацию экспериментальной методики педагогического диагностирования качества образования и профессиональной подготовки будущих учителей

технологии, которая проходила в несколько этапов: 1) ознакомление студентов с методами педагогической диагностики; 2) актуализация положительного отношения к роли педагогической диагностики в профессиональной деятельности; стимулирование развития потребности в изучении теории педагогической диагностики; утверждение смысловой установки студентов на освоение диагностических умений; 3) использование методов педагогической диагностики качества образования на занятиях в высшей школе. Процесс диагностирования начинается с изучения признаков, присущих объекту, с дальнейшей идентификацией его базовых характеристик, и завершается заключительным диагнозом, результаты которого дают возможность использовать полученные знания на практике для перевоплощения или для гармонического развития объекта и возможного прогнозирования его будущей эволюции.

Ключевые слова: методика, педагогическая диагностика, качество образования, ситуации, будущие учителя.

Savchenko L. O. A technique of training of future teachers of technologies and drawing to pedagogical diagnostics of quality of education.

In article it is opened realization of an experimentally technique of pedagogical diagnosing of quality of education and vocational training of future teachers of technology which took place in several stages: 1) acquaintance of students with methods of pedagogical diagnostics; 2) updating of the positive relation to a role of pedagogical diagnostics in professional activity; stimulation of development of need for studying of the theory of pedagogical diagnostics; the adoption of semantic installation of students on development of diagnostic abilities; 3) use of methods of pedagogical diagnostics of quality of education on occupations at the higher school. Process of diagnosing begins with studying of signs, inherent in object, with further identification of his basic characteristics, and comes to the end with the final diagnosis which results give the chance to use the gained knowledge in practice for transformation or for harmonious development of object and possible forecasting of his future evolution. In pedagogic diagnostics interpreted as a General approach and as a process (composite) assessment of results of practical pedagogical activity, individual teachers, teaching staff, educational institutions in General. Pedagogical diagnostics is a clarification of all circumstances of the course of educational process, an accurate determination of the achieved results. In the most common understanding of pedagogical diagnostics is a set of methods of monitoring and evaluation aimed at identifying the impact of the decision of tasks of the educational process, differentiating students and improving curricula and methods of pedagogical influence to improve the educational process.

Keywords: technique, pedagogical diagnostics, quality of education, situations, future teachers.

УДК 378.147:377:34

Салогуб В. С.

**ДЕЯКІ ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ**

У статті розглянуто шляхи підвищення рівня правової культури особи як планомірний, керований, організований, систематичний і цілеспрямований процес дії на особу всієї сукупності форм, засобів і методів, наявних в арсеналі сучасної правової діяльності практики професійної освіти, з метою формування глибоких і стійких правових знань, переконань, потреб, цінностей, звичок активної правомірної поведінки, імунітету до здійснення правопорушень, а також як позитивні зміни в самій особі в результаті даної дії. Педагогічні дослідження припускають визначення системи початкових параметрів, критеріїв, оцінок.

Основними напрямками підвищення рівня правової культури є: правова освіта, тобто правовий всеобуч (декади правових знань); правова пропаганда в гуртожитках; правомірна поведінка викладачів вищих закладів освіти, їхня особиста участь у здійсненні, реалізації й охороні правових норм; самовиховання студентів, що включає накопичення правових знань, правової інформації; перетворює її в правові переконання, навички правомірної поведінки; готовність діяти, керуючись цими правовими переконаннями.

Ключові слова: правова культура, декларація, конвенція, права, свободи, громадянин, підвищення рівня правової культури, вчитель технологій, навчальний процес у вищому педагогічному навчальному закладі.

Початок творення незалежної Української держави покладено Декларацією про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року. Саме вона визначила основні засади внутрішньої й зовнішньої політики, заклала підвалини розбудови суспільства й держави.

Становлення України як демократичної, правової держави, формування засад громадянського суспільства зумовлюють необхідність підвищення рівня правової культури населення [3]. Правова культура базується на початках загальної культури, являється невід’ємною її частиною та відображає рівень розвитку, менталітету народу. Правова культура – це сукупність цінносних досягнень людства у галузі права, які базуються на принципах справедливості, гуманізму, захисту прав і свобод людини, його честі і гідності. Усі правові норми є нормами культури, але не всі норми культури перетворюються на правові. Поряд з нормами права правова культура виступає регулятором суспільних відносин, в чому і проявляється її ціннісна роль. Наприклад, при зниженні рівня злочинності, необхідно в першу чергу підвищувати рівень правової культури, поваги до соціальних норм і цінностей. Висока правова культура особистості направлена на нетерпимість до будь яких порушень, затвердження законності і правопорядку, дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина. У зв’язку з цим вивчення такої важливої категорії, як правова культура є вельми актуальним. Всі зусилля потрібно зосередити на правовому вихованні молоді в тому числі і студентської. Це можна пояснити тим, що студенти в силу свого віку не можуть мати необхідного запасу правових знань, уявлень, переконань. Дуже важливо щоб такі знання були отримані в процесі належно поставленого правового виховання, від кваліфікованих наставників, а не із простих спостережень, або від знайомих, друзів, в результаті чого в молодих людей нерідко складаються неправильні уяви про правові явища, які в результаті доводиться виправляти. Саме теперішнім студентам потрібно буде в найближчому майбутньому вирішувати питання подальшого закріплення законності та правопорядку в сфері державного та господарського управління, освіти, культури, науки, охорони здоров’я, куди вони прийдуть як керівники і спеціалісти. Успіх професійної діяльності багато в чому буде залежати від рівня їх правової культури.

Сьогодні Україна самостійна у вирішенні питань науки, освіти, культури і духовного розвитку української нації, гарантує всім національностям, що проживають на її території, право їх вільного національно-культурного розвитку. [1]. Цьому сприяє державна національна програма “Освіта” (Україна XXI) [2], Закони України “Про освіту” (1991). “Про професійно-технічну освіту” (1998), “Про загальну середню освіту” (1999), “Про позашкільну освіту” (2000), “Про дошкільну освіту” (2001), “Про вищу освіту” (2002). Затверджено державні стандарти і програми, відповідно до яких освіта має забезпечити умови для інтелектуального розвитку учнів, виховання громадянина-патріота, а в подальшому закласти підґрунтя для формування демократичного суспільства, яке визнає освіченість, вихованість, культуру найвищою цінністю, незамінними чинниками стабільного, прискореного розвитку України.

Тому становлення України як демократичної, правової держави, формування засад громадянського суспільства актуалізує і проблему формування правової культури, починаючи з дошкільного та молодшого шкільного віку і її безперервність. Це визначило **мету нашого дослідження** – виокремити основні міжнародні та загальнодержавні документи в царині прав, свобод і обов’язків людини і громадянина, актуалізувати їх основні положення, розкрити механізми реалізації та конституційного захисту прав, свобод і обов’язків людини і громадянина та використання отриманих знань у навчально-

виховному процесі в педагогічних навчальних закладах з метою підвищення рівня правової культури майбутніх учителів технологій.

Наше дослідження розглядає шляхи підвищення рівня правової культури особи як планомірний, керований, організований, систематичний і цілеспрямований процес дії на особу всієї сукупності форм, засобів і методів, наявних в арсеналі сучасної правової діяльності практики професійної освіти, з метою формування глибоких і стійких правових знань, переконань, потреб, цінностей, звичок активної правомірної поведінки, імунітету до здійснення правопорушень, а також як позитивні зміни в самій особі в результаті даної дії. Педагогічні дослідження припускають визначення системи початкових параметрів, критеріїв, оцінок. Створення такої системи можливе за умови виявлення суті тих явищ, що вивчаються, відбиваються, та позначаються у відповідному науковому апараті. Ключовими поняттями для нашого дослідження виступають категорії “культура”, “культура особистості”, “культура фахівця”, “правова культура”, “правова культура особи”, “правова культура фахівця”, “правова культура фахівця з вищою педагогічною освітою”. Окреслені завдання можуть бути реалізовані за безпосередньої та активної участі держави, її відповідних установ, суспільства в цілому. Особлива роль належить фахівцям системи освіти. Тому саме працівникам вищих педагогічних закладів освіти слід чітко визначати, які суспільно-моральні, громадські та правові завдання ставить суспільство перед учителем, допомогти майбутньому фахівцю створити (чи розробити) індивідуально орієнтовану програму, спрямовану на формування правосвідомості особистості громадянина.

Аналізуючи проблему підвищення рівня правової культури студентів, треба відмітити, що в цієї роботі існують певні недоліки. Перш за все, у її змісті більше уваги приділяється питанням кримінального права, по-друге, перевага надається вивченню прав майбутніх вчителів і менше уваги приділяється вивченню обов'язків, по-третє, недостатньо наголошується на особистій відповідальності людини за свої вчинки, по-четверте, практично відсутнє обґрунтування справедливості правових законів і норм (головний акцент робиться на заборонах); по-п'яте, відчувається розрив між змістом правових норм і конкретною поведінкою майбутніх вчителів.

Для усунення цих недоліків перш за все, треба удосконалювати систему правового всеобучу у сучасному вузі. На наш погляд, успішна робота по підвищенню рівня правової культури студентів, майбутніх фахівців можлива за умови, коли будуть враховуватися особливості сучасного стану формування громадянського суспільства та правової держави.

В першу чергу, слід враховувати ментальність української нації. Українська ментальність є надзвичайно складним, поліаспектним, неоднозначним, суперечливим, але разом з тим, оригінальним, самобутнім соціально-правовим феноменом. З цього приводу у вищих педагогічних навчальних закладах треба посилити увагу у навчально-виховному процесі до політичних і правових цінностей, до людини як особистості та найвищої цінності суспільства. Майбутніх вчителів повинні ставитися до людини як міри всіх речей. А для цього треба забезпечити комплексне засвоєння майбутніми вчителями певних теоретичних знань.

Це досягається насамперед в навчально-виховному процесі через систему лекцій та семінарських занять, а також семінарів-дискусій, семінарів-конференцій, підготовку наукових доповідей і рефератів, “круглих столів”. Саме вони формують концептуальну ідею особистості, історичну освіченість, політичні цінності, ідеали, норми політичної і правової поведінки, дають знання про конституційні права і свободи людини і громадянина, їх реалізацію в умовах різних державних і політичних режимів, готують кожен людину до виконання нею ролі громадянина, формують культуру політичного спілкування, активну життєву позицію.

Не менш важливою складовою у підготовці майбутніх спеціалістів закладів освіти різних типів, на наш погляд, є організація системної, професійно орієнтованої

позанавчальної роботи відповідно до Державної програми розвитку освіти на 2006–2011 роки, державної програми “Вчитель”, Державних програм запобігання дитячій бездоглядності й безпритульності на 2006–2011 роки, відпочинку й оздоровлення “дітей вулиці”. Державної програми “Репродуктивне здоров’я нації на 2006–2015 роки”. Законів України “Про попередження насильства в сім’ї”, “Про охорону дитинства”, “Про молодіжні та дитячі громадські організації”, Концепції національно-патріотичного виховання молоді, постанов Верховної Ради України, указів та розпоряджень Президента України, нормативних актів МОН України, рішень з питань молодіжної політики інших міністерств і відомств України.

Згідно чинного законодавства в Концепції виховної діяльності вищого педагогічного навчального закладу має бути визначено, що правова освіта є обов’язковою для всіх майбутніх працівників виховних, дошкільних, середніх освітніх, вищих навчальних закладів, основна увага акцентується на правовій освіті та правовому вихованні молоді. Тому і сукупність правових заходів у ході роботи зі студентською молоддю різноманітна.

Основними напрямками підвищення рівня правової культури є: правова освіта, тобто правовий всеобуч (декади правових знань); правова пропаганда в гуртожитках; правомірна поведінка викладачів вищих закладів освіти, їхня особиста участь у здійсненні, реалізації й охороні правових норм; самовиховання студентів, що включає накопичення правових знань, правової інформації; перетворює її в правові переконання, навички правомірної поведінки; готовність діяти, керуючись цими правовими переконаннями.

Для підвищення рівня правової культури, та профілактики неправомірних дій студентів у навчально-виховній діяльності доцільно використовувати такі методи і форми:

– тематичні інформаційні години з питань роз’яснення нормативно-правових актів, законодавства з питань соціального забезпечення, сімейного, цивільного, адміністративного та кримінального права, трудового законодавства тощо (до роботи залучаються декани, куратори, викладачі відповідних курсів, працівники спеціальних структур та підрозділів органів державної влади, місцевого самоврядування):

– підготовка і розміщення роз’яснювальних та ознайомлювальних матеріалів про правові акти у засобах масової інформації (рубрики “Правова освіта майбутнього вчителя”, “Формуємо громадянина”):

– робота центру правових знань під девізом “Закон і молодь”;

– організація засідань Клубу “За здоровий спосіб життя”;

– проведення організаційно-освітніх заходів: прес-конференцій, зустрічей, лекцій, брифінгів, бесід, кураторських годин, семінарів, “круглих столів”, консультацій, вечорів запитань” і відповідей із залученням спеціалістів відповідних служб виконавчих органів державної влади та місцевого самоврядування тощо.

З метою профілактики правопорушень у студентському середовищі доцільно проводити науково-практичні конференції з питань забезпечення прав і свобод людини і громадянина (до Дня Конституції, до річниць Загальної декларації прав людини та Конвенції ООН про права дитини, Дня Європи, Дня студента). Важливим є те, що самі студенти – майбутні вчителі – виступають у ролі соціологів, статистів і навіть “делегатів дітей”, створюючи проблемні чи типові ситуації щодо реалізації прав та свобод. По можливості демонструються тематичні слайди, які репрезентують жакливі реалії і окреслюють потенційні шляхи їх вирішення.

Ефективною формою набуття правових знань виступає відеолекторій як один із напрямків співробітництва з громадськими організаціями та обласними організаціями Національної спілки кінематографістів України. Його функціонування дає можливість здійснювати відбір та показ конкурсних і тематичних фільмів у рамках щорічного міжнародного кінофестивалю “Дні документального кіно про права людини. Український контекст”. Студенти зі своїми наставниками переглядають та обговорюють неординарні роботи кіномитців України, Польщі, Німеччини та ін., що сприяє формуванню

аналітичного мислення майбутнього вчителя.

Зазначимо, що в полі постійної уваги адміністрації навчальних закладів, студентського самоврядування, студентської профспілки, інших громадських організацій мають бути питання протидії корупції. Систематично слід проводити виховні заходи, спрямовані на протидію формування стереотипів терпимого ставлення до корупції, схильності молоді обирати корупційні шляхи під час розв'язання особистих життєвих проблем, на виховання протидії й осуду підлабузництва, задобрювання подарунками, конкурси антикорупційних плакатів “Корупція – зло, що роз’їдає суспільство” тощо. Важливе місце посідають зустрічі студентів із працівниками правоохоронних органів з питань формування відповідальності за корупційні дії, утвердження принципів справедливості, поваги до людської гідності, активної протидії порушенню законів.

Усі ці заходи сприяють не лише становленню молодого людини як особистості, громадянина вільної держави, якому гарантовані права і свободи, а й усвідомленню того, що насправді ще багато належить зробити для того, щоб Україна і в подальшому утверджувалась як держава з високим рівнем правової культури, яка сповідує загальнолюдські гуманітарні цінності та ідеали.

Висновки. Таким чином, комплексний підхід до підготовки педагога дає можливість узагальнювати наукову інформацію історичного, політичного, гуманітарного характеру, формувати у майбутніх вчителів технологій аналітично-критичне мислення; спонукає виробляти власний погляд; на ту чи іншу проблему, знаходити шляхи їх вирішення.

Використана література:

1. Конституція України. 28 червня 1996. – К., 1996.
2. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття). – К., 1994.
3. Про Національну програму правової освіти населення. Указ Президента України від 20 жовтня 2001 року „МБ 992/2001. – Офіційний вісник України. – 2001. – № 43. – С. 36-44.

References:

1. Konstytutsiya Ukrayiny. 28 chervnya 1996. – K., 1996.
2. Derzhavna natsional'na prohrama “Osvita” (Ukrayina XXI stolittya). – K., 1994.
3. Pro Natsional'nu prohramu pravovoyi osvity naseleynnya. Ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 20 zhovtnya 2001 roku „M’ 992/2001. – Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny. – 2001. – № 43. – S. 36-44.

Салозуб В. С. Некоторые пути повышения уровня правовой культуры будущих учителей технологий.

В статье рассмотрены пути повышения уровня правовой культуры личности как планомерный, управляемый, организованный, систематический и целенаправленный процесс воздействия на личность всей совокупности форм, средств и методов, имеющихся в арсенале современной правовой деятельности практики профессионального образования, с целью формирования глубоких и устойчивых правовых знаний, убеждений, потребностей, ценностей, привычек активного правомерного поведения, иммунитета к совершению правонарушений, а также как позитивные изменения в самой личности в результате данного действия. Педагогические исследования предполагают определение системы исходных параметров, критериев, оценок.

Основными направлениями повышения уровня правовой культуры являются: правовое образование, то есть правовой всеобуч (декады правовых знаний); правовая пропаганда в общежитиях; правомерное поведение преподавателей высших заведений образования, их личное участие в осуществлении, реализации и охране правовых норм; самовоспитания студентов, что включает накопление правовых знаний, правовой информации; превращает ее в правовые убеждения, привычки правомерного поведения; готовность действовать, руководствуясь этими правовыми убеждениями.

Ключевые слова: правовая культура, декларация, конвенция, права, свободы, граждан, повышение уровня правовой культуры, учитель технологий, учебный процесс в высшем педагогическом учебном заведении .

Salogub V. S. Some ways to increase the level of legal culture of future teachers of technologies.

In article ways of increase of level of legal culture of personality as a systematic, controlled, organized, systematic and purposeful process of impact on the personality of the whole totality of forms, means and methods available in the Arsenal of modern legal practice's professional education, to form deep and lasting legal knowledge, beliefs, needs, values, habits active lawful behavior, immunity to commit crimes, as well as positive changes in the person as a result of this action. Pedagogical research suggests the definition of system baselines, benchmarks, ratings.

The main directions of increase of level of legal culture: legal education, legal education (decade of legal knowledge); legal advocacy in the dorms; good behavior of teachers in higher education institutions, their personal involvement in the implementation, realization and protection of legal norms; self-education students, which involves the accumulation of legal knowledge, legal information; makes it legal beliefs, habits of lawful behavior; a readiness to act, guided by these legal convictions.

Keywords: legal culture, declaration, convention, rights, freedoms, citizen, increase of level of legal culture, teacher technology, educational process in higher pedagogical educational institution .

УДК 373.5016:62092

Скутін А.

**ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ
АКАДЕМІКА Д. О. ТХОРЖЕВСЬКОГО**

У статті проаналізовано комплексний вплив соціально-економічних, суспільно-політичних та освітньо-педагогічних чинників формування науково-педагогічного світогляду академіка Д. О. Тхоржевського, одного з провідних методистів трудового навчання у період другої половини ХХ на початку ХХІ століття. Під його науковим керівництвом було розроблено дидактичні основи освітньої галузі "Технологія" у державному стандарті загальної середньої освіти в Україні.

У другій половині 90-х років ХХ ст. на початку ХХІ ст. Дмитро Олександрович Тхоржевський був загально визнаним авторитетним лідером серед методистів трудового навчання на теренах України. Він очолював наукові колективи, якими було розроблено підпрограму "Трудова підготовка" до Державної національної програми "Освіта (Україна ХХІ століття)", (1994), проект Державного стандарту загальної середньої освіти в Україні в освітній галузі "Технологія" (1997), проект концепції "Трудове навчання у 12-річній загальноосвітній школі" (2001). Вчений розробляв дидактичні основи структури, мети та змісту освітньої галузі "Технологія".

Ключові слова: методика трудового навчання, академік Д. О. Тхоржевський, чинники, науково-педагогічний світогляд.

Становлення освітньої галузі "Технологія" як і в цілому вітчизняної методики трудового навчання безпосередньо пов'язане з науково-педагогічною діяльністю видатного вченого, академіка Д. О. Тхоржевського.

Запропоновані академіком Д. О. Тхоржевським вихідні положення концепції "Трудове навчання у 12-річній загальноосвітній школі" стали основою для розробки проектно-технологічного, особистісно-спрямованого та національного підходів в освітній галузі "Технологія" на сучасному етапі.

Значний внесок у висвітлення педагогічної спадщини академіка Д. О. Тхоржевського здійснено Я. В. Бобилевою, а також у низці авторських публікацій В. В. Гаргіна, О. М. Коберника, В. К. Сидоренка та О. Підлущького. Але вищезгадані дослідження не вичерпують аналіз багатогранної науково-педагогічної та адміністративно-управлінської діяльності академіка Д. О. Тхоржевського, яка розгорталась під впливом певних історичних факторів та чинників.

Мета статті – проаналізувати чинники формування науково-педагогічного світогляду академіка Д. О. Тхоржевського.

Дитинство та роки навчання в школі майбутнього вченого, співпали з третім післяреволюційним етапом розбудови “нової” системи освіти у країні, який проходив під гаслом боротьби за здійснення загального обов’язкового політехнічного навчання в обсязі семирічки на селі та широкого розвитку середньої школи в містах і робітничих селищах. Це був період завершення технічної реконструкції народного господарства, створення технічної бази для основних його галузей відбувався подальший розвиток господарського будівництва. Перед народною освітою були поставлені завдання: поліпшувати зміст, форми і методи навчально-виховної роботи, давати учням глибокі знання з основ наук, забезпечувати підготовку випускників школи до вступу у вищі навчальні заклади, готувати їх до практичної діяльності у різних галузях народного господарства [4].

Ідеї політехнічної трудової школи проголошувались у виступах та статтях П. Блонського, Н. Крупської, А. Макаренка, М. Пістрака, М. Скрипника, С. Шацького та інших, але реальний зміст навчального процесу у школах зводився до ідеологізації, політизації антирелігійних кампаній, а не отримання якісної освіти та трудової підготовки [1].

Для розвитку трудового виховання і політехнічного навчання учнів велике значення мав I Всеукраїнський з’їзд з питань політехнічного навчання (Харків, 1930). На ньому було обговорено шляхи і форми політехнізації школи та поставлено відповідні завдання для науково-дослідних педагогічних установ [1].

У реаліях другої половини 30-х р. XX ст. навпаки спостерігався занепад трудового навчання: більшість учителів трудового навчання не мали вищої або середньої освіти, матеріальна база була незадовільною, не забезпечувався дидактичний зв’язок між трудовим навчанням та вивченням предметів з основ наук, а також виробництвом. Школа значно підвищувала підготовку до подальшого навчання у ВНЗ й технікумах. Простежується поступове зростання кількості годин на вивчення предметів з основ наук за рахунок зменшення кількості годин на “другорядні” предмети, в тому числі й на трудове навчання. З цього часу поступово послаблюється увага до трудового виховання та політехнічного навчання і як результат у 1937 р. трудове навчання як самостійний навчальний предмет було ліквідовано [2].

Отже, роки навчання в школі Д. Тхоржевського проходили в складних суспільно-політичних умовах, які характеризувались теоретичним проголошенням ідеї політехнізації трудової школи та насаджуванням комуністичних ідей у навчанні та вихованні учнів, що певним чином вплинуло на формування світогляду майбутнього вченого.

Юнацькі роки вченого припали на післявоєнний період середини XX століття, який характеризувався відбудовою народного господарства, початком бурхливих докорінних зрушень в галузі економіки, науки і техніки. У цей період перебудови виробництва на основі комплексної автоматизації та механізації особливо актуалізувалась виробнича необхідність здійснення політехнічної освіти. Враховуючи реалії та перспективи подальшого розвитку держави, Дмитро Тхоржевський у цей період (1952–1955 р.р.) отримав вищу політехнічну освіту та формувався як переконаний прихильник ідей політехнізації у виробництві та в освіті.

Для періоду середини та другої половини XX століття було характерно те, що розвиток освіти та педагогіки спрямовувався рішеннями партійних з’їздів. Усі важливі керівні документи (постанови) щодо розвитку державної освіти приймалися спільно ЦК КПРС і Радою Міністрів СРСР централізовано спочатку на всесоюзному рівні, а потім приймалися ідентичні постанови керівних органів союзних республік.

Після XIX з’їзду КПРС у жовтні 1952 року, у рішеннях якого було вказано на необхідність підвищення виховної ролі школи та здійснення політехнічного навчання, у 1954 році було відновлено у навчальному плані школи предмет “трудове навчання” та введено цілісний цикл трудового навчання у ЗОШ: ручна праця (початкова школа),

практичні заняття в майстернях (5-7 кл.), практикуми з машинознавства, електротехніки і сільського господарства (старші класи). Це зумовило посилення уваги науковців та педагогів-практиків до досліджень методики трудового, політехнічного та виробничого навчання.

Було видано наукові збірники, які узагальнювали результати перших досліджень у цій галузі, зокрема: “Политехническое обучение в общеобразовательной школе” (ред. М. О. Мельникова, М. Н. Скаткіна), “Вопросы политехнического обучения в школе” (ред. А. Г. Калашнікова), “Політехнічне навчання” С. Шабалова (1956), “Політехнічне навчання в радянській школі на сучасному етапі” (1958) С. Шаповаленка.

Д. О. Тхоржевський активно включився у розробку положень політехнічної освіти в галузі трудового навчання у період 60–70-х р.р. і продовжував відстоювати принцип політехнізму у методиці трудового навчання до кінця свого життя.

Історико-педагогічний аналіз розвитку методики трудового навчання у період з кінця 50-х до середини 70-х рр. свідчить про те, що освітній процес характеризувався змінами у теоретичній та практичній складових трудового навчання, змінами у змісті навчальних програм, нарощуванні матеріальної бази викладання трудового навчання, зосередженні уваги на питаннях поєднання загальноосвітньої підготовки учнів старших класів з їх професійною підготовкою.

Тому в цей період вчений плідно працював над методичними дослідженнями важливих питань викладання трудового навчання у школі, зокрема ним було: розроблено методичні рекомендації викладання трудового навчання у старших класах за новим навчальним планом, досліджено психофізіологічні основи системи трудових практичних умінь та навичок у трудовому навчанні, науково обґрунтовано режим роботи учнів на заняттях у шкільних майстернях, розроблено вимоги до змісту практичних занять у шкільних майстернях, досліджено систему практичних умінь та навичок у виробничому навчанні, розроблено методичні рекомендації щодо вивчення елементів машинознавства на заняттях у шкільних майстернях, розроблено методичні рекомендації по вивченню елементів автоматизації виробничих процесів, проаналізовано зв'язок у вивченні обробки металів із загальноосвітніми знаннями учнів, проаналізовано зміст навчального матеріалу по вивченню обробки металів різанням на заняттях у навчальних майстернях, здійснено розробку методичних основ політехнічної освіти у процесі викладання трудового навчання.

Історико-педагогічний аналіз суспільних чинників, які впливали на зміст предмету “трудове навчання” та формування його методики у період наукової діяльності Д. О. Тхоржевського свідчить про те, що з ідеологічних причин органи керівництва державою поставили перед школою завдання здійснення політехнічного навчання. У рішеннях XIX з'їзду КПРС у 1952 році вказувалось на необхідність розвитку в школі роботи по політехнічній освіті та трудовому вихованню учнів. Поряд з цим у зв'язку з швидкими темпами розвитку виробництва значна частина випускників шкіл повинна була включитись безпосередньо в роботу в сфері матеріального виробництва. Виникла термінова потреба поєднання загальної середньої освіти учнів старших класів з їх професійною підготовкою. Так, у 1958-59 н. р. у 5 659 середніх школах УРСР більше, ніж 0,5 млн. учнів проходили підготовку майже з 200 різних професій. Виникала необхідність поєднання політехнічної спрямованості трудового навчання з виробничим навчанням.

Даній проблемі науковець присвятив широке коло своїх публікацій: “До аналізу змісту занять в шкільних майстернях з позицій політехнічного навчання” (1973), “О политехническом принципе в трудовом обучении” (1964), “Основные проблемы политехнической освіти в период научно-технической революции” (1974), “Політехнічна спрямованість практичних занять у навчальних майстернях” (1962, 1965, 1966), “Принцип політехнічної освіти в трудовому навчанні” (1970), “Практичні заняття в навчальних майстернях як засіб політехнічного навчання” (1966), “Формування політехнічних понять під час навчання в майстернях” (1966), “Узгодження вимог трудової і політехнічної

підготовки учнів у процесі трудового навчання” (1971).

У кінці 60-х – на початку 70-х рр. створення дидактики трудового навчання стало нагальною необхідністю та актуальною проблемою, дослідженню якої присвятив свою докторську дисертацію “Дидактичне дослідження системи трудового навчання” Д. О. Тхоржевський.

У своєму дослідженні вчений-методист розглядав трудове навчання як сукупність знань, умінь і навичок, пов’язаних з трудовою практичною підготовкою учнів загальноосвітніх шкіл та профтехучилищ, а також як процес передачі та засвоєння цієї сукупності й способів пізнавальної діяльності. Спираючись на таке трактування поняття “трудова навчання”, вчений стверджував, що дидактична система трудового навчання охоплює трудове навчання як навчальний предмет і як навчальний процес. Поряд з цим розглядав його як елемент більш складної системи – системи політехнічного навчання.

В результаті попереднього обговорення, проведення експерименту в 1960–1961 навчальному році Міністерство освіти і Науково-дослідний інститут педагогіки УРСР склали нові навчальні плани для шкіл усіх типів, у якому було враховано завдання кожного типу школи. Новим навчальним планом і програмами, на відміну від старих, передбачалося збільшення кількості годин на загальноосвітні та політехнічні дисципліни у середніх школах. Значно збільшувалася кількість годин на трудове навчання [4].

Наприкінці 60-х – на початку 70-х рр. ХХ століття Д. Тхоржевський бере активну участь у різноманітних заходах, що мали на меті вдосконалити методику трудової підготовки. Залишаючись вірним переконанню, що трудова підготовка учнів загальноосвітніх шкіл є важливим засобом усебічного розвитку особистості й може завершуватися початковою професійною підготовкою, він докладає всіх зусиль для доведення цієї ідеї. Використовуючи педагогічний досвід, дослідник вніс свої пропозиції щодо поліпшення політехнічної освіти і вдосконалив методику трудового та політехнічного навчання згідно з вимогами, які ставилися виробництвом. Саме в цей час він із наукових позицій обґрунтував зміст і методику трудового навчання як навчального предмета [2].

Розробку навчальних планів та програм з трудового навчання вчений поєднував з їх апробацією та експериментальною перевіркою, результати якої оприлюднював у статтях збірників “Удосконалення форм і методів трудового навчання” (1963), “Трудова навчання в школі” (1970) та на сторінках фахових педагогічних журналів “Радянська школа” (1961), “Трудова підготовка в закладах освіти” (2000, 2001). У 1997 році він очолив науковий колектив, який розробляв державний стандарт загальної середньої освіти в Україні з освітньої галузі “Технологія.”.

Важливим чинником, що стимулював розвиток методики трудового навчання як галузі педагогічної науки було проведення в червні 1972 і в грудні 1974 р. сесій Академії педагогічних наук СРСР, присвячених проблемам політехнічної освіти та трудового виховання школярів.

Сесії АПН СРСР 1972 і 1974 рр. в основному схвалили принципові положення про зміст політехнічної освіти і запропоновані програми робіт, які були позитивно оцінені на Міжнародному семінарі учених-педагогів соціалістичних країн з політехнічної освіти, що відбувся в 1974 р.

Виходячи з настанов ХХІV з’їзду КПРС та Постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР “Про завершення переходу до загальної середньої освіти молоді і подальший розвиток загальноосвітньої школи”, радянська загальноосвітня школа розвивалась і вдосконалювалась як трудова й політехнічна. Політехнічне навчання розвивалося на основі тісного поєднання вивчення шкільних дисциплін і основ виробництва. Ставилося питання про поліпшення трудового виховання і професійної орієнтації учнів протягом усього періоду навчання [2].

У світлі завдань, сформульованих на ХХVІ з’їзді КПРС (1981) і червневому (1983)

Пленумі ЦК КПРС, трудова підготовка визначалася як один із магістральних напрямів діяльності школи, як завдання першорядної економічної та соціальної значущості. Водночас вдосконалення вимагала не лише трудова підготовка учнів, а й шкільна справа в цілому. Саме тому в 1984 р. було проведено реформу загальноосвітньої та професійної школи, у якій важливе значення мало поліпшення підготовки учнів до життя, праці. Так, було знову зроблено спробу здійснити загальну професійну освіту, запроваджено обов'язкову суспільно корисну, продуктивну працю в позаурочний час, введено нову, дисципліну “Основи виробництва. Вибір професії”.

“Основні напрями реформи загальноосвітньої і професійної, школи” окреслили шляхи подальшого розвитку і вдосконалення трудової підготовки школярів, наголошуючи, що трудове виховання необхідно розглядати як визначальний фактор формування особистості і як спосіб задоволення потреб народного господарства в трудових ресурсах. Передбачалося, що протягом однієї-двох п'ятирічок загальна середня освіта молоді буде доповнена її загальною професійною освітою; частина випускників середньої школи піде працювати в народне господарство відповідно до трудової підготовки, отриманої в одинадцятирічній середній школі. Спрямовуючи увагу на докорінне поліпшення трудового виховання, навчання і професійну орієнтацію в загальноосвітній школі, реформа передбачає в цих цілях значне збільшення часу на суспільно корисну, продуктивну працю учнів.

В “Основних напрямках реформи загальноосвітньої та професійної школи” в ухвалі “Про поліпшення трудового виховання, навчання, професійної орієнтації школярів і організації їх суспільно корисної, продуктивної праці” підкреслювалася необхідність подальшої плідної розробки радянською педагогічною наукою актуальних проблем загальноосвітньої і професійної школи. Серед них найважливіше місце мали питання трудового виховання учнів, які слід вирішити в самий найближчий час. Головне управління шкіл Міністерства освіти СРСР і НДІ трудового навчання і профорієнтації АПН СРСР зобов'язували розпочати системні дослідження щодо обґрунтування нових програм із трудового навчання, змісту форм і методів суспільно корисної продуктивної праці школярів різного віку. У центрі уваги науковців залишалися питання розробки раціональної організації трудового навчання та продуктивної праці учнів, педагогічного керівництва нею, оскільки їх вирішення є найважливішою умовою успішного здійснення зв'язку теоретичних знань із продуктивною працею.

На вирішення поставлених урядом завдань і були спрямовані зусилля науковців у галузі методики трудового навчання. Реформа відкрила перед радянською школою і педагогічною наукою широкі можливості успішного розв'язання поставлених завдань [2].

З часу виокремлення у вищій педагогічній освіті спеціальності “Загальнотехнічні дисципліни і праця” та створення самостійних загальнотехнічних факультетів у 1971 році вчений став все інтенсивніше поєднувати розробку теорії та методики трудового й політехнічного навчання у школі та профтехосвіті з розробкою змісту середньої спеціальної та вищої педагогічної освіти в галузі методики викладання загальнотехнічних дисциплін. У цьому напрямку досліджень академіком Д. О. Тхоржевським розроблено:

1) зміст, навчальні підручники та посібники з навчального предмету “Методика викладання загальнотехнічних дисциплін і трудового навчання” (1967–2001 р.р.);

2) всеукраїнська та всесоюзна програми з методики трудового навчання для педагогічних училищ (1971; 1973 р.р.);

3) методичні рекомендації щодо удосконалення навчально-виховної роботи на факультетах підготовки вчителів загальнотехнічних дисциплін (70-і р.р. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.);

4) всеукраїнську програму з основ виробництва для студентів спеціальності “Праця” (проф. Д. О. Тхоржевський керував колективом вчених у складі Р. О. Захарченка, О. Г. Мойсеєнко, І. Л. Петрової, В. К. Сидоренка та ін.) (1991 р.);

5) всесоюзну програму з методики викладання загальнотехнічних дисциплін та трудового навчання та програму державного екзамену з методики викладання загальнотехнічних дисциплін і трудового навчання (відповідальні редактори – проф. Д. О. Тхоржевський, доц. А. С. Линда) (1979 р.);

6) концептуальні основи підготовки вчителя трудового навчання в аспекті концепції педагогічної освіти (1999 р.);

7) концептуальні засади ступеневої підготовки вчителя трудового навчання (2000–2001 рр.).

Отже, вирішення завдань, поставлених перед науковцями урядом у “Основних напрямках реформи загальноосвітньої та професійної школи” (1984 р.) та спрямування внутрішньої політики держави у галузі освіти у напрямку розвитку педагогічної ініціативи та творчості широких кіл науковців та педагогів-практиків спричинило великий підйом у розвитку методики трудового навчання у період другої половини 80-х років – початку 90-х р.р. ХХ століття. У цей період загальноновизнаним та авторитетним лідером серед методистів трудового навчання в Україні та СРСР став професор, а згодом академік, Д. О. Тхоржевський, який здійснював багатогранну наукову, педагогічну, методичну, управлінську та громадську діяльність на різних рівнях, керував численними авторськими колективами вчених та учителів з написання навчальних програм, підручників та навчальних посібників, методичних рекомендацій з широкого кола проблем трудової підготовки та виховання учнівської молоді.

Таким чином, формування науково-педагогічного світогляду Д. О. Тхоржевського як методиста трудового навчання відбувалося в руслі загальних тенденцій розвитку держави, освіти та виробництва у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття. Дитинство, юність та зрілі роки вченого припали на період інтенсивного технічного розвитку, епохи відкриттів, великих досягнень вітчизняної науки і техніки, інтенсивного промислового виробництва.

Науково-педагогічний світогляд академіка Д. О. Тхоржевського формувався під впливом цілого комплексу чинників, серед яких на нашу думку слід виділити: освітньо-виховні, світоглядно-ідеологічні, соціально-економічні, суспільно-політичні, історико-педагогічні, концептуально-методичні та реальні потреби школи і виробництва.

Використана література:

1. *Артемova Л. В.* Історія педагогіки України / Л. В. Артемova. – К. : Либідь, 2006. – 424 с.
2. *Гаргін В. В., О. М. Кoberник.* Історія розвитку методики трудового навчання в Україні : монографія / В. В. Гаргін, О. М. Кoberник. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. – 166 с.
3. Державний стандарт загальної середньої освіти в Україні. Освітня галузь “Технології”. Проект / [розробники Д. О. Тхоржевський, О. В. Дідух, Г. Є. Левченко, В. К. Сидоренко, Б. М. Терещук]. – К. : Генеза, 1997. – 29 с.
4. *Курило В. М.* Освіта України і науково-технічний та соціальний прогрес : історія, досвід, уроки / В. М. Курило, В. П. Шепотько. – К. : Деміур, 2006. – 432 с.
5. *Тхоржевський Д.* Концепція “Трудового навчання” у 12-ти річній загальноосвітній школі (проект). / Д. О. Тхоржевський // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2001. – № 2. – С. 3.
6. *Тхоржевський Д. О.* Про розробку державного стандарту освіти / Д. О. Тхоржевський // Трудова підготовка в закладах освіти. – 1998. – № 3. – С. 2-3.
7. *Тхоржевський Д. О.* Яким має бути зміст освітньої галузі “Технології” / Д. О. Тхоржевський // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2000. – № 3. – С. 7-10.

References:

1. *Artemova L. V.* Istoriiia pedahohiky Ukrainy / L. V. Artemova. – K. : Lybid, 2006. – 424 s.
2. *Harhin V. V., Kobernyk O. M.* Istoriiia rozvytku metodyky trudovoho navchannia v Ukraini : [monohrafiia] / V. V. Harhin, O. M. Kobernyk. – Uman : PP Zhovtyi O. O., 2012. – 166 s.
3. Derzhavnyi standart zahalnoi serednoi osvity v Ukraini. Osvitnia haluz “Tekhnolohii”. Proekt / [rozrobnyky D. O. Tkhorzhevskiy, O. V. Didukh, H. Ye. Levchenko, V. K. Sydorenko, B. M. Tereshchuk]. – K. : Heneza,

1997. – 29 с.
4. *Kurylo V. M. Osvita Ukrainy i naukovo-tekhnichnyi ta sotsialnyi prohres : istoriia, dosvid, uroky / V. M. Kurylo, V. P. Shepotko. – K. : Demiur, 2006. – 432 s.*
 5. *Tkhorzhevskiy D. Kontseptsiiia “Trudovoho navchannia” u 12-ty richnii zahalnoosvitnii shkoli (proekt). / D. O. Tkhorzhevskiy // Trudova pidhotovka v zakladakh osvity. – 2001. – № 2. – S. 3.*
 6. *Tkhorzhevskiy D. O. Pro rozrobku derzhavnogo standartu osvity. / D. O. Tkhorzhevskiy // Trudova pidhotovka v zakladakh osvity. – 1998. – № 3. – S. 2-3.*
 7. *Tkhorzhevskiy D. O. Yakym maie buty zmist osvitnoi haluzi “Tekhnolohii” / D. O. Tkhorzhevskiy // Trudova pidhotovka v zakladakh osvity. – 2000. – № 3. – S. 7-10.*

Скутин А. Факторы формирования научно педагогического мировоззрения академика Д. О. Тхоржевского.

В статье проанализировано комплексное влияние социально-экономических, общественно-политических и образовательно-педагогических факторов на формирование научно-педагогического мировоззрения академика Д. О. Тхоржевского – одного из ведущих методистов трудового обучения в период второй половины XX начала XXI века. Под его научным руководством было разработано дидактические основы образовательной сферы “Технология” в Государственном стандарте общего среднего образования в Украине.

Во второй половине 90-х годов XX ст. начала XXI ст. Дмитрий Александрович Тхоржевский был общепринятым авторитетным лидером среди методистов трудового обучения на территории Украины. Он возглавлял научные коллективы, которыми было разработано подпрограмму “Трудовая подготовка” к Государственной национальной программе “Образование (Украина XXI век)” (1994), проект государственного стандарта общего среднего образования в Украине в образовательной сферы “Технология” (1997), проект концепции “Трудовое обучение в 12-летней общеобразовательной школе” (2001). Ученый разработал дидактические основы структуры, цели и содержания образовательной сферы “Технология”.

Ключевые слова: методика трудового обучения, академик Д. О. Тхоржевский, фактор, научно-педагогическое мировоззрение.

Skutin A. The causes of the formation of the academician D. O. Tkhorshevskiy's scientific and pedagogical outlook.

In the article the complex influence of social and economic, social and political, educational and pedagogical causes of forming of academician D. O. Tkhorzhevsky scientific and pedagogical outlook, who is one of the leading methodologists in labour training of the second half of the XX century. The pedagogical basis of the educational branch “Technology” was elaborated under his scientific guidance according to the state standard of secondary education of Ukraine.

Between the second half of the 90s and the beginning of the XXI century Dmitry Alexandrovich Tkhorzhevsky was a universally recognized authoritative leader among the labour training methodologists in Ukraine. He was at the head of scientific collectives, which developed the subprogram “Labour Preparation” of the State national program “Education (Ukraine XXI century)”, (1994), that is a project of the State standard of secondary education of Ukraine, in the educational branch “Technology” (1997), which is the project of the labour training concept in 12 -year secondary school (2001). The scientist elaborated the pedagogical bases of the structure of the aim and the content of the educational branch.

Keywords: labour training methodology, academician D. O. Tkhorzhevsky, causes, scientific and pedagogical outlook.

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В статті розкрито тему професійного самовизначення особистості в сучасних умовах у контексті процесу підготовки молодшої людини до якісної професійної діяльності. Представлено об'єктивні вимоги майбутнього професійного середовища, що надалісформують соціальне замовлення на працівників, які будуть здатні швидко адаптуватися до нових умов виробництва, що динамічно змінюються, зможуть легко переходити від одного виду праці до іншого, та матимуть здібності до широкого кола професій. Показано взаємозв'язок особистості та професії в суспільстві, що визначається, перш за все, прагненням взаємної злагоди людини й потреб виробництва, де в основі розвитку даного процесу лежить механізм обміну інтересів та знань людини на умови її життя. Цінним тут є також узгодження взаємодії особистості, як носія потенційних можливостей виконання конкретних функцій, та професії, як середовища для розвитку професійного потенціалу. Адже в суспільстві мають існувати засоби, метою яких є створення балансу між потребами особистості та вимогами виробництва, і тут важливе місце належить системі професійної орієнтації в школі, яка спрямовується на підготовку учнівської молоді до професійного самовизначення в сучасних умовах.

Ключові слова: професійне самовизначення особистості, вибір професії, професійні інтереси, професійна орієнтація, професійна адаптація, професійне середовище, професійна діяльність.

Підготовка школярів до професійного самовизначення в сучасних умовах повинна поступово готувати учнівську молодь до якісної професійної діяльності в майбутньому як кінцевої мети навчально-виховного процесу.

Сучасне суспільство зацікавлене у високому інтелектуальному та творчому потенціалі виробничих сил, висока продуктивність праці яких залежить від якісної підготовки фахівця до виконання конкретних професійних обов'язків, що свідчить про динамічне підвищення рівня вимог суспільства до професіоналізму майбутнього працівника. При цьому передбачається, що професійна діяльність людини, яка відповідає рівню вимог виробництва й успішно виконується, повинна задовольняти її найважливіші життєві потреби [1].

Зростаюча психологічна спільність різноманітних видів професійної діяльності людини, широке використання інформаційних і комп'ютерних технологій, швидке впровадження досягнень науки й техніки у виробничий процес різко підвищують інтенсивність та емоційну напруженість праці, її розумової складової. Такі об'єктивні вимоги професійного середовища формують соціальне замовлення на працівників, які здатні швидко адаптуватися до динамічного виробництва, легко переходити від одного виду праці до іншого, мають здібності до широкого кола професій [6].

Реформування системи загальної середньої освіти передбачає забезпечення в сучасних загальноосвітніх школах таких умов навчання, які зможуть створити підґрунтя для підготовки кваліфікованих спеціалістів, здатних до творчої праці, професійного саморозвитку, освоєння, розробки та впровадження у виробництво наукомістких та високоінформаційних технологій. Тому прагнення сучасної школи зробити свого випускника мобільним та конкурентоздатним на ринку праці потребує, перш за все, модернізації традиційних форм та методів професійної орієнтації учнівської молоді, впровадження у цей процес сучасних педагогічних технологій професійного самовизначення особистості [9].

Численними дослідженнями науковців та практиків доведено, що достатній рівень готовності учнівської молоді до професійного самовизначення забезпечується, насамперед, різноманітними формами і методами професійної роботи. Про їх реалізацію у

навчально-виховному процесі сучасної загальноосвітньої середньої школи, стверджується у наукових працях Г. О. Балла, П. С. Перепелиці, К. К. Платонова, В. В. Рибалки, В. К. Сидоренка, М. П. Тименка, Б. А. Федоришина, М. С. Янцура та ін.) [5; 6; 8; 9]. Створення умов для розвитку в школярів інтересів до різноманітних видів перетворюючої діяльності, що розвивають необхідні в майбутньому професійно важливі якості особистості.

Розпочинається профорієнтаційна діяльність учнів з ознайомлення зі світом професій та основами сучасного виробництва. Саме це стає підґрунтям для формування у дитини стійкого і дієвого інтересу до певної групи професій. Згодом форми та методи профорієнтаційної роботи спрямовуються на підготовку учнів старшої школи до самостійного вибору ними майбутньої професії. В основі цього процесу лежить механізм трансформації інтересів дитини до певної групи професій у професійний інтерес, потужність якого спонукає дитину до побудови професійних намірів [5].

У старших класах загальноосвітньої середньої школи форми та методи профорієнтаційної роботи спрямовані на активізацію професійного самовизначення учнів, що передбачає розгортання, за рахунок механізмів самооцінки та самопізнання, потенціалу професійного самовдосконалення, який реалізується у побудові власної програми професійного зростання. Зазначимо, що провідним результатом цієї активності старшокласника має стати сформованість у нього власного образу майбутнього професіонала. Дещо пізніше форми та методи професійної орієнтації спрямовані на допомогу молоді, що навчається, здійснити фахову спеціалізацію. Завершується професійне самовизначення особистості адаптацією на конкретному робочому місці та реалізацією програми власного професійного зростання [8].

Згідно вищезазначеної послідовності професійного розвитку особистості, система професійної орієнтації містить у собі професійну інформацію, професійну консультацію, професійний добір, професійний відбір та професійну адаптацію, які визначають домінуючі форми та методи профорієнтаційної роботи зі школярами на кожному окремому етапі їх професійного самовизначення. Тому взаємозв'язок особистості та професії в суспільстві визначається, перш за все, прагненням знайти баланс між потребами людини й виробництва. В основі цього динамічного процесу лежить механізм обміну інтересів та знань людини на умови її життя. Для узгодження взаємодії особистості, як носія потенційних можливостей виконання конкретних функцій, та професії, як середовища для розвитку професійного потенціалу, в суспільстві існують засоби, що мають на меті створення оптимальних умов задоволення потреб особистості та вимог виробництва. Тут важливе місце належить системі професійної орієнтації в школі, яка спрямовується на підготовку учнівської молоді до професійного самовизначення в сучасному й динамічному ринковому середовищі [6].

Зазначимо, що все це потребує переосмислення підходів до трудової підготовки школярів й, зокрема, у напрямі змістовного наповнення освітньої галузі "Технології" сучасною професіографічною інформацією. Створення підґрунтя для підготовки кваліфікованих спеціалістів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння, розробки та впровадження наукомістких та високоінформаційних технологій актуалізує гостру потребу в модернізації традиційного змісту, форм та методів професійної орієнтації школярів.

Саме тому, від напряму педагогічної роботи та її тривалості, залежить розуміння та усвідомлений підхід учнем до вибору майбутнього виду діяльності [4]. Згруповані традиційні та сучасні форми й методи профорієнтаційної роботи можуть використовуватися педагогами у навчально-виховному процесі за напрямом реалізації змісту освітньої галузі "Технології", у виховній роботі класного керівника та під час вивчення студентами вищих навчальних закладів змісту курсу "Теорія та методика профорієнтаційної роботи"[3; 4; 7].

З поглибленням економічних реформ в Україні ринкові принципи все більш глибоко

проникають в усі сфери життєдіяльності особистості. Поступово створюється інфраструктура сучасного ринку праці у вигляді саморегулюючої системи руху працедавців, як покупців професійних послуг та робітників, як продавців професійного потенціалу. Найбільш суттєвою соціальною ознакою такої системи співпраці зацікавлених сторін є гостра потреба людини отримати робоче місце – з одного боку, та нестача висококваліфікованих кадрів – з іншого. Механізмами досягнення цієї мети є глибокий самоаналіз власного професійного образу та формування адекватної самооцінки особистості. Спонукальною силою до такої діяльності людини виступають вимоги ринкового професійного середовища, що постійно зростають. При цьому, потужність впливу цих вимог об'єктивно зумовлена бажанням продавців робочих місць забезпечити виробничий процес найкращими фахівцями. Оскільки на ринку праці існує певна пропозиція потенційних споживачів робочого місця, то тривалість і якість співробітництва між працедавцями та фахівцями визначається виконанням людиною на високому професійному рівні виробничих обов'язків. Вирішення цього завдання, як позитивне, так і негативне, спонукає людину до безперервного професійного самовдосконалення й саморозвитку.

Окреслені особливості професійної діяльності людини в нових соціально-економічних умовах суттєво впливають на специфіку професійного самовизначення учнівської молоді. З поміж інших особливостей цього процесу, по-перше, потрібно враховувати динамічність ринкового середовища, яка не забезпечує сталості сформованих у особистості стратегій самореалізації в конкретній професії та в цілому в різних сферах життя. По-друге, свобода вибору напряму професійного самовизначення та, одночасно, повна відповідальність за здійснений вибір професії формують розуміння в особистості соціальної справедливості не тільки як можливості отримання прибутків, але як рівності шансів серед інших професіоналів на гідне дотримання правових та моральних правил ділової активності. Звичайно, у цій послідовності важливою є повага до добробуту людини, накопичення як духовних, так і матеріальних цінностей, в основі чого лежать як її особистий таланти, так і напружена праця і творча професійна діяльність. Тому не варто оминати увагою такий важливий аспект, як економічна вигода вчинків особистості у різних сферах життєдіяльності та її індивідуалізм, самостійність, розважливність, готовність до певного ризику, і гідну, коректну твердість та наполегливість у захисті та реалізації власних інтересів [8].

Об'єктивними факторами що, без сумніву, доводять необхідність удосконалення профорієнтаційної роботи в сучасній школі, ми можемо віднести й актуальність соціальної ситуації розвитку особистості старшокласника, яка визначається гострою потребою у підготовці до самостійного життя та майбутньої професійної праці. Бачення себе у найближчому майбутньому в новій суспільній ролі спонукає випускників навчальних закладів до розвитку певних якостей та рис характеру, що будуть необхідні для професійної діяльності за певним фахом [1]. В умовах ринку праці тільки високий професіоналізм може гарантувати молодій людині стабільність та високі досягнення в різних сферах її трудової діяльності, бути надійним захистом від втрати роботи. Тому підготовка школярів до професійного самовизначення в сучасних умовах повинна поступово готувати учнівську молодь до якісної професійної діяльності в майбутньому як кінцевої мети навчально-виховного процесу, системоутворюючою ланкою якого, як свідчить вітчизняний та зарубіжний досвід, є система шкільної професійної орієнтації [4; 6; 7].

Про значення та необхідність удосконалення профорієнтаційної роботи в сучасній школі свідчить також таке розповсюджене на сьогодні явище, як перекваліфікація та зміна професійної діяльності або професійного фаху у різному віці людини. При цьому, такий фахівець, перш за все, неефективно використовує накопичений у певній галузі праці набутий досвід. На новому висококваліфікованому робочому місці продуктивність праці людини протягом перших шести-дванадцяти місяців (залежно від складності професії та

посади) становить лише половину продуктивності праці кваліфікованого фахівця. Негативний вплив зміни робочого місця на продуктивність праці людини має також перехід висококваліфікованого працівника на робоче місце з іншим змістом праці, тоді такий працівник буде виконувати впродовж декількох місяців професійні обов'язки лише на третину, навідміну від адаптованого фахівця. Тому, порушення динамічного взаємозв'язку особистості та професії супроводжується негативними наслідками як для виробництва, так і для самої людини. Окрім того, зміна професії супроводжується здебільшого функціональними порушеннями в організмі людини (приспосовання організму робітника до режиму праці й відпочинку, адаптація до виконання певних функцій та ін.), які негативно впливають на мобільність та конкурентоспроможність фахівця на ринку праці [6; 8].

Аргументувати необхідність організації підготовки сучасної молоді до професійного самовизначення можна й низкою інших факторів. До них ми можемо віднести також і врахування індивідуальних психофізіологічних особливостей особистості та вимог конкретної професійної праці не тільки до професійних компетенцій. Доведено, що результативність праці людини, професійно важливі якості якої узгоджуються з вимогами професії, набагато вища, ніж у тих, які такої відповідності не мають [8].

Означені вище об'єктивні умови, які певним чином можуть обмежити можливості людини самореалізуватися в обраній професії, переконливо доводять про гостру потребу удосконалення профорієнтаційної роботи в школі, оскільки вона функціонує саме для вирішення проблем професійного самовизначення школярів [1; 3].

У процесі зростання особистості сходження до вершин свого професійного розвитку відбувається в динамічних вимогах соціального середовища. Це складний і суперечливий процес професійного самовизначення людини, спрямований на оптимальне й швидке її входження в соціальні та виробничі відносини.

Гостра потреба удосконалення традиційних педагогічних засобів професійної орієнтації учнівської молоді визначається сьогодні процесами модернізації діючих умов середовища професійного самовизначення особистості, де важливе значення мають методи педагогічної роботи, що дозволяють працівникам практично вирішувати актуальні проблеми підготовки молоді до життя та праці у динамічному ринковому середовищі [8; 9].

Зазначимо, що змістовно професійне самовизначення особистості являє собою процес узгодження знань про світ і вимоги професій з сформованими та усвідомленими у процесі розвитку можливостями та потребами. Проміжною ланкою між вимогами професійного середовища та можливостями особистості є її самодіяльність у напрямі зрівноважування об'єктивних вимог професійного середовища та сформованими намірами оволодіти в майбутньому бажаною професією. Результатом процесів узгодження суб'єктивних факторів та об'єктивних умов професійного розвитку особистості, а отже, і її професійного самовизначення, є самоусвідомлення суб'єктом цього процесу, чого він хоче, тобто цілі, намір та ідеали. Вагоме значення має глибоке самопізнання та адекватна самооцінка того, що дитина має для розвитку професійно важливих якостей, і що вона може – її нахили та індивідуальні здібності [1].

Загальними цілями професійного самовизначення особистості у формуванні професійних інтересів, підготовці до вибору майбутнього навчання (здобуття фаху), активізації професійного самовдосконалення є впровадження та наповнення змісту профорієнтаційної роботи.

Особливостями методики профорієнтаційної роботи на різних етапах професійного самовизначення учнів щодо їх ознайомлення із світом професій, поглиблення знань про особливості професійної праці, самоусвідомлення та оцінювання своєї ролі як майбутнього фахівця, самооцінка як особистості, самоактивізація у набутті нових знань, самоосвіта та ін., обумовлені метою, завданнями і змістом конкретних профорієнтаційних заходів. Правильним тут буде контроль за витратами часу, відведеними на вирішення певної

проблеми а також спостереження за рівнем підготовленості учнів до сприйняття інформації.

Важливе тут матеріальне оснащення у поєднанні можливостей та особливостей педагога, його теоретична підготовка, методичне забезпечення та організаційні можливості.

Врахування вищезазначених умов дає можливість педагогу приймати рішення про вибір методів профорієнтаційної роботи у напрямі комплексного їх застосування, і в такий спосіб досягати мети професійного самовизначення особистості шляхом створення відповідного профорієнтаційного середовища розвитку учня [2].

Існують окремі методи професійної орієнтації школярів, які, залежно від змісту, є найбільш розповсюдженими у сучасній практиці професійної орієнтації. Серед них важливе місце належить профорієнтаційній бесіді, у процесі якої за допомогою конкретних прикладів, демонструється взаємозв'язок понять правильного вибору професії, конкурентоспроможності на ринку праці, професійного самовдосконалення працівника та значення культури розумової і фізичної праці, що логічно пов'язано з актуальними проблемами школярів. Окрім того, ефективність використання цього методу педагогічної роботи зростає за умови його звернення до життєвого досвіду та наведенням прикладів щодо відомих фахівців-професіоналів у певній галузі. Важливим тут також є вибір теми, її складності та новизни для учнів.

Важливою умовою ефективного використання цього методу профорієнтаційної роботи є зацікавленість учнями змістом нового для них матеріалу відповідно до повідомленого педагогом плану проведення профорієнтаційного заходу. Крім того, можна запрошувати викладачів вузів, представників певних професій, керівників підприємств та батьків.

Виховна і розвиваюча спрямованість матеріалу професіографічного характеру забезпечується завдяки використанню інформаційно-пошукових методів професійної орієнтації, зокрема, методів розв'язання проблемних питань, коли у школярів формуються вміння бачити проблему в цілому для країни чи для галузі, та використовувати отримані знання в нових умовах. Тут доцільно дотримуватись певної процедури, яка містить в собі сприйняття проблеми, її аналіз, формулювання гіпотези та обговорення напрямів її правильного розв'язання разом з педагогом [8].

Також цінними є елементи методів спостереження, що застосовують в різних формах професійної орієнтації. Проте досить дієвими вони виявляються у процесі проведення профорієнтаційних екскурсій. Головною метою використання цього методу під час екскурсій є формування в учнів інтересу до професійної діяльності працівників підприємства безпосередньо на виробництві, що створює умови для розвитку у дитини вміння аналізувати соціальні явища та виробничі процеси у взаємозв'язку з необхідністю професійного самовдосконалення. Часто, аналіз побаченого активізує учнів до самостійного дослідження певних особливостей майбутньої професійної діяльності та пробуджує інтерес до навчання за фахом.

Ефективними засобами активізації професійного самовизначення школярів, особливо у старших класах сучасної середньої школи, є методи організації дослідницької діяльності учнів. Завдання для такої діяльності підбираються педагогом відповідно до інтересів дітей і групуються у напрямі зростаючої їх складності. Для того, щоб дослідницька діяльність спонукала школярів до активної розумової праці, доцільно включати у її зміст різні прийоми педагогічної роботи (ознайомлення школярів з різними поглядами вчених на певне явище, порівняння життєвих і наукових уявлень про нього, використання ефектів подиву, парадоксальності, новизни тощо). Пропонуючи завдання дослідницького характеру, педагог залучає школярів до самостійної пошукової діяльності, і цим мотивує необхідність порівнювати, узагальнювати й аналізувати явища і події, тобто самостійно здобувати необхідні профорієнтаційні знання.

Отже, об'єктивна потреба у відродженні національної системи професійної орієнтації

учнівської молоді, модернізації традиційних форм та методів профорієнтаційної роботи в сучасній школі є актуальною й потребує обов'язкового вирішення. Її розбудова має розпочинатися із відбору змісту, структурування форм та методів профорієнтаційної роботи й визначення дієвих організаційних можливостей їх реалізації в умовах навчально-виховного процесу сучасної загальноосвітньої школи.

Використана література :

1. Бех І. Д. Модель професіонала у контексті сучасної соціокультурної ситуації / І. Д. Бех // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2001. – № 3. – С. 57-62.
2. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання : навчальний посібник / В. І. Лозова, Г. В. Троцько ; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – 2-е вид, випр. і доп. – Харків : "ОВС", 2002. – 400 с.
3. Основи професіографії : навчальний посібник / С. Я. Карпіловська, Р. Й. Мелинан, В. В. Синявський, Б. О. Федоришин. – К. : МАУП, 1997. – 146 с.
4. Педагогіка : учебное пособие для студентов педагогических институтов и педагогических колледжей / под ред. П. И. Пидкасистого. – М. : Педагогическое общество России, 1998. – 640 с.
5. Педагогічне управління професійним самовизначенням учнівської молоді : метод. посібник / за ред. М. П. Тименка. – К. : Інститут проблем виховання АПН України, 1999. – 153 с.
6. Підготовка до професійного навчання і праці (психолого-педагогічні основи) : навч.-метод. пос. / за ред. Г. О. Балла, П. С. Перепелиці, В. В. Рибалки. – К. : Наукова думка, 2000. – 188 с.
7. Подласый И. П. Педагогика : учеб. для студ. высш. учеб. заведений. – В 2-х кн. / И. П. Подласый. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – Кн. 1: Общие основы в процессе обучения. – 576 с. – Кн. 2: Процесс воспитания. – 256 с.
8. Сидоренко В. К. У світі сучасних професій / В. К. Сидоренко // Трудова підготовка в закладах освіти. – № 1. – 1997. – С. 41-44.
9. Янцур М. С. Основи професіографії : практикум / М. С. Янцур. – К. : МЛУ ДЦЗ, МОУРДГП, 1996. – 223 с.

References :

1. Bekh I. D. Model profesionala u konteksti suchasnoi sotsiokulturnoi sytuatsii / I. D. Bekh // Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyu systemamy: filosofii, psykhohohiia, pedahohika, sotsioloohiia. – 2001. – № 3. – S. 57-62.
2. Lozova V. I., Trotsko H. V. Teoretychni osnovy vykhovannia i navchannia : navchalnyi posibnyk /Lozova V. I., Trotsko H. V. ; Khark. derzh. ped. un-t im. H. S. Skovorody. – 2-e vyd, vypr. i dop. – Kharkiv : "OVS", 2002. – 400 s.
3. Osnovy profesiohrafii : navchalnyi posibnyk / S. Ya. Karpilovska, R. Y. Melynana, V. V. Syniavskiy, B. O. Fedoryshyn. – K. : MAUP, 1997. – 146 s.
4. Pedagogika : учебное пособие для студентов педагогических институтов и педагогических колледжей / под ред. П. И. Пидкасистого. – М. : Педагогическое общество России, 1998. – 640 с.
5. Pedagogichne upravlinnia profesiinym samovyznachenniam uchnivskoi molodi : metod. posibnyk / za red. M. P. Tymenka. – K. : Instytut problem vykhovannia APN Ukrainy, 1999. – 153 s.
6. Pidhotovka do profesiinoho navchannia i pratsi (psykhologo-pedahohichni osnovy) : navch.-metod. pos. / za red. H. O. Balla, P. S. Perepelytsi, V. V. Rybalky. – K. : Naukova dumka, 2000. – 188 s.
7. Podlasyy I. P. Pedagogika : учеб. dlya stud. vyssh. учеб. Zavedeniy. – V 2-kh kn. / I. P. Podlasyy. – M. : Gumanit. izd. tsentr VLADOS, 2001. – Kn. 1: Obshchie osnovy v protsese obucheniya. – 576 s. – Kn. 2: Protsess vospitaniya. – 256 s.
8. Sydorenko V. K. U sviti suchasnykh profesii / V. K. Sydorenko // Trudova pidhotovka v zakladakh osvity. – № 1. – 1997. – S. 41-44.
9. Iantsur M. S. Osnovy profesiohrafii : praktykum / M. S. Iantsur. – K. : MLU DTsZ, MOURDHP, 1996. – 223 s.

Собкевич Л. В. Профессиональное самоопределение личности как подготовка будущего профессионала в современных условиях.

В статье раскрыта тема профессионального самоопределения личности в современных условиях в контексте процесса подготовки молодежи для качественной профессиональной деятельности.

Очерчены объективные требования будущей профессиональной среды, что далее сформирует социальный заказ на профессионалов, которые будут способны быстро адаптироваться в динамично развивающемся экономическом статусе предприятия и смогут легко переходить от одного вида деятельности к другому, и будут иметь способности к овладению широким кругом профессий. Показано взаимосвязь личности и профессии в обществе, что определяется стремлением взаимного гармоничного обмена потребностей человека и области применения его профессиональных качеств, где в основе динамичного процесса лежит механизм обмена интересов и знаний человека на условия его жизни. Ценным здесь также является согласование взаимодействия личности, как носителя потенциальных возможностей выполнения конкретных функций, и профессии, как среды для развития профессионального потенциала. Ведь в обществе должны существовать средства, целью которых будет создание баланса между удовлетворением потребностей личности и условий приложения ее интеллектуальных и духовных сил на рабочем месте. И тут важная роль принадлежит системе профессиональной ориентации в школе, что направлена на подготовку молодежи к профессиональному самоопределению в современной динамично меняющейся среде.

Ключевые слова: профессиональное самоопределение личности, выбор профессии, профессиональные интересы, профессиональная ориентация, профессиональная адаптация, профессиональная среда, профессиональная деятельность.

Sobkevych L. V. Professional self-determination in modern environment as development of future specialists.

This article describes professional determination of personality namely selection of future occupation in to modern environment from prospective of preparation to professional life and conscientious work. Jobmarket influenced by economical condition srequire future employees to be capable for fast adaptation to dynamically changing production, easy change of occupation from wide range of professions. Linkage between the person and its profession has objective to manage mutual consent of personality and the job driven by trading of professional qualities to achieve better terms of life. Having in mindthat personality has potential capabilities to execute certain functions, that's important to align its exchange with occupation to support in to development of professionalism. However society established the balance between industry needs and satisfaction of personality demands, there for eschool education should support in to professional orientation to leadteens in to professional determination with in modern and fast changing environment.

Keywords: professional determination of personality; selection of occupation; interest to profession; professional orientation; professional adaptation; professional environment; professional activities.

УДК 378.011.3-051:37.015:62/69

Соловей В. В.

**РОЛЬ І МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ “ОСНОВИ ПРОЕКТУВАННЯ І МОДЕЛЮВАННЯ”
В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ**

В статті розглянуто проблеми і необхідність підготовки майбутніх вчителів технологій до основ проектування та моделювання під час професійної підготовки, що дасть змогу їм гармонійніше існувати в інформаційно та технологічно насиченому суспільстві. Обґрунтовано зміст, визначені завдання, які стають перед дисципліною запропоновано орієнтовний тематичний план з навчальної дисципліни “Основи проектування та моделювання” при підготовці майбутніх вчителів технологій.

Ключові слова: основи проектування та моделювання, навчальний проект, проектно-технологічна діяльність, професійна підготовка.

Підвищення якості освіти є одною з актуальних проблем не тільки для України, але й для всього світового товариства. Рішення цієї проблеми пов'язано з реформуванням змісту освіти, оптимізацією способів і технологій організації навчального процесу і, звичайно,

переосмислення цілей та результатів освіти.

Зміст фахової підготовки вчителя технологій визначається науковою галуззю “Технологія” за такими засадами: вимогами соціального й науково-технологічного процесу у виробництві, в нематеріальній сфері соціальної діяльності; відображенням у переліку й змісті фахових дисциплін виробничих функцій за окремими освітніми лініями; модулюванням змісту навчальних дисциплін; ... формуванням трудових умінь і навичок навчального й професійного характеру, що є основою змісту професійної діяльності певних фахівців; поглибленою фаховою підготовкою вчителя зі збереженням спільної виробничої основи [5].

У 2011 році вийшла нова освітньо-професійна програма підготовки бакалаврів за напрямом “технологічна освіта”. Аналізуючи цю програму, можна зробити висновок, що до її складу входять дисципліни, які безпосередньо пов’язані проектною діяльністю. зокрема можна віднести дисципліну “Основи проектування та моделювання”.

В результаті опитування викладачів, які забезпечують дисципліну, з різних навчальних закладах ми отримали ґрунтовні відповіді. На часі не визначено її остаточний зміст, не розроблена послідовність вивчення тем, методика формування знань та вмінь, яка б орієнтувалася на сферу діяльності вчителів технологій. Тому виникає необхідність в теоретичному обґрунтуванні та розробці відповідного методичного забезпечення для підготовки майбутніх вчителів технологій до проектування та моделювання.

Робота з цієї теми проводилася з опорою на вивчення та **аналіз реалізованих раніше досліджень**. Різним питаннями змісту та методики підготовки вчителів трудового навчання присвячені дослідження В. Васенка, М. Корця, Т. Кравченко, В. Курок, В. Мадзігона, С. Марченко, Є. Мегема, О. Коберника, Д. Лазаренка, В. Назаренка, Л. Оршанського, Б. Прокоповича, Б. Сіменача, В. Сидоренка, В. В. Стешенка, В. Терещука, Д. Тхоржевського, М. Ховрича, В. Чепката інш.

Незважаючи на значну кількість досліджень, залишається відкритим питання про зміст дисципліни “Основи проектування та моделювання” та його використання у професійно-практичній підготовці майбутніх вчителів технологій.

Метою цієї статі визначення сутності та обґрунтувати необхідність вивчення проектування та моделювання під час професійної підготовки майбутніх вчителів технологій, що дасть змогу їм гармонійніше існувати в інформаційно та технологічно насиченому суспільстві, краще й дбайливіше використовувати дари оточення, глибоко пізнати світ та ефективніше реалізувати свій інтелектуальний потенціал.

Суспільство не може існувати без виробництва матеріальних благ, засобів існування людей, що здійснюється певним способом. Суспільне виробництво охоплює усі сфери суспільної праці і суспільної трудової діяльності: матеріальне виробництво, що забезпечує людей матеріальними засобами життя, сферу послуг, у тому числі охорона здоров’я і соціальне забезпечення, виробництво духовних цінностей (духовне виробництво), діяльність соціальних інститутів, що забезпечують виховання та освіту, підготовку до самостійної життєдіяльності, коротше, весь процес соціалізації людини. Здійснюючи процес виробництва, люди змінюють навколишню природу і разом з тим змінюють свою власну природу, формуються як соціальні істоти. Виробляючи певним способом матеріальні блага, люди виробляють відповідний уклад свого життя, оскільки спосіб виробництва є певний вид життєдіяльності індивідів, їх певний спосіб життя. Основа будь-якого виробництва – технологія і технологічний процес.

Провідним напрямом реалізації нового змісту трудового навчання, як підкреслено в Державному стандарті освітньої галузі “Технологія”, є проектно-технологічна діяльність, яка інтегрує всі види сучасної діяльності людини: від появи творчого задуму до реалізації готового продукту [3].

У зв’язку з цим необхідно вивчати дисципліну “Основи проектування та моделювання” при підготовці майбутніх вчителів технологій. Зміст навчальної дисципліни

повинен передбачити ґрунтовне ознайомлення студентів із сутністю процесів проектування і моделювання в технологічній освіті, видами навчального проектування, стадіями циклів будь-якого проекту, умовами керівництва, організації, здійснення та оцінки результатів проектно-технологічної діяльності учнів, можливостями навчального проектування для підвищення ефективності дидактичного процесу і креативного розвитку особистості майбутнього вчителя технологій, формування в нього проектно-технологічної компетенції та культури.

Отже можна визначити такі завдання, які стають перед дисципліною:

– розвиток творчих здібностей студентів; засвоєння студентами знань з оволодіння сучасно понятійною та термінологічною словниковою базою проектно-технологічної діяльності та застосування її у навчальних умовах; основ організації та планування проектно-технологічної діяльності в умовах реального виробництва; формування в студентів умінь і навичок, компетенцій для практичної готовності до проектно-технологічної діяльності; виховання загальної проектно-технологічної та інформаційної культури студента; набуття навчальних проектно-технологічних, презентаційних компетенцій; сприяти виробленню у студентів мотивації до застосування комп'ютерних технологій [2].

Зміст дисципліни повинен будуватись як комплексна цільова програма, що орієнтована на досягнення кінцевих результатів. Але, з іншого боку зміст навчального матеріалу повинен бути невід'ємною частиною комплексної підготовки фахівця.

Навчальний матеріал необхідно відбирати враховуючи такі принципи: принцип взаємозалежності змісту навчання і рівня розвитку суспільства; принцип доступності; принцип цілісності; принцип науковості; принцип систематичності та послідовності; принцип доцільності та відповідності завданням професійної підготовки студентів педагогічного ВНЗ; принцип перспективності; принцип задоволення індивідуальних пізнавальних інтересів студентів; принцип професійної спрямованості змісту навчального матеріалу, його зв'язків із майбутньою професією; принцип необхідності та достатності змісту навчального матеріалу для досягнення цілей навчання.

Програму курсу “Основи проектування і моделювання” укладено на основі освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки “бакалавра” з галузі знань: 0101 “Педагогічна освіта” за напрямом – 6.010103 “Технологічна освіта”. На вивчення дисципліни навчальним планом відводиться 108 год., що становить 3 кредити ECTS.

Предметом вивчення навчальної дисципліни виступають сутність, зміст, принципи, структура, етапи та умови здійснення проектно-технологічної діяльності учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

З метою забезпечення міцності й системності в опануванні знаннями та вміннями студентів з основ проектування і моделювання, а також навичками організації та здійснення ними проектно-технологічної діяльності, навчальний предмет “Основи проектування і моделювання” ґрунтується на знаннях з дисциплін професійно-практичної підготовки, вивчається паралельно із дисципліною “Основи дизайну” і є базою для засвоєння курсу “Практикум з технічного конструювання і моделювання”, “Робочі машини” та “Теорія и методика технічної творчості учнів”

Головною метою навчальної дисципліни “Основи проектування та моделювання” є надбання і освоєння студентами теоретичних основ проектування та моделювання, оволодіння методами розв'язування технічних задач, ознайомлення з використанням систем автоматизованого проектування (САПР) при проектуванні та моделюванні, формування у студентів знань та умінь розв'язування задач проектування та моделювання за допомогою комп'ютера.

Інформаційні технології є одним з головних інструментів в освіті, тому розробка стратегії їх розвитку і використання у сфері освіти становить одну з ключових проблем. З метою підвищення рівня фахової підготовки студентів необхідно розширити практику застосування комп'ютерної техніки для створення віртуальних лабораторних комплексів,

тренажерів, ефективного інформаційного забезпечення навчально-виховного процесу і наукових досліджень.

Навчання студентів шляхом проектування і моделювання сприяє формуванню професійних, соціально значимих знань та умінь і забезпечує умови для розвитку їх творчих здібностей.

На основі викладеного вище було складено орієнтовний тематичний план з навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи проектування.

Тема 1. Вступ. Загальні основи проектування у виробничій діяльності людини. Види проектів.

Предмет і завдання дисципліни “Основи проектування і моделювання”. Коротка характеристика курсу та його значення у підготовці вчителя технологій і креслення, організатора дитячої технічної творчості.

Характеристика основних понять “Проект, проектування, проектно-технологічна діяльність, виробничий проект, навчальний проект.”

Класифікація проектів: за домінуючою діяльністю (дослідницькі, практико-орієнтовані, інформаційні, творчі); за галуззю виконання (предметні, інтегровані); за змістом (інтелектуальні, матеріальні, екологічні, сервісні, комплексні); складом учасників (класні, шкільні, міські/районні, регіональні, державні, міждержавні); за кількістю учасників (індивідуальні, групові і колективні); за тривалістю (короткочасні, середньострокові, довгострокові) та ін.

Сутність і види проектування (інженерне, педагогічне, дизайн-проектування та ін.). Проектування як процес, що синтезує мистецтво та науку; як процес розробки не окремих предметів (об’єктів), а цілих систем. Об’єкти проектування (матеріальні і нематеріальні).

Тема 2. Етапи та стадії виробничого та навчального проектування

Уявлення про виробничий процес проектування технічних об’єктів. Дослідження та складання завдань проекту; художньо-конструкторський пошук; ескізний проект; складання конструкторської документації.

Сутність та основні етапи проектно-технологічної діяльності учнів.

Характеристика основних понять: “технічне завдання, технічна пропозиція, ескізний проект, технічний проект, робоча документація, етапи проектно-технологічної діяльності.

Тема 3. Основні відомості про дизайн. Проектування промислових виробів з урахуванням принципів художнього конструювання

Дизайн як вид проектної діяльності: становлення, розвиток, перспективи. Види дизайну. Роль і функції дизайну в соціально-суспільному розвитку. Зв’язки між розвитком технологій промислового виробництва і естетичними запитами суспільства у різні історичні епохи.

Головні чинники формотворення у промисловому дизайні. Функція. Матеріал. Конструкція. Природне, штучне середовище.

Архітектурно-художні закономірності формоутворення промислових об’єктів і технічних моделей. Композиція, тектоніка, об’ємно-просторова структура.

Пропорціональність та масштаб у процесі розробки конструкції. Метр та ритм. Закономірності виділення композиційного центру. Симетрія та асиметрія. Контраст, нюанс та тотожність в проєктованому виробі.

Загальні відомості про біоніку. Функціональний аналіз біоформ. Конструктивно-тектонічні форми у живій природі.

Тема 4. Ергономіка в структурі перетворювальної діяльності

Загальні відомості про ергономіку. Етапи розвитку ергономіки. Анатомо-біомеханічні, антропометричні характеристики людини. Загальні ергономічні вимоги до знарядь праці, об’єктів промислового дизайну, організації робочих місць. Елементи антропометрії в ергономіці.

Змістовний модуль 2. Технічне проектування та моделювання

Тема 5. Сутність технічного моделювання та конструювання.

Моделювання, проектування, конструювання як етапи скорення проектного виробу.

Суть моделювання як методу пізнання. Об'єкти навчального моделювання.

Модель, типологія моделей. Принципи моделювання.

Структура й етапи моделювання. Рівні моделювання. Методи моделювання.

Характеристика принципів навчального конструювання: надійності, уніфікації, технологічності.

Технічне моделювання у процесі проектування і конструювання проектного виробу. Принципи і прийоми виробничого конструювання. Рівні інверсійного перетворення.

Методи виробничого конструювання: метод аналогії (імітації, псевдоморфізації, масштабної зміни розмірів); метод комбінування; метод копіювання; метод прототипів.

Особливості застосування наступних прийомів: аглютинації, агрегування, резервування, акціонування, модифікування, уніфікованих рядів, трансформації, копіювання, прототипів, оптимального проектування.

Тема 6. Методи творчого та критичного мислення в проектній діяльності

Технічне мислення у процесі творчої діяльності в галузі техніки.

Характеристика основних понять: “винахідництво, винахід, технічний прогрес, технічна суперечність”, винахідницька задача, психологічна інерція, модель задачі, технічна система, алгоритмічні (неалгоритмічні) методи.

Методи вирішення творчих технічних задач. “Мозковий штурм”, Синектика. Метод контрольних запитань. Морфологічний аналіз. Метод випадковостей. Функціонально вартісний аналіз. Алгоритм розв'язку винахідницьких задач.

Типові прийоми вирішення технічних протиріч (за Г. С. Альтшулером). Найбільш важливі типові прийоми вирішення технічних протиріч. Принцип посередника, принцип дроблення, перетворення шкоди на користь, принцип зосередження одна в одній, принцип універсальності, принцип заздалегідь підкладеної “подушки”, принцип динамічності, принцип винесення, принцип копіювання, зробити навпаки, принцип самообслуговування, використання фазових переходів.

Тема 7. Маркетингове та економічне дослідження проекту

Загальні аспекти маркетингової діяльності. Виявлення проблем і формулювання мети маркетингового дослідження. Методи маркетингових досліджень. Опитування, спостереження, експеримент і імітація.

Завдання економічного обґрунтування проекту. Процедура оцінки вартості виробництва проекту. Джерела та шляхи економії матеріальних ресурсів проекту

Тема 8. Сучасні комп'ютерні програми з техніко-графічного проектування для забезпечення пошуково-конструкторської діяльності

Техніко-графічні зображення у пошуково-конструкторській діяльності.

Типи сучасних комп'ютерних програм з техніко-графічного проектування.

Особливості вибору і використання особистісно привабливих сучасних і новітніх електронних засобів інженерного проектування для забезпечення раціоналізаторській діяльності. Системи автоматизованого проектування (САПР) і технічних розрахунків: 3D-моделей – LEGO DigitalDesigner (LDD), об'ємного моделювання – bCad, AutoCad та 3D Studio, геометричних побудов – КОМПАС–3D LT, електричних плат – САПР (KiCAD, ZCAD); проектування меблів та інтер'єру – PRO100; розширення меж сучасних комп'ютерних технологій Photoshop, Corel, PowerPoint та ін. Редактор bCAD.

Тематика лабораторних робіт

1. Аналіз банку навчальних проектів та вибір об'єкту проектування.
2. Визначення основних етапів проектно-технологічної діяльності учнів.
3. Визначення критеріїв відбору навчальних проектів для дизайнерського проектування.

4. Розробка об'єктів промислового дизайну з урахуванням вимог ергономіки.
5. Вибір і розробка основних етапів створення технічних пристроїв і їх моделей.
6. Визначення економічних та міні-маркетингових аспектів обґрунтування об'єкту проектування.
7. Оволодіння методами вирішення творчих технічних задач.
8. Оволодіння прийоми вирішення технічних протиріч.
9. Ознайомлення з можливостями та відмінними характеристиками графічних редакторів bCad, AutoCad, КОМПАС–3D LT. Проектування та об'ємне моделювання виробу в bCad.
10. Ознайомлення з можливостями та відмінними характеристиками графічних редакторів PRO100, Астра Конструктор Мебели, Базис-Конструктор-Мебельщик. Проектування меблів в PRO100.

Висновки. Вивчення основ проектування та моделювання за запропонованою програмою дозволить майбутнім вчителям трудового навчання:

- розробляти творчі проекти для учнів 5-9 класів у процесі здійснення технологічної підготовки;
- визначати логічну послідовність виконання учнівського навчального проекту різного спрямування;
- володіти різноманітними методами проектно-технологічної діяльності;
- ефективно користуватися засобами і способами пошуку нових технічних рішень, графічного моделювання виробів і об'єктів проектно-технологічної діяльності;
- створювати інформаційно-дидактичне забезпечення процесу формування проектно-технологічної культури (ПТК) особистості;
- здійснювати діагностику, експертизу та самооценку в проектно-технологічній діяльності;
- розробляти критерії та показники ефективності процесу розвитку проектно-технологічної культури.

Використана література:

1. Державний стандарт загальної середньої освіти в Україні. Освітня галузь “Технологія”. – Київ : Генеза, 2004. – 29 с.
2. Марченко С. С. Підготовка майбутніх вчителів технологій до комп'ютерного проектування та моделювання / С. С. Марченко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи : зб. наук. пр. Випуск 30 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – С. 139-143.
3. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Трудове навчання. 5-9 класи. – Київ : Видавничий дім “Освіта”, 2013. – 80 с.
4. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів “ТЕХНІЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ” ТЕХНОЛОГІЇ 10-11 класи [Електронний ресурс] / за заг. ред. В. М. Мадзігона. – Режим доступу : http://www.trudove.org.ua/sites/default/files/trudove_navchannya_5_9_NOVA_dod.rar
5. Цвілик С. Д. Особливості проектування змісту професійно-практичної підготовки вчителя технологій у ВНЗ / С. Д. Цвілик, Ю. Г. Ковальов, В. С. Гаркушевський // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія досвід, проблеми : зб. наук. пр. Вип. 24. / редкол. І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ – Вінниця : ДОВ Вінниця, 2010. – 566 с.

References:

1. Derzhavnyi standart zahalnoi serednoi osvity v Ukraini. Osvitnia haluz “Tekhnolohiia”. – Kyiv : Geneza, 2004. – 29 s.
2. Marchenko S. S. Pidhotovka maibutnykh vchyteliv tekhnolohii do kompiuternoho proektuvannia ta modeliuvannia / S. S. Marchenko // Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 5: Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy : zb. nauk. pr. Vypusk 30 / Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. – Kyiv : Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, 2011. – S. 139-143.
3. Navchalni prohramy dlia zahalnoosvitnykh navchalnykh zakladiv: Trudove navchannia. 5-9 klasy. – Kyiv : Vydavnychiy dim “Osvita”, 2013. – 80 s.

4. Prohrama dlia profilnoho navchannia uchniv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv "TEKhNICHNE PROEKTUVANNIA" TEKhnOLOHII 10-11 klasy [Elektronnyi resurs] / za zaha. red. V. M. Madzihona. – Rezhym dostupu : http://www.trudove.org.ua/sites/default/files/trudove_navchannya_5_9_NOVA_dod.rar
5. Tsvilyk S. D. Osoblyvosti proektuvannia zmistu profesiino-praktychnoi pidhotovky vchytelia tekhnolohii u VNZ / S. D. Tsvilyk, Yu. H. Kovalov, V. S. Harkushevskiy // Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia dosvid, problemy : zb. nauk. pr. Vyp. 24. / redkol. I. A. Ziaziun (holova) ta in. – Kyiv – Vinnytsia : DOV Vinnytsia, 2010. – 566 s.

Соловей В. В. Роль и место дисциплины "Основы проектирования и моделирования" в подготовке будущих учителей технологий.

В данной статье рассмотрены проблемы и необходимость подготовки будущих учителей технологий к основам проектирования и моделирования во время профессиональной подготовки, что даст возможность им гармоничнее существовать в информационно и технологически насыщенном обществе. Обосновано содержание, определенные задания, которые становятся перед дисциплиной. Предложен ориентировочный тематический план из учебной дисциплины "Основы проектирования и моделирования" при подготовке будущих учителей технологий.

Ключевые слова: основы проектирования и моделирования, учебный проект, проектно-технологическая деятельность, профессиональная подготовка.

Solovey V. V. Role and place of discipline of "Basis of planning and design" in preparation of future teachers of technologies.

In this article problems and necessity of preparation of future teachers of technologies are considered to bases of planning and design during professional preparation, that will give an opportunity to them more harmoniously exist in for actively and the technological saturated society. Grounded maintenance, set tasks which become be for discipline a reference the thematic plan is offered from educational discipline of "Basis of planning and design" at preparation of future teachers of technologies.

Keywords: bases of planning and design, educational project, project-technological activity, professional preparation.

УДК 378.1

Ткачук С. І.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

В статті розкриваються актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання у вищих педагогічних навчальних закладах, який має планувати свою діяльність на основі наукових досягнень, знань, власного досвіду, загальнокультурного потенціалу та творчості з метою трансформації поставлених суспільством перед школою цілей: формування у школярів творчого підходу до справи, розвитку самостійності, уміння аналізувати й проектувати свій стиль діяльності, який базується на критичному мисленні, активному ставленні до життя, розуміння себе частиною суспільства і природи. Розглянута важливість здійснення професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання в умовах оновлення змісту освіти. Розкрито сутність поняття "професійна підготовка" з позиції різних дослідників, наведено власне визначення поняття "професійна підготовка вчителів технологій". Аналізуються сучасні технології навчання, система та зміст професійної підготовки сучасного вчителя трудового навчання.

Ключові слова: сучасні технології навчання, професійна підготовка, учитель трудового навчання, трудове навчання, компетентності.

На сучасному етапі розвитку суспільства інтеграція України в Європейський простір невід'ємно пов'язана з якістю національної системи освіти, її конкурентоспроможністю, відповідністю сучасним вимогам. Динаміка освітніх подій останніх років дала поштовх значним перетворенням в системі освіти. Підготовка фахівців різних спеціальностей,

зокрема педагогів, спрямовується на формування в них ключових компетентностей. Нині, під час упровадження в усі сфери буття новітніх технологій і найскладнішої техніки особливого значення в підготовці, зокрема вчителів трудового навчання, набуває проблема їхньої професійної підготовки.

Сучасні технології навчання у підготовці майбутнього вчителя передбачають його орієнтацію на творчу діяльність, науково-методичну роботу, що визначається фундаменталізацією педагогічної освіти, відкритістю, варіативністю, динамічністю у змінах. Науковці, які займаються вивченням питань, пов'язаних з необхідністю впровадження сучасних технологій у навчально-виховний процес підготовки майбутніх учителів, зокрема, трудового навчання з метою розв'язання завдань її реформування, намагаються визначити основні пріоритети висококваліфікованого, компетентного фахівця.

У зв'язку з цим модернізація підготовки майбутніх учителів технологій є однією з актуальних проблем сучасної вищої педагогічної освіти вирішення якої сприятиме задоволенню потреб загальноосвітньої школи у компетентнісних педагогічних кадрах. Різні аспекти проблеми професійної підготовки вчителів трудового навчання знайшли своє відображення в історії педагогічної думки та набувають особливої актуальності й розробляються у багатьох напрямках на сучасному етапі. Науковою базою для її вивчення є фундаментальні роботи П. Р. Атутова, С. Л. Батишева, О. М. Коберника, В. К. Сидоренка, Д. А. Тхоржевського, С. Н. Чистякової. Питанням професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання приділяється увага у працях С. Баташева, Ю. Васильєва, М. Жиделева, К. Івановича, О. Молдаванова, А. Вихруща, М. Янцура та ін. Проблеми якісної підготовки учителів технологій та шляхи їх розв'язання відображені у працях А. І. Грітченка, В. І. Гусєва і Л. А. Даннік, О. М. Коберника, Н. В. Кудикіної, В. В. Моштук, В. К. Сидоренка, А. І. Терещука, С. І. Ткачукаї та ін.

Мета статті полягає у розкритті актуальних проблем підготовки вчителя трудового навчання у вищих педагогічних навчальних закладах та аналізі новітніх технологій навчання, систем та змісту професійної підготовки сучасного вчителя трудового навчання.

Для того, щоб визначити сутність професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання у вищому навчальному закладі, потрібно на нашу думку проаналізувати поняття “професійна підготовка”, визначити зміст цієї підготовки.

Найчастіше професійну підготовку пропонується розуміти як процес повідомлення студентам відповідних знань та формування в них умінь та навичок, дещо рідше – як результат навчальної діяльності. У Законі України “Про вищу освіту” прописано, що результатом навчання у вищому навчальному закладі мають стати – сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти [3].

Таким чином, професійна підготовка визначається як здобуття кваліфікації за відповідними освітньо-професійними, освітньо-науковими програмами. Н. Є. Колесник у своєму дослідженні трактує професійну підготовку лише як процес професійного розвитку фахівця, що забезпечує набуття базових знань, умінь, навичок, практичного досвіду, норм поведінки, які забезпечують можливість успішної роботи з певної професії, а також як процес повідомлення відповідних знань, не говорячи про результат підготовки. М. Ю. Бубнова вказує, що досить часто професійну підготовку розглядають як результат навчання, проте зауважує, що, з іншого боку, її можна розглядати як процес повідомлення студентам відповідних знань та формування в них умінь та навичок. У своєму дослідженні вона пропонує під “професійною підготовкою” розуміти сукупність уже отриманих людиною спеціальних знань, умінь та навичок, особистісних якостей, власного досвіду роботи та усвідомлених норм поведінки, що забезпечують можливість успішної роботи з певної професії, або, процес їх формування [1, с. 18]. З цим визначенням погоджується В. Афонін. М. Ю. Бубнова також акцентує увагу на тому, що під поняттям “професійна

підготовка майбутнього вчителя” в педагогіці й методиці розуміють єдність змісту, структури, цілей навчання й виховання студентів, способів реалізації набутих знань, навичок і вмінь у роботі з учнями.

Сьогодні ті зміни, які відбуваються у соціально-економічному розвитку держави та модернізація педагогічної освіти вимагає удосконалення підготовки кадрів, зокрема в освітній галузі “Технології”. Як визначено у статті 24 Закону України “Про загальну середню освіту” “педагогічним працівником повинна бути особа з високими моральними якостями, яка має відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність та якість своєї роботи, фізичний та психічний стан здоров’я якої дозволяє виконувати професійні обов’язки в навчальних закладах системи загальної середньої освіти” [4]. Сучасний вчитель трудового навчання має відповідати вимогам ринку праці, бути компетентним в технічних науках та високопрофесійним фахівцем, який планує, конструює свою діяльність на основі наукових досягнень науки і техніки, знань, власного досвіду, загальнокультурного потенціалу та творчості з метою трансформації поставлених суспільством перед школою цілей: формування у школярів творчого підходу до справи, розвитку самостійності, уміння аналізувати й проектувати свій стиль діяльності, який базується на критичному мисленні, активному ставленні до життя, розуміння себе частиною суспільства і природи. Зрозуміло, що професійне становлення вчителя – це тривалий процес, який починається з вибору професії і отримання відповідної освіти, а закінчується роками самостійної роботи в школі. Тому дуже важливу роль у підготовці майбутнього вчителя до професійної діяльності має період навчання у вузі. Для цього необхідно забезпечити високий науково-методичний рівень підготовки майбутніх спеціалістів. За цих умов особливого значення набуває організація фахової і професійної підготовки майбутніх вчителів, яка охоплює такі напрямки: загальноосвітню, спеціальну та професійно-орієнтовану підготовку. Зміст загальноосвітньої підготовки майбутніх вчителів трудового навчання охоплює знання з фундаментальних природничих, гуманітарних та соціально-економічних дисциплін та створює базу для всебічного і гармонійного розвитку студентів. Змістом спеціальної підготовки є конкретна реалізація об’єктивних законів в об’єктах і функціях професійної діяльності майбутніх фахівців технологічної освіти та підготовка до виконання обов’язків на посаді вчителя. Зміст професійно-орієнтованої підготовки має становити техніко-технологічну підготовку та знання об’єктивних законів функціонування узагальнених об’єктів в діяльності у напрямку підготовки вчителя трудового навчання. Одним з основних компонентів підготовки має бути педагогічна та виробнича практики й органічно поєднуватися із загальноосвітньою, оскільки спирається на теоретичний фундамент, який забезпечує виконання теоретичних та практичних завдань професійної підготовки сучасного вчителя. Система професійної підготовки педагогів у ВНЗ здебільшого формує комплекс теоретичних знань, які лише частково забезпечують виконання різних видів професійної діяльності. Педагогічна практика – це засіб апробації підготовки студента до виконання функцій сучасного вчителя трудового навчання, практично підготуватися до здійснення самостійної педагогічної діяльності. Основними завданнями педагогічної практики при підготовці майбутніх вчителів технологічної освітимають бути: закріплення і поглиблення теоретичних знань, формування професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень, професійно значимих якостей особистості, оволодіння сучасними методами, формами організації та сучасними знаряддями праці, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності, вивчення сучасного стану навчально-виховної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах, вивчення передового досвіду, нових технологій навчання, розвиток творчого підходу до викладацької діяльності, оволодіти методами та прийомами вивчення вікових та індивідуальних особливостей школярів, планувати, організовувати і аналізувати свою роботу тощо

Враховуючи задекларовані державою пріоритетні напрямки розвитку системи трудового навчання під керівництвом В. Сидоренка та О. Коберника групою вчених було розроблено “Концепцію технологічної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів України”, в якій сучасні вимоги до вчителя висловлено в педагогічних умовах набуття учнями компетенцій у процесі технологічної освіти. Так, умовою реалізації даної концепції було визначено навчально-трудоий процес, організований на засадах проектно-технологічної системи навчання, яка характеризується трудовою діяльністю кінцевим результатом якої є розроблення та виготовлення творчого проекту – продукту. Це вимагає посилення практичної спрямованості шкільної освіти та формування нового рівня компетентності в галузі технологічної освіти, що є головною новацією й продуктивною технологією навчання, розповсюджені в багатьох країнах Європи. Її опанування неможливе без оновлення змістового наповнення “професійної компетентності вчителя”, основною частиною якої має стати педагогічна та технологічна культура, найважливішим носієм якої науковець вважав професійну етику. Особливості мають визначатися повагою й вимогливістю до дітей; уміння знайти ефективний виховний засіб впливу на особистість та колектив; справедливість; комунікативність; високий рівень зовнішньої та внутрішньої культури. Саме на таких взаємовідносинах учителя та учнів будувався освітній процес в “прогресивній освіті” Д. Дьюї, педагогічні ідей якої стали основою сучасного продуктивного навчання. Розуміючи, що нині дедалі більшого значення набувають такі професійні якості вчителя, як повага до особистості учня та його права на самовизначення, готовність педагога до етично адекватної поведінки в різних ситуаціях шкільного життя. Отже, сучасний педагог має володіти такими групами компетентностей: соціальні, пов’язані з готовністю брати відповідальність на себе; полікультурні, які стосуються розуміння і поваги до мови, релігії, культури різних людей; комунікативні – передбачають опанування усним і писемним спілкуванням, оволодіння кількома мовами; інформаційні – оволодіння інформаційними технологіями, вміння здобувати, критично осмислювати та використовувати інформацію; саморозвитку та самоосвіти, пов’язані з готовністю навчатися впродовж життя; продуктивної творчої діяльності. Високий професійний компетентності вчителя має сприяти й фундаменталізація професійної підготовки студентів педагогічних ВНЗ. Саме фундаменталізація, покликана забезпечити професійну мобільність сучасного фахівця, що стає все більш актуальною в умовах зростаючої конкуренції на ринку праці. Принцип мобільності, на його думку, передбачає широту підготовки вчителя трудового навчання, його готовність до стрімких змін у змісті навчання, здатність швидко переорієнтуватися на викладання будь-якого нового профілю трудового навчання в старшій школі. При цьому, головною ознакою фундаменталізації професійної підготовки вчителя трудового навчання мають бути знання студентів з психофізіологічних основ процесу формування трудових умінь і навичок учнів. Саме такі знання, дадуть можливість побудувати цілісний психологічний контур управління трудовою діяльністю, який дозволяє учням здійснювати виконання й виготовлення заданого продукту праці на основі поставленої мети. Педагогічною умовою цього є можливість і вміння вчителя забезпечити позитивну мотивацію в набутті нових ЗУН, уміння змінювати зміст, методи та засоби роботи з учнями на уроках, ставити перед учнями проблемні ситуації й проблемні завдання, які викликають в учнів потребу осмислення виконуваної ними практичної діяльності та законів її побудови. При правильному здійсненні вчителем цієї стратегії, процес трудового навчання має постати як проблемно-орієнтований курс, спрямований на формування цілісної трудової діяльності.

Висновки. Таким чином, на сучасному етапі модернізації вищої освіти стандарти підготовки майбутніх учителів, зокрема, вчителів трудового навчання, стали розширюватися за рахунок включення у них не лише системи знань, а й досвіду практичної діяльності в цілому і, зокрема, обов’язкового досвіду самостійної, з елементами творчості, науково-дослідної діяльності. Це вимагає удосконалення системи та змісту професійної

підготовки сучасного вчителя трудового навчання, організації та здійснення відповідної реорганізації трудової підготовки в загальноосвітніх навчальних закладах України, що змінюватиме пріоритети в підготовці майбутніх учителів освітньої галузі “Технологія” для загальноосвітніх навчальних закладів.

Використана література:

1. Бубнова М. Ю. Готовність майбутніх учителів математики до Проблеми підготовки сучасного вчителя. – № 4 (Ч. 2). – 2011. 301 професійної діяльності // Дидактика математики: проблеми і дослідження : Міжнародний збірник наукових робіт. – Вип. 33. – Донецьк : Вид-во ДонНУ, 2010. – С. 17-20.
2. Гур'янова О. Зростання вимог до фахової підготовки вчителів технологій та проблема їх забезпечення / Оксана Гур'янова // Наукові записки : Педагогічні науки. – Кіровоград, 2009. – Вип. 87. – С. 68-72.
3. Закон України “Про вищу освіту”.
4. Закон України “Про загальну середню освіту”.
5. Коваль Л. В. Концептуальні засади формування змісту технологічної підготовки майбутніх учителів початкової школи [Електронний ресурс] / Л. В. Коваль // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету: Педагогічні науки. – Бердянськ : БДПУ, 2011. – № 1. – [Цит. 2011, 10 січня]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpbdpu/Ped/2011_1/Koval.pdf. – Назва з екрану.
6. Сидоренко В. К. Актуальні проблеми підготовки вчителів трудового навчання в світлі реформування освіти в Україні / В. К. Сидоренко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – № 2. – С. 41-44.
7. Хищенко О. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів технологій / Олег Хищенко // Технологічна освіта: досвід, перспективи, проблеми. – 2010. – № 6. – С. 67-74.

References:

1. Bubnova M. Ju. Hotovnist maibutnikh uchyteliv matematyky do Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia № 4 (Ch. 2), 2011 301 profesiinoi diialnosti // Dydaktyka matematyky : problemy i doslidzhennia: Mizhnarodnyi zbirnyk naukovykh robit. – Vyp. 33. – Donetsk : Vyd-vo DonNU, 2010. – S. 17-20.
2. Hur'ianova O. Zrostannia vymoh do fakhovoi pidhotovky vchyteliv tekhnolohii ta problemayikh zabezpechennia / Oksana Hur'ianova // Naukovi zapysky : Pedahohichni nauky. – Kirovohrad, 2009. – Vyp. 87. – S. 68-72.
3. Zakon Ukrainy “Provyshchuosvitu”.
4. Zakon Ukrainy “Pro zahalnu seredniu osvitu”.
5. Koval L. V. Kontseptualni zasady formuvannia zmistu tekhnolohichnoi pidhotovky maibutnikhuch yteliv pochatkovoii shkoly / L. V. Koval [Elektronnyi resurs] // Zbirnyk naukovykh prats Berdianskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu : Pedahohichni nauky. – Berdiansk : BDPU, 2011. – № 1. – [Tsyт. 2011, 10 sichnia]. – Rezhym dostupu : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpbdpu/Ped/2011_1/Koval.pdf. – Nazva z ekranu.
6. Sydorenko V. K. Aktualni problemy pidhotovky vchyteliv trudovoho navchannia v svitli reformuvannia osvity v Ukraini / V. K. Sydorenko // Trudova pidhotovka v zakladakh osvity. – 2004. – № 2. – S. 41-44.
7. Khyshchenko O. Profesiino-pedahohichna pidhotovka maibutnikh uchyteliv tekhnolohii / Oleh Khyshchenko // Tekhnolohichna osvita: dosvid, perspektyvy, problemy. – 2010. – № 6. – S. 67-74.

Ткачук С. И. Современные технологии учебы в процессе профессиональной подготовки будущих учителей трудового обучения.

В статье раскрываются актуальные проблемы подготовки учителя трудового обучения в высших педагогических учебных заведениях, который должен планировать свою деятельность на основе научных достижений, знаний, собственного опыта, общекультурного потенциала и творчества с целью трансформации поставленных обществом перед школой целей: формирование у школьников творческого подхода к делу, развитию самостоятельности, умения анализировать и проектировать свой стиль деятельности, который базируется на критическом мышлении, активном отношении к жизни, понимании себя частью общества и природы. Рассмотренная важность осуществления профессиональной подготовки будущих учителей трудового обучения в условиях обновления содержания образования. Раскрыта сущность понятия “профессиональная подготовка” с позиции разных исследователей, приведено собственное определение понятия “профессиональная подготовка учителей технологий”. Анализируются современные технологии обучения, система и содержание профессиональной подготовки современного учителя трудового обучения.

Ключевые слова: современные технологии обучения, профессиональная подготовка, учитель трудового обучения, трудовое обучение, компетентности.

Tkachuk S. I. Modern technologies of studies are in the process of professional preparation of future teachers of labour studies.

In the article the issues of the day of preparation of teacher of labour studies open up in higher pedagogical educational establishments, that must plan the activity on the basis of scientific achievements, knowledge, own experience, over cultural potential and work with the aim of transformation of put by society before school of aims: forming for the school children of the creative going near business, development of independence, ability to analyse and design the style of activity, that is based on the critical thinking, active attitude to ward life, under standing itself part society and nature. The considered importance of realization of professional preparation of future teachers of labour studies is in the conditions of updating of maintenance of education. Essence of concept "professional preparation" is exposed from position of different researchers, own determination over of concept "professional preparation of teachers of technologies" is brought. Modern technologies of studies, system and maintenance of professional preparation of modern teacher of labour studies, are analysed.

Keywords: modern technologies of studies, professional preparation, teacher of labour studies, labour studies, to the competence.

УДК 378.011.3-051:30“715”

Тришин В. В.

ІНФОРМАЦІЙНО-МОДУЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ ОНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВНЗ

У статті висвітлюються питання щодо необхідності впровадження у навчальний процес ВНЗ інноваційної технології оновлення професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів. Аналізуються питання пріоритетів та сучасних напрямів технологізації, інформатизації і індивідуалізації освіти в Україні та за кордоном. Розглядаються аспекти цілісного і фундаменталізованого підходу до змісту інформаційно-модульної системи оновлення освіти, розвитку процесів оновлення підготовки майбутніх учителів. Йде мова про механізми побудови поліфункціональних технологій, що передбачають поєднання факторів модульного підходу до підготовки. Висвітлюються шляхи насичення ВНЗ сучасною комп'ютерною технікою згідно Національної Програми інформатизації України. Порушені питання підготовки в Україні спеціалістів вищої кваліфікації, які б відповідали європейським і світовим стандартам та інтеграції в галузі освіти. Розглядається необхідність оновлення цілісного навчально-виховного процесу ВНЗ з метою забезпечення підготовки майбутніх вчителів з боку їх адаптації до змін у розвитку соціально-культурної, освітньої, духовної, педагогічної та професійної сфери.

Ключові слова: пріоритети, технології, оновлення, інформація, комунікації, актуалізація, фундаменталізація, досвід, підготовка, модульна.

Пріоритетним напрямом розвитку освіти в Україні є швидке і досить щільне впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують подальше вдосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві. Це досягається шляхом розроблення індивідуальних модульних навчальних програм різних рівнів складності залежно від конкретних потреб підготовки майбутніх фахівців.

Специфікою сучасного етапу розвитку освіти є актуалізація технологічних засад, які, на відміну від технічних, дали б відповіді на запитання не “Що робити”, а “Яким чином робити краще?”, оскільки технологія усвідомлюється як мистецтво застосування результатів наукових досліджень у сфері освітньої діяльності.

Вже сьогодні технології в системі освіти конкретизуються в нових інформаційних та модульних формах навчання. Перша – забезпечує комп'ютерну підтримку навчання, друга – спрямована на його індивідуалізацію [1, с. 3-7].

Особливого значення у процесі оновлення підготовки майбутніх учителів надається його технологізації, а саме: інформатизації за допомогою комп'ютерних засобів та індивідуалізації за рахунок реалізації модульного підходу до навчання.

Аналіз розглянутих вище положень засвідчує нагальну потребу створення нової моделі професійно-педагогічної підготовки, яка б сприяла оновленню її цілей, методів, засобів, організаційних форм та її змістового аспекту. Досвід підготовки студентів професійно-технологічного напрямку та інформатики показав, що обидва підходи в теорії і практиці педагогічної освіти недостатньо науково-теоретично обґрунтовані, не пов'язані між собою, оскільки раніше в наукових дослідженнях була чинною методологічна настанова щодо розподілу означених феноменів на окремі структурні елементи. Сьогодні увага вчених спрямована на усвідомлення природи їх цілісності, тобто, знаходження єдиних системоутворюючих факторів, що здатні впливати на зміни всієї системи професійно-педагогічної підготовки.

Розвиток процесів оновлення підготовки майбутніх учителів фактично моделює механізм побудови поліфункціональних технологій, що передбачають поєднання трьох факторів: модульного підходу до підготовки, її інформатизації та діалектичної єдності інтеграції і диференціації змісту навчання з метою створення, розповсюдження і використання інноваційної діяльності. Така інноваційна діяльність не лише сприяє процесу новоуведень у традиційну систему підготовки, а й забезпечує появу інноваційних технологій, які базуються на проектуванні педагогічного процесу, гарантуванні запрограмованого кінцевого результату та акцентуванні поглядів на структурі і змісті навчально-пізнавальної діяльності саме студентів.

Кардинальним завданням сучасного періоду оновлення освіти є її фундаменталізація, яка передбачає зміну співвідношення між прагматичним та загальнокультурним компонентами на всіх рівнях освіти, зміну змісту та методології навчального процесу, яку зорієнтовано на вивчення фундаментальних законів природи та суспільства, на формування цілісних уявлень про наукову картину світу.

Керуючись вищерозглянутими орієнтирами щодо напрямів реформування професійно-педагогічної підготовки, необхідно створити модель, яка була б підґрунтям для її оновлення. Проектування такої моделі повинно забезпечити комплексне вирішення проблем особистісно-зорієнтованої та практико- зорієнтованої професійно-педагогічної підготовки за схемою: оновлення цілей підготовки, її змісту, структури, технології, організації та управління. Оптимальне поєднання цих параметрів передбачає емпіричний, системно-структурний, ситуативно-процесуальний та аналітико-прогностичний підхід до його здійснення.

Реалізувати модель оновлення підготовки можливо шляхом відтворення предметно-перетворюючої діяльності, спрямованої на одержання запланованих результатів з найменшими витратами, тобто завдяки інноваційній технології оновлення професійно-педагогічної підготовки вчителя. Вона отримала назву “технологія оновлення підготовки вчителя”, її можна віднести до класу діяльнісних технологій, характерними ознаками яких є: призначення, цілетворення, застосування, моделювання.

Інформаційно-модульна технологія забезпечує досягнення результату шляхом поєднання змісту навчання з багатьма засобами, формами і методами. Вона відноситься до класу технологій управління і реалізується в ході модульного дидактичного процесу.

Технологія передбачає:

1. Запровадження нової поліфункціональної парадигми професійно-педагогічної підготовки, спроможної задовольнити сучасні вимоги до формування майбутнього вчителя.
2. Наповнення змісту навчання ідеями внутрішньопродметної та міждисциплінарної

інтеграції з метою створення “Інтегрованого курсу педагогіки” та курсу “Педагогічна інноватика”, які будуть звільнені від заідеологізованості, авторитаризму, знецінення індивідуальних якостей особистості.

3. Застосування модульного дидактичного процесу, підтриманого комп'ютерними засобами управління в сукупності з традиційними.

4. Використання науково-методичного забезпечення, яке б сприяло формуванню нової моделі випускника.

Цілісний підхід до комплексу інноваційних видозмін процесу професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів передбачає:

– розробку комплексу технологій оновлення всіх компонентів початково-виховного процесу педагогічного ВНЗу: мети, завдань, змісту навчання, форм і методів навчання, оцінювання результатів, управління;

– розробку принципів оновлення підготовки до майбутньої діяльності на основі комплексу технологій;

– розробку теоретичних положень оновлення змісту навчання;

– забезпечення умов для реалізації теоретичних положень шляхом створення комплексу інноваційних дидактичних систем;

– обробка результатів видозміни запроваджуваних дидактичних систем і пошук шляхів усунення одержаних помилок.

Огляд наукової літератури з порушених проблем показує, що існує багато досліджень, які стосуються питань оновлення сучасної системи освіти і в тому числі, педагогічної. Назріла гостра потреба удосконалення підготовки майбутніх фахівців з боку їх професіоналізму та створення умов для самодостатнього розвитку їх особистостей. Ці важливі завдання визначили основні шляхи їх розв'язання, направлені на розробку: нових концепцій підготовки майбутніх фахівців, системи ступеневої підготовки, нової парадигми педагогічної освіти, інтеграційних процесів в змісті педагогічної освіти, інноваційних технологій, системи підготовки вчителів у зарубіжних країнах та їх альтернативних форм.

Нарешті необхідно торкнутися проблем, які пов'язані з впровадженням сучасних інноваційних технологій у навчально-виховний процес вузу.

Одне із досліджень, запропоноване В. Д. Базилевичем та М. І. Поночовним [2, с. 11] констатує, що швидке оновлення знань, інтеграція наукових дисциплін, виникнення галузей, які бурхливо розвиваються на стику наук, принципово змінили мету освіти та вимоги до молодого спеціаліста. Головним завданням освіти стало забезпечення безперервності, ступеневості, гнучкості підготовки майбутніх спеціалістів, здатних до активного оволодіння основами дисциплін, активного аналізу проблем, формування альтернативних рішень. Крім того, автори дослідження вважають, що на перший план виступає завдання підготовки спеціалістів широкого профілю, а саме: професійно-мобільних, здатних до швидкої адаптації в умовах переходу до ринкових відносин, оновлення науки, техніки, технології, удосконалення системи управління та організації праці, розвитку соціально-культурної сфери.

До нових технологій навчання вони відносять: лекції-“робочі засідання”, лекції-діалоги, лекції з використанням опорних конспектів, семінари-прес-конференції, семінари-розгорнуті бесіди, семінари-вікторини, семінари-“дискусійні клуби”, “круглі столи” тощо.

Одним із напрямів застосування інновацій є впровадження інформаційних технологій в галузь освіти за рахунок яких відбувається розширення обсягів інформації і вдосконалення методів маніпулювання нею. Як свідчить матеріал доповіді, зробленої В. М. Пінчук [9, с. 96], відносно Національної Програми інформатизації України намічаються такі шляхи щодо інформатизації вищих навчальних закладів:

1. Насичення навчальних закладів сучасною комп'ютерною та телекомунікаційною технікою, комп'ютерними технологіями навчання, які інтенсифікують процеси навчання у всіх предметних галузях.

2. Організація комп'ютерних дидактичних лабораторій для підготовки викладачів нового типу.

3. Впровадження перспективних сучасних технологій для формування знань: електронні підручники, довідники, навчальні посібники.

4. Створення мереж знань та засобів доступу до державних і зарубіжних баз даних і знань.

Звертаючись до дослідження І. І. Юрас [10, с. 128] можна відзначити науково-методичні основи застосування комп'ютерної технології при викладанні та вивченні професійно-педагогічних дисциплін. Вони полягають у науково-методичному обґрунтуванні побудови педагогічного змісту комп'ютерної програми за певними принципами, а саме: принцип індивідуалізації навчання, розвиваючого навчання, поєднання педагогічної теорії з практикою, креативності, тобто орієнтації на творчі потенції студентів у навчанні. Педагогічну основу автоматизованої навчально-контролюючої програми складають тестові завдання кількох типів: завдання, що в них студенти повинні заповнити пропуски у тексті; текстові завдання з вибором відповідей; тестові завдання на пошуки відповідей, на визначення послідовності відповідей.

Заслуговує уваги досвід розвинених країн світу з порушених проблем, наприклад, в таких як США, Великобританія, Франція, Німеччина [8, с. 126]. З'ясовано, що для задоволення об'єктивних вимог ринкового суспільства щодо підготовки вчителя, потрібно внести серйозні зміни у структуру вищої педагогічної школи, у систему профорієнтаційного відбору, у зміст педагогічної освіти, принципи і методи вузівського навчання, тобто треба радикально перебудувати вищу педагогічну освіту, а не вдосконалювати один чи декілька її пріоритетних напрямів. Досвід цих країн показує, що незважаючи на різноманітність традицій та характеру освіти в кожній з них, існують однакові проблеми в підготовці майбутніх вчителів, які вимагають пріоритетних змін у підготовці нового типу вчителя, а саме: творчого вчителя-професіонала, готового до роботи в середовищі взаємодії різних культур з його зростаючою мобільністю та демократизмом.

Таким чином, виникло питання про уніфікацію систем педагогічної освіти і розробку взагалі стандарту вищої освіти країн Заходу, що призвело до створення спільних принципів організації навчального процесу: індивідуалізації навчання, його циклічності, забезпечення розвитку творчої діяльності майбутніх вчителів тощо. Студент, в свою чергу, стає активним суб'єктом навчання, який самостійно вибирає види і темп навчання та несе повну відповідальність за якість засвоєння знань. Особливість загальноосвітньої підготовки полягає в тому, що студента озброюють не фактажем, а основними концепціями, методами аналізу, принципами виведення закономірностей, які акцентують його увагу на глибоке пізнання наукової, культурної спадщини, привчають до критичного мислення, до вміння робити висновки та орієнтуватись у методології основних дисциплін.

Досліджуючи проблеми змісту педагогічної освіти в зарубіжних країнах світу, автори А. В. Парінов і Л. П. Пуховська прийшли до висновку, що педагогічний цикл підготовки вважається головною ланкою і його важливим компонентом є психолого-педагогічні дисципліни, структура і зміст яких мають специфіку та відрізняються своїми підходами в різних державах [8].

Система і зміст освіти у високорозвинених країнах світу характеризується в останні роки значними змінами, які є наслідком постійної інтенсивної взаємодії розвитку праці і системи підготовки спеціалістів. Оскільки стан економіки, розвиток виробництва, суспільно-політичний, культурний і екологічний рівень постійно змінюються, то змінюються вимоги до професійної підготовки фахівців.

Питання підготовки в Україні спеціалістів вищої кваліфікації, які б відповідали європейським і світовим стандартам заслуговують особливої уваги. Зусилля країн-членів Європейської Співдружності в питаннях економічного і соціального розвитку спрямовані на інтеграцію в галузі освіти з метою духовного зближення народів Європи та

використання досвіду модернізації змісту, методів навчання і виховання в окремих країнах для взаємного збагачення і вдосконалення.

Згідно з принципами системного підходу щодо реалізації сукупності запропонованих завдань виникає необхідність розглядати інформаційну технологію навчання та модульну технологію навчання в єдиному інтеграційному блоці, тобто “інформаційно-модульну технологію”, яка реалізується у вигляді модульного підходу до навчання при підтримці комп’ютерних засобів управління в сукупності з традиційними. Вона сприятиме оновленню цілісного навчально-виховного процесу ВНЗ України з метою забезпечення підготовки майбутніх вчителів з боку їх адаптації до змін у розвитку соціально-культурної, освітньої, духовної, педагогічної та професійної сфери.

Реалізація даної технології можлива у відповідному модульному дидактичному процесі, який повинен створити умови для становлення професіоналізму майбутніх учителів і їх самодостатнього розвитку.

Кінцевий результат – модель оновлення професійно-педагогічної підготовки вчителя як система науково-методичного забезпечення, що передбачає поєднання концептуальних, змістовно-структурних, технологічних та організаційно-дидактичних основ може бути реалізована за допомогою відповідної технології. Дана “технологія оновлення підготовки вчителя”, дозволяє забезпечити формування особистості, здатної до самоосвіти, саморозвитку, до активної культивування своєї індивідуальності, творчого потенціалу, інноваційної діяльності, професійної майстерності.

Реалізація такої технології можлива, якщо здійснити перехід від режиму діяльності одержання інформації в режим її інноваційної розробки та евристичного пошуку.

Використана література:

1. *Бабанский Ю. К.* Оптимизация учебно-воспитательного процесса / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1982. – 190 с.
2. *Базилевич В. Д., Поночовний М. І.* Сучасні інноваційні технології у навчально-виховному процесі вузу – концептуальна основа підготовки спеціаліста / В. Д. Базилевич, М. І. Поночовний // Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку. – Частина IV. – К., 1996. – С. 10-13.
3. *Беспалько В. П.* Теория учебника: дидактический аспект / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1988. – 160 с.
4. *Беспалько В. П., Татур Ю. Г.* Системно-методическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки специалистов / В. П. Беспалько, Ю. Г. Татур. – М. : Выс. шк., 1989. – 141 с.
5. *Беспалько В. П.* Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с.
6. *Гершунский Б. С.* Педагогическая прогностика / Б. С. Гершунский. – К. : Вищ. шк., 1986. – 214 с.
7. *Гершунский Б. С.* Компьютеризация в сфере образования / Б. С. Гершунский. – М. : Педагогика, 1987. – 264 с.
8. *Парінов А. В., Пуховська Л. П.* Проблеми змісту педагогічної освіти в зарубіжних країнах / А. В. Парінов, Л. П. Пуховська // Вища педагогічна освіта. – К. : Вища школа, 1994. – № 17. – С. 123-128.
9. *Пінчук В. М.* Впровадження інформаційних технологій у вищих навчальних закладах України / В. М. Пінчук // Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку. – IV. – К., 1996. – С. 96-98.
10. *Юрас І. І.* Науково-методичні основи застосування комп’ютерної технології при викладанні та вивченні педагогічних дисциплін / І. І. Юрас // Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку. – Частина IV. – К., 1996. – С. 128-130.

References:

1. *Babanskyi Yu. K.* Optymyzatsyia uchebno-vostryatelnoho protsessa / Yu. K. Babanskyi. – M. : Prosveshchenye, 1982. – 190 s.
2. *Bazilevich V. D., Ponochovnyi M. I.* Suchasni innovatsiyni tekhnologii u navchalno-vikhovnomu protsesi vuzu – kontseptualna osnova pidgotovki spetsialista / V. D. Bazilevich, M. I. Ponochovnyi // Vishcha osvita v Ukraini: realii, tendentsii, perspektivi rozvitku. – Chastina IV. – K., 1996. – S. 10-13.

3. *Bespalko V. P.* Teoriya uchebnyka: dydaktycheskyi aspekt / V. P. Bespalko. – М. : Pedahohyka, 1988. – 160 s.
4. *Bespalko V. P., Tatur Yu. H.* Systemno-metodycheskoe obespechenye uchebno-voospytatel'nogo protsessa podgotovky spetsyalystov / V. P. Bespalko, Yu. H. Tatur. – М. : Выс. shk., 1989. – 141 s.
5. *Bespalko V. P.* Slahaemye pedahohycheskoi tekhnolohyy / V. P. Bespalko. – М. : Pedahohyka, 1989. – 192 s.
6. *Hershunskiy B. S.* Pedahohycheskaia prohnostyka / B. S. Hershunskiy. – К. : Vyshch. shk., 1986. – 214 s.
7. *Hershunskiy B. S.* Kompiuteryzatsiya v sfere obrazovaniya / B. S. Hershunskiy. – М. : Pedahohyka, 1987. – 264 s.
8. *Parinov A. V., Pukhovska L. P.* Problemi zmistu pedagogichnoi osviti v zarubizhnikh kraïnakh / A. V. Parinov, L. P. Pukhovska // Vishcha pedagogichna osvita. – К. : Vishcha shkola, 1994. – № 17. – S. 123-128.
9. *Pinchuk V. M.* Vprovadzhennya informatsiynikh tekhnolohiy u vishchikh navchalnikh zakladakh Ukraïni / V. M. Pinchuk // Vishcha osvita v Ukraïni: realii, tendentsii, perspektivi rozvitku. – IV. – К., 1996. – S. 96-98.
10. *Yuras I. I.* Naukovo-metodichni osnovi zastosuvannya komp'yuternoï tekhnolohii pri vikladanni ta vivchenni pedagogichnikh distsiplin / I. I. Yuras // Vishcha osvita v Ukraïni: realii, tendentsii, perspektivi rozvitku. – Chastina IV. – К., 1996. – S. 128-130.

Тришин В. В. Информационно-модульная технология обновления профессионально-педагогической подготовки студентов ВУЗ.

В статье освещаются вопросы о необходимости внедрения в учебный процесс вузов инновационной технологии обновления профессионально-педагогической подготовки будущих учителей. Анализируются вопросы приоритетов и направлений технологизации, информатизации и индивидуализации образования в Украине и за рубежом. Рассматриваются аспекты целостного и фундаментализованного подхода к содержанию информационно-модульной системы обновления образования, развития процессов обновления подготовки будущих учителей. Речь идет о механизмах построения полифункциональных технологий, предусматривающих сочетание факторов модульного подхода к подготовке. Освещаются пути насыщения вузов современной компьютерной техникой согласно Национальной Программы информатизации Украины. Затронуты вопросы подготовки в Украине специалистов высшей квалификации, отвечающих европейским и мировым стандартам и интеграции в области образования. Рассматривается необходимость обновления целостного учебно-воспитательного процесса вуза с целью обеспечения подготовки будущих учителей со стороны их адаптации к изменениям в развитии социально-культурной, образовательной, духовной, педагогической и профессиональной сферы.

Ключевые слова: приоритеты, технологии, обновления, информация, коммуникации, актуализация, фундаментализация, опыт, подготовка, модульная.

Trishin V. V. Information and modular technology upgrade professional-pedagogical preparation of students of university.

In the article highlights the issues of the need to introduce into the educational process of higher educational institutions of innovative technology upgrade professional and pedagogical training of future teachers. The questions of priorities and technologizing, information and individualisation of education in Ukraine and abroad. The aspects of a holistic approach to fundamentalization and maintenance information and updates the modular system of education, the development process of renovation training of future teachers. We are talking about the mechanisms of construction of multifunctional technologies, providing a combination of factors, modular approach to training. Illuminating the way universities saturation of modern computer technology according to the National Program of Informatization of Ukraine. Discussed issues of training in Ukraine highly qualified specialists to meet European and international standards and integration in the field of education. It considers the need to update a holistic educational process of the university to ensure the training of future teachers by their adaptation to changes in the development of socio-cultural, educational, spiritual, educational and professional spheres.

Keywords: priorities, technology updates, information, communication, actualisation, fundamentalization, experience, training, modular.

УДК 37.04

Уруський А. В.

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНІ ЗАВДАННЯ ЯК ЗАСІБ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗА ТЕХНОЛОГІЧНИМ ПРОФІЛЕМ

Розглянуто значення диференційованих завдань у навчальному процесі, що дозволяють враховувати рівень підготовки учнів (навченість, научуваність), творчу активність, ступінь самостійності, темп самостійної роботи та інші індивідуальні особливості. Запропоновано використання диференційованих завдань на уроках технологічного профілю при виконанні різних видів навчальної діяльності старшокласниками: перевірка знань учнів, виконання практичних (лабораторно-практичних) робіт, вивчення теоретичного матеріалу, виготовлення виробів, виконання творчих проєктів. Наведено приклади диференційованих завдань для контролю навчальних досягнень старшокласників у процесі навчання за технологічним профілем: завдання на розпізнавання; завдання на відтворення і використання отриманих знань; нетипові завдання (застосування раніше засвоєних знань і вмій у нових умовах); завдання-проблеми (залучення учнів у дослідницьку та винахідницьку діяльність системного характеру). Запропоновано приклади реалізації індивідуального підходу до старшокласників для виконання практичної роботи.

Ключові слова: індивідуальний підхід, диференційовані завдання, контроль навчальних досягнень, практична робота, технологічний профіль.

В умовах сучасного ринку праці серед важливих та необхідних якостей майбутнього працівника можна виділити творче ставлення до професійної діяльності, саморозвиток, здатність на новаторські пошуки та ін. Формування цих якостей особистості необхідно здійснювати на різних етапах його підготовки, в тому числі і під час навчання у профільних класах загальноосвітньої школи. Одним із шляхів вирішення даного питання в умовах школи є реалізація індивідуального підходу до старшокласників у процесі навчання за технологічним профілем за допомогою диференційованих завдань.

Використання диференційованих завдань на уроках трудового навчання (обслуговуючої праці) розглядаються у працях Г. Терещука (диференційовані завдання з технічної праці для учнів 5-7 класів); Г. Мамус та О. Севастьянкової (завдання з обслуговуючої праці: 5 клас), І. Цідила (комп'ютеризовані диференційовані завдання для учнів 8-9 класів), Т. Сігули (диференційовані завдання як спосіб індивідуального підходу до учнів 6 класів). Проте, питання використання диференційованих завдань на уроках технологічного профілю (спеціалізація "Деревообробка") розглянуто недостатньо.

Мета статті: розглянути можливості реалізації індивідуального підходу до старшокласників засобами диференційованих завдань.

Навчальні завдання є невід'ємною складовою підготовки учнів в умовах загальноосвітньої школи. Вони застосовуються на всіх етапах навчального процесу. Використання завдань різних рівнів складності у процесі навчання учнів дозволяє враховувати рівень їхньої підготовки (навченість, научуваність), творчу активність, ступінь самостійності, темп самостійної роботи та інші індивідуальні особливості. Вони також сприяють подальшому розвитку інтересу до предмету, нахилів і здібностей учнів, створює можливість для самовираження та активізації їхньої пізнавальної діяльності у процесі навчання.

За основу розробки диференційованих завдань ми використали методику В. Беспалька який пропонує завдання 4-х рівнів складності, що відображають досвід та досягнення учня з предмету у процесі навчання[1, с. 55-56]:

1-й рівень – завдання на розпізнавання (завдання з підказками).

2-й рівень – типові завдання (завдання на репродуктивне відтворення навчального

матеріалу).

3-й рівень – нетипові завдання (завдань евристичного типу). Для виконання завдань учні користуються не готовим алгоритмом, а самостійно створеним або ж переробленим у процесі діяльності.

4-й рівень – завдання творчого типу. У процесі діяльності учень здобуває об'єктивно нову інформацію.

На нашу думку, запропоновані В. Беспальком завдання різних рівнів складності, можна використовувати на уроках технологічного профілю у процесі (рис. 1): перевірки знань учнів, виконання практичних (лабораторно-практичних) робіт, вивчення теоретичного матеріалу, виготовлення виробів, виконання творчих проєктів.

Розглянемо детальніше застосування диференційованих завдань для перевірки знань старшокласників та виконання ними практичних (лабораторно-практичних) робіт.

Перевірка знань учнів є невід'ємною складовою навчальної діяльності учнів. Диференційовані завдання для контролю навчальних досягнень учнів 5-7 класів з трудового навчання були розроблені та обґрунтовані Г. Терещуком [4].

Запропоновані диференційовані завдання Г. Терещук поділяє:

- за напрямом: для вивчення об'єктів техніки і праці та для вивчення дій з об'єктами техніки і праці [4, с. 4-5];
- за доступністю: завдання 4-х рівнів складності [4, с. 5-10];
- за формуванням словесно-образного та наочно-образного мислення: словесні та наочно-словесні [4, с. 12-13].

Рис. 1. Схема використання диференційованих завдань для різних видів навчальної діяльності старшокласників

Розглянемо детальніше класифікацію та види завдань запропонованих Г. Терещуком.

Завдання для вивчення об'єктів техніки і праці спрямовані для: усвідомлення технічних понять та термінів, принципів роботи, призначення і будови верстатів, інструментів, пристроїв, властивостей та особливостей конструкційних матеріалів, елементів електротехніки та автоматики. Такі завдання пов'язані з застосуванням техніко-технологічних відомостей, як правило, теоретичного характеру. Вони використовуються і як засіб контролю отриманих теоретичних знань, умінь і навичок.

Виконання завдань для вивчення дій з об'єктами техніки і праці спрямовані на активізацію практичних умінь і навичок, зокрема: усвідомлення підготовчих дій (підбір заготовок, інструментів, обладнання, конструкційних матеріалів, розрахунок послідовності технологічних операцій та переходів) і безпосередньо способів і прийомів практичної

роботи. Мета таких завдань – створення образу дій з об'єктами техніки і праці, що потребують від учнів прояву практичного мислення. Вони також дозволяють перевірити практичні знання, вміння і навички учнів.

Поділ Г. Терещуком [4, с. 5-10] завдань на 4 рівні складності дозволяє врахувати індивідуальні особливості учнів у процесі навчання. За основу розробки завдань він використав методику конструювання завдань запропоновану В. Беспалько. Для окремо виділеного рівня складності Г. Терещук пропонує відповідні завдання, зокрема: I рівень – завдання на розпізнавання, розрізнення і класифікацію; II рівень – завдання на відтворення і використання отриманих знань; III рівень – нетипові завдання, які потребують евристичних, нестандартних дій (застосування раніше засвоєних знань і вмінь у нових умовах); VI рівень – завдання-проблеми (залучення учнів у дослідницьку та винахідницьку діяльність системного характеру).

З метою цілеспрямованого формуванню словесно-образного і наочно-образного мислення, у процесі виконання завдань, Г. Терещук [4, с. 12-13] поділяє їх на словесні та наочно-словесні. Словесні завдання не вимагають рисунків, ескізів, схем або будь-яких наочних зображень. Для виконання таких завдань достатньо словесного формулювання його умови та уяви учнів. Наочно-словесні завдання передбачають використання (в умові завдання) або ж виконання (результат завдання) графічних зображень.

Для реалізації індивідуального підходу до учнів 5-7 класів на творчому етапі, Г. Терещук пропонує завдання з поступовим зменшенням рівня складності [4, с. 16-17]. Так, кожний творчий проект представлений у декількох варіантах, в залежності від того присутня чи відсутня в умові підказка, а якщо вона і присутня, то наскільки вона полегшує пошук конструкції виробу. Оптимальна кількість формулювань, на його думку, не повинна перевищувати 4-5 варіантів. Графічно реалізацію індивідуального підходу на творчому етапі виконання завдань зображено на рис. 2.

Рис. 2. Схема реалізації індивідуального підходу до учнів на творчому етапі за Г. Терещуком

На нашу думку, запропоновані Г. Терещуком завдання для контролю знань, умінь і навичок учнів можна взяти за основу при розробці відповідних диференційованих завдань з технологічного профілю з врахуванням особливостей змісту програми та навчальної діяльності старшокласників.

Для оцінювання навчальних досягнень старшокласників під час навчання за технологічним профілем, а також з метою врахування їхніх індивідуальних особливостей ми пропонуємо завдання 4-х рівнів складності. Щоб отримати найвищу оцінку (12 балів) учні повинні відповісти на завдання 1-4 рівнів. Наведемо приклад, диференційованих завдань для перевірки знань старшокласників при вивченні теми “Проектування виробів з пиломатеріалів”.

Завдання 1-го рівня складності. Як називається конструкційний елемент столярного виробу товщиною до 100 мм й шириною, не більшою за подвійну товщину? *Виберіть правильний варіант відповіді.*

- а) рамка;
- б) щит;
- в) дошка;
- г) брусок.

Відповідь: г) брусок.

Завдання 2-го рівня складності. З яких деталей складається табурет? Дайте відповідь на запитання.

Відповідь: кришка (сидіння), ніжка, проніжка, царга.

Завдання 3-го рівня складності. Доконструйте дитячий стільчик (рис. 3) з використанням деталей столярно-меблевих виробів таким чином, щоб його конструкція була надійною та безпечною для експлуатації.

Оскільки, варіантів запропонованих учнями конструкції дитячого стільчика може бути декілька, тому орієнтовну відповідь не наводимо.

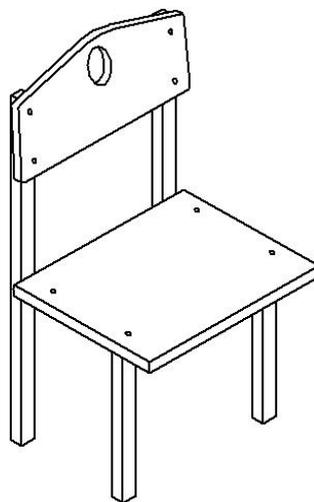

Рис. 3. Дитячий стільчик

Завдання 4-го рівня складності. Запропонуйте конструкцію журнального столика, в якому поєднуються різноманітні конструктивні елементи столярно-меблевих виробів (бруски, щити, коробки, рамки).

Оскільки, варіантів запропонованих учнями конструкції журнального столика може бути декілька, тому орієнтовну відповідь не наводимо.

Як зазначено на рис. 1, індивідуальні особливості старшокласників доцільно

враховувати у процесі виконання ними практичних (лабораторно-практичних) робіт. У цьому випадку, такий підхід реалізується засобами диференційованих завдань шляхом зростання їх складності (умови завдання) та регулювання кількості додаткової інформації для виконання.

Наведемо приклад при виконанні старшокласниками практичної роботи “Розв’язання технічних задач методом морфологічного аналізу, подолання тупикових ситуацій” теми “Теоретичні засади проектування”:

Завдання 1-го рівня складності. Запропонуйте конструкцію настінної підставки для квітів з використанням методу морфологічного аналізу.

Для учнів цієї групи ми видавали такий роздатковий матеріал:

1) послідовність виконання роботи: а) обрати подібні вироби та виділити у них декілька структурних та морфологічних ознак; б) за кожною ознакою скласти список його можливих конкретних варіантів та альтернатив; в) розкласти ознаки у формі таблиці; г) виконати поєднання різноманітних варіантів ознак та обрати той який на вашу думку є оптимальним.

2) можливі варіанти структурних і морфологічних ознак настінної підставки для квітів: матеріал, конструкція, кількість полиць для квітів, з’єднання деталей, оздоблення виробу (окремих деталей), тощо.

3) приклад виконання роботи:

Структурні та морфологічні ознаки виробу	Можливі варіанти та альтернативи за кожною ознакою		
	А ₁ – фанера	А ₂ – деревина	А ₃ – ДСП
А – матеріал	А ₁ – фанера	А ₂ – деревина	А ₃ – ДСП
Б – конструкція	Б ₁ – з суцільною основою	Б ₂ – з основою складеною з кількох брусків	–
В – кількість полиць для квітів	В ₁ – одна полиця	В ₂ – дві полиці	В ₃ – три полиці
Г – з’єднання деталей підставки	Г ₁ – на шурупах (конфірматах)	Г ₂ – за допомогою шипового з’єднання	Г ₃ – за допомогою шкантів

На основі складеної таблиці можна сформулювати такі варіанти конструкції настінної підставки під квіти: А₂ Б₂ В₂ Г₁, А₃ Б₁ В₃ Г₃ та ін.

Завдання 2-го рівня складності. Запропонуйте конструкцію полички для ключів з використанням методу морфологічного аналізу.

В якості додаткової інформації можна запропонувати роздатковий матеріал: послідовність виконання роботи, незавершений приклад виконання роботи.

Завдання 3-го рівня складності. Запропонуйте конструкцію дитячого стільчика, використовуючи метод морфологічного аналізу.

Роздатковий матеріал – послідовність виконання роботи.

Завдання 4-го рівня складності. Запропонуйте конструкцію розкладної табуретки з використанням методу морфологічного аналізу.

Роздатковий матеріал не пропонується.

Висновки. Диференційовані завдання, як засіб реалізації індивідуального підходу до старшокласників, можуть використовуватись при виконанні різних видів навчальної діяльності учнів: перевірка знань, виконання практичних (лабораторно-практичних) робіт, вивчення теоретичного матеріалу, виготовлення виробів, виконання творчих проектів. Для оцінювання навчальних досягнень старшокласників під час навчання за технологічним профілем, а також з метою врахування їхніх індивідуальних особливостей ми пропонуємо завдання 4-х рівнів складності: завдання на розпізнавання; завдання на відтворення і використання отриманих знань; нетипові завдання, які потребують евристичних, нестандартних дій (застосування раніше засвоєних знань і вмінь у нових умовах); завдання-

проблеми (залучення учнів у дослідницьку та винахідницьку діяльність системного характеру). При виконанні старшокласниками практичних (лабораторно-практичних) робіт, врахування індивідуальних особливостей забезпечується шляхом зростання складності завдання (умови завдання) та регулювання кількості додаткової інформації для їх виконання.

Використана література:

1. *Беспалько В. П.* Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с.
2. *Мамус Г. М.* Завдання з обслуговуючої праці. 5 клас / Г. М. Мамус, О. С. Севастьянова. – Тернопіль : Астон, 2004. – 240 с.
3. *Сігула Т.* Диференційовані завдання як спосіб індивідуального підходу до учнів / Т. Сігула // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – № 4. – С. 23-27.
4. *Терещук Г. В.* Дифференцированные задания по техническому труду для учащихся V–VII классов : методическое пособие / Г. В. Терещук. – М. : НИИ труд. подгот. и профориент. АПН СССР, 1991. – 94 с.
5. *Цідило І. М.* Комп'ютеризовані диференційовані завдання для учнів VIII–IX класів як засіб індивідуалізації трудового навчання / І. М. Цідило // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2002. – № 9. – С. 43-48.

References:

1. *Bespal'ko V. P.* Slagaemye pedagogicheskoy tekhnologii [The terms of educational technology]. – M. : Pedagogika, 1989. – 192 p. [in Russian].
2. *Mamus Gh. M.* Zavdannnja z obslughovujuchoji praci. 5 klas [The task of servicing work. 5 form]. – Ternopilj : Aston, 2004. – 240 p. [in Ukrainian]
3. *Sighula T.* Dyferencijovani zavdannja jak sposib indyvidualnogho pidkhodu do uchniv [Differentiated tasks as a way of individual approach to students]. Trudova pidghotovka v zakladakh osvity. – 2004. – Vol 4. – pp. 23-27. [in Ukrainian]
4. *Tereshhuk G. V.* Differencirovannye zadanija po tehničeskomu trudu dlja uchashhihsja V–VII klassov : metodicheskoe posobie [Differentiated tasks on technical work for the students of classes V–VII : Manual]. – M. : NII trud. podgot. i proforient. APN SSSR, 1991. – 94 p [in Russian].
5. *Cidylo I. M.* Komp'jutyryzovani dyferencijovani zavdannja dlja uchniv VIII–IX klasiv jak zasib indyvidualizaciji trudovogho navchannja [Computerized differentiated tasks for pupils VIII-IX classes as a means of individualization of labor studies]. Naukovi zapysky Ternopiljskogho derzhavnogho pedaghoghichnogho universytetu imeni Volodymyra Ghnatjuka. Serija: Pedaghoghika. – 2002. – Vol 9. – pp. 43-48. [in Ukrainian]

Урусский А. В. Дифференцированные задания как средство индивидуального подхода в процессе обучения старшеклассников за технологическим профилем.

Рассмотрены значение дифференцированных задач в учебном процессе, позволяющие учитывать уровень подготовки учащихся (обучаемость, обученность), творческую активность, степень самостоятельности, темп самостоятельной работы и другие индивидуальные особенности. Предложено использование дифференцированных заданий на уроках технологического профиля при выполнении различных видов учебной деятельности старшеклассников: проверка знаний учащихся, выполнение практических (лабораторно-практических) работ, изучение теоретического материала, изготовления изделий, выполнения творческих проектов. Приведены примеры дифференцированных заданий для контроля знаний старшеклассников в процессе обучения за технологическим профилем: задания на распознавание; задания на воспроизведение и использование полученных знаний; нетиповые задачи (применение ранее усвоенных знаний и умений в новых условиях); задания-проблемы (вовлечение учащихся в исследовательскую и изобретательскую деятельность системного характера). Предложены примеры реализации индивидуального подхода к старшеклассникам для выполнения практической работы.

Ключевые слова: индивидуальный подход, дифференцированные задания, контроль знаний, практическая работа, технологический профиль.

Uruskyi A. V. Differentiated tasks as a means of individual approach in the process of studying high school students on a technological profile.

The meaning of differentiated tasks in the process of studying that allow taking into consideration the level of students' preparation (proficiency and educability), creative activity, independence level, a tempo of individual work and other individual characteristics have been considered. The usage of differentiated tasks on the lessons of high school students on a technological profile with the usage of different kinds of training activities: the control of students knowledge, preparation of practical (laboratory-practical) tasks, studying of theoretical material, manufacturing of products, performing of creative projects have been suggested. The examples of differentiated tasks for monitoring of academic progress of high school students on a technological profile have been given: recognition tasks; tasks on production and applying of gained knowledge; atypical tasks (applying of previously gained knowledge and abilities in the new conditions); problem tasks (involve students into research and inventive activities of systemic nature). The examples of realization of an individual approach to high school students for practical tasks implementation have been offered.

Keywords: individual approach; differentiated tasks; monitoring of academic progress; practical work; technological profile

УДК 373.091.3:6

Цибулько Г. Я., Курчій О. В., Тютюнник А. О.

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ В ТРУДОВІЙ ПІДГОТОВЦІ

У статті обґрунтовано актуальність вибору форм навчання, які використовуються для досягнення необхідних знань, умінь та навичок у сучасній педагогічній теорії та практиці. Висвітлено питання впровадження новітніх інноваційних засобів навчання в трудовій підготовці учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Значна увага приділяється сучасним методам творчої діяльності. Визначено, що сучасне життя вимагає від учнів загальноосвітніх шкіл інтелектуального і морального розвитку, формування критичного і творчого мислення, відповідальності, ініціативності, комунікативності, вміння працювати з інформацією та самостійності мислення. Докладно розглянуті та охарактеризовані методи: мозкового штурму, фантазування, зразків, фокальних об'єктів й створення образу ідеального об'єкту. Розкриваються загальноосвітні завдання на кожному етапі освітньої підготовки учнів з урахуванням вікових особливостей розвитку дитини, змісту та доступності навчального матеріалу, його зв'язків з іншими освітніми галузями.

Ключові слова: трудова підготовка, навчання, інноваційна діяльність, інноваційні засоби.

У сучасних умовах соціально-економічного розвитку країни відбувається переосмислення ціннісних орієнтирів, що обумовлено передумовою системи суспільного виробництва. У свою чергу, це відображається на ринку праці. Відтак, трудова підготовка має бути гнучкою та пристосованою до технічних, економічних та соціальних потреб суспільства й спрямованою на допомогу учням загальноосвітніх шкіл у самовизначенні та оволодінні методами творчої діяльності в умовах ринкової економіки.

В національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті зазначається, що освіта "є засобом відтворення й нарощування інтелектуального, духовного потенціалу народу, дієвим чинником модернізації суспільства, зміцнення авторитету держави на міжнародній арені". Отже, належне виконання цих завдань можливе за умови модернізації самої освіти, ключовими позиціями якої мають стати такі принципи, як відродження національно-культурних традицій українського народу, демократизація та гуманізація всього навчально-виховного процесу.

Останнім часом для сучасної освіти характерне застосування технологій, які сприяють індивідуалізації навчання, діяльній активізації учнів, діалоговій взаємодії між

вчителем і учнем (педагогіка співробітництва).

Проблема активізації пізнавальної діяльності в процесі навчання не нова. Досвід вивчення даного питання дозволяє стверджувати, що до нього зверталась велика кількість вчених та педагогів-практиків. Одним із перших звернув увагу на необхідність навчати дітей мислити видатний чеський педагог Я. А. Коменський.

Ідею активізації навчання за допомогою наочності, шляхом активного спостереження, узагальнення та самостійних висновків висловили і педагоги І. Г. Песталоцці та Д. О. Тхоржевський [4; 6]. Проблему розвитку інноваційних технологій та впровадження їх у навчальний процес розглядали такі вчені, дослідники: І. Дичківська, О. Дубасенюк, І. Зязюн, М. Кларін, О. Пехота, Е. Федорчук та ін. Також питання щодо вдосконалення інноваційних методик у трудовому навчанні досліджували педагоги, вчені: В. Дідух, Г. Левченко, В. Сидоренко, Г. Терещук та ін.

Метою статі є аналіз впровадження інноваційних засобів навчання в трудовій підготовці учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

На сучасному етапі розвитку суспільства, прискореного темпу життя особливої актуальності набуває швидкість та якість засвоєння знань, умінь та навичок пізнавальної діяльності людини. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є підвищення активності навчальної діяльності учнів, при цьому учень має працювати, а вчитель керувати цією роботою. Проте, неможливо примусити одержати знання, можна тільки мотивувати учнів на їх отримання.

У трудовому навчанні важливу роль відіграють два взаємопов'язаних компоненти – керівна діяльність вчителя та розв'язання технічних задач учнями у процесі самостійної навчально-практичної роботи. Особливе місце займає вибір форм навчання, які використовуються для досягнення необхідних знань, умінь та навичок.

Для досягнення мети навчання школярів складанню технологічних процесів, відомий український вчений Д. О. Тхоржевський пропонував на конкретних виробках вивчити те тільки трудові прийоми та операції, але й елементи технологічної послідовності їхнього виготовлення.

Слід визначити, що робота учнів стає цікавою та ефективною при використанні дослідницьких, проблемних, проектних методів. Такий підхід сприяє розвитку мислення, дозволяє виробити навички управління інформаційними потоками, отримати необхідну інформацію. Отже дослідницька діяльність у процесі засвоєння нового матеріалу викликає в учнів певний інтерес до його вивчення і сприяє збудженню розумової активності. Результатом цього навчання є “відкриття для себе”.

Проблемність базується на протиріччях, що виникають в процесі вивчення навколишніх предметів. Відтак, найкращим засобом навчання служить завдання, яке викликає в учнів теоретичне або практичне ускладнення, що пов'язане з певним протиріччям. Таке завдання можна назвати проблемним. Воно може надаватися у формі запитання, задачі або практичного завдання [3].

З метою кращого сприйняття, усвідомлення та засвоєння навчального матеріалу важливим засобом посилення розумової активності учнів є вмiла постановка проблеми, створення проблемної ситуації, в якій загострюється суперечність між наявними знаннями учнів, способами дії та новими завданнями, для розв'язання яких набутого досвіду недостатньо. Тому, шляхи вирішення поставленої проблеми розкриває вчитель. Але, при цьому перед учнями постає цілий ряд запитань або завдань, що сприяють залученню їх до розв'язання певної проблеми. Шляхом такої лаконічної бесіди вчителя з учнями з'ясовується відповідь на поставлене завдання.

Відомо, що для з'ясування факторів, які здійснюють вплив на технологічний ефект роботи, вчитель знову пропонує розв'язати проблемне завдання, зміст якого включає конкретні показники роботи обладнання. Шукаючи розв'язання ситуації методом аналогії, учні виявляють причини порушень технологічного процесу, які є факторами, що на нього

впливають. Такий метод вивчення нового матеріалу сприяє активізації розумової діяльності учнів, спонукає до розвитку творчого мислення.

Чисельні дослідження учнів свідчать, що творчість – це досить складний процес, якому можна навчитися. Для цього необхідно виявити його закономірності, на основі яких можна створити певні методи або прийоми. Пошук наукової організації творчої праці дав змогу розробити нові методи розв'язання проблемних задач.

На думку сучасних вчених, з метою визначення важливості предмету та методики його викладання на належному науково-методичному рівні, треба звернутися до технології проектного навчання, в основу якої має бути покладена творча діяльність учнів, що зорієнтована на вільний вибір ними об'єкту проектування. Саме тому в оновленій програмі трудового навчання знайшли своє відображення методи творчої діяльності. А саме, методи: мозкового штурму, фантазування, зразків, фокальних об'єктів й створення образу ідеального об'єкту.

Метод мозкового штурму є одним із найпопулярніших методів навчання і групової роботи, автором якого є А. Осборн. У ході тривалих спостережень він помітив, що серед творчо працюючих особистостей є дві групи людей. Перша група – це ті, хто генерує ідеї, друга – критично аналізує. Він запропонував штучно створювати такі групи (відповідно – генераторів та експертів), які будуть здійснювати пошук розв'язання певної проблеми. даний метод спонукає учнів проявити уяву та творчість, дає можливість їм вільно висловити свої думки. Мета “мозкового штурму” в тому, щоб зібрати якомога більше ідей щодо проблеми від усіх учнів. Практичний досвід використання мозкового штурму визначив основні прийоми (методи), які сприяють формуванню ідеї. Серед цих методів розповсюдженим є метод аналогії (тобто – зробити так, як це було вже в розв'язаній задачі).

Метод фантазування – це такий спосіб спільної діяльності вчителя з учнями, за допомогою якого досягається уявлення неіснуючого образу об'єкта, що функціонує і вирішує поставлену проблему, тобто є розв'язання певної проблеми, навіть, якщо деякі елементи конструкції цього об'єкту невідомі. Головною умовою зазначеного методу є відсутність будь-яких обмежень, правил, постулатів та критичного мислення.

Сутність методу зразків полягає в тому, що учитель допомагає школярам віднайти в журналах, каталогах та інших технічних виданнях зразки об'єктів і пропонує порівняти знайдені зразки з існуючими об'єктами технологічної діяльності людини. На основі порівняння виявляють технологічні суперечності між знайденими зразками та реальними об'єктами і розробляють послідовність дій щодо їх усунення.

Метод фокальних об'єктів був винайдений відомим вченим Ч. Вайтингом. Його сутність полягає в тому, що об'єкт, який вдосконалюють за допомогою цього методу, називають фокальним, оскільки він постає у центрі уваги (фокус). Суть ґрунтується на перенесенні ознак випадково обраних об'єктів на фокальний об'єкт, внаслідок чого отримують незвичайні поєднання, які дають змогу подолати психологічну інерцію. Наприклад, якщо фокальним об'єктом є зошит, а випадковим – тигр, то отримуємо сполучення на зразок “смугастий зошит”.

Метод створення образу ідеального об'єкта. Для пояснення сутності зазначеного методу будують таблицю з двома рядами характеристик, що перетинаються: по горизонталі – 10 евристичних прийомів (адаптація, аналогія, ідеалізація тощо), а по вертикалі – 10 основних показників технічної системи, що вдосконалюють (геометричні, фізико-механічні тощо). Застосування одного з прийомів до зміни одного з параметрів дає простір для нових асоціацій під час пошуку нових технічних рішень. У цьому разі ідеалізація розглядається як наближення технічного об'єкту до ідеального, який відповідає всім вимогам розв'язуваної проблеми або технічної задачі [2].

Відомо, що уроки трудового навчання охоплюють широке коло питань з виробничої техніки та технології. На відміну від інших навчальних дисциплін такі уроки дають можливість учням випробувати свої сили, розвинути нахили, здібності та інтереси. Акцент

у роботі учнів переноситься на розвиток творчого і практичного мислення, уміння працювати з інформаційними джерелами, різними видами проектно-технологічної документації, формування в учнів навичок проектно-діяльності, уміння здійснювати аналіз та оцінку технологічних об'єктів, свідомо обирати ті чи інші технологічні процеси, трудові прийоми і технічні засоби. Таким чином, знання, уміння та навички, якими повинні оволодіти учні різних класів, є передумовою для успішного вирішення ними задач проектно-технологічної діяльності, розвитку творчого підходу у вирішенні технологічних завдань.

Дослідження вчених доводять, що при виборі форм та методів роботи з учнями на заняттях з трудового навчання особливої уваги доцільно звертати на застосування засобів, які активізують самого учня, його логічне, технічне та конструкторське мислення (ділові рольові ігри, аналіз конкретних виробничих ситуацій тощо). При цьому особливу увагу слід звертати на розвиток самостійних творчих здібностей учнів, бо через творчість найбільш повно виявляються їх професійні інтереси та нахили.

Вивчення літературних джерел дозволило визначити, що під час проведення занять з трудового навчання вчитель має включати в плани уроків розв'язування учнями творчих задач із елементами конструювання: технічні завдання, як засіб формування в учнів навичок просторового і технічного стилю мислення; читання креслень деталей, як засіб розвитку конструкторського мислення; творчі практичні роботи тощо [4].

Формування та подальший розвиток логічного, технічного та конструкторського мислення учнів на уроках трудового навчання дає змогу виконати загальноосвітні завдання на кожному етапі освітньої підготовки з урахуванням вікових особливостей розвитку дитини, змісту та доступності навчального матеріалу, його зв'язків з іншими освітніми галузями. А це означає:

- створення умов для залучення учнів до систематичної продуктивної праці з елементами творчості;
- формування в учнів розуміння важливості самооцінки своїх власних можливостей та здатності реально оцінювати свої можливості для вибору посильних практичних завдань;
- залучення учнів до конструкторсько-технічної та дослідницької діяльності на базі продуктивної праці;
- залучення учнів до раціоналізаторства, винахідництва на базі змісту трудової підготовки;
- формування в учнів здатності засвоювати свої потенціальні творчі можливості в різних видах діяльності.

У процесі вивчення кожного з розділів базового модуля необхідно широко використовувати міжпредметні зв'язки з навчальними предметами: інформатика, креслення, фізика, математика, біологія, хімія, охорона праці.

Успіхи в навчанні та вихованні значною мірою залежать від учителя, його здатності творчо розв'язувати психолого-педагогічні завдання за допомогою сучасних інноваційних методів навчання. Розвиток майстерності вчителя здійснюється не завдяки збільшенню кількості методичних посібників та активного застосування ним готових розробок уроків, а завдяки творчому розвитку сучасної теорії навчання (дидактики) і підвищенню психолого-педагогічної підготовки педагога.

Висновки. Отже, дослідження даної теми дозволяє стверджувати, що сьогодні життя вимагає від учнів загальноосвітніх шкіл інтелектуального і морального розвитку, формування критичного і творчого мислення, відповідальності, ініціативності, комунікативності, вміння працювати з інформацією та самостійності мислення.

Визначення проектно-методики надає великі потенційні можливості, а саме: розвиваючі, виховні і навчальні, які можуть бути реалізовані в комплексі з іншими методами і засобами метою досягнення якісно нового рівня навчання і виховання.

Використана література:

1. Волощук І. С. Науково-педагогічні основи формування творчої особистості / І. С. Волощук. – К. : Педагогічна думка, 1998. – 160 с.
2. Виппер Б. Р. Статьи об искусстве / Б. Р. Виппер. – М., 1970.
3. Коберник О. Використання інтерактивних методик на уроках трудового навчання / О. Коберник, Т. Кравченко // Трудова підготовка у закладах освіти. – 2003. – № 2.
4. Мусієнко В. Прилучення учнів до національної культури в процесі трудового навчання / В. Мусієнко, Р. Захарченко, В. Сидоренко, Д. Тхоржевський // Трудова підготовка у закладах освіти. Книжка у журналі. – 1998. – № 2; 1999. – № 2-4. – 2000. – № 1.
5. Сіващенко С. Від трудового навчання до трудової культури / С. Сіващенко. – http://osvita.ua/school/school_today/1874/
6. Рунге В. Ф. Основы теории и методологии дизайна / В. Ф. Рунге, В. В. Сеньковский. – М. : Мз-Пресс, 2003. – 252 с.
7. Хмельовський О. М. Вступ у дизайн: Основи проектування систем життя / О. М. Хмельовський. – Луцьк : Волинська мистецька агенція “Терен”, 2004. – 208 с.

References:

1. Voloshchuk I. S. Naukovo-pedahohichni osnovy formuvannia tvorchoi osobystosti / I. S. Voloshchuk. – K. : Pedahohichna dumka, 1998. – 160 s.
2. Vypper B. R. Staty ob yskusstve / B. R. Vypper. – M., 1970.
3. Kobernyk O. Vykorystannia interaktyvnykh metodyk na urokakh trudovoho navchannia / O. Kobernyk, T. Kravchenko // Trudova pidhotovka u zakladakh osvity. – 2003. – № 2.
4. Musiienko V. Pryluchennia uchniv do natsionalnoi kultury v protsesi trudovoho navchannia / V. Musiienko, R. Zakharchenko, V. Sydorenko, D. Tkhorzhevskiy // Trudova pidhotovka u zakladakh osvity. Knyzhka u zhurnali. – 1998. – № 2; 1999. – № 2-4. – 2000. – № 1.
5. Sivashchenko S. Vid trudovoho navchannia do trudovoi kultury / S. Sivashchenko. – http://osvita.ua/school/school_today/1874/
6. Runhe V. F. Osnovy teoryy y metodolohyy dyzaina / V. F. Runhe, V. V. Senkovskiy. – M. : Mz-Press, 2003. – 252.
7. Khmelovskiy O. M. Vstup u dyzain: Osnovy proektuvannia system zhyttia / O. M. Khmelovskiy. – Lutsk : Volynska mystetska ahentsiia “Teren”, 2004. – 208 s.

Цибулько Г. Я., Курчий О. В., Тютюнник А. О. Инновационные средства обучения в трудовой подготовке.

В статье обоснована актуальность выбора форм обучения, которые используются для достижения необходимых знаний, учений и навыков в современной педагогической теории и практике. Освещены вопросы внедрения новейших инновационных средств обучения в трудовой подготовке учащихся общеобразовательных учебных заведений. Значительное внимание уделяется современным методам творческой деятельности. Определено, что современная жизнь требует от учащихся общеобразовательных школ интеллектуального и нравственного развития, формирования критического и творческого мышления, ответственности, инициативности, коммуникативности, умения работать с информацией. В статье основательно рассмотрены и охарактеризованы методы: мозгового штурма, фантазирования, образцов, фокальных объектов и создания образа идеального объекта. Раскрываются общеобразовательные задания на каждом этапе образовательной подготовки учащихся с учетом возрастных особенностей развития ребенка, содержания и доступности учебного материала, его связей с другими образовательными отраслями.

Ключевые слова: трудовая подготовка, обучение, инновационная деятельность, инновационные способы.

Cibul'ko I. Ya., Kurchiy O. V., Tyutyunnyk A. O. Innovation methods of the education in the labor training.

In the article is substantiated a timeliness of the forms study selection, which are used for achieving the necessary know-how and experience in the modern pedagogical theory and practice. The questions of the implementation of the new innovation education methods in labor training of the pupils are analyzed. The most attention is devoted to modern creative activity methods. It is determined, the modern life need the intelligence and moral development from pupils it is necessary to form critical and creation thinking, initiative, relationship and skills to work with information. In the article are considered and described

next methods: brainstorming, castle-building, images, focal objects and image-building of the ideality object. In the article are considered different issues for each stage of the pupil's education and their ages, content and availability of the educational material.

Keywords: *labor training, education, innovation activity, innovation methods.*

УДК 37.091.2:377.3

Цина А. Ю.

ХАРАКТЕРИСТИКА СПЕЦІАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ТА СИСТЕМНОСТІ В ОСВІТІ

У статті розглядаються сутність та особливості застосування спеціальних принципів варіативності та інтегративності в освіті. Аналізуються правила та вимоги цих принципів, які забезпечують результативність технологічної освіти. Принцип диференціації в освітній галузі "Технології" полягає у адаптації змісту і процесу технологічної освіти до індивідуальних можливостей кожного учня шляхом раціонального розв'язання питання наповнюваності груп учнів за кількісними і статевими ознаками, створення умов для навчання кожного учня на рівні його реальних можливостей за програмою, що описує освітній маршрут учня за обраним рівнем. Принцип системності технологічної освіти вимагає від учителя уміння визначати змістові центри кожної теми навчальної програми, виокремлювати основні поняття, ідеї, встановлювати зв'язки між ними, структурувати матеріал уроку, розподіляти навчальний матеріал на логічно завершені фрагменти, встановлюючи порядок і методiku їх опрацювання у стиснутому та прискореному варіанті, аналізу ущільненої інформації, навчати учнів умінням розгортати і згортати інформацію, що підлягає вивченню, здійснювати вибір компенсаційних видів діяльності з банку варіативних модулів навчальних програм.

Ключові слова: *принципи технологічної освіти, диференціація, системність.*

Сутність і перспективність технологічної освіти визначаються принципами (від лат. *principium* – першооснова), запровадження яких забезпечує реалізацію сучасних вимог до загальної середньої освіти та технологічної підготовки учнів. У Концепції технологічної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів України під "принципом" розуміється фундаментальне вихідне положення, що впливає зі стійких тенденцій, закономірностей існування і розвитку конкретної педагогічної системи [1]. Виконання принципів технологічної освіти забезпечує її ефективність, оскільки їх вихідні положення ґрунтуються на сталих стійких зв'язках між суспільно значущими складовими освіти – її метою, змістом, процесом і результатом. Автор створення першої цілісної системи принципів навчання Я. А. Коменський називав їх основоположними, на засадах яких будується навчальний процес [2]. В принципах технологічної освіти опосередковано віддзеркалюються сутність та основні вимоги закономірностей процесу освіти, які слід розуміти як конкретні рекомендації щодо шляхів досягнення цілей технологічної освіти.

Теорія технологічної освіти, як галузь педагогічної науки, керується в своєму розвитку, поруч із загальнодидактичними принципами, такими спеціальними принципами, як диференціації та системності. Вони виступають тими головними, вихідними положеннями, які витікають із установлених теорією та методикою технологічної освіти закономірностей. Спеціальні принципи технологічної освіти реалізуються через певні правила і вимоги, які існують об'єктивно, незалежно від суб'єктивного їх усвідомлення вчителями. Відступати від цих вимог і правил неможна, оскільки це шкодитиме результативності технологічної освіти.

Спеціальні принципи відбивають сучасний рівень розвитку освітньої галузі "Технології" і, з певною мірою випередження практики, визначають у загальному вигляді

стратегію, цілі, зміст, методи і форми організації технологічної освіти. У статті розглядаються загальні напрями технологічної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів, які пропонуються спеціальними принципами диференціації та системності, визначаючи підстави для розв'язку конкретних завдань освітньої галузі “Технології”.

Принцип диференціації в освітній галузі “Технології” полягає у адаптації змісту і процесу технологічної освіти до індивідуальних можливостей кожного учня з тим, щоб в них не виникало відчуття меншовартості, натомість викликаючи відчуття задоволення від навчальної праці. Даний принцип передбачає врахування гендерних ознак учнів, вибір ними напряму технологічної підготовки у відповідності до статі, потреб, уподобань, здібностей, професійних інтересів, які проявляються в різних видах предметно-перетворювальної діяльності.

Якість технологічної освіти залежить від раціональності розв'язання питання наповнюваності груп учнів за кількісними і статевими ознаками. Емпірично встановлене оптимальне число учнів у класі – дванадцять пар (24 учня) [3]. Саме така кількість учнів дозволяє ефективно здійснювати керівництво навчальним процесом і взаємонавчання школярів. Закони взаємонавчання потребують наявності в класі учнів з різними рівнями навчальних досягнень. Тому недоліком сучасних малокомплектних шкіл є труднощі вчителів у якісному навчанні за відсутності у дітей можливості навчатися одне в одного, особливо при недостатній підготовці всіх учнів класу. Менша або більша наповнюваність класу погіршує оптимальність співвідношення керівництва навчанням з боку вчителя і взаємонавчання учнів. Сьогодні заняття з трудового навчання можуть проводитися групами учнів з наповнюваністю 27 і менше учнів.

Визначені сучасними програмами трудового навчання рівні навчальних досягнень (початковий, середній, достатній і високий) створюють умови для здійснення перших кроків зі створення відповідного до цих рівнів змісту навчання. Наявність чотирьох рівнів складності змісту навчання робить навчальну програму насправді адаптивною, яка “приспосовується” до рівнів навченості і можливостей учнів. Метою рівневої диференціації змісту трудового навчання є створення умов для навчання кожного учня на рівні його реальних можливостей, який визначається вчителем шляхом попередньої діагностики цих можливостей, а в старшій школі, можливо, і за власним вибором, за умов адекватного самоусвідомлення старшокласником реального і бажаного рівнів власних навчальних досягнень.

Робота вчителя на уроці в умовах масової школи з більш як двома десятками учнів унеможливує повністю індивідуальний підхід. Рівнева диференціація трудового навчання учнів є засобом, що дозволяє певною мірою здійснити індивідуальний підхід до учнів, розподілених на чотири рівні початкових досягнень. Рівні навчальних досягнень розкривають для учнів чотири індивідуальні маршрути технологічної освіти, які визначають складену вчителем програму руху до кінцевої освітньої мети залежно від навчальних можливостей, бажань, старанності учнів. Така рівнева програма повинна описувати освітній маршрут учня за обраним рівнем: обсяг навчального матеріалу; вимоги до рівня оволодіння ним; методики раціонального навчання; необхідні обсяги самостійної роботи і практики; розрахунки витрат часу на всі види навчання; самодіагностику і тестування досягнень.

Сформовані на підставі однакових рівнів навчальних досягнень однорідні за складом мобільні групи учнів дають змогу варіювати зміст і характер технологічної освіти, активізуючи навчальну діяльність учнів достатнього і високого рівнів та поступово підтягуючи успішність учнів початкового і середнього рівнів до мінімально обов'язкового за Державним освітнім стандартом рівня, яким є достатній рівень.

Вчитель, який здійснює технологічну освіту за рівнявою диференціацією повинен:

– оцінювати готовність учня до переходу на диференційоване навчання за певним рівнем навчальних досягнень;

- вибирати разом з учнем і батьками один з чотирьох рівнів трудового навчання;
- регулярно обговорювати з учнем і його батьками успішність оволодіння навчальним матеріалом за обраним рівнем навчання;
- здійснювати коригування індивідуального маршруту навчання;
- проводити оцінювання отриманих кінцевих результатів навчання, відповідно до запланованих.

Задовольняючи запити учнів з високим рівнем навчальних досягнень у трудовому навчанні, школа може здійснювати допрофесійну підготовку за технологічним профілем навчання шляхом внутрішньопредметної диференціації, організації позакласної та позашкільної роботи з обдарованими учнями.

Принцип системності технологічної освіти вимагає від вчителя уміння визначати змістові центри кожної теми навчальної програми, виокремлювати основні поняття, ідеї, встановлювати зв'язки між ними, структурувати матеріал уроку, розподіляти навчальний матеріал на логічно завершені фрагменти, встановлюючи порядок і методику їх опрацювання. Сучасна технологічна освіта спрямована на радикальну диференціацію та індивідуалізацію навчання школярів шляхом системних змін у структурі, змісті та організації освітнього процесу з урахуванням пізнавальних і професійних інтересів та намірів учнів щодо наступного продовження освіти. Система технологічної освіти повинна підсилити орієнтацію загальної середньої освіти на життєве та професійне самовизначення особистості в умовах ринку праці та професій. Філософська ідея сучасної технологічної освіти має яскраво виражену прагматичну спрямованість на соціально-трудове становлення учнів з наближеністю до реалізації принципу дитиноцентризму [4].

Техніко-технологічні знання в проектно-технологічній системі навчання мають на меті не просте їх заучування, а є ресурсом необхідності для розв'язання завдань, поставлених проектною діяльністю. Творчій учнівській проект слугує центром концентрації необхідних техніко-технологічних знань. Процес навчання при цьому відбувається не за традиційною методикою – від теорії до практики, а за варіантом “практика – теорія – практика”. Застосування набутих знань і вмінь у проектно-технологічній діяльності викликає самоукрупнення знань, яке відбувається на рівні підсвідомої інформації, коли нова якість освіченості у вигляді суттєвого прискорення процесу засвоєння виникає внаслідок накопичення досвіду практичного застосування знань і вмінь у проектній діяльності.

Великий об'єм навчального матеріалу в умовах обмеження навчальними програмами часу на його вивчення, потребує від вчителя виокремлення основних понять, ідей кожної теми навчальної програми, встановлення зв'язків між ними та прояву з боку учнів узагальнюючих прийомів мислення, виявлення системи суттєвих понятійних зв'язків, чому може сприяти навчальна технологія використання збільшених дидактичних одиниць, інші прийоми реконструкції навчального матеріалу, відповідно до певного стилю знаходження, сприйняття і засвоєння знань учнем під час навчальної діяльності.

Структурування навчального матеріалу уроку, його розподіл на логічно завершені фрагменти, встановлюючи порядок і методику їх опрацювання у стиснутому та прискореному варіанті, передбачає технологія концентрованого навчання [7]. Навчальні програми і підручники з трудового навчання та навчання технологій здебільшого містять навчальний матеріал у розширеному вигляді, а час на його вивчення суттєво обмежується навчальними програмами. Це потребує від вчителів уміння “стискати” великі обсяги навчального матеріалу, ущільнюючи його у зведені таблиці, опорні схеми, графіки, діаграми, класифікації. Обґрунтоване застосування графічних образів збільшує майже у 5 разів пропускну здатність мозку. Внаслідок відсутності необхідності перекодування інформації, яка надходить візуально, прискорюється формування логічних суджень, полегшується систематизація та узагальнення знань. У технологічній освіті процес навчання має більш суттєвий вплив на його результати, ніж зміст. Провідним

системоутворюючим фактором у навчанні виступає, перш за все, технологія навчання, яку застосовує педагог. Для розвитку мислення важливим є не стільки те чому навчають, скільки те, як навчають.

Під час проведення уроків головна увага вчителя повинна приділятися аналізу ущільненої інформації, навчанню учнів умінням розгортати і згортати інформацію, яка містить в собі навчальний матеріал, що підлягає вивченню.

Техніко-технологічні відомості можна представити концентровано у вигляді опорного конспекту-схеми, який містить лише слова, скорочення, символи, формули, приклади, які несуть закодовану інформацію про складові навчального матеріалу і в поєднанні представляють згорнуту інформацію по всій темі. Схеми-конспекти є основою оригінальної технології навчання В. Ф. Шаталова, який їх називає конспектами опорних сигналів для запам'ятовування [6]. Схеми-конспекти використовуються при формуванні нових знань, їх закріпленні, а також як засіб виконання контрольних завдань.

Розглядаючи системність як принцип управління навчально-виховним процесом необхідно враховувати, що для формування однакових особистісних якостей можна застосовувати різні напрями системи технологічної освіти. Неможливість створити в школі умови для розвитку в учнів тих нахилів та здібностей, які визначають їхні освітні запити потребує від вчителів підбору компенсаційних видів діяльності з банку варіативних модулів навчальних програм, які можуть розвивати актуальні для учнів особистісні якості у поєднанні з обов'язковим роз'ясненням учням необхідності та можливості такої підміни. Система компенсуючого впливу є системою технологічної підготовки з комплексом додаткових особистісно-значущих вправ.

Досягнення вчителем трудового навчання і технологій педагогічної майстерності здійснюється в напрямку від навченості до професійної компетентності і далі до професіоналізму через поступове оволодіння науковими основами правил реалізації вимог принципів технологічної освіти. За словами К. Д. Ушинського, головним тут є не вивчення правил, а вивчення тих наукових основ, з яких правила витікають [5]. Тому вивчення теорії технологічної освіти, засвоєння навичок її творчого застосування на практиці набуває для сучасного вчителя особливої актуальності. Це матиме позитивний вплив на розвиток творчої ініціативи учителя, не забуваючи при цьому, що у навчанні, як і в будь-якому трудовому процесі, є багато стандартних, типових ситуацій, де необхідно діяти, дотримуючись правил.

Використана література:

1. *Коберник О. М., Сидоренко В. К.* Концепція технологічної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів України / О. М. Коберник, В. К. Сидоренко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2010. – № 6. – С. 3-11.
2. *Коменский Я. А.* Избранные педагогические сочинения : [в 2-х т.] / Я. А. Коменский. – М. : Педагогика, 1982. – Т.1. – 656 с.
3. *Підласий І. П.* Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя / І. П. Підласий. – Х. : Вид. група "Основа", 2010. – 360 с.
4. *Селевко Г. К.* Энциклопедия образовательных технологий : В 2 т. Т. 1. / Г. К. Селевко – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – 816 с. – (Серия "Энциклопедия образовательных технологий").
5. *Ушинский К.Д.* Педагогические сочинения : [в 6-ти т.] / К. Д. Ушинский. – М. : Педагогика, 1988. – Т.2. – 494 с.
6. *Шаталов В. Ф.* Опорные конспекты по кинематике и динамике : [книга для учителя : из опыта работы] / В. Ф. Шаталов, В.М. Шейман, А. М. Хаит. – М. : Просвещение, 1989. – 142 с.
7. *Эрдниев П. М.* Укрупнение дидактических единиц в обучении математике : [книга для учителя] / П. М. Эрдниев, Б. П. Эрдниев. – М. : Просвещение, 1986. – 255 с.

References:

1. *Kobernyk O. M., Sydorenko V. K.* Kontseptsiia tekhnolohichnoi osvity uchniv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv Ukrainy / O. M. Kobernyk, V. K. Sydorenko // Trudova pidhotovka v zakladakh osvity. – 2010. –

№ 6. – С. 3-11.

2. *Komenskyi Ya. A.* Yzbrannyye pedahohycheskye sochyneniya : [v 2-kh t.] / Ya. A. Komenskyi. – M. : Pedahohyka, 1982. – T. 1. – 656 s.
3. *Pidlasyi I. P.* Produktyvnyi pedahoh. Nastilna knyha vchytelia / I. P. Pidlasyi. – Kh. : Vyd. hruppa “Osnova”, 2010. – 360 s.
4. *Selevko H. K.* Entsyklopedyia obrazovatelnykh tekhnolohiy : V 2 t. T. 1. / H. K. Selevko – M. : NYY shkolnykh tekhnolohiy, 2006. – 816 s. – (Seriya “Entsyklopedyia obrazovatelnykh tekhnolohiy”).
5. *Ushynskiy K. D.* Pedahohycheskye sochyneniya : [v 6-ty t.] / K. D. Ushynskiy. – M. : Pedahohyka, 1988. – T.2. – 494 s.
6. *Shatalov V. F.* Opornye konspekty po kynematyke y dynamyke : [knyha dlia uchytelia : yz opita raboti] / V. F. Shatalov, V. M. Sheiman, A. M. Khayt. – M. : Prosveshchenye, 1989. – 142 s.
7. *Erdnyev P. M.* Ukрупnenye dydaktycheskykh edynyts v obuchenyy matematyke : [knyha dlia uchytelia] / P. M. Erdnyev, B. P. Erdnyev. – M. : Prosveshchenye, 1986. – 255 s.

Цына А. Ю. Характеристика специальных принципов дифференциации и системности в образовании.

В статье рассматриваются сущность и особенности применения специальных принципов вариативности и интегративности в образовании. Анализируются правила и требования этих принципов, обеспечивающих результативность технологического образования. Принцип дифференциации в образовательной области “Технологии” заключается в адаптации содержания и процесса технологического образования к индивидуальным возможностям каждого учащегося путем рационального решения вопроса наполняемости групп учащихся по количественным и половым признакам, созданию условий для обучения каждого ученика на уровне его реальных возможностей по программе, описывающей образовательный маршрут ученика на выбранном уровне. Принцип системности технологического образования требует от учителя умения определять смысловые центры каждой темы учебной программы, выделять основные понятия, идеи, устанавливать связи между ними, структурировать материал урока, распределять учебный материал на логически завершённые фрагменты, устанавливая порядок и методику их обработки в сжатом и ускоренном варианте, анализа уплотнённой информации, обучать учащихся умениям разворачивать и сворачивать информацию, которая подлежит изучению, осуществлять выбор компенсационных видов деятельности из банка вариативных модулей учебных программ.

Ключевые слова: принципы технологического образования, дифференциация, системность.

Tsina A. Y. A special feature of principles of differentiation and consistency in education.

The article considers the essence and peculiarities of application of special principles of variability and integration in education. Analyzes the rules and requirements of those principles that ensure the effectiveness of technological education. The principle of differentiation in the educational field “Technology” is to adapt the content and the process of technological education in individual capabilities of each student through the rational solution of the question of occupancy rates of groups of students in quantitative and gender, creating conditions for each student’s learning at the level of its actual capabilities on the program that describes the educational route of the student on the selected level. The principle of consistency of technological education requires from the teacher the ability to determine the semantic centers of each topic of the curriculum, to emphasize the key concepts, ideas, to establish links between them, structured lesson material, and to distribute educational material on logically finished fragments, setting the order and method of their processing in a compressed and accelerated version, the analysis of compacted information, to teach students the ability to expand and collapse information that is subject to study, make a selection of the compensatory activities of the Bank of various modules of training programmes.

Keywords: principles of technological education, differentiation, consistency.

УДК: 376.091]:37.016:35.077.1

Чумаченко Д. В.

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ЕЛЕКТРОННОМУ ДІЛОВОДСТВУ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті обґрунтовано основні складові методики навчання електронному діловодству майбутніх бакалаврів професійної освіти.

Зокрема, з'ясовано переваги електронного документообігу. Проаналізовано основні компетенції знань та умінь студентів галузі знань "Професійна освіта. Документознавство". Досліджено форми роботи з упровадженням комп'ютерних технологій. Проведено аналіз Всеукраїнської програми "Корпорація ПАРУС - для навчальних закладів України". Стверджено необхідність розробки практичних робіт з дисципліни "Сучасне діловодство" на базі платформи "Парус-Канцелярія".

Мета: обґрунтувати основні складові методики навчання електронному діловодству майбутніх бакалаврів професійної освіти.

Ключові слова: діловодство, документознавство, майбутні педагоги професійного навчання, інноваційна діяльність, електронний документообіг, програмне забезпечення, Корпорація Парус, Парус-Канцелярія.

Згідно наказу України № 522 від 7 листопада 2000 року затверджено "Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності". Цей документ визначає основні положення щодо розробки інновацій у сфері освіти. Саме це актуалізує необхідність запровадження освітніх інновацій під час викладання "Сучасного діловодства" як однієї з дисциплін галузі знань 01 Освіта спеціальності 015 "Професійна освіта. Документознавство" освітнього ступеня "Бакалавр" [6].

Першочерговим завданням таких дисциплін як "Сучасне діловодство", "Документологія", "Загальне документознавство" у підготовці майбутніх педагогів професійного навчання є закладення студентам основних навичок роботи з документами.

Варто відмітити, що сьогодні розвиток засобів інформатизації та інформаційних технологій приводить до потреби надання необхідних знань прикладного характеру орієнтуючись саме на електронний документ та електронний документообіг. Адже у сучасному суспільстві відбувається глобальне заміщення паперових документів електронними у всіх без виключення сферах діяльності людини, як і свого часу друкований документ витіснив рукописний.

До основних переваг електронного документообігу можна віднести наступні:

- повний контроль за переміщенням і зміною документа;
- зменшення витрат на управління за рахунок вивільнення трудових ресурсів, зайнятих різними видами обробки паперових документів;
- швидке створення нових документів із вже існуючих;
- запобігання втрат чи пошкодження документів;
- скорочення часу на пошук потрібних документів;
- можливість використання заздалегідь заготовлених форм, шаблонів;
- висока швидкість передачі інформації за великою кількістю адрес;
- економія паперу;
- висока компактність архіву;
- можливість захисту документів від несанкціонованого доступу та розмежування прав доступу співробітників до інформації [7].

Європейський досвід свідчить, що технічна робота з документами іноді є основною діяльністю сучасної державної установи чи організації. За результатами дослідження, що проводилося компанією Siemens Business Services (<http://www.siemens.com/entry/cc/en/>) у

низці європейських установ (компаній), 30% робочого часу витрачається працівниками на пошук, відпрацювання та погодження документів, 6% документів губляться, кожний внутрішній документ копіюється до 20 разів. Фахівцями Siemens Business Services встановлено, що в разі використання електронного документообігу продуктивність праці персоналу зростає на 20-25 %, у процесі діяльності економиться великий відсоток часу, істотно збільшується оперативність документообміну, а вартість архівного зберігання електронних документів на 80 % нижча за вартість їх паперових копій [1].

О. Матвієнко та М. Цивін займалися дослідженням зменшення часу виконання окремих етапів роботи з документами при зміні “паперового” процесу на електронний. На рис. 1 зображена діаграма, яка показує, що введення електронного документообігу дасть змогу знизити кількість служб, зайнятих роботою з документами [4].

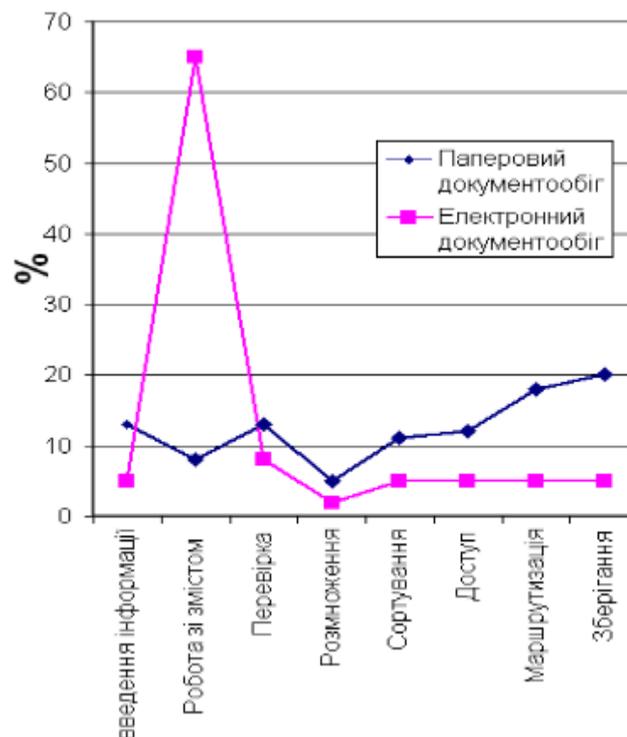

Рис. 1. Переваги електронного документообігу

Згідно наказу Міністерства юстиції України № 1886/5 від 11 листопада 2014 року затверджено “Порядок роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання”. Цей документ встановлює загальні вимоги щодо впровадження електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису, організації роботи з електронними документами в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форм власності та щодо їх підготовки до передавання на архівне зберігання [5].

Такий підхід до сучасного діловодства має визначати основні вектори підготовки майбутнього фахівця галузі знань 01 Освіта спеціальності 015 “Професійна освіта. Документознавство” освітнього ступеня “Бакалавр”. Тому досить актуальним наразі є обговорення основних складових методики навчання електронному діловодству майбутніх педагогів професійної освіти.

На підставі проведеного дослідження вважаємо, що майбутній фахівець галузі знань 01 Освіта спеціальності 015 “Професійна освіта. Документознавство” освітнього ступеня “Бакалавр”, має вміти :

- використовувати державні стандарти, інші нормативні та методичні документи для

документаційного забезпечення управління;

– застосовувати раціональні прийоми складання та оформлення усіх видів службових документів;

– розробляти, впроваджувати та забезпечувати функціонування єдиного в організації технологічного процесу документування й роботи з інформацією на основі використання сучасних автоматизованих технологій (складання, опрацювання й оформлення документів, реєстрація, облік руху, контроль виконання, довідково-інформаційна робота, зберігання і т.д.).

Методичне забезпечення викладання та змістового наповнення дисципліни “Сучасне діловодство” потребує впровадження інноваційного підходу. Адже дана дисципліна сьогодні має бути більш орієнтована на активне використання в навчальному процесі інформаційних технологій, оскільки персональний комп’ютер став незамінним в практиці діловодства, допомагаючи виконувати широке коло завдань щодо складання документів, а також організації раціональної та оперативної роботи з ними.

Особливість методики навчання електронному діловодству виявляється в тому, що документознавство, як наука і як навчальний предмет, постійно прогресує і оновлюється. У зв’язку з цим існує потреба постійно узгоджувати зміст навчання з досягненнями у розвитку науки і техніки.

Тому з метою підвищення якості підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти розроблено модуль дисципліни “Сучасне діловодство”, який заснований на базі платформи “Парус” для вивчення основних функцій електронного документообігу.

Корпорація Парус співпрацює з навчальними закладами в рамках всеукраїнської програми “Корпорація Парус – для навчальних закладів України”, учасниками якої стали більше 650 навчальних закладів. Учасники безкоштовно отримують програмне забезпечення для використання у навчальному процесі, методичні посібники, що допомагають освоїти програмні продукти, консультації по гарячій лінії, можливість участі в різноманітних конкурсах та тренінгах для підвищення рівня знань в сфері сучасних ІТ технологій, сертифікацію викладачів і студентів. Програма затверджена Науково-методичним центром вищої освіти Міністерства освіти і науки України для розповсюдження у вищих навчальних закладах для підготовки фахівців з вищою освітою в Україні лист № 14/18.2-888 від 22.05.03 [3].

Участь у програмі “Корпорація ПАРУС – для навчальних закладів України” надає викладачам і студентам навчальних закладів ряд переваг: викладачі мають можливість, не витрачаючи коштів, підвищити свої знання в області інформаційних технологій, і тим самим підняти свій рейтинг. Кваліфікація підтверджується відповідним документом; студентам і слухачам також надається прекрасна можливість отримати необхідні знання в стінах навчального закладу, і підтвердити свою високу кваліфікацію документом (сертифікатом), який може зіграти важливу роль при працевлаштуванні майбутнього фахівця [3].

Розглянемо детальніше модуль системи “Парус”, який ми пропонуємо використовувати для навчання студентів з дисципліни “Сучасне діловодство”, який базується на системі “Парус-Канцелярія” і має аналогічну назву. Система “Парус-Канцелярія” забезпечує управління діловодством та службовим листуванням в організаціях, які використовують великі масиви вхідної, вихідної та внутрішньої документації, дозволяючи систематизувати всю інформацію по різних типах документів, скоротити час на пошук документів в спеціалізованих відділах або сховищах, згідно повноважень розподіляти навантаження між співробітниками, підвищувати виконавчу дисципліну, відстежуючи загальну картину роботи у структурному підрозділі, а також забезпечувати взаємозамінність співробітників.

Модуль “Парус-Канцелярія” охоплює основні розділи традиційного діловодства:

- управління вхідними/ вихідними документами;
- ведення реєстру кореспонденції;

- облік звернень громадян;
- ведення документів в архіві;
- формування розсилок електронною поштою за встановленими параметрами.

Управління *вхідними* документами дозволяє:

- реєструвати та вести облік зовнішніх документів, які надходять на підприємство/організацію;
- розподіляти за виконавцями та контролювати відпрацювання вхідної документації;
- закріплювати штрих-коди за документами для їх швидкого та зручного пошуку в списку;

- реєструвати дати, теми та зміст документа;
- реєструвати дані про відправника кореспонденції;
- реєструвати дані про зміст документа;
- контролювати наявність інформації про зв'язок між документами.

Управління *вихідними* документами дозволяє:

- реєструвати та вести облік всіх вихідних документів;
- реєструвати дати, теми, зміст документа та резолюції по документу;
- реєструвати дані про одержувача кореспонденції;
- контролювати наявність інформації про зв'язок між вхідними і попередніми документами [8].

Таким чином, практична підготовка студентів галузі знань 01 Освіта спеціальності 015 “Професійна освіта. Документознавство” на базі системи “Парус Канцелярія” є дуже перспективною, адже вона дозволить сформувати у майбутніх педагогів професійного навчання навички застосування програмного забезпечення, як засобу підвищення ефективності їх навчальної діяльності, що в свою чергу дозволить розвинути їх пізнавальну активність, самостійність та критичне мислення, а також удосконалить і прискорить процес професійної адаптації випускників та збільшить їх конкурентоспроможність на ринку праці.

Використана література:

1. Гадецька З. М. Необхідність застосування автоматизованих систем електронного документообігу / З. М. Гадецька, О. В. Шепель: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/42_NIO_2014/Tecnic/12_184333.doc.htm
2. Документознавство та інформаційна діяльність [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bc-uu.com.ua/?page_id=173
3. Інформація про корпорацію Парус [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Корпорація_“ПАРУС”
4. Матвієнко О., Цивін М. Основи організації електронного документообігу : навчальний посібник / О. Матвієнко, М. Цивін. – К. : ЦУЛ, 2008. – 112 с.
5. Наказ Міністерства юстиції України від 11 листопада 2014 року “Про порядок роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання”: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z142-14/page>
6. Наказ Міністерства освіти і науки України про затвердження “Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності” від 7 листопада 2000 року № 522: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0946-00>
7. Скрипник М. Є. Концептуальні основи організації облікового процесу на підприємстві / М. Є. Скрипник // Облік, аналіз, аудит. – 2011. – № 47. – С. 14-25.
8. Система “Парус-Канцелярія” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://parus.ua/ru/166/>

References:

1. Hadetska Z. M. Neobkhidnist zastosuvannya avtomatyzovanykh system elektronnoho dokumentoobihu / Z. M. Hadetska, O. V. Shepel: [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.rusnauka.com/42_NIO_2014/Tecnic/12_184333.doc.htm
2. Dokumentoznavstvo ta informatsiina diialnist [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://bc-uu.com.ua/?page_id=173

3. Informatsiia pro korporatsiiu Parus [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : https://uk.wikipedia.org/wiki/Korporatsiia_“PARUS”
4. *Matviienko O., Tsyvin M.* Osnovy orhanizatsii elektronnoho dokumentoobihu : navchalnyi posibnyk / O. Matviienko, M. Tsyvin. – K. : TsUL, 2008. – 112 s.
5. Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy vid 11 lystopada 2014 roku “Pro poriadok roboty z elektronnyimi dokumentamy u dilovodstvi ta yikh pidhotovky do peredavannia na arkhivne zberihannia” [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z142-14/page>
6. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy pro zatverdzhennia “Polozhennia pro poriadok zdiisnennia innovatsiinoi osvitnoi diialnosti” vid 7 lystopada 2000 roku № 522: [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0946-00>
7. *Skrypnyk M. Ye.* Kontseptualni osnovy orhanizatsii oblikovoho protsesu na pidpriemstvi / M. Ye. Skrypnyk // *Oblik, analiz, audyt.* – 2011. – № 47. – S. 14-25.
8. Systema “Parus-Kantseliarii” [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://parus.ua/ru/166/>

Чумаченко Д. В. Основные составляющие методики обучения электронному делопроизводству будущих бакалавров профессионального образования.

В статье обоснованы основные составляющие методики обучения электронному делопроизводству будущих бакалавров профессионального образования.

В частности, установлены преимущества электронного документооборота. Проанализированы основные компетенции знаний и умений студентов специальности “Профессиональное образование. Документоведение”. Исследованы формы работы с внедрением компьютерных технологий. Проведен анализ Всеукраинской программы “Корпорация ПАРУС – для учебных заведений Украины”. Утверждена необходимость разработки практических работ по дисциплине “Современное делопроизводство” на базе платформы “Парус-Канцелярия”.

Цель: определить основные составляющие методики обучения электронному делопроизводству будущих бакалавров профессионального образования.

Ключевые слова: делопроизводство, документоведение, будущие педагоги профессионального образования, инновационная деятельность, электронный документооборот, программное обеспечение, Корпорация Парус, Парус-Канцелярия.

Chumachenko D. V. The main components of electronic documentation teaching methodology for professional education future bachelors.

The article is about the main components of electronic documentation teaching methodology for professional education future bachelors.

In particular, revealed the benefits of electronic documentation. Analyzed the basic competence and skills students the specialty of “Professional Education. Documentation”. Investigated forms of work with the introduction of computer technology. To analyzed of the All-Ukrainian program “Corporation PARUS – for educational institutions of Ukraine. “Approved by the need for the development of practical work on discipline “Modern documentation” on the basis of platform “Parus-Office”.

Objective: To identify the main components of electronic documentation methodology training future professional education bachelors.

Keywords: paperwork, records management, documentation, professional education future teachers, innovation, electronic documentation, Inc. Parus, Parus-Office.

УДК 378.017:687.016

Шкворець О. В.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ, ЯК ЗАСІБ ПОКРАЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Стаття присвячена питанням впровадження в навчальний процес інтегрованого навчання на прикладі дидактичних умов проведення занять з метою покращення професійної підготовки майбутніх учителів технологій, спеціалізації конструювання та моделювання одягу.

Ключові слова: інтеграція навчання, вчитель технологій, конструювання та моделювання одягу, зміст дисциплін, бінарні заняття.

Постійне прагнення до покращення якості освіти у вищих навчальних закладах, зумовлене безперервними змінами у суспільстві та потребою у висококваліфікованих фахівцях на міжнародному ринку праці. Відповідно актуальними постають питання пошуку синтезу педагогічних та психологічних концепцій, глибокого осмислення закономірностей удосконалення та керування навчально-виховним процесом вищих навчальних закладів освіти.

Провідними глобальними тенденціями розвитку сучасної світової вищої школи визначено – гуманітаризація, демократизація, диверсифікація, інтеграція та інтернаціоналізація освітнього процесу [5].

Формування цілісної та всебічно розвиненої особистості можливе завдяки комплексному навчанню, що базується на принципах інтеграції. Сучасна ринкова економіка ставить перед вищою освітою підвищені вимоги до підготовки фахівців, до їх професіоналізму, самостійності, відповідальності, у тому числі й до майбутніх учителів технологій. Тому перед вищою школою поставлено важливе завдання – виховання вільної, освіченої, розвиненої і соціально активної особистості, яка має високу фахову мобільність та готовність до ефективної професійної діяльності та свідомості.

Проблема з питань інтеграції в освіті представлена в наукових працях таких вчених, як О. Ю. Афанасьєвої, А. П. Беляєвої, Р. С. Гуревич, І. А. Румянцевої, О. В. Марущак, Є. Б. Шоштаєвої та ін.

Багаторічні дослідження науковців З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова, І. О. Бартенева, В. В. Давидова, І. Я. Лернер, В. О. Онищук, В. Ф. Паламарчук, В. К. Сидоренко, М. М. Скаткіна свідчать про постійний пошук та удосконалення ефективних дидактичних шляхів з метою покращення навчального процесу та компетентності студентів, як майбутніх спеціалістів, формування в них творчих здібностей.

Мета статті. Відповідно до вище зазначеного особливого значення набувають питання впровадження інтеграційних процесів у вищій школі, на меті яких, є покращення якісної професійної підготовки майбутніх учителів технологій, профільного навчання. Оскільки саме вони можуть бути спрямовані на реалізацію нових освітніх потреб – формування цілісної системи знань і вмінь особистості, розвитку її творчих здібностей. Тому є необхідність розглянути питання, щодо опанування інтегрованого навчання в закладах вищої освіти.

Термін “інтеграція” в первісному значенні був пов’язаний із відновленням повноти, з об’єднанням у цілісність розрізнених елементів. Саме у значенні певної сторони процесу розвитку, як підвищення рівня організованості.

Звернемо увагу саме на процесуальний характер інтеграції, який не можна зводити лише до певного результату (інтегрованості), до стану упорядкованого функціонування частин цілого. Адже всі елементи, зокрема, можуть нормально функціонувати, навіть забезпечувати цілісність системи, але не забезпечувати якість. Отже, під інтеграцією ми розуміємо процес та результат поєднання окремих елементів навчання та виховання в єдину цілісну систему з метою одержання якісно нового результату вищої освіти.

Отже дослідження інтегрованого підходу до навчально-виховного процесу вищої школи не втрачає своєї актуальності. Якісно новий рівень синтезу знань – це інтегровані заняття, інтегровані курси, які об’єднують навколо певної дисципліни, заняття чи теми різнорідні знання. Синтез цих знань дозволяє досягти різнобічного розгляду об’єкта, показати взаємозв’язок явищ, інтенсивно формувати у студентів розумові операції аналізу, порівняння, узагальнення.

Інтегрований освітній процес можна конструювати за “принципами інтеграції”, які використовуються науковцями, як для побудови змісту, так і для розробки методики та

технологій навчально-виховного процесу, а саме, принципами: доступності, науковості, послідовності, системності, цілісності, логічності, вертикального розгляду тематики кожної дисципліни [6].

Словосполучення “інтеграція навчання” тлумачиться як “відбір та об’єднання навчального матеріалу з різних дисциплін з метою цілісного, системного й різнобічного вивчення важливих наскрізних тем; це створення інтегрованого змісту навчання – дисциплін, які об’єднували б у єдине ціле знання з різних галузей”. Інтеграцію можна визначити як процес взаємопроникнення, узагальнення, уніфікації знань, який проявляється через єдність із процесом диференціації. Інтеграція змісту освіти представляє собою процес утворення єдності між однорідними його елементами за допомогою виявлення в них однотипних сутностей і закономірностей [3].

Варто зазначити, що деякі дослідники виокремлюють інтеграцію та координацію. За визначенням науковців інтеграція – процес і результат створення нерозривно зв’язаного, єдиного і цільного у навчанні – здійснюється через злиття в одному синтезованому курсі (темі, розділі, програмі) елементів різних навчальних дисциплін, злиття наукових понять і методів викладання різних дисциплін у загальнонаукові поняття й методи пізнання, комплексування і підсумовування основ наук у розкритті міжпредметних навчальних проблем. А координація – це узгодження навчальних програм за суміжними дисциплінами з огляду на спільність трактування досліджуваних понять, явищ, процесів і часу їхнього вивчення, тобто ретельно розроблений взаємозв’язок навчальних дисциплін, що сприяє інтеграції знань.

Відповідно поняття інтеграції в освіті є достатньо багатогранним та може включати зміни, що відбуваються на різних рівнях. Проте спільним для будь-яких інтеграційних процесів у вищезгаданій сфері є формування єдностей між окремими елементами шляхом виявлення спільних рис між ними. Серед ступенів інтеграції розрізняють предметну (між об’єктами дослідження чи складними проблемами), проблемну (між методами дослідження); горизонтальну (у природничих науках) і вертикальну (між групами наук) інтеграцію [7, 8].

Під час підготовки майбутніх учителів технологій, профільного навчання за спеціалізацією конструювання та моделювання одягу, протягом навчання студентам необхідно засвоювати нормативні навчальні дисципліни, які складаються з дисциплін соціально-гуманітарної підготовки, фундаментальної, природничо-наукової та загальноекономічної підготовки, професійної та практичної підготовки, а також, вибіркових навчальних дисциплін, які складаються з дисциплін самостійного вибору навчального закладу та вільного вибору студентів. Кожного навчального року студентам необхідно засвоїти знання з 14-15 навчальних дисциплін різного напрямлення та навчитись застосовувати ці знання в практичній діяльності. На нашу думку впровадження в навчально-виховний процес інтегрованого навчання надасть можливість удосконалити та надати студентам системні, глибокі знання. Перед викладачами постає ряд питань, таких як: перегляд змісту навчальних програм вище вказаних дисциплін; розробка та впровадження в навчальний процес навчально-методичних комплексів, за умови застосування сучасних інноваційних педагогічних технологій. Слід пам’ятати, що інтеграція – це не поєднання, а взаємопроникнення двох або більше дисциплін. Це не просто поєднання частин, а об’єднання їх у єдине ціле на основі спільного підходу.

Науковець М. К. Чапаєв визначає міждисциплінарну інтеграцію, як процеси об’єднання навчальних дисциплін щодо пізнавальних і технологічних проблем, С. В. Черемних і С. І. Золотова, стосовно ситуації вузу, інтеграцію трактують, як забезпечення цілісності навчального процесу. Отже інтеграція навчання при цьому виступає, як вища форма єдності цілей, принципів, змісту освіти та, як створення з відповідним обґрунтуванням укрупнених дидактичних одиниць на основі глибокого внутрішнього взаємозв’язку навчальних дисциплін.

Розглянемо декілька прикладів впровадження в навчальний процес інтегрованого навчання під час підготовки майбутніх вчителів технологій, профільного навчання, спеціалізації конструювання та моделювання одягу.

Згідно змісту освітньо-кваліфікаційної характеристики на сьогодні ретельно продумано та розроблено навчальні та робочі плани, де враховано послідовне вивчення дисциплін професійної та практичної підготовки, дисциплін за вибором університету та студентів. Відповідно до кожної дисципліни викладачами розроблено навчально-методичні комплекси з урахуванням інтегрованого підходу, а саме взаємопроникнення змісту дисциплін професійного спрямування та нормативних дисциплін.

Наприклад, за змістом програми дисципліни “Матеріалознавство швейного виробництва” студенти вивчають тему “Наноматеріали та технології у виробництві одягу”. Слід зазначити, що питання, щодо сфери застосування сучасних видів нановолокон, матеріалів і виробів з них досить широка та різноманітна. Це не тільки текстильні матеріали та вироби різного цільового призначення та способи їх виробництва. Ці волокна широко використовуються як армуючі елементи в багатьох видах композиційних матеріалів, що нині успішно використовуються в різних галузях промисловості (автомобільній, авіаційній, ракетобудівній, суднобудівній та багатьох інших). Наноматеріали широко використовуються для створення багатофункціональних матеріалів і виробів спеціального призначення [4]. Відповідно тема пов’язана з декількома нормативними дисциплінами, такими як: загальна фізика, хімія, матеріалознавство і технології виробництва конструкційних матеріалів, інформаційні технології. Знання з зазначених дисциплін тісно пов’язані з вивченням дисциплін з конструювання та моделювання одягу, таких як: технологія швейного виробництва, конструювання та моделювання одягу, дизайн одягу та ін.

Вивчаючи дисципліну “Основи проектування одягу” студенти другого курсу вивчають розділ “Історія розвитку українського костюму. Розробка колекції моделей одягу з використанням етно-мотивів”. Безпосередньо вивчення цих тем має міжпредметну інтеграцію з дисциплінами соціально-гуманітарної підготовки, а саме “Історія України”, “Історія української культури”, які студенти вивчають на першому курсі.

Творчі лабораторії, бінарні заняття викладачами проводяться під час вивчення розділу “Історія художнього формоутворення костюму” дисципліни “Основи проектування одягу” з паралельним вивченням дисципліни “Історія світової культури”. В спеціально організованому кабінеті студенти більш глибоко опановують навчальний матеріал, щодо соціального устрою різних епох, філософії, розвитку архітектури, мистецтва кожної епохи, розвитку технологій та відповідно вивчають стилі художнього формоутворення костюму та розробляють творчі проекти.

Розглянемо застосування інтегрованого навчання на прикладі особливостей проведення бінарної лекції. Під час проведення такої лекції навчальний матеріал проблемного змісту може подаватися студентам в живому діалогічному спілкуванні двох викладачів між собою. Наприклад за темою “Сучасні іміджі” дисципліна “Технічне моделювання та художнє оформлення одягу” – один викладач, і дисципліна “Психологія” – другий викладач. Під час проведення такої лекції моделюються реальні професійні ситуації обговорюються теоретичні моделі з різних позицій двома спеціалістами, наприклад, теоретиком і практиком, прихильником або противником тої чи іншої точки зору і т.п.

Така лекція доцільна, коли, наприклад, існують різні підходи до вирішення проблемних питань і кожний з викладачів відстоює власні позиції, або для здійснення міжпредметних зв’язків, коли одна проблема стає інтегрованою для викладачів різних кафедр. Якщо два або більше лекторів розглядають одну загальну для них тему, відповідаючи при цьому на питання студентів або ведучи з ними бесіду, можна провести “круглий стіл”. Ця методика, що отримала розповсюдження в лекційній практиці, максимально демократизує спілкування лекторів і студентів, тому що передбачає їх рівність як співбесідників, котрі колективно обговорюють певну проблему. Однак і за

“круглим столом” є лідери – спеціалісти з конкретних питань. Повинен бути і лідер-організатор, який слідкуватиме за регламентом, дисциплінуватиме учасників бесіди, тощо.

У діалогі викладачів та аудиторії ставиться проблема й аналізується проблемна ситуація, висувуються та заперечуються гіпотези, розв’язуються протиріччя і знаходяться рішення. Конфліктність у лекції проявляється в незвичайності як самої форми, так і структури подання матеріалу, який будується на зіткненні протилежних точок зору, на поєднанні теорії й практики.

Бінарна лекція є ефективною формою навчання, близькою до інтелектуальної гри. Висока активність викладачів викликає відповідну розумову й поведінкову реакцію студентів. Останні отримують уявлення про способи ведення діалогу, а також беруть безпосередню участь у ньому. Все це забезпечує досягнення мети навчання й виховання, формує у студентів пізнавальні мотиви, активізує їх розумову діяльність.

В основу лекції може бути покладено принцип взаємодоповнення інформації партнера (міркування вголос) або принцип контрасту, де проявляється плюралізм думок, ведеться дискусія. Викладачі або залишаються на своїх позиціях, або приходять до єдиної точки зору. Форма лекції дає можливість студентам дістати правильне уявлення про те, як вести дискусію, виокремлювати правдиву інформацію.

Бінарна лекція може бути міні-грою, що створює емоційну, позитивну атмосферу і підвищує зацікавленість студентів. Вона передбачає високу міру імпровізації в поведінці лекторів, виступи яких повинні бути природними і невимушеними. Один з методичних прийомів досягнення мети – введення в лекцію нову для партнера інформацію, на яку той повинен відреагувати. Це створює ситуацію імпровізації, а у студентів викликає довіру і прийняття подібних форм навчання [1].

Отже практика застосування бінарної лекції має такі переваги: дає вищий рівень активності студентів у сприйманні, мисленні й діях; робить проблемним не тільки зміст, а й форму викладу, що активізує мислення студентів; дає можливість передати більший обсяг інформації за рахунок переконструювання матеріалу і підтримки високого рівня уваги й інтересу студентів; дає більший педагогічний ефект у тому разі, коли тема принципова для даного предмета; виробляє альтернативність мислення, повагу до іншої точки зору; підвищує культуру ведення дискусії за рахунок демонстрації подібних рис викладача й участі в ній самих студентів.

Під час проведення бінарної лекції відбувається використання наявних у студентів знань, необхідних для розуміння навчальної проблеми та участі в сумісній роботі, створюється проблемна ситуація або декілька таких ситуацій, висувуються гіпотези щодо їхнього розв’язку, розгортається система доведень або спростувань, обґрунтовується кінцевий варіант спільного розв’язку, що сприяє інформаційному збагаченню сприйняття, мислення і почуттів учнів за рахунок залучення цікавого матеріалу, що також дає змогу з різних сторін пізнати якесь явище, поняття, досягти цілісності знань.

Висновки. Таким чином, застосовуючи в навчально-виховному процесі інтеграцію наукових знань під час підготовки майбутніх учителів технологій, профільного навчання, спеціалізації конструювання та моделювання одягу, досягається низка позитивних результатів, а саме: знання студентів набувають цілісної системи знань; уміння стають узагальнюючими, сприяючи комплексному застосуванню знань, їхньому синтезу, перенесенню ідей та методів з однієї галузі науки до іншої, що, по суті, покладено в основу творчого підходу до наукової діяльності людини в сучасних умовах; посилюються світогляд на направленість пізнавальних інтересів; більш ефективно формуються переконання, досягається всебічний розвиток особистості протягом життя.

Використана література:

1. *Галиця І.* Інтелектуально-конкурентні ігри як креативний механізм активізації педагогічного, наукового та інноваційного процесів / І. Галиця, О. Галиця // Вища шк. – 2011. – № 1. – С. 104-107.
2. *Гуревич Р. С.* Теорія і практика навчання в професійно-технічних закладах / Р. С. Гуревич. – Вінниця :

Планер, 2009. – 410 с.

3. Дубінка М. Теоретичні основи вивчення дидактики вищої школи [Електронний ресурс] / М. Дубінка. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nz_p/2011_97/statti/24.pdf.
4. Кричевский Г. Е. Нано-, био-, химические технологии и производство нового поколения волокон, текстиля и одежды. – Изд. первое / Г. Е. Кричевский. – М., 2011. – 528 с.
5. Навроцький О. І. Вища школа України в умовах трансформації суспільства : [монографія] / О. І. Навроцький. – Х. : Основа, 2000. – 240 с.
6. Павко А. І. Інноваційні педагогічні технології в контексті євроінтеграційних тенденцій у сфері вищої освіти України / А. І. Павко // Трибуна. – 2006. – № 9-10. – С. 22-23.
7. Педагогіка вищої школи / [В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, І. С. Волощук та ін.] ; за ред. В. Г. Кременя, В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. – К. : Педагогічна думка. – 2009. – 256 с.
8. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / [З. Н. Курлянд, Р. І. Хмельюк, А. В. Семенова, І. О. Бартенєва, І. М. Богданова] ; за ред. З. Н. Курлянд. – [3-є вид.]. – К. : Знання, 2007. – 495 с.
9. Слостенин В. А. Педагогика : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов ; под ред. В. А. Слостенина. – М. : Издательский центр “Академия”, 2002. – 576 с.

References :

1. Halytsia I. Intelktualno-konkurentni ihry yak kreatyvnyi mekhanizm aktyvizatsii pedahohichnoho, naukovooho ta innovatsiinooho protsesiv / I. Halytsia, O. Halytsia // Vyscha shk. – 2011. – № 1. – S. 104-107.
2. Hurevych R. S. Teoriia i praktyka navchannia v profesiino-tekhnichnykh zakladakh / R. S. Hurevych. – Vinnytsia : Planer, 2009. – 410 s.
3. Dubinka M. Teoretychni osnovy vyvchennia dydaktyky vyshchoi shkoly [Elektronnyi resurs] / M. Dubinka. – Rezhym dostupu : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nz_p/2011_97/statti/24.pdf.
4. Krichevskiy G. Ye. Nano-, bio-, khimicheskie tekhnologii i proizvodstvo novogo pokoleniya volokon, tekstilya i odezhdy. – Izd. pervoe / G. Ye. Krichevskiy. – M., 2011. – 528 s.
5. Navrotskiy O. I. Vyscha shkola Ukrainy v umovakh transformatsii suspilstva : [monohrafiia] / O. I. Navrotskiy. – Kh. : Osнова, 2000. – 240 s.
6. Pavko A. I. Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii v konteksti yevrointehratsiinykh tendentsii u sferi vyshchoi osvity Ukrainy / A. I. Pavko // Trybuna. – 2006. – № 9-10. – S. 22-23.
7. Pedahohika vyshchoi shkoly / [V. P. Andrushchenko, I. D. Bekh, I. S. Voloshchuk ta in.] ; za red. V. H. Kremenya, V. P. Andrushchenka, V. I. Luhovoho. – K. : Pedahohichna dumka. – 2009. – 256 s.
8. Pedahohika vyshchoi shkoly : navch. posib. / [Z. N. Kurliand, R. I. Khmeliuk, A. V. Semenova, I. O. Bartienieva, I. M. Bohdanova] ; za red. Z. N. Kurliand. – [3-ye vyd.]. – K. : Znannia, 2007. – 495 s.
9. Slastenin V. A. Pedagogika : ucheb. posobie dlya stud. vyssh. ped. ucheb. zavedeniy / V. A. Slastenin, I. F. Isaev, Ye. N. Shiyarov ; pod red. V. A. Slastenina. – M. : Izdatelskiy tsentr “Akademiya”, 2002. – 576 s.

Шкворец Е.В. Внедрение интегрированного обучение, как способ улучшения профессиональной подготовки будущих учителей технологий.

Статья посвящена вопросам внедрения в учебный процесс интегрированного обучения на примере дидактических условий проведения занятий с целью улучшения профессиональной подготовки учителей технологий, специализации конструирования и моделирования одежды.

Ключевые слова: интеграция обучения, учитель технологий, конструирование и моделирование одежды, содержание дисциплин, бинарные занятия.

Shkvorets O. V. Implementation of integrated education as a method of improvement of training of future technology teachers.

The article is devoted to implementation of integrated education in education process with the example of didactic conditions of the classes. The aim if the implementation is an improvement of the professional training of the technology teachers, who specialize on the design and modelling of the clothes.

Keywords: integrated education, technology teacher, design and modelling of the clothes, disciplines content, binary classes.

УДК 378.22 (045)

Шнак Л. М.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглянуто сутність компетентності майбутнього фахівця технологій, визначено структуру та зміст технологічної компетентності й запропоновано модель комплексного атестаційного завдання, структура якого відображає структуру компетентнісної моделі бакалавра технологічної освіти.

Ключові слова: професійні компетенції, технологічні компетентності, технологічна освіта, комплексне атестаційне завдання.

З впровадженням у вищій школі компетентнісного підходу виникла проблема оцінки рівня сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців технологічної освіти. При традиційному навчанні навіть в ході підсумкової атестації здійснюється діагностика лише окремих її компонентів. На відміну від традиційного, компетентнісно-орієнтоване освіта спрямована на інтегральну оцінку рівня сформованості цілісної професійної компетентності.

Компетентність – якість особистості, яка отримала освіту певного рівня, що виражається у готовності (здатності) на її основі до успішної (продуктивної, ефективної) діяльності з урахуванням її соціальної значущості і соціальних ризиків, які можуть бути з нею пов'язані [8].

Технологія зазвичай трактується як сукупність процесів, способів, методів, принципів і правил, що застосовуються при виготовленні якого-небудь виду продукції у будь-якій сфері виробничої діяльності. Найважливішим компонентом технології є технологічний процес: послідовність спрямованих на створення заданого об'єкта дій (технологічних операцій), кожна з яких заснована на будь-яких природних процесах (фізичних, хімічних, біологічних тощо) і людській діяльності. Цим терміном позначають також наукову і навчальну дисципліну, яка формує теоретико-методичні засади розробки конкретних технологій, а також особливу форму фундаментального і прикладного науково-технічного знання, перехідну від природничо-наукових досліджень до технічних розробок [6].

Таким чином, категорію “технологічна компетентність” можна розглядати як складову загально-професійної компетентності майбутнього фахівця технологій, яка відображає здатність і готовність розв'язувати задачі професійної діяльності з використанням різноманітних технологій.

У понятті “технологічна компетентність” А. А. Харченко виділяє наступні якості [9]: інтегративний і творчий характер; високу ефективність результату; спрямованість освіти на практичне застосування; співвідношення критеріїв ціннісно-змістових характеристик особистості; формування мотивації до самовдосконалення; академічну мобільність.

Н. Н. Манько [3], В. П. Беспалько [1], О. І. Нікіфорова [5], Л. З. Тархан [7], Л. М. Добровська [2], досліджуючи структуру педагогічної системи, констатують, що технологічна компетентність, як компонента цілісної професійно-особистісної структури, визначається комплексом когнітивних, операційно-діяльнісних, дидактико-проектувальних і рефлексивно-аналітичних умінь, опосередкованих ціннісно-змістовими установками і мотивами здійснення професійної діяльності з гарантованими результатами.

Проектування моделі формування технологічної компетентності майбутніх фахівців технологій ґрунтується на усвідомленні освіти як процесу, мета якого визначається суспільством і є його ключовим елементом.

В основі побудови структурної моделі технологічної компетентності лежить аналіз

складових галузевих стандартів вищої освіти, які є віддзеркаленням соціального замовлення: освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) і освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки бакалавра. У цих нормативних документах узагальнюється зміст, обсяг і рівень освіти майбутнього фахівця: відображаються цілі вищої освіти та професійної підготовки, вимоги до його компетентності та інших соціально важливих якостей і властивостей [4]. Зміст виробничих функцій і здатностей, пов'язаних з ними, формує професійно-діяльнісну, а ціннісно-змістові установки – соціально-особистісну компоненти загально-професійної компетентності. У складі останньої, у свою чергу, можна виділити такі компетентності відповідно до видів майбутньої діяльності:

– науково-дослідницьку, яка віддзеркалює стан професійних наукових знань, а також рівень сформованості професійних наукових навичок і умінь;

– проектно-конструкторську, яка характеризує здатність до проектування на основі спеціальних проектно-конструкторських знань та вмінь, використання сучасних технологій і засобів проектування, обґрунтованого вибору й оптимізації у випадку багатоваріантності рішень; урахування швидкої зміни технологій;

– інформаційну, яка пов'язана з процесами відбору, засвоєння, переробки, трансформації і генерування інформації в особливий тип предметно-специфічних знань, що дають можливість виробляти, приймати, прогнозувати і реалізовувати оптимальні рішення;

– організаційно-управлінську, тобто здатність до створення умов для професійної діяльності, організації роботи і взаємодії колективу; оцінювання витрат різного походження; контролю якості продукції, атестації і сертифікації систем тощо;

– технологічну, сутність якої полягає у здатності використовувати основні закони і способи перетворюючої діяльності у відповідності до сучасного стану і перспектив розвитку суспільства.

Аналіз науково-педагогічної літератури показав, що найбільш адекватними компетентнісного підходу є засоби діагностики типу комплексних атестаційних завдань, методологічні основи проектування яких представлені в роботах В. П. Беспалько, Н. А. Селезньової, В. Г. Казановіч, Г. П. Савельєва.

На основі ідей, запропонованих авторами, і з урахуванням рекомендацій із науково-методичного забезпечення проектування основних освітніх програм, що реалізують стандарти нового покоління, нами пропонується модель комплексного атестаційного завдання для діагностики рівня сформованості професійної компетентності майбутнього фахівця технологічної освіти (рис. 1).

Структура завдання відображає структуру компетентнісної моделі бакалавра технологічної освіти. Дана модель включає три класи компетенцій: ключові, універсальні і професійні.

Ключові компетенції бакалавра технологічної освіти – міждисциплінарні, інтегровані, що виходять за межі напряму підготовки знання, вміння, здібності, щоб забезпечити довгострокову основу успішної діяльності випускника в сфері освіти і сучасних технологій.

Універсальні компетенції – компетенції, які закладають основи майбутньої успішної професійної діяльності та інваріантні для всіх профілів даного напряму підготовки.

Професійні компетенції – компетенції, що забезпечують виконання конкретних професійних завдань, що відповідають профілю напряму підготовки.

Діагностика рівня сформованості ключових компетенцій здійснюється протягом усього періоду навчання із залученням методики “Портфоліо”, проектних методів навчання. В ході підсумкової атестації оцінюється готовність майбутнього фахівця технологій до вирішення інваріантних і варіативних завдань майбутньої професійної діяльності.

Для відбору компетенцій, рівень сформованості яких діагностується в ході підсумкової атестації на підставі комплексних атестаційних завдань, нами визначено, що в групі універсальних компетенцій найбільш значущими є загально-професійні компетенції,

представлені підгрупами психолого-педагогічних, методико-технологічних, загально-технологічних, організаційно-трудових і профорієнтаційних компетенцій.

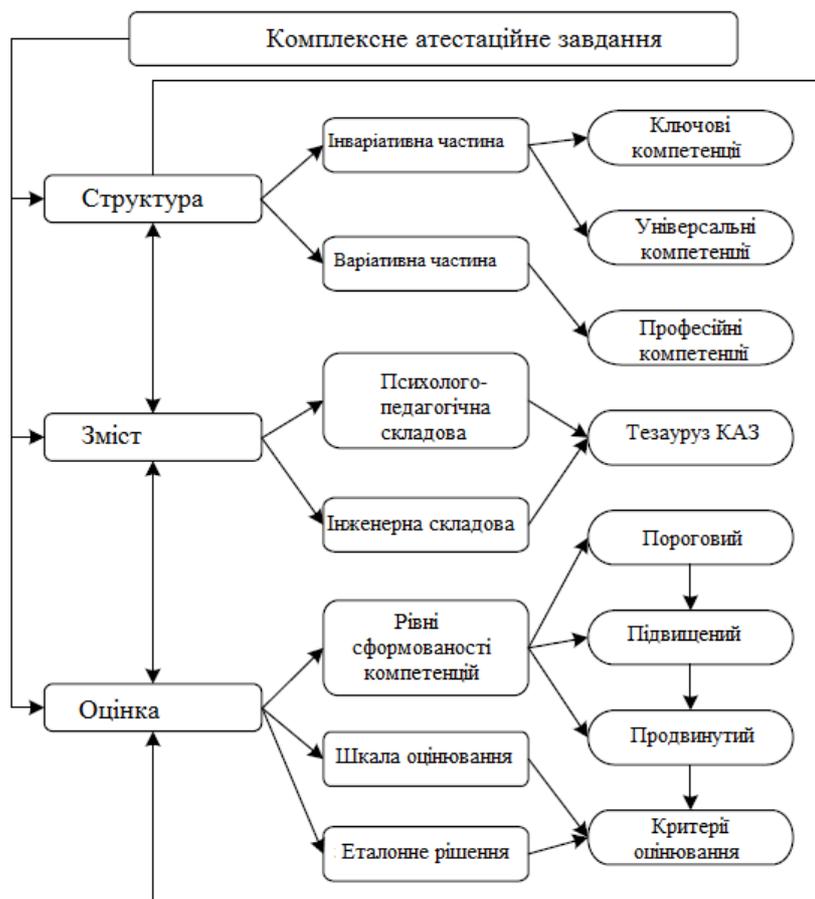

Рис. 1. Модель комплексного атестаційного завдання (КАЗ)

У групі професійних компетенцій виділено як найбільш важливі техніко-технологічні компетенції, що включають підгрупи матеріалознавчих, електротехнічних, графічних і виробничих компетенцій.

Зміст комплексних атестаційних завдань відображає інженерну (техніко-технологічну) і гуманітарну (психолого-педагогічну) складові майбутнього фахівця технологій, який визначив конкретизовані цілі підсумкової атестації та зміст та структуру комплексних атестаційних завдань. Приклад такого завдання представлений нижче. Структура завдання містить інваріантну й варіативну частини.

Інваріантна частина завдання.

1. Спроекувати теоретичний урок технології для 8-го класу з теми “Засоби художнього конструювання”.

1.1. Розробіть розгорнутий план-конспект уроку за запропонованою темою з використанням педагогічної технології розвиваючого навчання. Вкажіть характер діяльності учнів на кожному етапі уроку.

1.2. Назвіть структури особистості, на розвиток яких направлено використання даної технології.

1.3. Виходячи зі структури навчальної програми з трудового навчання, конкретизуйте зміст її елементів відповідно до теми уроку.

1.4. Запропонуйте засоби наочності та обґрунтуйте їх використання при проведенні уроку з даної теми.

- 1.5. Складіть перелік правил техніки безпеки для проведення практичної частини уроку.
- 1.6. Обґрунтуйте методи і засоби контролю, що використовуються при проведенні уроку.
- 1.7. Складіть перелік контрольних питань (5-10).
- 1.8. Складіть тестові завдання різної форми за темою уроку (3-5).
- 1.9. Спрогнозуйте можливі помилки учнів при виконанні одного з тестових завдань.
- 1.10. Вкажіть, які виховні завдання можна вирішити при проведенні уроку.

Варіативна частина завдання

2. Для проведення практичного уроку трудового навчання (технології) з теми “Процес виготовлення виробу інтер’єрного призначення” (8 клас) необхідно:

- 2.1. Виконайте ескіз виробу інтер’єрного призначення.
- 2.2. Відповідно до зовнішніх показників виробу інтер’єрного призначення визначити його функціональні особливості.
- 2.3. Визначте основні матеріали й інструменти, які необхідно застосувати для виготовлення виробу інтер’єрного призначення.
- 2.4. Виконайте графічне зображення лекал виробу інтер’єрного призначення в масштабі.
- 2.5. Розробіть інструкційно-технологічну картку монтажу виробу інтер’єрного призначення.

Інваріантна частина призначена для оцінки рівня сформованості психолого-педагогічних компетенцій, які практично еквівалентні для різних профілів напряму підготовки “Технологічна освіта”. Варіативна частина відображає спеціалізовану підготовку, здійснювану в рамках конкретного профілю.

Зауважимо також, що приватні завдання інваріантної частини повільніше “старіють”. Завдання варіативної частини зажадають більш частою корекції, що обумовлено швидким темпом розвитку і зміни сучасних технологій і техніки. Таким чином, комплексні атестаційні завдання для різних профілів підготовки будуть відрізнятися, насамперед, завданнями варіативної частини.

Блок оцінки представлений таксономічною моделлю, еталонним рішенням завдання і шкалою оцінювання. У нашому випадку використовується таксономічна модель з виділенням трьох рівнів формування компетентності бакалавра технологічної освіти: порогового, підвищеного і просунутого.

Професійна компетентність бакалавра технологічної освіти сформована на пороговому рівні, якщо майбутній фахівець технологій пояснює інформацію щодо змісту освітньої галузі “Технологія” з використанням спеціальної термінології, символічного і графічного наукової мови, використовує принципи, положення, теорії необхідні для опису фактів і явищ, а також наводить приклади прояви і використання властивостей і закономірностей об’єктів вивчення даної освітньої галузі. Можна сказати, що з цим рівнем співвідносяться категорії знання, розуміння, застосування.

Підвищення рівня сформованості професійних компетенцій бакалавра відповідають категорії аналіз і синтез. Майбутній фахівець технологій може аналізувати і класифікувати інформацію про властивості об’єктів вивчення, зіставляє і порівнює дані, здатний вирішити питання про можливість застосування відомих йому теорій до опису конкретних об’єктів і явищ в області технологічної освіти.

Просунутому рівню, як самому вищому, відповідає категорія оцінка. Якщо випускник виносить критичні судження, засновані на знанні освітньої галузі “Технологія”, дає оцінку інформації та даним про досліджування в ній об’єктів і явищ, то його компетенції сформовані на цьому рівні.

Відзначимо, що кожний наступний рівень включає вимоги попередніх. Оцінку рівня сформованості професійної компетентності бакалавра технологічної освіти слід проводити

за 100-бальною шкалою. Граничний рівень діагностується при отриманні випускником оцінки в межах від 55 до 74 балів, підвищеному рівню відповідає оцінка в інтервалі 75-90 балів і просунутому рівню - оцінка 91-100 балів.

Розроблені комплексні атестаційні завдання орієнтовані на формування професійних компетенцій майбутніх фахівців технологій.

Структура і зміст завдань дозволяють як отримати системну інтегровану оцінку цілісної професійної компетентності бакалавра, так і диференційовано діагностувати рівень сформованості окремих її складових.

Отже, пропонується нами технологія проектування комплексних атестаційних завдань включає:

- створення переліку діагностованих компетенцій;
- розробку моделі завдань, що відбиває компетентнісну модель майбутнього фахівця технологій;
- відбір завдань для діагностики;
- розробку комплексних практико-орієнтованих завдань;
- формування системи оцінювання рівня сформованості компетенцій.

Дана технологія дозволяє створювати фонди комплексних атестаційних завдань, адекватних компетентнісної моделі бакалавра, і системно, об'єктивно оцінювати різні складові його професійної компетентності. Ефективність комплексних завдань як компетентнісно-орієнтованих засобів діагностики підтверджується тим, що застосування завдань такого типу є і засобом формування компетенцій майбутнього фахівця технологій.

Використана література:

1. *Беспалько В. П.* Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 190 с.
2. *Добровська Л. М.* Інваріантна складова професійної компетентності з інформаційних технологій майбутніх інженерів / Л. М. Добровська // Вісник НТУУ “КПІ”, серія “Філософія. Психологія. Педагогіка”. – Випуск 1. – К. : Вид-во НТУУ “КПІ”, 2010. – С. 155-161.
3. *Манько Н. Н.* Теоретико-методические аспекты формирования технологической компетентности педагога : автореф. дисс. ... канд. пед. наук / Н. Н. Манько. – Уфа, 2000. – 227 с.
4. Методичні рекомендації з розроблення складових галузевих стандартів вищої освіти (компетентнісний підхід) [Електронний ресурс] // Інститут інноваційних технологій і змісту освіти : [офіційний сайт]. – Режим доступу: <http://iitzo.gov.ua/> (31.07.2013). – Заголовок з екрану.
5. *Никифорова Е. И.* Формирование технологической компетентности учителя в системе повышения квалификации : автореф. дисс. ... канд. пед. наук / Е. И. Никифорова. – Чита, 2007. – 242 с.
6. *Орешников И. М.* Философия техники и инженерной деятельности : учеб. пособие / Игорь Михайлович Орешников – Уфа : Изд-во УГНТУ, 2008. – 109 с.
7. *Тархан Л. З.* Дидактическая компетентность инженера-педагога: теоретические и методические аспекты : монография / Лена Запаевна Тархан. – Симферополь : КРП “Издательство “Крымучпедгиз”, 2008. – 424 с.
8. *Татур Ю. Г.* Компетентностный подход в описании результатов и проектировании стандартов высшего профессионального образования: Материалы ко второму заседанию методологического семинара. Авторская версия. / Ю. Г. Татур. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004.
9. *Харченко А. А.* Значение технологической компетентности преподавателя для Эффективного применения инновационных технологий обучения / А. А. Харченко // Вестник ЛНУ имени Тараса Шевченко. – 2010. – № 8. – С. 76-80.

References:

1. *Bespalko V. P.* Sлагаемые pedagogicheskoy tekhnologii / V. P. Bespalko. – M. : Pedagogika, 1989. – 190 s.
2. *Dobrovska L. M.* Invariantna skladova profesiinoi kompetentnosti z informatsiinykh tekhnolohii maibutnykh inzheneriv / L. M. Dobrovska // Visnyk NTUU “KPI”, seriia “Filosofiiia. Psykholohiia. Pedahohika”. – Vypusk 1. – K. : Vyd-vo NTUU “KPI”, 2010. – S. 155-161.
3. *Manko N. N.* Teoretiko-metodicheskie aspekty formirovaniya tekhnologicheskoy kompetentnosti pedagoga : avtoref. diss. ... kand. pед. nauk / N. N. Manko. – Ufa, 2000. – 227 s.

4. Metodichni rekomendatsii z rozroblennia skladovykh haluzevykh standartiv vyshchoi osvity (kompetentisnyi pidkhd) [Elektronnyi resurs] // Instytut innovatsiynykh tekhnolohii i zmistu osvity : [ofitsiyni sait].– Rezhym dostupu: <http://iitzo.gov.ua/> (31.07.2013).– Zaholovok z ekranu.
5. *Nikiforova Ye. I.* Formirovaniye tekhnologicheskoy kompetentnosti uchitelya v sisteme povysheniya kvalifikatsii : avtoref. diss. ... kand. ped. nauk / Ye. I. Nikiforova. – Chita, 2007. – 242 s.
6. *Oreshnikov I. M.* Filosofiya tekhniki i inzhenernoy deyatelnosti : ucheb. posobie / Igor Mikhaylovich Oreshnikov – Ufa : Izd-vo UGNTU, 2008. – 109 s.
7. *Tarkhan L. Z.* Didakticheskaya kompetentnost inzhenera-pedagoga: teoreticheskie i metodicheskie aspekty : monografiya / Lenuza Zapaevna Tarkhan. – Simferopol : KRP “Izdatelstvo “Krymchpedgiz”, 2008. – 424 s.
8. *Tatur Yu. G.* Kompetentnostnyy podkhod v opisaniy rezultatov i proektirovaniy standartov vysshego professionalnogo obrazovaniya: Materialy ko vtoromu zasedaniyu metodologicheskogo seminaru. Avtorskaya versiya. / Yu. G. Tatur. – M. : Issledovatel'skiy tsentr problem kachestva podgotovki spetsialistov, 2004.
9. *Kharchenko A. A.* Znachenie tekhnologicheskoy kompetentnosti prepodavatelya dlya Effektivnogo primeneniya innovatsionnykh tekhnologiy obucheniya / A. A. Kharchenko // Vestnik LNU imeni Tarasa Shevchenko. – 2010. – № 8. – S. 76-80.

Шпак Л. Н. Реализация компетентностного подхода будущих специалистов технологий.

В статье рассматривается сущность компетентности будущего специалиста технологий, определена структура и содержание технологической компетентности и предложено модель комплексного аттестационного задания, структура которого отображает структуру компетентностной модели бакалавра технологического обучения.

Ключевые слова: профессиональные компетенции, технологические компетентности, технологическое обучение, комплексное аттестационное задание.

Shpak L. N. Sales professional competence approach future technologies.

In the article the essence of professional competence of future technology, determined the structure and content of technological competence and the model complex task benchmark, whose structure reflects the structure of technological competency model Bachelor of Education.

Keywords: professional competence, technological competence, technological education, certifying complete the task.

УДК 371.134

Яковлева В. А.

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
ДО ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
КОМПЕТЕНТНОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ**

У статті розглядаються особливості підготовки майбутніх педагогів до проектної діяльності як засобу формування компетентного вчителя трудового навчання: приділена увага визначенню сутності понять “компетентність”, “професійна компетентність” та “проектна діяльність” вчителя трудового навчання; проаналізовані основні якості особистості майбутніх педагогів, які формуються в процесі проектної діяльності та головні показники їх компетентності; визначені умови удосконалення навчально-виховного процесу у підготовці до проектної діяльності.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність вчителя трудового навчання, проектна діяльність, творча особистість, творчі здібності.

На сучасному етапі розвитку освіти досить тривалий час серед науковців України відбуваються гострі дискусії стосовно змісту і структури підготовки вчителя трудового навчання. Невизначеність спрямування трудового навчання школярів дестабілізує підходи до визначення змісту підготовки майбутнього фахівця. В умовах цієї невизначеності

підготовка вчителя відбувається без будь якої орієнтації на потреби школи, зовсім не враховуються ті зміни, що поступово і неухильно відбуваються у спрямуванні трудового навчання школярів.

Традиційна система, за якою склалися програми з трудового навчання та розроблена на її основі методика вичерпала свої можливості в нових умовах реформування загальноосвітньої школи.

Стає цілком очевидною невідповідність між традиційним змістом трудового навчання і потребами суспільного розвитку.

Все це вимагає нових підходів до методики трудового навчання, яка має на меті забезпечити готовність майбутніх фахівців по-новому здійснювати підготовку учнів до трудової діяльності у різних сферах виробництва та домашньому господарюванні, дати учням загальні відомості про основи виробництва, сучасну техніку, технології, процеси управління, основні групи професій та вимоги професій до людини, залучати учнів до інтелектуальних та технологічних робіт тощо.

Оновлена методика трудового навчання як дидактично обґрунтована система знань, умінь та навичок, досвіду творчої діяльності покликана забезпечити підготовку майбутніх учителів трудового навчання до реалізації державних стандартів змісту освітньої галузі "Технології" в загальноосвітніх навчальних закладах.

Принципові зміни у змісті загальної середньої освіти та трудового навчання, перехід на 12-річний термін навчання, запровадження профілізації у старших класах загальноосвітніх навчальних закладів зумовлюють необхідність оперативного вжиття заходів щодо вироблення нової методології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та створення відповідного науково-методичного забезпечення навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах.

Саме тому складовими змісту його підготовки є формування в них фахових понять, практичних умінь і навичок, трудове виховання, формування творчого ставлення до праці, поєднання навчання з продуктивною працею тощо. Приєднання України до європейського простору вимагає реформування системи вищої освіти, підвищення якості підготовки педагогічних працівників, які б відповідали сучасним вимогам суспільства. Перед всією системою освіти сьогодні стоїть завдання максимального розкриття творчого потенціалу кожної особистості. Зокрема, в основі нового спрямування педагогічного процесу при підготовці майбутніх вчителів технологій полягає ідея проектної діяльності, при цьому мається на увазі не тільки розвиток потенціалу, але й постійний їх саморозвиток, формування їх компетентності.

Навчальні програми початку XXI століття були розроблені на основі проектно-технологічної системи трудового навчання тому метод проектів знаходить своє застосування серед багатьох шкіл в галузі трудового навчання. Досліджуваній проблемі у вітчизняній психолого-педагогічній науці приділяли увагу такі науковці як В. Сидоренко, О. Коберник, В. Титаренко, С. Ткачук, А. Терещук, Л. Оршанський, Д. Кільдеров, В. Слабко, С. Ящук, А. Чумак, В. Яковлева та інші. Українські науковці займаються вивченням підходів до діяльності проектування і розглядають її як технологію вирішення проблем та універсальний тип діяльності, спрямований на створення реальних об'єктів. В Україні діє мережа шкіл, у яких запроваджується проектна технологія.

Актуальність окресленої проблеми висвітлює недостатність науково-методичних рекомендацій із проблем підготовки майбутніх вчителів трудового навчання до проектної діяльності, використання яких впливає на формування компетентного фахівця. Тому одне з головних завдань підготовки компетентного вчителя трудового навчання є формування в нього найкращих якостей особистості, надання йому творчого спрямування у вирішеннілюбих технологічних завдань.

При аналізі наукових джерел, ми зіткнулися з визначеннями, які характеризують компетентність з точки зору володіння знаннями, уміннями, навичками (ближче до поняття

“кваліфікація”): компетентність – володіння знаннями, що дозволяють судити про щось, висловлювати важливу, авторитетну думку.

О. М. Коберник зазначає, що компетентність має інтегративну природу, тому що її джерелом є різні сфери культури (духовної, громадянської, соціальної, педагогічної, управлінської, правової, етичної, екологічної та ін.), вона вимагає значного інтелектуального розвитку, включає аналітичні, комунікативні, прогностичні та інші розумові процеси [1, с. 83].

Компетентність у широкому розумінні розглядається як ступінь зрілості особистості, тобто певний рівень її психічного розвитку (навченість і вихованість), що дозволяє успішно діяти в суспільстві. У вузькому розумінні компетентність виступає в якості діяльнійшої характеристики.

Під професійною компетентністю педагога розуміють особистісні можливості вчителя, вихователя, педагога, котрі дозволяють йому самостійно та достатньо ефективно вирішувати педагогічні завдання, що сформульовані ним або адміністрацією освітньої установи. Для цього необхідно знати педагогічну теорію, вміти та бути готовим застосовувати її на практиці. Отже, під педагогічною компетентністю майбутнього педагога можна розуміти єдність його теоретичної та практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності.

Значення підготовки майбутніх вчителів трудового навчання до проектної діяльності важко переоцінити і в освітньому, і в виховному відношенні. Ось як визначає її значення О. М. Коберник: “Новий зміст і структура трудового навчання в 5-9 класах потребує певного переосмислення організації та методики підготовки майбутніх фахівців стосовно проектно-технологічного підходу” [1, с. 2].

Однією з перспективних можливостей проектної діяльності є розвиток творчої особистості.

Метою статті є аналіз особливостей підготовки майбутніх педагогів до проектної діяльності з метою формування компетентного вчителя трудового навчання.

Українське суспільство, його професійна сфера, очікують спеціалістів, які ефективно включатимуться в розробку й реалізацію різноманітних проектів та технологій, виявлятимуть готовність до вирішення проблем, розробки нових ідей, особисту зацікавленість в підвищенні ефективності праці тощо. Тому виникає потреба обґрунтування наукових засад формування сучасного типу проектно-технологічної культури учнів; з’ясування механізму оволодіння спеціальними компетентностями як прогнозованими результатами трудового навчання, які забезпечать успішну діяльність учнів та їх ефективну соціальну взаємодію, готовність усвідомлено вибирати подальший особистий життєвий шлях.

Відповідно до Державного стандарту базової та повної середньої освіти основою реалізації змістових ліній освітньої галузі “Технологія” є проектно-технологічна діяльність, яка інтегрує найбільш цінніший соціальний досвід всіх видів людської діяльності: від появи творчого задуму до реалізації готового продукту та є основною детермінантою формування означеної культури.

Система шкільної технологічної освіти, яка в більшості країн приходить на зміну трудовому навчанню, і є першою сходинкою сучасної молоді людини на шляху до повноцінного життя в новому інформаційно-технологічному суспільстві. Ці зміни ініціюють поглиблення фахової підготовки в напрямі використання інноваційних технологій. Майбутні вчителі трудового навчання мають вільно володіти та широко застосовувати на практиці ці технології.

На думку багатьох українських науковців серед різноманітних нових педагогічних технологій трудової підготовки провідною є проектна методика навчання. В основу методу проектів покладено ідею, яка відображає сутність поняття “проект”. За визначенням Л. Оршанського, це прагматична спрямованість на результат, який можна одержати при

розв'язанні тієї чи іншої практичної або значимої теоретичної проблеми, а також побачити, усвідомити і застосувати в практичній діяльності [3, с. 45].

Проект – це буквально “щось кинуте, пущене вперед”. В рамках процесу навчання проектний метод можна визначити, як освітню технологію, спрямовану на набуття учнями нових знань на основі реальної життєвої практики, формування у школярів специфічних умінь та навичок, за допомогою системної організації проблемно-орієнтованого пошуку. Як зазначав Д. Дьюї: “Проект – це навчання через роблення”.

Організуючи проектну діяльність, потрібно враховувати наступне:

1. Проект – це цілісна робота, її не можна не закінчити, зупинитися посередині, так як оцінюється кінцевий продукт, що представляє собою об'єктивно нове знання або досвід.

2. Проект – складна робота, що складається з принципово різних видів діяльності: складання плану, робота з інформацією, робота з людьми, аналіз отриманих матеріалів, складання рекомендацій. Кожен підвид діяльності являє собою цілий пласт ЗУН, при цьому всі складові частини проектної діяльності об'єднані цілісністю.

3. Обов'язковою моментом є присутність реальної практичної діяльності (а не просто її моделювання) – практика в даному випадку є системоутворюючим компонентом, безпосередньо пов'язаних з формуванням світогляду учня.

4. Виконання проекту передбачає роботу з первинною інформацією (не існуючої до початку роботи), яка реально вчить робити висновки.

5. Проектна діяльність заснована на активному використанні елементів гри. Ігрова компонента допомагає посилити мотивацію і збільшити кількість оброблюваної інформації тому, що:

- асоціативно пов'язана з усім позитивним, що було у людини;
- відсутній страх невдачі (може бути лише велика чи менша удача);
- існує реальна свобода прояву та вибору: коли людина має можливість сама задати собі правила і мету, вона стає активним суб'єктом, вільно маніпулює інформацією, людьми, відносинами.

Відповідно до цього визначення, проектна діяльність – це форма навчально-пізнавальної активності, що полягає в мотиваційному досягненні свідомо поставленої мети по створенню творчого проекту, забезпечує єдність і наступність різних сторін процесу навчання, є засобом розвитку особистості суб'єкта навчання. Проектна діяльність є також інтегративним видом діяльності, який синтезує елементи інших видів діяльності: навчальної, пізнавальної, ігрової тощо.

Формування у майбутніх учителів трудового навчання досвіду проектної діяльності, на нашу думку доцільно здійснювати за двома основними напрямками: включати метод проектів у процес вивчення різних дисциплін, передбачених навчальним планом та вводити у навчальний план підготовки спецкурси з основ виконання творчих проектів.

Проектно-технологічні знання базуються на технологічних поняттях, оскільки вони сприяють розумінню сутності творчого проекту. За їх допомогою розкриваються вимоги до виконання проекту, створюються умови для успішного вивчення властивостей матеріалів, які повинні використовуватися при розробці проектів; розкривається призначення інструментів та розробка їх конструкції.

Проектно-технологічні знання повинні носити системний, цілісний характер і повинні здобуватися в процесі вивчення різних дисциплін. На базі них повинні розроблятися проекти та інша технологічна документація, що необхідна для виготовлення проекту.

Основні якості особистості, які формуються в процесі проектної діяльності такі: техніко-конструкторський світогляд і технічне мислення, свідоме та відповідальне ставлення до навчання і праці, прагнення до самоосвіти, розвиток фантазії і уяви, сформоване відчуття краси, самостійність, працьовитість, естетичний та художній смак, культура праці та ін. Робота над проектом сприяє особистісно орієнтованому навчання майбутніх педагогів в процесі конкретної праці з урахуванням їх інтересів.

Роль вчителя у проектній технології досить вагома. Він формує мотивацію учасників, проводить консультації з вибору тем проекту, за змістом проекту, надає допомогу в підборі матеріалу, відстежує діяльність кожного учасника проекту, координує дії всіх учасників, виступає в якості експерта на захист проекту, робить аналіз виконаної роботи, оцінює кожного учасника проекту.

У ході нашого дослідження ми з'ясували, що підготовка до проектної діяльності майбутніх педагогів відіграє важливу роль у розвитку їх творчих здібностей. Крім того виконання творчих проектів, виховує охайність, старанність, працелюбність, сумлінне відношення до праці, формує знання, навички та вміння, що в цілому буде сприяти формуванню їх компетентності.

“Трудова діяльність невід’ємно пов’язана з творчим розвитком особистості, розвитком здібностей, таланту”, – справедливо зауважував Д. О. Тхоржевський [4, с. 118]. Проектування та виготовлення виробів із різноманітних матеріалів розглядається як один з найважливіших засобів у процесі підготовки майбутніх вчителів праці.

Проектна діяльність забезпечує систему діючих зворотних зв’язків та сприяє розвитку особистості і самореалізації не тільки студентів, а й педагогів, які опосередковано беруть участь у розробці проектів. Останні отримують можливість осмислення власного викладацького досвіду, вдосконалення професійної майстерності, подальшого поглиблення педагогічного співробітництва, спрямованого на зміцнення міжпредметних зв’язків, вироблення єдиних умов та вимог, що сприяє, в цілому, оптимізації навчального процесу при підготовці компетентного вчителя трудового навчання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, трудове навчання стає частиною технологічної освіти, як і всі інші дисципліни. Аналіз педагогічної діяльності, досвід роботи кращих учителів та керівників навчальним процесом дозволяють зробити висновок, що головною умовою удосконалення навчально-виховного процесу у підготовці до проектної діяльності є професійна майстерність викладачів, їх ерудиція, творчий підхід до використання всього найкращого, що є в педагогічній науці і практиці, постійний пошук найбільш результативних педагогічних рішень, критичний аналіз своєї діяльності тощо, це і є головними показниками їх компетентності.

Пробудити у майбутнього вчителя праці творчий інтерес, навчити працювати, допомагати зрозуміти та знайти себе, зробити перші кроки у творчості для радісного, щасливого і наповненого змістом життя – з цією метою відбувається введення в навчальний процес підготовки до проектної діяльності, яка створює умови для творчої праці. Роль вчителя в проектній технології дуже велика, саме від нього залежать і процес, і результати. Тому майбутній фахівець повинен володіти всім арсеналом, дослідницьких, пошукових методів, вміти організувати дослідницьку, самостійну роботу учнів; вміти організовувати і проводити дискусії, не нав’язуючи свою точку зору, не пригнічуючи учнів своїм авторитетом; вміти інтегрувати знання з різних областей для вирішення проблематики обраних проектів. При цьому розвиваються пізнавальні інтереси майбутніх фахівців, їх творче мислення, інтелектуальні, комунікативні, проектні, підприємницькі здібності, відповідальність за прийняті рішення і результати спланованої діяльності, що в цілому і визначатиме їх компетентність.

Використана література:

1. *Коберник О. М.* Проектна технологія: теорія, історія, практика : монографія / Олександр Миколайович Коберник. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2012. – 229 с.
2. *Коберник О. М.* Урок трудового навчання в умовах проектно-технологічної системи / О. М. Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2010. – № 1. – С. 2-5.
3. *Оршанський Л. В.* Художньо-трудова підготовка вчителів трудового навчання : монографія / Л. В. Оршанський. – Драгобич : Коло, 2012. – 260 с.
4. *Тхоржевський Д. О.* Методика трудового та професійного навчання / Дмитро Олександрович Тхоржевський. – К. : РННЦ “ДНІТ”, 2000. – 248 с.

Яковлева В. А. Подготовка будущих педагогов к проектной деятельности как средство формирования компетентного учителя трудового обучения.

В статье раскрыты особенности подготовки будущих педагогов к проектной деятельности как средству формирования компетентного учителя трудового обучения: обращено внимание на определение сущности понятий “компетентность”, “профессиональная компетентность” и “проектная деятельность” учителя трудового обучения; проанализированы основные качества личности будущих педагогов, которые формируются в процессе проектной деятельности и главные показатели их компетентности; определены условия совершенствования учебно-воспитательного процесса при подготовке к проектной деятельности

Ключевые слова: компетентность, профессиональная компетентность учителя трудового обучения, проектная деятельность, творческая личность, творческие способности.

Yakovleva V. A. Training of future teachers to the project activity as a means of competent teacher employment training.

In the features of future teachers to the project activity as a means of labor studies competent teacher: paid attention essence of concepts “competence”, “professional competence” and “project activities” teacher labor studies and analyzes the basic personality of future teachers, which are formed in process of project activities and key indicators of their competence and improve the conditions of the educational process in the preparation of project activities.

Keywords: competence, professional competence of the teacher labor studies, design, creative personality, creative abilities.

НАШІ АВТОРИ

АВРАМЕНКО ОЛЕГ БОРИСОВИЧ	доктор педагогічних наук, професор, декан фізико-математичного факультету Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
АНДРОЩУК ІГОР ПЕТРОВИЧ	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики трудового і професійного навчання Хмельницький національний університет, e-mail: lemen77@ukr.net
АНДРОЩУК ІРИНА ВАСИЛІВНА	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики трудового і професійного навчання Хмельницький національний університет, e-mail: lemen77@ukr.net
АРТЮХ ЛЕСЯ ВІКТОРІВНА	аспірант Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (Україна, Київ), e-mail: artyhlesya@gmail.com
БОЙЧУК ВІТАЛІЙ МИКОЛАЙОВИЧ	кандидат педагогічних наук, доцент інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, e-mail: boichuk1974@rambler.ru
БУРДУН ВІКТОР ВАСИЛЬОВИЧ	кандидат педагогічних наук, зав. кафедри технологій виробництва і професійної освіти Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка (Старобільськ, Україна), e-mail: Burdun_V_V@ukr.net
БУСЛЕНКО ОКСАНА МИКОЛАЇВНА	аспірант кафедри промислової інженерії і сервісу Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова; викладач кафедри художнього текстилю, вишивки та моделювання костюма Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука, e-mail: byslenkoo@ukr.net
ВОВК НАДІЯ ВАЛЕНТИНІВНА	старший викладач кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет” (Україна, Слов’янськ), e-mail: nadezhdavovk@mail.ru
ГЕРВАС ОЛЬГА ГЕННАДІВНА	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти та технології за профілями Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Україна, Умань), e-mail: og.gervas@gmail.com
ГУРЕВИЧ РОМАН СЕМЕНОВИЧ	доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Інституту магістратури, аспірантури, докторантури Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Україна, Вінниця), e-mail: imadvdpu@gmail.com

ГАРКУШЕВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР САВИЧ	кандидат технічних наук, доцент кафедри технологічної освіти, економіки і безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Україна, Вінниця)
ДАННІК ЛЮДМИЛА АНАТОЛІВНА	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної та професійної освіти Бердянського державного педагогічного університету (Україна, Бердянськ), e-mail: dannikludmila@ukr.net
КАДЕМІЯ МАЙЯ ЮХИМІВНА	кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, e-mail: tsy2008@rambler.ru
КОРЕЦЬ ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформаційних систем і технологій, кандидат педагогічних наук Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
КУЛНКА ЮЛІЯ СЕРГІЙВНА	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики технологічної освіти Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ “Криворізький національний університет” (Україна, Кривий Ріг), e-mail: kulnka@rambler.ru
КУРЧІЙ ОКСАНА ВОЛОДИМИРІВНА	кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”, e-mail: kurchy_ov@ukr.net
ЛИХОЛАТ ОЛЕНА ВІТАЛІВНА	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологій виробів легкої промисловості та дизайну ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет” (Україна, Слов’янськ), e-mail: lev_lov_3@ukr.net
ЛЯШУК ЮРІЙ ВІКТОРОВИЧ	викладач Коростишівського педагогічного коледжу імені І. Я. Франка, аспірант інженерно-педагогічного факультету імені М. П. Драгоманова (Україна, Київ), e-mail: ygas02@mail.ru
ЛЮЛЬЧАК СВІТЛАНА ЮРІЙВНА	кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, e-mail: tsy2008@rambler.ru
МАЛИШЕВСЬКИЙ ОЛЕГ ВОЛОДИМИРОВИЧ	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти та технологій за профілями Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Україна, Умань), e-mail: omalysh67@mail.ru
МАРКУСЬ ІРИНА СЕРГІЙВНА	викладач кафедри теорії та методики технологічної освіти, креслення та комп’ютерної графіки інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
МАТВІСІВ ЯРОСЛАВ ЯРОСЛАВОВИЧ	кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри методики трудового і професійного навчання та декоративно-ужиткового мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Я. Франка

МАТЯШОВА ДАНА ВАЛЕРІЙВНА	аспірант кафедри ПМТПО Державного вищого навчального закладу “Донбаський державний педагогічний університет”, e-mail: sgpi@slav.dn.ua
МЕЛЕНТЬЄВ ОЛЕГ БОРИСОВИЧ	кандидат педагогічних наук, доцент технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, e-mail: melo2009@meta.ua
НАГАЙЧУК ОЛЕНА ВАЛЕРІЙВНА	кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри техніко- технологічних дисциплін, охорони праці та безпеки життєдіяльності факультету професійної та технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, e-mail: Nagaychuk.ov@gmail.com
НИЩАК ІВАН ДМИТРОВИЧ	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики трудового і професійного навчання та декоративно-ужиткового мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, e-mail: nyshchak@gmail.com
НИКОЛАЙЧУК СВІТЛАНА ПЕТРІВНА	кандидат педагогічних наук, викладач кафедри промислової інженерії та сервісу Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, e-mail: Svitlana_P_N@ukr.net
ОМЕЛЬЧУК ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ	кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методики технологічної освіти та інформатики Кременецької обласної гуманітарно- педагогічної академії імені Тараса Шевченка (Україна, Кременець), e-mail: oleksandr_omelchuk@mail.ru
ОРШАНСЬКИЙ ЛЕОНІД ВОЛОДИМИРОВИЧ	доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики трудового і професійного навчання та декоративно-ужиткового мистецтва інженерно-педагогічного факультету Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, e-mail: orshanski @ i.ua
ПАВЛИШ ТЕТЯНА ГРИГОРІВНА	Криворізький коледж економіки та управління ДВНЗ “Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана”, e-mail: Tanyagrigorivna@rambler.ru
ПАСТИРЄВА КАТЕРИНА ЮРІЙВНА	старший викладач кафедри математики Бердянського державного педагогічного університету
ПОЛІЩУК ТЕТЯНА ПЕТРІВНА	директор ДНЗ “Бердичівське вище професійне училище” (Україна, Бердичів, Житомирська обл.), e-mail: polischuk_t_p@ukr.net
РОГОЗІНА ОЛЬГА ВАСИЛІВНА	кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та методики технологічної та професійної освіти Бердянського державного педагогічного університету (Україна, Бердянськ), zaviduvach@rambler.ru
РУЖИЦЬКА АННА ВОЛОДИМИРІВНА	аспірантка Інституту педагогіки НАПН України (Україна, Київ), e-mail: ruz.anna90@mail.ru
САВЧЕНКО ЛАРИСА ОЛЕКСІЙВНА	доктор педагогічних наук, доцент, зав. кафедри педагогіки та методики технологічної освіти Криворізького державного педагогічного університету, e-mail: caul@rambler.ru

САЛОГУБ ВІКТОРІЯ СЕРГІЇВНА	аспірант кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”
СИРОТЮК ВОЛОДИМИР ДМИТРОВИЧ	доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики навчання фізики і астрономії Фізико-математичного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
СКУТІН АНДРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ	випускник аспірантури ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”, магістрант відділення післядипломної освіти ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”
СОБКЕВИЧ ЛІЛЯ ВОЛОДИМИРІВНА	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення і комп’ютерної графіки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, (Україна, Київ), e-mail: lv_k@i.ua
СОЛОВЕЙ ВІКТОР ВОЛОДИМИРОВИЧ	кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри технологічної освіти економіки безпеки життєдіяльності Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна, Вінниця), e-mail: victorsolovey79@gmail.com
ТКАЧУК СТАНІСЛАВ ІВАНОВИЧ	доктор педагогічних наук, професор, декан факультету професійної та технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Україна, Умань), e-mail: stanislav66-66@mail.ru
ТРИШИН ВЯЧЕСЛАВ ВАЛЕНТИНОВИЧ	викладач Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Україна, Ізмаїл), e-mail: trv.argent@gmail.com
ТЮТЮННИК АНДРІЙ ОЛЕГОВИЧ	студент 4 курсу ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет” (Україна, Слов’янськ)
УРУСЬКИЙ АНДРІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ	асистент кафедри технологічної освіти та охорони праці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Україна, Тернопіль), e-mail: uruskyu@gmail.com
ЦИНА АНДРІЙ ЮРІЙОВИЧ	доктор педагогічних наук, завідувач кафедри виробничо-інформаційних технологій та БЖД Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Україна, Полтава), e-mail: ajut@yandex.ua
ЦВІЛИК СВІТЛАНА ДМИТРІВНА	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної освіти, економіки і безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Україна, Вінниця)
ЦИБУЛЬКО ГРИГОРІЙ ЯКОВИЧ	кандидат педагогічних наук, доцент, кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”, e-mail: kurchu_ov@ukr.net

ЧУМАЧЕНКО ДАР'Я ВОЛОДИМИРІВНА	аспірант 1 року навчання Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, (Україна, Київ), e-mail: d.v.chumachenko@npu.edu.ua
ШКВОРЕЦЬ ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної освіти та побутового обслуговування Херсонського державного університету (Україна, Херсон), e-mail: Elena_@ukr.net
ШПАК ЛАРИСА МИКОЛАЇВНА	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної освіти та побутового обслуговування Херсонського державного університету (Україна, Херсон), e-mail: llara71@mail.ru
ЯСЕНИЦЬКИЙ ВОЛОДИМИР ЄВГЕНОВИЧ	старший викладач кафедри методики трудового і професійного навчання та декоративно-ужиткового мистецтва інженерно-педагогічного факультету Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Україна, Дрогобич), e-mail: jasenytskyj@gmail.com

ЗМІСТ

Авраменко О. Б.

ПЛАНУВАННЯ ЯК НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРАКТИКУМУ
В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ 5

Андрошук І. П.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ
ПОЗАУРОЧНОЇ ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ 10

Андрошук І. В.

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ
ТЕХНОЛОГІЙ ЯК СУБ'ЄКТІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ 14

Артюх Л. В.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧА
СПЕЦДИСЦИПЛІН БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ 19

Бойчук В. М.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ІНТЕНСИВНОГО
РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ 25

Бурдун В. В.

FAV LAB – ЛАБОРАТОРІЇ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧИХ ІДЕЙ УЧНІВ 29

Бусленко О. М.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ
ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “РОБОТА В МАТЕРІАЛІ” 33

Вовк Н. В.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ФОРМУВАННЯ
КУЛЬТУРИ СПОЖИВАННЯ В УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ 40

Гервас О. Г.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ
В ГАЛУЗІ ДИЗАЙНУ З ОСНОВ ХУДОЖНЬОГО ПРОЕКТУВАННЯ 45

Гуревич Р. С., Гаркушевський В. С., Цвілик С. Д.

ГРАФІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ
І КРЕСЛЕННЯ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 50

Даннік Л. А.

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС СТАРШОЇ ШКОЛИ 56

Кадемія М. Ю., Люльчак С. Ю.

БІНАРНЕ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ
КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ У ПТНЗ..... 61

Корець О. М.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ДЛЯ ЗДОБУТТЯ ДОДАТКОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ
У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ 67

Кулінка Ю. С.

САМОСТІЙНА РОБОТА У ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ТЕХНОЛОГІЙ ЗА ПРОФІЛЕМ “ТЕХНІЧНА ТА КОМП’ЮТЕРНА ГРАФІКА” 71

Лихолат О. В.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ СПЕЦИФІКИ ЗМІСТУ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ТЕХНОЛОГІЇ ПОБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ” 77

Ляшук Ю. В.

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ
У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ 83

Малишевський О. В.

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД
ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ 88

Маркусь І. С., Сиротюк В. Д.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ
НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ УЧНІВ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ 92

Матвісів Я. Я.

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ
ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ УЧНІВ 97

Матяшова Д. В.

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ ОСНОВНИХ ГРУП КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ 101

Мелентьєв О. Б.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ
ДО ВИВЧЕННЯ В ШКОЛІ НАУКОВИХ ОСНОВ ВИРОБНИЦТВА 107

Нагайчук О. В.

СТИМУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ
У ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ ТВОРЧИХ ПРОЕКТІВ 112

Нищак І. Д.

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ІНЖЕНЕРНО-ГРАФІЧНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ..... 117

Ніколайчук С. П.

КРИТЕРІЇ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ
НАВЧАННЯ МАТЕРІАЛОЗНАВСТВА ШВЕЙНИХ ВИРОБІВ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ..... 122

Омельчук О. В.

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОГО МЕТОДУ ПІД ЧАС ВИГОТОВЛЕННЯ
ПЛЕТЕНИХ ВИРОБІВ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ ТЕХНОЛОГІЙ..... 127

Оршанський Л. В., Ясеницький В. Є.

СУТНІСТЬ, СПЕЦИФІКА ТА ОЗНАКИ ТВОРЧОЇ
ХУДОЖНЬО-ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ..... 132

Павлиш Т. Г.

РОБОЧИЙ ЗОШИТ З ТЕХНІЧНОГО КРЕСЛЕННЯ – НЕОБХІДНИЙ ЗАСІБ
ПІДГОТОВКИ ПРОФЕСІЙНО МОБІЛЬНОГО ФАХІВЦЯ..... 137

Пастирева К. Ю.

УПРАВЛІННЯ САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ СТУДЕНТІВ-ТЕХНОЛОГІВ
ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ..... 142

Поліщук Т. П.

АНАЛІЗ СТАНУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕКТИВІВ ПТНЗ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ..... 149

Рогозіна О. В.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВ 158

Ружицька А. В.

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЗАРОДЖЕННЯ
ХУДОЖНЬО-ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІВЧАТ
У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ УКРАЇНИ (1917 – 1991 РР.)..... 162

Савченко Л. О.

МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ
І КРЕСЛЕННЯ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ЯКОСТІ ОСВІТИ..... 168

Салогуб В. С.

ДЕЯКІ ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ..... 172

Скутін А.

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ
АКАДЕМІКА Д. О. ТХОРЖЕВСЬКОГО..... 177

Собкевич Л. В.

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ
ЯК ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ..... 184

Соловей В. В.

РОЛЬ І МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ “ОСНОВИ ПРОЕКТУВАННЯ І МОДЕЛЮВАННЯ”
В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ 190

Ткачук С. І.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ..... 196

Тришин В. В.

ІНФОРМАЦІЙНО-МОДУЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ ОНОВЛЕННЯ
ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВНЗ 201

Урусський А. В.

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНІ ЗАВДАННЯ
ЯК ЗАСІБ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ
СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗА ТЕХНОЛОГІЧНИМ ПРОФІЛЕМ..... 207

Цибулько Г. Я., Курчій О. В., Тютюнник А. О.

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ В ТРУДОВІЙ ПІДГОТОВЦІ 213

Цина А. Ю.

ХАРАКТЕРИСТИКА СПЕЦІАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ
ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ТА СИСТЕМНОСТІ В ОСВІТІ 218

Чумаченко Д. В.

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ЕЛЕКТРОННОМУ
ДІЛОВОДСТВУ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ..... 223

Шкворець О. В.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ, ЯК ЗАСІБ ПОКРАЩЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ 227

Шпак Л. М.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТЕХНОЛОГІЙ..... 233

Яковлева В. А.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
ДО ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
КОМПЕТЕНТНОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ..... 238

СОДЕРЖАНИЕ

Авраменко О. Б. Планирование как необходимый элемент технологического практикума в процессе подготовки будущих учителей технологий.	5
Андрощук И. П. Организационно-педагогические условия подготовки будущих учителей технологий к организации внеурочной художественно-технической деятельности учащихся.	10
Андрощук И. В. Научные подходы к подготовке будущих учителей технологий как субъектов педагогического взаимодействия.	14
Артюх Л. В. Особенности профессиональной подготовки преподавателя спецдисциплин строительного профиля.	19
Бойчук В. М. Подготовка будущего учителя в условиях интенсивного развития информационно-коммуникационных технологий.	25
Бурдун В. В. Fab lab – лаборатории для реализации творческих идей учащихся.	29
Бусленко О. Н. Организационно-педагогическая модель формирования содержания учебной дисциплины “Работа в материале”.	33
Вовк Н. В. Подготовка будущего учителя технологий к формированию культуры потребления у учащихся общеобразовательной школы.	40
Гервас О. Г. Подготовка будущих инженеров-педагогов в сфере дизайна основам художественного проектирования.	45
Гуревич Р. С., Гаркушевский В. С., Цвилик С. Д. Графическая подготовка будущих учителей технологий и черчения в условиях информатизации образовательного процесса.	50
Данник Л. А. Внедрение современных информационно-коммуникационных технологий в учебно-воспитательный процесс старшей школы.	56
Кадемия М. Ю., Люльчак С. Ю. Бинарное обучение по подготовке квалифицированных рабочих в ПТУ.	61
Корець О. М. Роль информационных технологий для получения дополнительной квалификации учителя информатики в системе подготовки специалистов технологического образования.	67
Кулинка Ю. С. Самостоятельная работа в педагогическом образовании будущих учителей технологий по профилю “Техническая и компьютерная графика”.	71
Лихолат Е. В. Методологические основы определения специфики содержания учебной дисциплины “Технологии бытовой деятельности”.	77
Ляшук Ю. В. Подготовка учителей трудового обучения во второй половине XX столетия.	83
Мальшевский О. В. Профессионально-ориентированный технологический подход как средство подготовки инженеров-педагогов.	88

Маркусь И. С., Сиротюк В. Д. Подготовка будущего учителя к организации научно-исследовательской работы как тенденция трудового обучения в общеобразовательных учебных заведениях.....	92
Матвисив Я. Я. Проблемы управления процессами экономического образования и воспитания учащихся.....	97
Матяшова Д. В. Совершенствование содержания основных групп компетентностей будущего учителя трудового обучения.....	101
Мелентьев О. Б. Исторические аспекты подготовки учителя технологий к обучению в школе научных основ производства.....	107
Нагайчук Е. В. Стимуляция интеллектуальной активности подростков в процессе разработки творческих проектов.....	112
Ныщак И. Д. Критерии и показатели качества инженерно-графической подготовки будущих учителей технологий.....	117
Николайчук С. П. Критерии определения эффективности методики обучения материаловедения швейных изделий будущих учителей технологий.....	122
Омельчук А. В. Использование проектных методов во время изготовления плетеных изделий будущими учителями технологий.....	127
Оршанський Л. В., Ясеницький В. Е. Сущность, специфика и признаки творческой художественно-трудовой деятельности будущего учителя трудового обучения и технологий.....	132
Павлыш Т. Г. Рабочая тетрадь по техническому черчению – необходимое средство подготовки профессионально мобильного специалиста.....	137
Пастырева Е. Ю. Управление самостоятельной работой студентов-технологов с помощью инновационных информационных технологий в процессе изучения высшей математики.....	142
Полищук Т. П. Анализ состояния организационной культуры педагогических коллективов профессионально-технических учебных заведений аграрного профиля.....	149
Рогозина О. В. Подготовка будущих учителей технологий к организации технического творчества учащихся.....	158
Ружицкая А. В. Исторические предпосылки зарождения художественно-трудовой деятельности девушек в общеобразовательной школе Украины (1917–1991 гг.).....	162
Савченко Л. О. Методика подготовки будущих учителей технологий и черчение к педагогической диагностике качества образования.....	168
Салогуб В. С. Некоторые пути повышения уровня правовой культуры будущих учителей технологий.....	172
Скутин А. Факторы формирования научно педагогического мировоззрения академика Д. О. Тхоржевского.....	177
Собкевич Л. В. Профессиональное самоопределение личности как подготовка будущего профессионала в современных условиях.....	184

Соловей В. В. Роль и место дисциплины “Основы проектирования и моделирования” в подготовке будущих учителей технологий.....	190
Ткачук С. И. Современные технологии учебы в процессе профессиональной подготовки будущих учителей трудового обучения.	196
Тришин В. В. Информационно-модульная технология обновления профессионально-педагогической подготовки студентов ВУЗ.....	201
Урусский А. В. Дифференцированные задания как средство индивидуального подхода в процессе обучения старшеклассников за технологическим профилем.	207
Цибулько Г. Я., Курчий О. В., Тютюнник А. О. Инновационные средства обучения в трудовой подготовке.	213
Цына А. Ю. Характеристика специальных принципов дифференциации и системности в образовании.....	218
Чумаченко Д. В. Основные составляющие методики обучения электронному делопроизводству будущих бакалавров профессионального образования.	223
Шкворец Е.В. Внедрение интегрированного обучение, как способ улучшения профессиональной подготовки будущих учителей технологий.	227
Шпак Л. Н. Реализация компетентностного подхода будущих специалистов технологий.	233
Яковлева В. А. Подготовка будущих педагогов к проектной деятельности как средство формирования компетентностного учителя трудового обучения.....	238

CONTENTS

Avramenko O. B. Planning as necessary element of the technological practical work in process of preparing the future teachers of technology.....	5
Androchtyk I. P. Organizational-pedagogical conditions of future technology teachers' training for pupils' extracurricular artistic-technical activities organization.....	10
Androshchuk I. V. Scientific approaches to training of future technology teachers as subjects of pedagogical interaction.....	14
Artyh L. The Features of Lecturer's Professional Preparation in special disciplines of building profile.....	19
Boychuk V. M. Preparation of future teacher in the conditions of intensive development informatively of of communication technologies.....	25
Burdun V. V. Fab lab – laboratories for realization the students' creative ideas.....	29
Buslenko O. N. Organizational model of formation of educational content discipline "Work in material".....	33
Vovk N. V. Training future teachers of technology to creating a culture of consumption in secondary school students.....	40
Gervase O. G. Preparation of the future teacher-engineers in the design fundamentals of artistic design.....	45
Gurevich R. S., Garkushevskiy V. S., Tsvilyk S. D. Graphic preparation of future teachers of teachers of technologies and draft is in the conditions of informatization of educational process.....	50
Dannik L. A. The introduction of modern information and communication technologies in educational process of school.....	56
Kademiya M. Yu., Lyul'chak P. Yu. Binary teaching on preparation of skilled workers in PTU.....	61
Korec' O. M. Role of information technologies for the receipt of additional qualification of teacher of informatics in the system of preparation of specialists of technological education.....	67
Kulinka Ju. S. Independent work in teacher education technologies for future teachers profile "Design and computers graphics".....	71
Lykholat O. V. Methodological basics for features definition of the content of the academic course "Mode of life and its technologies".....	77
Lyashuk Y. V. Preparation of labor training of teachers in the second half of the twentieth century.....	83
Malyshevsky O. V. Professionally-oriented technological approach asthemeans of engineer-teacher training.....	88
Markus I. S., Syrotyuk V. D. Preparation of future teacher to organization of research work as a tendency of labour studies in general educational establishments.....	92
Matvisiv Ya. Ya. Problems of management the processes of economic education and education of student.....	97

Matasova D. V. To improve the content of major groups of competencies of the future teachers of labour training.	101
Melentyev O. B. Historical aspects of teacher training school to study the scientific basis of production.	107
Nagaychuk O. V. Stimulation of intellectual activity of teenagers is in the process of implementation of creative projects.	112
Nyshchak I. D. Criteria and indicators of quality engineering-graphic preparation of future teachers of technology.	117
Nikolaichuk S. P. The criteria for determining the effectiveness of teaching methods Materials Science garments of the future teachers of technology.	122
Omelchuk O. V. Project application method when plaiting future teachers technology.	127
Orshansky L. V., Yasenyt'sky V. E. Essence, specific and signs of creative artistically-labour activity of future teacher of the labour educating and technologies.	132
Pavlish T. G. Workbook with technical drawing – a necessary means of training professional mobile professional.	137
Pastyreva E. Ju. Management of independent work of students-technologists with innovative information technology in learning mathematics.	142
Polishchuk T. P. Analysis of the state of organizational culture pedagogical staffs of Vocational School agrarian profile.	149
Rogozina O. V. The preparation of future teachers of technology to the organization of technical creativity of pupils.	158
Ruzhytska A. V. Historical background of the origin of art-work of girls in secondary schools of Ukraine (1917–1991 years).	162
Savchenko L. O. A technique of training of future teachers of technologies and drawing to pedagogical diagnostics of quality of education.	168
Salogub V. S. Some ways to increase the level of legal culture of future teachers of technologies.	172
Skutin A. The causes of the formation of the academician D. O. Tkhorshevskiy's scientific and pedagogical outlook.	177
Sobkevych L. V. Professional self-determination in modern environment as development of future specialists.	184
Solovey V. V. Role and place of discipline of “Basis of planning and design” in preparation of future teachers of technologies.	190
Tkachuk S. I. Modern technologies of studies are in the process of professional preparation of future teachers of labour studies.	196
Trishin V. V. Information and modular technology upgrade professional-pedagogical preparation of students of university.	201

Uruskyi A. V. Differentiated tasks as a means of individual approach in the process of studying high school students on a technological profile.....	207
Cibul'ko I. Ya., Kurchiy O. V., Tyutyunnyk A. O. Innovation methods of the education in the labor training.	213
Tsina A. Y. A special feature of principles of differentiation and consistency in education.....	218
Chumachenko D. V. The main components of electronic documentation teaching methodology for professional education future bachelors.....	223
Shkvorets O. V. Implementation of integrated education as a method of improvement of training of future technology teachers.	227
Shpak L. N. Sales professional competence approach future technologies.	233
Yakovleva V. A. Training of future teaches to the project activity as a means of competent teacher employment trainang.	238

Наукове видання

**НАУКОВИЙ ЧАСОПИС
НПУ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи

Випуск 54

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів.

Матеріали подані мовою оригіналу

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

Головний редактор	В. П. Андрущенко
Відповідальний редактор	Л. Л. Макаренко
Відповідальний секретар	Л. А. Куліш
Відповідальний за випуск	Д. Е. Кільдеров
Технічний редактор	Т. С. Меркулова
Верстка	Т. М. Ветраченко

Підписано до друку *31 березня 2016 р.*
Формат 60x84/8. Папір офісний. Гарнітура Times New Roman.

Ум. др. арк. 32,62. Обл.-вид. арк. 22,45

Наклад 300.

Віддруковано з оригіналів

Видавництво

Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію ДК № 1101 від 29. 10. 2002 (044) 234-75-87
Віддруковано в друкарні Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова (044) 239-30-26

Scientific edition

NAUKOWYI CHASOPYS

NATIONAL PEDAGOGICAL DRAGOMANOV UNIVERSITY

Series 5. Pedagogical sciences: reality and perspectives

Issue 54

Published in authors edition with the original models authors.
Materials submitted in the original language

Authors of published materials are solely responsible for the selection, accuracy of facts, quotes, economic and statistical data, names and other information.

Chief Editor – V. P. Andrushchenko

Responsible editor – L. L. Makarenko

Executive Secretary – L. A. Kulish

Executive for edition – D. E. Kilderov

Technical Editor – T. S. Merkulova

Origin-model – T. N. Vetrachenko

Signed for publication *31 March, 2016.*

Format 60x84/8. Offset paper. Headset Times. Offset.
Probation print sheet 32,62. Accounting issued ff. 22,45.

Circulation 300.

Printed from the original

Publishers of

National Pedagogical Dragomanov University
01601, Kyiv, str. Pirogov, 9.

Certificate of registration № 1101 from 29.10.2002

(044) 239-30-85

NOT FOR SALE!